NEGRU PE ALB

HAMILTON FISH

PEARL HARBOUR YALTA EUROPA

EDITURA VENUS

HAMILTON FISH

PEARL HARBOR, IALTA
ȘI TRĂDAREA EUROPEI

Seria
NEGRU PE ALB

Consilier editorial
CORNEL SIMIONESCU

Copyright © 1991, by *HAMILTON FISH*
Memoir of an American Patriot
Versiunea românească aparține EDITURII VENUS

HAMILTON FISH

PEARL HARBOR, IALTA ȘI TRĂDAREA EUROPEI

Epilog de *Brian Mitchell*

Traducere de HORIA TOMA

București — 1993

Coperta de: SERGIU GEORGESCU
Tehnoredactare: GEORGE DORU

ISBN: 973-9024-17-3

Dedicată memoriei tuturor acelora care au servit în cadrul Forțelor noastre armate și care au făcut sacrificiul suprem — precum și tuturor veteranilor.

HAMILTON FISH

PREFAȚĂ

Țelurile pe care le servesc vor fi ale patriei mele, ale lui Dumnezeu și ale Adevărului. M-am născut ca american, voi trăi ca american, voi muri ca american și intenționez ca pînă la sfîrșitul carierei mele să-mi îndeplinesc datoriile ce îmi revin. Doresc să fac aceasta neluînd deloc în considerare efectele pe care le-ar putea avea asupra persoanei mele.

DANIEL WEBSTER

Cartea aceasta — autobiografia mea — cuprinde istoria familiei mele, educația mea la Școala St. Mark și la Universitatea Harvard, amintirile mele fotbalistice, perioada petrecută ca progresist în legislativul statului New York, serviciul militar, ca ofițer în Regimentul 369 Infanterie — alcătuit din americani de culoare — din timpul primului război mondial, cei douăzeci și cinci de ani petrecuți în Congresul Statelor Unite și multe altele, care, sper, vor interesa numeroasele categorii de cititori.

Mi-am dedicat viața slujirii poporului american, făcînd tot posibilul pentru a-i apăra drepturile civice, fără deosebire de culoare, și protejînd țara împotriva dușmanilor externi și interni. În anii 1929 și 1930 am fost președintele Comisiei Congresului privind anchetarea comunismului și activitatea agenților comuniști din Statele Unite și am continuat să lupt împotriva comunismului de-a lungul anilor '30 ca membru republican în Comitetul Camerei pentru Afaceri Externe, am fost adînc implicat în eforturile Congresului de a menține neutralitatea americană. Experiența mea din timpul primului război mondial m-a făcut să mă îndoiesc de înțelepciunea și moralitatea vărsării de sînge american în războaiele europene.

Cred că Statele Unite joacă cu adevărat un rol important în problemele mondiale. De pildă, în 1922, am introdus și obținut aprobarea Congresului pentru Rezoluția Palestiniană privind crearea unei patrii pentru evreii din Palestina — unul din cele mai importante elemente de legislație pe care le-am introdus vreodată — și am crezut întotdeauna cu fermitate în doctrina lui Monroe care a definit interesele legitime ale acestei țări. Sfaturile lui Washington, Jefferson și Monroe cum că n-ar trebui să ne amestecăm în războaie străine, mi se par pe deplin întemeiate. De altfel, unul din pasajele mele preferate din Thomas Jefferson este următorul:

„Întotdeauna am considerat ca fiind fundamental pentru Statele Unite să nu se implice niciodată în certurile dintre statele Europei. Interesele lor politice sînt complet deosebite de ale noastre. Invidiile lor reciproce, echilibrul puterii, alianțele lor complicate, formele și principiile lor de guvernare ne sînt, toate, străine. Sînt națiunile unui veșnic război. Toate energiile lor sînt cheltuite pentru distrugerea muncii, averii și vieții cetățenilor lor. În ceea ce ne privește, niciodată vreun popor n-a avut o șansă atît de favorabilă de a încerca sistemul opus, de pace și înțelegere cu omenirea, orientare a tuturor mijloacelor și aptitudinilor noastre către scopuri de îmbunătățire și nu de distrugere."

Cînd am fost atacați la Pearl Harbor, am fost primul membru al Congresului care a vorbit la postul național de radio și a cerut o declarație de război împotriva Japoniei. În toate discursurile mele anterioare susținusem că nu trebuie să intrăm în război decît dacă sîntem atacați. Cînd aceasta s-a întîmplat, i-am îndemnat pe cei douăzeci și cinci de milioane de americani care mă ascultau la radio să se alăture președintelui, indiferent de apartenența politică, și să susțină efortul de război. Abia mai tîrziu am descoperit că F.D. Roosevelt a înșelat în mod deliberat poporul american, făcîndu-l să participe la un război inutil.

F.D. Roosevelt și Churchill doreau un război cu Japonia pentru a atrage Statele Unite în războiul cu Germania. Președintele și așa-zisul său Minister de Război au pus la cale expedierea unui ultimatum secret dat japonezilor cu zece zile înainte de

atacul devastator asupra Pearl Harbor-ului. Văzînd că nu primește imediat un răspuns din partea japonezilor, F.D. Roosevelt s-a decis să dea o a doua declarație de război și mai belicoasă. Într-o scrisoare deschisă adresată lui F.D. Roosevelt, Arthur Krock, de la ziarul *New York Times*, afirma: „De la discursul cu carantina[1] ținut în 1937 ați făcut tot posibilul să persecutați Japonia și să o forțați să intre în Axă..."

Alianța japonezilor cu germanii și italienii în 1940 a constituit o bombă pentru adversarii administrației. Senatorul Nye a declarat:

> Politica noastră externă a reușit să împingă Japonia în brațele ultimilor oameni cu care am fi vrut să se alieze. Japonia a pretins că aceasta s-a datorat gafelor comise de Departamentul de Stat al S.U.A.

Ceea ce a precipitat războiul dintre Statele Unite și Japonia n-a fost pur și simplu o gafă birocratică. Roosevelt și cei șase membri ai Cabinetului de Război erau pe deplin conștienți că provocau Japonia la război.

Voi intra în amănuntele tuturor acestor chestiuni pe parcursul cărții. Acum vreau doar să atrag atenția asupra prețului pe care toți l-am plătit pentru al doilea război mondial — războiul la care, amintiți-vă, pînă și Winston Churchill s-a referit ca fiind „războiul inutil". A fost un război în care 412 mii de americani au fost uciși și 700 de mii răniți, luptînd pentru libertate și democrație, ca, pînă la urmă, Europa Centrală și Estică să cadă în mîinile Uniunii Sovietice totalitare.

Datorită propriei mele experiențe de război și a profundei implicări în problemele veteranilor — am fost un membru activ al Legiunii Americane încă de la prima sa întrunire în 1919, am fost președinte al comitetului celor trei care au redactat proiectul statutului ei și am introdus legislația în Congres, ceea ce a ajutat la Mormîntul Soldatului Necunoscut în Cimitirul Național din Arlington — prețul războiului m-a preocupat întotdeauna. Cin-

[1]Discurs referitor la politica de izolare (neutralitate) a Americii, comparată cu carantina instituită în timpul unei epidemii *(n.tr.)*.

stesc și apreciez sacrificiile tuturor soldaților americani ; ca atare, cred din toată inima că ar trebui trimiși la război numai cînd interesul național o cere. Analog, ura mea față de distrugerea lipsită de sens a făcut din mine un vechi susținător al unei autentice dezarmări nucleare mondiale.

Dar mă voi ocupa de toate aceste chestiuni la timpul potrivit. Acum e timpul să ne îndreptăm către familia în care m-am născut.

CAPITOLUL I

NĂSCUT ÎNTR-O FAMILIE DE POLITICIENI

Am venit pe această complexă și interesantă lume în ziua de 7 decembrie 1888, în Rocklawn, în vechea casă de cărămidă a tatălui meu din Garrison, New York, așezată pe malul estic al rîului Hudson, exact vizavi de Academia Militară a Statelor Unite din West Point. Eram al patrulea copil din cinci și singurul băiat. Într-o scrisoare către bunicul, scrisă în noaptea în care m-am născut, tatăl meu nota: „Băiatul are niște plămîni zdraveni, păr negru, nu prea bogat, și, la prima vedere, nu are o înfățișare atrăgătoare; dar, pe de altă parte, el e băiatul așteptat".

Fără îndoială, sosirea „băiatului așteptat" a fost pentru tatăl meu un motiv special de sărbătoare căci, în sfîrșit, avea un fiu care să ducă mai departe numele familiei. Am fost al treilea din seria celor ce au purtat numele de Hamilton Fish care, de atunci, a trecut fiului meu, în prezent congresman în New York, și apoi celui mai mare dintre cei trei fii ai săi.

Familia Fish are rădăcini adînci în istoria politicii statului New York. Tatăl meu, Hamilton Fish, Jr., s-a născut în reședința guvernatorului de Albany, în 1849. A frecventat Universitatea Columbia și a absolvit Facultatea de Drept, în 1872. După ce a lucrat un an ca secretar particular al tatălui său — atunci secretar de stat în administrația președintelui Ulysses S. Grant —, a fost propus de republicanii din ținutul Putnam să candideze ca deputat în Camera Reprezentaților din stat și a fost ales, la vîrsta de 24 ani. (Pînă atunci, ținutul Putnam fusese predominant de-

mocrat.) A avut unsprezece mandate în Congresul statului și a fost ales președinte al Camerei Reprezentanților în 1895 și 1896. La Convenția Republicană a statului din 1896 a fost unul dintre principalii candidați la funcția de guvernator, dar, în ceasul al doisprezecelea, mașinăria politică a lui Boss Tom Platt l-a înfrînt în favoarea congresmanului Frank Black, din Troy.

Tatăl meu a fost un funcționar public capabil și independent, un cetățean foarte cinstit și generos. A revenit în politică în 1908, cînd a fost ales în Camera Reprezentanților a Statelor Unite. Înfrînt la al doilea mandat cu cîteva sute de voturi, a fost numit de către președintele William Howard Taft ca trezorier adjunct al Statelor Unite, răspunzînd de vechea clădire Secundară a Trezoreriei din New York, un post important pe vremea aceea. Deși retras din activitate, s-a interesat întotdeauna de situația politică a ținutului Putnam.

Mama mea, al cărei nume de fată era Emily Mann, a murit cînd aveam zece ani, dar mi-o amintesc ca pe o femeie fermecătoare, cu o fire blîndă, îndrăgită de toți. Provenea, de asemenea, dintr-o familie de politicieni. Tatăl ei a fost un distins judecător, ales primar de trei ori consecutiv în Troy, New York. Fratele ei, Elias Mann, a fost și el de trei ori primar. Mama ei, marchiza de Lafayette Norton, era o descendentă directă a lui Thomas Hooker — cel care a întemeiat orașul Hartford, în Connecticut, în 1636, și a participat la întocmirea și adoptarea Constituției (*Fundamental Orders*) din Connecticut, în 1639.

Sînt de asemenea descendent direct al lui Peter Stuyvesant, administratorul curajos și inventiv care a construit New York-ul ca un oraș minunat. Elizabeth Stuyvesant s-a măritat cu străbunicul meu, colonelul Nicholas Fish, în 1803. Străbunica mea a primit inițial de la tatăl ei un sfert din vasta proprietate Stuyvesant și, mai tîrziu, a moștenit un alt sfert de la fratele său, pe lîngă alte proprietăți. Altfel, familia Fish a moștenit o parte substanțială a sudului cartierului East Side din New York, pînă la Strada 23. Dar, familia mea obținea un venit foarte mic de pe urma proprietăților Stuyvesant, așa că în 1919 le-a vîndut. Dacă familia le-ar fi păstrat, aș fi azi unul dintre oamenii cei mai bogați din lume, căci nu au mai rămas alți bărbați Stuyvesant și, în mod automat, eu am devenit capul familiei Stuyvesant.

Mulțumesc lui Dumnezeu că nu am moștenit proprietățile Stuyvesant, pentru că n-aș fi fost niciodată capabil să rezist atîtor bani și atîtor fete drăguțe venite o dată cu banii!

Coloneiul Nicholas Fish — care este răspunzător de toate acestea — s-a născut în casa tatălui său, pe Wall Street, la 28 august 1758, fiu al lui Jonathan Fish și al Elizabethei Fish, fostă Sackett (o altă bine cunoscută familie de pe valea Hudsonului). Părinții lui Nicholas erau adepți înflăcărați ai Partidului Tory și susținători ai regelui George al III-lea, dar tînărul Nicholas, la vîrsta de 17 ani, s-a dus să lucreze la biroul avocațial al lui John Morin Scott, renumit avocat și fondator al societății Sons of Liberty. În timp ce lucra pentru Scott, Nicholas a legat prietenii pe viață cu John Varrick, mai tîrziu primar al New York-ului, cu Robert Troup, mai tîrziu judecător federal, și cu Alexander Hamilton. Fish, Varrick, Troup și Hamilton au servit toți, cu cinste, ca ofițeri, în timpul Războiului Revoluționar.

Nicholas Fish a fost numit maior în Regimentul Doi al Armatei Statelor Unite la 21 noiembrie 1776, din ordinul Congresului, semnat de președintele John Hancock. A participat la bătăliile de la Brooklyn, White Plains, Saratoga, Monmouth, Yorktown. A îndeplinit funcția de inspector divizionar sub comanda generalului von Steuben, a condus un corp de infanterie ușoară sub comanda general-maiorului Lafayette și a fost aghiotant al generalului James Clinton, în timpul campaniei împotriva indienilor, în 1779. Guvernatorul l-a numit prim aghiotant general al statului New York, iar George Washington l-a numit prim inspector fiscal al venitului în New York. Nicholas Fish a mai fost președinte al Băncii Dutchers and Drovers și al Consiliului de Administrație al Colegiului Columbia între 1823 și 1830.

Fiul său, bunicul meu, Hamilton Fish, s-a născut în 1808 și s-a consacrat carierei politice, care a inclus funcții ca: congresman, guvernator al New York-ului, senator al Statelor Unite și secretar de stat pe parcursul celor două mandate ale președintelui Grant. Grant i-a oferit funcția de președinte al Curții Supreme de Justiție a Statelor Unite, dar el a refuzat-o, pentru că nu s-a considerat calificat, nemaipracticînd Dreptul de mulți ani. A fost considerat de unii istorici ca fiind eminența cenușie a haoticei administrații Grant și o dată a fost votat ca al treilea

cel mai bun secretar de stat, de către o asociație a profesorilor de colegiu ce predau istoria și principiile de guvernare.

Inutil să spun că remarcabilele servicii aduse statului de străbunicul, bunicul și tatăl meu și-au lăsat amprenta asupra mea. Dar am mai fost influențat de un Fish, pe care nu l-am cunoscut niciodată, un văr, tot cu numele de Fish Hamilton, și care a fost primul soldat american ucis în războiul spaniol. Datorită acestui Hamilton Fish, al cărui tată se numea Nicholas, am fost botezat Hamilton Stuyvesant Fish. Bineînțeles că n-aveam nici o obiecție, dar cînd vărul meu muri, tatăl meu a aranjat ca să pot renunța legal la numele meu mijlociu, lucru care m-a încîntat foarte tare, căci aveam doar zece ani la vremea aceea și îmi era greu să pronunț Stuyvesant.

Îl cunoșteam pe vărul meu doar după reputație, căci era mult mai în vîrstă decît mine, dar îl admiram foarte mult. Era o persoană fascinantă, născut într-o familie faimoasă. A frecventat Colegiul Columbia și a fost căpitanul echipei care, în 1896, a participat la campionatul școlar de regate în Poughkeepsie, New York. Izbucnirea războiului din Spania l-a găsit în San Antonio, Texas, unde Theodore Roosevelt făcea recrutări pentru Rough Riders. Vărul meu s-a înrolat și a fost făcut sergent al Companiei L. Roosevelt l-a descris atunci ca un „snob de pe eastern 5th Avenue", lucru pe care l-am aflat în 1987, la San Antonio, unde participam împreună cu a patra mea soție la Convenția Legiunii Americane.

O dată ajuns în Cuba, vărul Hamilton și-a lăsat avangarda la Las Quasimos și a fost ucis în fruntea plutonului său. Ziarul *New York Times* a descris evenimentul astfel:

„Sergentul Hamilton Fish, Jr. a fost primul om ucis de focul spaniolilor. Era aproape de capătul coloanei cînd aceasta cotea de pe drumul din pădure în calea ambuscadei spaniolilor. A împușcat un spaniol aflat în spatele unui tufiș, cînd un glonte îi străpunse pieptul și se prăbuși la poalele unui copac, cu spatele lipit de el. Căpitanul Capron trăgea stînd deasupra lui, pînă cînd s-au strîns în jur și alții acoperindu-l pe rănit. În după-amiaza aceea, pămîntul era plin de gloanțe goale acolo unde zăcea Fish. A mai trăit 20 de minute. În ultimele clipe a desprins de la brîu un ceas mic de damă, pe care l-a dăruit, ca ultimă amintire, unui camarad."

Cu excepția căpitanului Capron, toți cei omorîți în lupta de ieri au fost înmormîntați pe cîmpul de bătaie. Corpurile au fost

așezate într-o tranșee, fiecare înfășurat într-o pătură. Frunze de palmier umpleau tranșeea, acoperind eroii morți. Preotul Brown a oficiat slujba episcopală de înmormîntare și o dată cu el, toți soldații îngenunchează în jurul tranșeei, rugîndu-se. Cînd preotul anunță imnul *Nearer My Soul to Thee*, vocile grave de bas ale bărbaților dădură melodiei o interpretare impresionantă. Toți cei din Rough Riders, acum morți, se odihnesc chiar pe culmea dealului unde au căzut. Priveliștea e foarte frumoasă. O vegetație bogată, iarbă luxuriantă și flori, acoperă colinele și din vîrf se dezvăluie ochilor priveliștea vastă a pădurii tropicale.

Trupul vărului meu a fost mutat și așezat într-un mormînt al cimitirului familiei Fish, la St. Phillips în Cimitirul episcopal Highlands, Garrison, New York. A murit așa cum a trăit, un luptător neînfricat, și a făcut sacrificiul suprem ca voluntar pentru apărarea țării sale.

În Philadelphia, în Bronx, St. Louis, Chicago, Minneapolis și în El Paso există monumente ale Veteranilor Războaielor Străine care îi poartă numele. În calitate de văr și omonim, sînt mîndru de curajul său, de spiritul său de aventură și sacrificiul suprem pentru America.

Mulți ani mai tîrziu, în 1955, cînd am apărut în fața Comitetului Senatorial pentru Relații Externe, ca fost membru al Congresului, am fost întrebat de activitatea militară a vărului meu în război și de timpul petrecut de el în Columbia. Le-am povestit istoria pe scurt, explicîndu-le cum mi-am schimbat numele după moartea sa. Apoi am spus:

„În acele vremuri, tinerii erau cam nesăbuiți, așa că atunci cînd au cîștigat campionatul la Poughkeepsie, s-au dus în districtul meu, au reținut polițiști și au distrus barul. Toate acestea l-au costat pe tatăl său două sau trei mii de dolari. Întotdeauna s-a crezut că eu o făcusem."

Nu știu dacă asta mi-a ajutat sau nu să obțin voturi. Adevărul este că nici pînă în ziua de azi nu știu.

CAPITOLUL II

COPILĂRIA MEA

Primii opt ani am fost educat de servitoarea noastră nemțoaică, care mă îngrijea și care m-a învățat și puțină germană. Educația mea propriu-zisă a început în 1896, o dată cu o călătorie în Europa. Am fost înscris la o școală elvețiană, Chateau de Lancy, lîngă Geneva. Tatăl meu învățase și el aici în 1860; era una din cele mai renumite școli pentru rezidenții ne-europeni din Europa. Îmi aduc aminte de colegi veniți tocmai din Egipt și Siam. La Chateau de Lancy am învățat franceza și mi-am petrecut cea mai mare parte a timpului jucînd fotbal. Eram scund pe atunci, dar puternic, și loveam mingea cu piciorul stîng, ceea ce reprezenta un avantaj. Odată, aveam zece ani, cînd o echipă britanică a venit să joace la Geneva și am fost invitat să ocup un loc rămas liber în echipa elvețiană; spre dezamăgirea mea, tatăl meu nu a fost de acord.

Familia mea își petrecea de obicei vara în sudul Bavariei, la Partenkirchen, lîngă Garmisch, la poalele muntelui Zutzspitzer, cel mai înalt din Alpii Germanici. Acolo am făcut multe drumeții și am reușit, cînd aveam 12 ani, să-l conving pe tatăl meu să închirieze un ghid care să mă ducă pe vîrful muntelui. În acele zile, mulți cunoscuți lideri politici, ca Theodore Roosevelt, urcau Alpii și, chiar la vîrsta de 12 ani, doream să merg pe urmele lor. Mai tîrziu, în vacanțele școlare de vară, aveam să mă angajez în alte activități bărbătești, precum munca în minele de cărbuni de lîngă Calgary, Canada, și excursii cu cortul în Alaska. Odată am încercat să și vînez, dar am constatat că nu aveam tăria să ucid.

În continuare, instrucția mea s-a desfășurat la școala St. Mark din Southborough, Massachusetts, care rămîne una dintre cele mai bune colegii din S.U.A. În privința învățăturii nu am avut decît succese medii — am fost un elev bun —, dar am excelat în orice sport: tenis, fotbal, box, săritura în înălțime și săritura în foarfecă. Colegul meu de cameră de la St. Mark, care avea să-mi fie coleg de clasă și la Harvard, se numea Peabody Gardiner. El a ajuns un mare tenisman și a făcut parte din echipele de baseball și hochei ale Universității Harvard. Mătușa sa era proprietara renumitului muzeu de artă Gardiner din Boston. Peabo și cu mine am rămas prieteni toată viața.

Iată transcrierea unei scrisori trimise de la St. Mark, tatălui și surorii mele, Rosalind:

ȘCOALA ST. MARK
SOUTHBOROUGH

Dragă tată și Rossy, *Luni*

A fost foarte amabil din partea voastră să-mi trimiteți atîtea cămăși, dar se va ține un singur bal.

M-am hotărît să-mi păstrez vechiul meu costum de seară.

Nu am avut decît 3/4 din vacanță, dar am reușit să mă distrez foarte bine.

Voi dansa cotilionul cu Agnes Landon.

Carnetul meu de dans

1. Agnes Landon
2. Natalie Howland
3. Dorothy Dexter
4. Miss Lippit
5. _____
6. Verișoara Marg
7. K. T. Weed
8. Miss Rice și nu mai știu cum.

Te rog să-i dai voie lui Rossy să controlezc.

Multe fete s-au eschivat. Ruth Windsor și vreo șase fete din Philadelphia. Au acceptat 29 și au mai fost invitate încă zece. Appie, Weary Coleman și Hutch nu au încă partenere.

Și May Tuckerman și Dorothy Grunnel s-au eschivat.

Sufrageria este extrem de drăguță.

Azi am dat examen la latină și engleză. Nu-i o treabă rea, în zilele astea, nimeni nu mai învață pentru afurisitele astea de examene.

Rezervele mele de bani se micșorează. Expedierea ajutătoare a unor $ nu ar înrăutăți situația. A trebuit să cumpăr niște butoni de cămașă drăguți.

Dacă se poate, o vestă simplă albă, mărimea 35 extra long, ce s-ar putea procura de la Aiegel & Cooper sau Rogers & Peet, nu ar întrăutăți nici ea situația.

Cu dragoste și afecțiune

Exact înaintea începerii ultimului meu an la St. Mark, mi-am făcut debutul de corespondent la ziarul local. Tatăl meu, sora mea Rosalind, domnișoara Margaret Roosevelt, o membră a clanului Roosevelt, și cu mine ieșisem pentru o plimbare de după-amiază cu trăsura, în împrejurimile casei noastre din Garrison, New York. Țineam frîiele și prinsesem viteză, cînd pe șosea a apărut duduind un automobil din direcție opusă. Cînd să treacă pe lîngă noi, caii au sărit într-o parte și am pierdut controlul. Oricît am încercat, nu am reușit să-i împiedic să pornească în josul șoselei într-un galop frenetic, ce s-a sfîrșit abia cînd trăsura s-a izbit de un gard și și-a pierdut o roată. Toți am fost aruncați grămadă lîngă șosea, loviți, dar fără răni grave. Caii au continuat să alerge alte cîteva mile, iar trăsura a fost complet distrusă. HAMILTON FISH A AVUT UN ACCIDENT, titra ziarul, referindu-se la tatăl meu. Restul povestirii nu lăsa nici o îndoială asupra rolului meu în accident.

În 1906, după absolvirea Școlii St. Mark, am intrat la Harvard, dorind să studiez istoria și să joc fotbal, ceea ce am și făcut. Printre colegii mei de clasă s-au numărat T.S. Eliot și John Silas „Jack" Reed. Mi-a plăcut foarte mult Reed și l-am numit șeful galeriei echipei de fotbal. Era un personaj foarte interesant și, deși socialist radical — mai tîrziu Lenin avea să-l omagieze, înmormîntîndu-l la Kremlin —, nu s-a înscris niciodată în Clubul Socialist de la Harvard, care era condus de Walter Lippmann, un alt coleg de clasă ce avea să facă o carieră ziaristică încununată de succes la ziarul *New York Herald Tribune*.

Jack a fost impresionat, ca mulți socialiști, de promisiunile guvernului sovietic. A scris o carte faimoasă despre Lenin și Revoluția rusă (*Ten Days that Shook World*), care a impresionat atît de mult Moscova, încît a primit un post în cadrul Partidului Comunist. Dar lui Jack i s-a acrit repede de comuniști, cînd a auzit că îi omora pe toți cei care nu erau de acord cu ei. De fapt, convingerea mea este că a fost una dintre victimele lor —

otrăvit de comuniști, cînd au aflat că intenționa să revină la New York cu fonduri comuniste.

Cînd am vizitat Uniunea Sovietică, în 1922, ca membru al Congresului, am pus cîteva flori pe mormîntul lui Jack Reed. După funeraliile lui Jack soției sale i s-a permis să părăsească Uniunea Sovietică. Mai tîrziu, ea s-a măritat cu William Bullit, fostul nostru ambasador la Moscova care, la data căsătoriei lor, era ambasador la Paris. În cele din urmă, Bullit a divorțat de văduva lui Reed.

Domeniul în care am excelat cu adevărat la Harvard a fost fotbalul. Înalt de 1,93 m și cîntărind 91 de kg, am jucat mereu fundaș, dar o strategie elaborată de antrenorul Harvardului, Percy Haughton, mi-a oferit posibilitatea să prind pasele aruncate înainte. Odată, antrenorul echipei Universității Yale, Walter Camp, a spus că eram cel mai bun prinzător de pase înainte care a jucat vreodată. Am fost selecționat de două ori, în 1910 și în 1915, în echipa de fotbal alcătuită de Camp cu jucători din toate timpurile, din întreaga Americă, și, de asemenea, sînt prezent în galeria vedetelor fotbalului universitar din King's Island, Ohio. Una din cele mai mari distincții pe care le-am primit a fost premiul Fundației de Fotbal Walter Camp, în 1968. Decernarea acestui premiu unui fost jucător al Universității Harvard a fost un act de cea mai mare sportivitate din partea comitetului și sînt sigur că a fost bine primit și apreciat de mii de studenți la Harvard.

Cînd eram în penultimul an, am devenit căpitanul-jucător al echipei Harvard după ce, la începutul sezonului, Francis Burr, american get-beget, a suferit un accident. Echipa anului 1908 a avut un sezon fără înfrîngere și a reușit să cîștige campionatul național, învingînd în ultimul joc puternica echipă Carlisle. Echipa Carlisle era antrenată de Pop Warner și-l avea pe Jim Thorpe, cel mai bun jucător de fotbal pe care l-am văzut vreodată. Înainte de a juca cu noi, Carlisle învinsese una dintre cele mai bune echipe ale anului, Syracuse, cu 12 — 0, dar o făcuse printr-o șmecherie isteață. Pop Warner cususe anvelope de mingi de fotbal vechi pe tricourile jucătorilor săi, astfel încît apărarea echipei Syracuse să nu poată localiza purtătorul mingiei. Nu era împotriva regulamentului, dar, în zilele acelea, echipa gazdă era răspunzătoare de

aducerea mingiei și cînd Carlisle a venit la Harvard am pictat-o în purpuriu, culoarea echipei noastre. I-am învins pe cei de la Carlisle cu 17 — 0. Din cîte știu eu, era prima dată cînd Jim Thorpe nu reușise să marcheze; iar eu l-am placat mai mult decît oricine.

Fotbalul este un joc dur, în special pe vremea mea, cînd jucătorul ieșea și în atac și în apărare și putea fi placat înainte de a fi prins mingea. Nu aveam întregul echipament de protecție de astăzi și nici nu existau atîtea reguli care să prevină brutalitatea inutilă. Se întîmplau accidente mortale. În meciul din 1909 între Harvard și echipa Armatei, un jucător al echipei Armatei, cadetul Eugene Byrne, a fost rănit mortal. Unii m-au învinovățit pe mine de moartea sa. Îl placasem de trei ori în prima jumătate a meciului, dar nu fusesem deloc în preajma lui în cea de-a doua, cînd a fost prins într-o grămadă, alegîndu-se cu gîtul rupt.

Meciul a fost întrerupt din cauza accidentului lui Byrne, iar echipa Armatei și-a anulat întîlnirile programate pentru restul sezonului. Mai tîrziu, o anchetă a stabilit că istovitul Byrne ar fi trebuit scos mai devreme din joc, dar dacă ar fi fost scos, regulile cereau ca să rămînă pe tușă tot restul meciului, lucru pe care el nu l-ar fi acceptat. Ca urmare a morții sale, regulile au fost schimbate astfel încît să permită jucătorilor scoși pe tușă să revină în joc la începutul fiecărei reprize.

În calitate de căpitan al echipei, am făcut un drum la West Point pentru a exprima mîhnirea noastră și am participat la înmormîntarea lui Byrne. Nu s-au manifestat resentimente față de mine și în 1912 am fost invitat să trec rîul Hudson din Garrison pentru a-i antrena pe fundașii din West Point înaintea meciului dintre echipa Armatei și Yale. Sînt încîntat să spun că în anul acela echipa Armatei a învins-o pe Yale pentru prima oară.

Am ajutat și la antrenarea echipei Armatei în 1913, cînd am cunoscut un cadet din West Point, pe nume Dwight D. Eisenhower. De fapt, eu nu mi-am amintit de întîlnirea noastră. Cred că era în 1961 la un dineu în cinstea vedetelor fotbalului, la care președintele Eisenhower era invitatul de onoare, cînd mi-a spus că își amintea de mine apărînd la antrenamentele de fotbal într-o haină mare din piele de raton. Am fost flatat, dar m-am simțit

stînjenit pentru că eu nu-mi aduceam aminte de el. La urma urmei, pe atunci era doar rezervă pentru mijlocaș în echipa Armatei. Dar haina din piele de raton n-am uitat-o.

Cred cu tărie că fotbalul este un mare izvor de învățăminte și că jucătorii de fotbal nu merită atacurile stupide și false făcute la adresa inteligenței lor. Echipa Universității Harvard, care a jucat în Campionatul național din 1908 număra jucători care aveau să devină avocați redutabili (trei), bancheri cu succese deosebite (trei), un magnat al cărbunelui, un medic foarte cunoscut, un președinte al Camerei de Comerț din Portland, Oregon și un congresman (eu).

Îmi place să povestesc despre cursul pe care l-am urmat în anul trei la Școala de Teologie din Harvard, împreună cu Burr, căpitanul nostru rănit, și cu Mart Newhall, un fost atacant. Era un curs foarte interesant, predat de un profesor foarte bun. Noi, cei trei jucători de fotbal am primit numai note de zece, în timp ce nici unul dintre studenții de la Teologie n-a luat nota maximă, studenți care cu toții erau inteligenți și care probabil aveau să devină devotați slujitori ai evangheliei. Cînd colegiul auzi că trei jucători de fotbal au obținut note de zece, cursul a fost asaltat de candidați care credeau că e foarte ușor; curînd și-au dat seama că nu era.

Pe vremea mea, Universitatea Harvard pretindea ca toți jucătorii săi de fotbal să fie atît gentlemani, cît și intelectuali. Unul dintre jucătorii echipei din 1908, un student din anul al doilea, pe nume Charlie Crowley, a fost mustrat de către decan pentru că avea note proaste. Crowley i-a replicat taxîndu-l de „pui de cățea" și, în consecință, a fost eliminat. În următorii trei ani, a jucat extremă pentru echipa Notre Dame — pe partea opusă celei jucate la echipa Knute Rockne.

La 1 februarie 1979, am donat 5 000 de dolari prin Clubul Harvard al Fundației New York pentru trei cupe. Una avea să fie decernată jucătorului universitar de baschet cu cele mai bune performanțe în sezonul ce se termina în martie 1979 și începînd de atunci anual; o a doua avea să fie decernată jucătorului universitar de fotbal care a făcut cel mai mare progres în sezonul care se sfîrșea în toamna anului 1979 și de atunci anual; și o a treia decernată în memoria lui Percy D. Haughton unui arbitru

universitar de fotbal (mai tîrziu am indicat că doream să fie decernată fundașului care înregistrase cel mai mare progres în timpul sezonului). Fondurile urma să fie folosite pentru a achiziționa trei cupe, iar cu banii rămași în fiecare an îi înzestrau pe cîștigători cu o mică replică a cupei și plăteau costul gravării pe cupă și pe replică a numelui acestuia. Orice surplus de venit urma să fie folosit în scopul burselor. Am adăugat: „Scopul meu este să consolidez baza Universității Harvard în materie de fotbal și baschet, sporturi pe care eu le-am practicat acum șaptezeci de ani, și, de asemenea, să întăresc sprijinul Universității Harvard acordat echipei de fotbal al cărei căpitan am fost în 1908 și 1909."

Toate aceste cupe se păstrează la NYC Harvard Club și sînt disponibile pentru a fi examinate din cînd în cînd de către membrii săi.

Cred sincer că fotbalul îi învață pe jucători mai mult despre viață decît ar putea-o face orice curs universitar. Fotbalul cere o mare concentrare combinată cu putere, viteză, curaj, rezistență, cooperare, autodisciplină și reflexe rapide. Un jucător bun trebuie să aibă tăria ca atunci cînd este învins să se ridice și să lupte cu mai multă ardoare pentru a reuși. Dacă viața ne învață ceva, aceasta este importanța caracterului și nevoia unei puteri interioare pentru a reuși. Fotbalul este un mijloc major de a clădi și controla caracterul și puterea.

Dar nu trebuie să mă credeți pe cuvînt. Într-un discurs ținut la Clubul Harvard, la 23 februarie 1907, președintele Theodore Roosevelt a spus: „Nu ne putem permite să producem studenți care dau înapoi în fața unui efort fizic sau a unei mici dureri fizice. În orice republică, curajul este o necesitate de prim ordin pentru cetățeanul mediu; dacă vrea să fie un bun cetățean, are nevoie de curaj fizic ca să reziste. Curajul de a lupta vitejește atît împotriva dușmanilor sufletului, cît și a dușmanilor trupului. Categoric, nu cred în faptul că Harvard sau orice alt colegiu ar produce niște papă-lapte în loc de niște oameni viguroși. Aș

adăuga că nu am nici cea mai mică obiecție față de vreun sport, doar pentru că ar fi brutal."

Sînt mîndru de a-l fi cunoscut bine pe Theodore Roosevelt. A fost unul dintre președinții noștri cei mai capabili, curajoși și populari. Și am căzut de acord asupra multor chestiuni. Aș vrea, de asemenea, să-l citez pe Richard Mulcaster, primul director al Școlii Merchant Taylor, care a spus în 1582: „Fotbalul fortifică întregul corp. Ajută pe cei slabi prin multă mișcare și trunchiul plăpînd prin întărirea cărnii, nu mai puțin decît o face călăria."

Am absolvit Universitatea Harvard în 1909, la vîrsta de douăzeci de ani, primind diploma în istorie și principii de guvernare *cum laude*. Neputînd abandona fotbalul, am ajutat la organizarea echipei Facultății de Drept de la Harvard, compusă din studenți de la Harvard, Yale, Princeton și alte facultăți. În timpul vacanțelor făceam turul țării jucînd cu echipe alcătuite din foști jucători de colegiu. Jucam de dragul distracției, deși meciurile erau cîteodată la fel de brutale ca cele adevărate de colegiu. Într-un fel, am fost o echipă predecesoare a fotbalului profesionist, care a început în 1919.

Mi s-a oferit un post ca profesor de istorie la Universitatea Harvard, dar am refuzat din lipsă de interes. Deși am avut rezultate bune în școală, niciodată n-am luat învățătura prea în serios pentru a putea fi fost un profesor bun. Pe lîngă aceasta, salariul era prea mic și deja mi se oferise o slujbă foarte bine plătită în biroul de asigurări al lui John C. Paige, în New York, firmă cu care aveam să fiu asociat timp de treizeci de ani.

În 1914, , fiind ales în Camera Reprezentanților statului New York am intrat în politică și astfel începu un alt capitol al vieții mele. Cariera mea fotbalistică a rămas de domeniul trecutului. Cît timp am fost la Harvard, faptul că eram căpitanul a două echipe cîștigătoare a însemnat ceva pentru începători care deseori îmi cereau autograful. Dar, vă asigur că, după cîțiva ani de căsătorie, gloria fotbalistică a unui bărbat nu mai înseamnă pur și simplu nimic. Odată, cineva a întrebat-o pe soția mea pe ce post am jucat în echipa Universității Harvard, iar ea s-a gîndit o clipă și a spus brusc: „Ah, da, știu. A jucat pe post de căpitan." Mi-e greu să explic afirmația ei fiindcă de fapt era o democrată.

CAPITOLUL III

CAMERA REPREZENTANȚILOR DIN STATUL NEW YORK

Am intrat în Camera Reprezentanților a statului New York ca partizan progresist al lui Theodore Roosevelt. Îl cunoscusem pe fiul său, Theodore Roosevelt, Jr., la Universitatea Harvard, unde eram amîndoi membrii în Porcellian Club (eu mai eram și membru în Signet Society și președinte la Hasty Pudding Club). Am fost prieten bun cu Theodore Jr., care era cu un an mai mare decît mine și care, mai tîrziu, a făcut o strălucită carieră militară, ajungînd la gradul de general de brigadă. În mod tragic, a suferit un infarct fatal după ce a participat la operațiunea invadarea Normandiei, în al doilea război mondial.

Tatăl meu îl cunoscuse și fusese un admirator al lui Theodore Roosevelt și era normal ca și eu să devin un adept al lui. În 1912, cînd aveam douăzeci și patru de ani, am participat la Convenția Partidului Republican pentru alegerile prezidențiale, ținută la Chicago, așteptîndu-mă să asist la nominalizarea fostului președinte Roosevelt din partea republicanilor. În schimb am fost uluit, dezamăgit și dezgustat să văd cum Comitetul Național Republican i-a furat nominalizarea lui Roosevelt dînd-o președintelui în exercițiu, William Howard Taft. Taft era o persoană distinsă, dar nu era nici o îndoială că sentimentul popular era în favoarea lui Roosevelt, care la preliminarii obținuse deja 1 154 394 din voturi față de numai 761 716 ale lui Taft.

Roosevelt a fost atît de furios pe tacticile subterane și necinstite folosite de Comitetul Național Republican, încît părăsi

partidul și se hotărî să candideze pentru președinție ca independent, folosind programul nou creat Bull Moose, care forma o coaliție între republicanii progresiști și democrații nemulțumiți.

Deși a fost înfrînt la prezidențialele din 1912, cu siguranță ar fi cîștigat dacă ar fi obținut nominalizarea republicanilor. Roosevelt a pierdut în favoarea lui Woodrow Wilson cu aproximativ două milioane de voturi, dar a primit un milion de voturi mai mult decît Taft, care s-a situat pe locul al treilea, la mare distanță. Dacă Comitetul Național Republican nu i-ar fi furat lui Roosevelt nominalizarea, majoritatea, dacă nu toate voturile favorabile lui Taft i-ar fi revenit lui, oferindu-i o victorie decisivă asupra lui Wilson și făcîndu-l președinte. O confirmă repartizarea finală a voturilor: Wilson — 6 296 547; Roosevelt — 4 118 571; Taft — 3 486 720. Familia mea avea politica în sînge, așa că nu a fost o surpriză cînd am început și eu s-o practic. În 1912, am fost numit președinte al Partidului Bull Moose din regiunea Putnam (Partidul Progresist). Doi ani mai tîrziu, am candidat pentru Camera Reprezentanților în statul New York pe o listă ce includea atît candidați ai Partidului Progresist, cît și ai celui Democrat. Titularul, John Yale, zis „boss-ul ținutului Putnam", s-a hotărît să nu candideze împotriva mea, împingînd în loc unul din selecții lui prieteni la cataramă — un anume domn Weeks. L-am învins ușor în alegeri.

Odată ales, m-am implicat profund în eforturile de reformare a politicii statului New York, prin dezvăluirea corupției oficiale. În cameră, în spatele meu, își avea locul William Sultzer, fost guvernator, acum deputat, scos abuziv din funcție, în urma unor manevre de discreditare, inițiate de către șefii săi.

Ca unul ce mesteca tutun în permanență, Sultzer obișnuia să scuipe un șuvoi de zeamă de tutun peste umărul meu, țintind o scuipătoare aflată pe podea, în imediata mea apropiere. În fiecare zi vedeam acest teribil amestec de tutun zburînd peste umărul meu drept, dar, trebuie să recunosc, că spre marea mea ușurare, nu a ratat niciodată. Am devenit prieteni foarte buni. Era cinstit, capabil și m-a ajutat în multe ocazii.

M-am împrietenit și cu Franklin Roosevelt, care era senator de New York și, în acele zile, se dovedise un strălucit democrat jeffersonian. Am colaborat îndeaproape, ca doi progresiști,

luptînd împotriva corupției politice, a puterii șefilor și a clicii lor politice.

În 1914, Franklin Roosevelt m-a chemat să-mi spună că dorea să-l succed în Senatul statului New York, deoarece demisiona, pentru a deveni ministru adjunct la Marină. Era convins că voi fi ales ușor, căci aveam deja sprijinul Progresiștilor și al multor Republicani, și mi-a promis, asigurîndu-mă, totodată într-o scrisoare că, „dacă te hotărăști să candidezi, voi viola fiecare regulă pe care am făcut-o, voi veni și voi face turnee electorale în toată regiunea în favoarea ta".

Din păcate, a trebuit să-i refuz oferta. Acceptasem deja să candidez pentru Camera Reprezentanților în statul New York și obținusem sprijinul Partidelor Democrat, Republican și Progresist regional. De altfel, nici banii necesari nu aveam pentru a susține campania în întreaga regiune Dutchess și îmi era teamă că șefii Partidelor Democrat și Republican ar putea avea puterea de a anula aprobarea lui Franklin Roosevelt.

Desigur, am apreciat, oferta lui Roosevelt — într-atît încît mi-am încurajat soția să îl voteze cînd a candidat ca președinte în 1932 —, iar noi am rămas prieteni buni de-a lungul anilor '20. În 1920, cînd am fost ales pentru primul meu mandat în Congres, am primit o scrisoare de la Roosevelt, în care mă felicita pentru victorie și îmi spunea printre altele:

„Avînd în vedere că noi doi sîntem încă Progresiști, simt că pot să te felicit cu ocazia alegerii tale ca deputat al meu la Washington pe următorii doi ani.

Sper că vom avea cît de curînd prilejul să discutăm pe îndelete. Ți se oferă o ocazie minunată de a fi de un mare folos la Washington, împiedicîndu-i pe reacționarii de modă veche de toate felurile să nu ajungă la asemenea extreme așa cum deja propun unii dintre ei."

Am fost reales în Cameră relativ ușor și mi-am continuat lupta împotriva corupției guvernamentale. De asemenea, am luptat împotriva unui proiect de lege care ar fi permis companiilor de asigurări să ocolească Comisia de despăgubire a statului în rezolvarea polițelor de asigurare privind muncitorii accidentați. Dacă acest proiect de lege ar fi fost votat, muncitorii s-ar fi aflat la cheremul patronilor (care erau susținuți de unele dintre cele

mai mari firme de asigurări), iar protecția legală a statului le-ar fi fost refuzată. Luptei mele i s-a alăturat și Theodore Roosevelt, care mi-a scris o scrisoare pe care am introdus-o în Cameră, printr-o notă:

Dragă domnule Fish,

Ca răspuns la cererea dumitale, îți comunic că sînt, bineînțeles, întru totul de acord cu dumneata și cred că ar fi o mare nedreptate, un mare pas înapoi, ca legea privind despăgubirea muncitorilor să fie răstălmăcită — adică în loc să fie folosită strict ca o lege de compensație pentru muncitori, să fie transformată într-un proiect de lege în interesul companiilor de asigurări. Nu cred că începe discuție în privința acestei probleme. Cazul poate fi enunțat într-un cuvînt. Vor cetățenii statului New York o lege de despăgubire în interesul muncitorilor ? Dacă da, este de datoria celor care dețin puterea în Albany să nu aprobe amendamentul propus la legea deja existentă. Dacă planul este să se voteze proiectul de lege în interesul companiilor de asigurări, amendamentul propus își atinge scopul.

Theodore Roosevelt

După ce a citit această scrisoare, președintele Camerei, Thaddeus Sweet, a pălit și abia a mai putut vorbi. În anul următor, Sweet a încercat să-mi pună căluș, aplicîndu-mi „regula tăcerii", după ce am criticat un procuror corupt care îl acuzase pe nedrept pe Thomas Osborne, directorul închisorii Sing-Sing, un administrator capabil și cinstit. Evident, Osborne era pedepsit pentru că nu lucrase ca unealtă a șefilor săi. În cadrul Camerei l-am acuzat pe procuror de a fi „sau necinstit sau incompetent". Îndată ce am spus aceasta, Sweet a redactat la repezeală o moțiune — fără a o supune la vot —, pentru a mă împiedica să-mi continui discursul. Am protestat vehement împotriva acestei tactici rușinoase și deloc în spirit american, și un număr de Democrați și Republicani mi s-au alăturat pentru a nu îngădui să fiu constrîns la tăcere. Mi s-a permis să-mi continui discursul și astfel am dezvăluit mai departe afacerile necurate ale șefilor, cît timp am funcționat în cadrul Camerei Reprezentanților.

Ocupîndu-mă de aceasta, am găsit declarații în dosarele Biroului controlului fiscal de stat care dovedeau că numeroase persoane fuseseră numite și plătite pentru funcții pe care nu le-au exercitat niciodată — nici măcar nu fuseseră în Albany cînd se

presupune că ar fi lucrat acolo. Aceste persoane, care proveneau din aceleași districte ca și liderii Republicani care le numiseră, făceau parte dintr-un aranjament cu slujbe *no-show*[1] care a costat contribuabilii uriașe sume de bani.

M-am suit la tribuna Camerei, mi s-a dat cuvîntul și am afirmat că, dacă proiectul de lege pe care îl schițasem, și care interzicea aceste aranjamente de slujbe *no-show* nu va fi adoptat de Comitetul Legislativ și votat de Cameră pînă într-o săptămînă sau zece zile, voi prezenta procurorului districtual declarații semnate, pentru a lua imediat măsuri. Ca urmare, proiectul a fost analizat de Comitetul Legislativ și votat în zece zile. Cu toate acestea, problema acestor aranjamente persistă și astăzi.

Cînd nu eram în Albany, îl vizitam în mod frecvent pe Theodore Roosevelt la biroul său din New York. Eram important pentru Roosevelt din două motive: eram singurul membru al Partidului Progresist rămas în legislativul statului New York și îl cunoșteam pe fiul lui Charles Evans Hughes. Roosevelt era un fervent partizan al lui Charles Evans Hughes, candidatul republican pentru președinție în 1916, în campania lui împotriva lui Woodrow Wilson, și mă folosea ca intermediar pentru a-i transmite lui Hughes, sfaturile sale, prin fiul acestuia. Wilson și-a atras mînia lui Roosevelt, votînd contra unui proiect de lege înaintat Congresului, care l-ar fi făcut pe Roosevelt general-maior și l-ar fi pus la comanda unei divizii de armată.

Mi-amintesc că într-un mesaj Roosevelt îl îndemna pe Hughes să fie realist în privința susținerii drepturilor americanilor de origine germană, în ciuda emoțiilor iscate de războiul din Europa — așa cum erau ele garantate, și ale tuturor americanilor, conform Constituției. De asemenea, l-a sfătuit din toată inima să se întîlnească cu Hiram Johnson, guvernatorul Californiei, un progresist și prieten apropiat al lui Roosevelt. Din păcate, Wiliam Crocker — directorul căilor ferate, mare bancher, conservator extremist și membru al Comitetului Național Republican — n-a dorit ca Hughes să-l întîlnească pe Johnson. Astfel, cînd Hughes a vizitat Long Beach, California, Crocker a împiedicat întîlnirea — deși ambii oameni, fără să se cunoască, lo-

[1] *No-show* (amer.) — „pasager neprezentat la timp" pentru o cursă aeriană.

cuiau la același hotel —, făcînd să pară ca și cum Johnson nu voia să-l accepte pe Hughes ca președinte:

„Dacă aș fi știut, se lamenta Hughes, că Johnson era în hotel, m-aș fi întîlnit cu el chiar dacă aș fi fost obligat să lovesc ușa cu piciorul pînă o dărîmam". Dar n-ar fi fost necesar, căci ulterior Johnson a scris despre călătoria lui Hughes în California că „a fost folosită de Crocker... nu în favoarea lui Hughes, ci pentru ambițiile mărunte ale lui Crocker și că ar putea să controleze din nou guvernul din California..."

Hughes a fost înfrînt de Wilson într-o cursă strînsă (atît de strînsă, încît la miezul nopții, în ziua alegerilor, ziarul *New York Times* l-a declarat cîștigător pe Hughes). Dacă Hughes și Johnson s-ar fi întîlnit în California, este probabil ca Hughes să fi influențat statul și să devină președinte, cu consecințe care ar fi schimbat în mod drastic evenimentele ulterioare.

După alegeri, am rămas apropiat de Theodore Roosevelt. În 1912, cînd am fost numit președinte al unui comitet care primea demnitari străini în New York, i-am invitat pe Roosevelt și pe Samuel Gompers, președinte la American Federation of Labor, să se întîlnească cu o delegație a guvernului Kerensky din Rusia. Gompers s-a folosit de ocazie pentru a lua apărarea acțiunilor unui grup de membri ai sindicatului din St. Louis, care recurseseră la violențe rasiale în timpul unei greve, atacînd în mod sălbatic spărgători de grevă negri și familiile acestora. Peste șase mii de negri fuseseră alungați din casele lor și peste două sute uciși, înainte ca ordinea să fie restabilită.

Cînd a venit rîndul lui Roosevelt să vorbească, l-a atacat în forță pe Gompers pentru susținerea masacrului în masă al negrilor. Fostul președinte a spus că n-ar asculta niciodată pe cineva care ar pleda pentru uciderea cetățenilor americani, fie ei albi sau negri. Apoi s-a îndreptat către locul unde stătea Gompers și-i flutură acestuia degetele în față. Oameni ai muncii, dintre care majoritatea stătea la galerie, au crezut că l-a pălmuit pe Gompers și s-au repezit jos, către scenă. Între timp, publicul în picioare îl ovaționa pe Roosevelt, aplaudîndu-l, dar agitația și eventualitatea unei violențe a fost atît de mare încît au chemat poliția, să-l escorteze pe Theodore Roosevelt spre un loc sigur.

Gestul lui Roosevelt a fost o dovadă a curajului său și am fost adînc impresionat de provocarea deschisă a liderului AFL, mai ales că Roosevelt intenționa să candideze din nou pentru președinție în 1920. Dar nu vreau să minimalizez pe nedrept meritele lui Samuel Gompers, unul dintre conducătorii cei mai inteligenți din istoria mișcării muncitorești americane și un profund adept al libertății, democrației și Constituției. A fost, de asemenea, un oponent puternic al socialismului. Studiind socialismul și cunoscîndu-i pe mulți din susținătorii lui, le-a spus socialiștilor: „Din punct de vedere economic, teoriile voastre sînt NEFONDATE. Din punct de vedere social, sînt GREȘITE. Din punct de vedere industrial, sînt IMPOSIBILE."

În ceea ce mă privește, politica internă începea să pălească, iar cariera mea militară se arăta la orizont.

CAPITOLUL IV

COMBATIVUL REGIMENT 369

Timp de doi ani, mi-am satisfăcut serviciul militar în Garda Națională, pregătindu-mă la Plattsburg, New York, în timp ce eram deputat în legislativul statului New York. Impresionați de performanța mea comandanții m-au propus la avansare, pentru gradul de căpitan. Pentru a obține avansarea era nevoie de o examinare, dar studiasem pe larg regulamentul instrucției și știam că puteam lua examenul. Faptul că am absolvit Universitatea Harvard cu succes, că fusesem căpitan al echipei de fotbal, că repurtasem succese în afaceri și că aveam experiență politică ca deputat de New York, mi-a fost de mare folos.

În ziua examinării am fost întîmpinat de un maior, pe care nu-l cunoșteam, el însuși ajuns căpitan cînd depășise cu mult vîrsta de cincizeci de ani. Mi-a pus un număr de întrebări fără vreo legătură cu instrucția militară și m-a declarat prea tînăr pentru căpitănie.

Atunci nu știam că străbunicul meu, Nicholas Fish, fusese cel mai tînăr maior din toate timpurile, în vîrstă de numai 18 ani și trei luni. Dacă aș fi știut, aș fi invocat exemplul său. Dar așa, i-am spus maiorului că eu consideram vîrsta, experiența și pregătirea mea suficiente pentru a mă recomanda drept candidat la funcția de căpitan. Dar maiorul nu mi-a îngăduit nici măcar să mă prezint la examen și mi-a spus că, dacă totuși stăruiam, avea să-mi pună întrebări despre arta culinară la care, în mod sigur, n-aș fi știut să răspund. Am protestat, spunînd că indiferent

de cultura mea culinară, cu știam regulamentul de instrucție la fel de bine ca el. Dar maiorul se încăpățînă în a mă refuza.

M-am întors la New York, unde m-am întîlnit cu William Hayward, colonel în Garda Națională, care organiza un regiment alcătuit numai din negri. M-a întrebat dacă doresc să mă alătur regimentului în calitate de căpitan. Am acceptat pe loc oferta și am devenit unul dintre primii ofițeri a ceea ce mai tîrziu s-a numit Regimentul 369 Infanterie al Statelor Unite, faimosul Harlem Hellfighters[1].

La cererea președintelui Woodrow Wilson, Congresul a declarat război Germaniei la 2 aprilie 1917 pentru a asigura, cum spunea Wilson, „libertatea și democrația lumii". În vara anului 1917, cu un efectiv de aproape două mii de oameni, am început instrucția la Camp Whitman, în New York. În octombrie 1917, ni s-a ordonat să o continuăm la Camp Wadsworth, în Spartanburg, Carolina de Sud, înainte de a ne îmbarca pentru Franța.

Dîndu-mi seama că prezența atîtor trupe de negri în orașul Spartanburg, predominant alb și segregaționist, ar putea provoca tulburări, i-am expediat o telegramă lui Franklin Roosevelt, pe atunci secretar adjunct la Marină, comunicîndu-mi temerile și cerîndu-i să facă tot ce poate pentru a ne trimite direct în Franța. „Camarazii mei sînt de acord cu mine", i-am spus, „că a trimite trupe nordiste de voluntari negri în Sud ar avea ca efect o reactivare a tulburărilor rasiale. Acest batalion ar putea aduce un rapid serviciu valoros în Franța...acolo unde există nevoia prezentă de înlocuire a trupelor franceze."

În ciuda apelului meu către Roosevelt, ordinele rămaseră neschimbate și ne-am deplasat la Spartanburg, unde am petrecut douăsprezece zile de tensiune. Ni s-a dat de înțeles că nu eram binevenițiîn oraș. Soldații erau agresați, împinși cu forța de pe trotuare și supuși unor hărțuieli rasiste.

Imediat am aranjat o întrunire cu înalții funcționari ai orașului și le-am spus că dacă vreunul dintre localnici încerca să se amestece prin violență în drepturile trupelor de soldați negri aflate sub comanda mea, voi cere măsuri legale imediate împo-

[1]Diavolii luptători din Harlem *(n.tr.)*.

triva făptașilor. Pentru cîtva timp lucrurile s-au calmat, dar era un calm tensionat.

Într-un tîrziu, Departamentul de Război a înțeles că nu era înțelept să lase regimentul în Sud. Pe 24 octombrie, spre marea mea ușurare, ni s-a ordonat să ne întoarcem la Camp Whitman, în New York. Dar necazurile ne-au urmărit. Lîngă noi, la Camp Whitman, era cantonat un regiment din Alabama, căruia nu-i păsa de prezența noastră. Din nou au fost insulte și violențe. Dar nici măcar o dată, mă bucur s-o spun, vreun soldat de-al meu n-a pierdut în fața unui alabamian.

Într-o după-amiază, am aflat că alabamienii intenționau să ne atace în cursul nopții. Pentru a ne apăra a trebuit să împrumut muniție de la un alt regiment din New York, căci noi n-aveam deloc. După ce i-am înarmat, eu și camarazii mei ofițeri le-am spus soldaților că, în caz de atac, trebuia să riposteze: dacă se trăgea foc, să răspundă și ei cu foc.

Din greșeală, pe la miezul nopții trompeta a sunat semnalul ce chema la arme trupele de negri. Imediat mi-am pus la centură pistolul din dotare și am ieșit în întuneric. Îndreptîndu-mă către regimentul din Alabama, am dat peste trei ofițeri alabamezi. Le-am spus că trupele de negri erau înarmate și că în caz de atac vor riposta. Ar fi un masacru de ambele părți. Am adăugat că vărsarea de sînge între trupele noastre era complet inutilă. Albi sau negri, eram cu toții americani mobilizați pentru a lupta dincolo de mare, împotriva unui dușman comun. Războiul era în tranșeele Franței, nu între barăcile de la Camp Whitman. Cei trei ofițeri au fost de acord și m-au asigurat că se vor întoarce la regimentul lor, spre a împiedica atacul, ceea ce au și făcut. Iar eu am rămas cu pistolul în poziție de tragere, neștiind cum să eliberez cocoșul armei fără să o descarc.

Deși incidentul a trecut destul de pașnic, ziarele din New York au umflat povestea spunînd că provocasem ofițerii alabamezi la o bătaie cu pumni, ceea ce era complet neadevărat.

Ne-am întors la New York cu cîteva zile înainte de Thanksgiving[1] din 1917 și ne-am îmbarcat pentru Franța pe o navă de transport a trupelor militare, USS Pocahantas. Dar după ce a

[1]Sărbătoare națională în S.U.A (ultima zi de joi din luna noiembrie).

părăsit cheiul, nava a prezentat deficiențe tehnice și fu nevoită să se întoarcă. Am plecat din nou cîteva zile mai tîrziu, dar de data aceasta un incendiu ne-a forțat să ne întoarcem. Pe 13 decembrie 1917, am pornit iar, dar în apropierea țărmului ne-am ciocnit de o altă navă. Deși nava avea o spărtură mare la prora, oamenii au reparat avaria în mers — *orice*, numai situația penibilă de a-ți lua încă o dată rămas bun de la familie și prieteni — nu!

Nu ne-a escortat nici un distrugător pentru a ne proteja de submarinele germane și, ulterior, i-am scris lui Franklin Roosevelt despre asta, sperînd că își va folosi influența, ca secretar adjunct al Marinei, pentru a lua măsurile cuvenite: „Îți scriu despre următoarele chestiuni, ca prieten ce are încredere în discreția dumitale și ca prieten ce crede în buna dumitale judecată și capacitate de a remedia o stare de lucruri care, în viitorul apropiat, va primejdui viețile a mii de soldați americani.

Am fost cu toții foarte surprinși să aflăm că nava noastră nu era protejată de distrugătoare. Nu doresc să critic pe nimeni, ci doar sper să se remedieze situația înainte de a degenera într-un dezastru..."

Am debarcat cu succes la Brest, Franța, pe 26 decembrie; era un frig mușcător, zăpadă și gheață acopereau pămîntul. Ne-au urcat în vagoane neîncălzite și ne-au dus la St. Nazaire. Aici, majoritatea regimentului a fost trimisă să efectueze munci de docheri, făcînd pregătiri pentru alte trupe americane aflate în drum spre Franța. Fusesem instruiți să luptăm ca soldați, nu să muncim ca salahori, și toți eram nerăbdători să ajungem la liniile frontului. Dar comandamentul militar american se opunea completării forțelor armate prin transferul de trupe de negri la regimentele de albi. (Ca congresman, în timpul celui de-al doilea război mondial, am jucat un rol important încercînd să integrez forțele armate. Despre aceasta voi discuta într-un capitol ulterior.) În final, generalul Pershing a hotărît, totuși, să ne pună sub controlul armatei franceze, întrucît nu mai erau alte trupe de negri care să formeze o divizie.

Am fost trimiși la Chalons, unde am predat echipamentul nostru militar american și am fost dotați cu echipament francez: puști, căști, centuri și gamele pline nu cu apă, ci, spre încîntarea

oamenilor, cu vin franțuzesc. După aproximativ o lună, s-a considerat că sîntem gata de luptă. Am fost vărsați la Armata a IV-a Franceză, sub comanda renumitului general francez ciung Gourand, cu care imediat am devenit bun prieten, mulțumită fluenței cu care vorbeam franțuzește.

De la cartierul nostru general, stabilit în apropiere de Chalons, și pînă la tranșeele de pe linia frontului erau cinci mile de mers. Conform tradiției franceze, în calitate de căpitan, mi s-a dat un cal. La jumătatea drumului către poziția noastră ne-am apropiat de o divizie franceză de artilerie care, pe neașteptate, s-a pomenit atacată de germani. Se auzea ca și cum un viscol răscolea marea. Numeroasele obuze aruncate de baterii au rănit mulți soldați francezi și cîțiva de-ai mei.

În noaptea aceea am luat o poziție avansată, incluzînd și un mic post de apărare. Cum ne-am instalat, am chemat brancardierii să-l evacueze pe unul dintre răniții mei. În timp ce priveam cum era așezat pe targă, o bombă nemțească a căzut exact peste el, ucigîndu-l, împreună cu trei brancardieri. Al patrulea a supraviețuit miraculos, năucit, șocat de explozie.

În dimineața următoare, ni s-a ordonat să avansăm cinci mile către vest, pentru a ajuta trupele franceze să reziste unui așteptat atac german. Am ocupat noile poziții în tranșeele care aveau în față rînduri de sîrmă ghimpată. Cînd nu stăteam în tranșee, dormeam în adăposturile noastre, adînci de cincisprezece metri.

Curînd după sosirea noastră pe front, unui detașament de soldați francezi i s-a ordonat să captureze niște germani (francezii le ziceau *boche*), ale căror linii erau la o distanță de aproximativ o sută de metri. În timpul nopții, un locotenent și oamenii săi au încercat să treacă de sîrmele germanilor, dar au fost descoperiți și locotenentul rănit la cap, aproape de ochi. Totuși, a reușit să-și conducă oamenii înapoi, pe liniile lor, aparent mai îngrijorat de siguranța acestora decît de propria rană. Abia ajunși în tranșee, artileria germană a deschis focul. O bombă a aterizat pe o traistă plină cu grenade aflată la centura unui soldat francez. Explozia a omorît șase oameni.

Într-o scrisoare către tatăl meu, scrisă scurt timp după sosirea mea pe front, i-am povestit un „accident extrem de nefericit", ce implicase trei dintre oamenii mei. Un soldat francez, purtînd o

manta cam largă, a răsturnat din greșeală o ladă cu grenade aflată la capătul scărilor unui adăpost, unde dormeau trei dintre oamenii mei. Grenadele au explodat, rănindu-i grav pe cei trei soldați care dormeau. Am coborît în adăpost însoțit de un locotenent francez pentru a vedea ce puteam face. Locotenentul fu copleșit de priveliște și leșină. Ca atare, a trebuit să-i car pe cei trei soldați răniți șaptesprezece metri, pînă la suprafață. Incredibil, în ciuda gravității rănilor la cap și pe trup, toți trei au supraviețuit.

Pe lîngă performanțele sale în luptă, Regimentul 369 a fost renumit pentru remarcabila lui orchestră. Primul ei director a fost compozitorul și conducătorul de orchestră Jim Europe, fondatorul primului sindicat al muzicienilor negri din America și conducător al renumitei trupe de dans a lui Vernon și Irene Castle. Europe era primul locotenent în compania mea și mîncam împreună în fiecare seară. Mai tîrziu a fost succedat, ca director, de capabilul său adjunct, Noble Sissle. Din orchestră mai făcea parte și Bert Williams, un veteran solist al trupei Ziegfeld Follies, care fusese căpitan în Garda Națională a Californiei pînă să se formeze Regimentul 369. Orchestra noastră a cîștigat o serie de concursuri cu alte orchestre, care nu erau nici pe departe la fel de bune. Un personaj foarte bogat, al cărui nume l-am uitat, a dat zece mii de dolari pentru a angaja muzicanți din Puerto Rico care știau să cînte la instrumente la care membrii unității noastre nu se pricepeau, făcînd astfel din orchestra noastră una dintre cele mai bune din Franța.

În iulie 1918, germanii au declanșat o ofensivă totală — bătălia de la Champagne-Marne — împotriva liniilor noastre. Chiar înainte de începerea bătăliei, am scris ceea ce îmi închipuiam că avea să fie ultima scrisoare către tatăl meu:

Dragă tată

N-am mai primit nici o scrisoare din America de peste două săptămîni și mi-e teamă că expedierea poștei s-a dereglat din nou. Îți scriu cîteva rînduri să-ți spun că sînt repartizat cu compania mea alături de două companii franceze, pentru a apăra o poziție (colină) importantă, împotriva așteptatei ofensive germane. Compania mea va fi în prima linie de rezistență în fața teribilei concentrări de forțe împotriva noastră și cred că nu avem o șansă de a supraviețui primului asalt. Sînt mîndru că mi s-a încredințat

această misiune de onoare și am cea mai mare încredere în oamenii mei că își vor face datoria pînă la capăt. Restul regimentului nostru este la adăpost, mult în spate, cu excepția companiilor L și M; cea din urmă supraveghează satul din ariergarda noastră. Compania mea trebuie să protejeze flancul drept al poziției și să contraatace la prima apariție a unui Boche. În război, unele unități trebuie sacrificate pentru siguranța celorlalte și misiunea a căzut în seama noastră și va fi executată cu entuziasm, ca o contribuție la victoria finală. N-am cuvinte să-ți spun cît de mult țin la tine și să-ți mulțumesc pentru toată grija și tot devotamentul. Dacă voi fi ucis vreau să fii tare și să-ți amintești că nu există o cale mai bună de a muri decît pentru o cauză dreaptă și pentru patrie.

Transmite dragostea mea lui Tanta, Grace, Rossy,

Cu drag
fiul tău, Hamilton.

Cînd a început atacul, compania mea era pregătită, rămînînd stăpînă pe poziție în ciuda sălbăticiei luptei. Compania K — a mea — a pierdut trei oameni, șase au fost răniți și patru otrăviți cu gaz. Am supraviețuit nevătămat, deși calul mi-a fost omorît în timpul unui atac de artilerie, casca a fost lovită de schije, iar eu am avut alte cîteva accidente periculoase.

Ofensiva germană fusese un eșec. Generalul Gouraud remarcă curînd după bătălie că a fost „o lovitură grea pentru dușmani. Este o zi minunată pentru Franța." Am început să simțim că valul victoriei se îndreaptă în direcția noastră.

În această stare optimistă am fost trimis la școala militară din Langres. Dar liniștea n-a durat mult; germanii nu voiau să se recunoască înfrînți. La sfîrșitul lui septembrie, în timp ce mă aflam la școala militară, germanii au atacat la Meuse-Argonne. M-am întors în grabă la compania mea, la timp pentru a participa la lupta care s-a dezlănțuit în următoarele patruzeci și opt de ore, într-un schimb infernal de focuri de artilerie și mitralieră. Cînd totul a luat sfîrșit, regimentul meu pierduse treizeci la sută din efectiv. Pentru contribuția mea în luptă, am primit Steaua de Argint.

Fragment din citarea pe ordinul de zi:

„...Deși expus în permanență gloanțelor și artileriei inamice, curajul său neînfricat și totala nepăsare față de propria siguranță i-a însuflețit pe oamenii regimentului, încurajîndu-i la atacuri hotărîte asupra puternicelor

forțe inamice. Aflat în bătaia focului neîntrerupt, el a ajutat la salvarea multor răniți și, de asemenea, a comandat și a ajutat la dificila sarcină de a transporta provizii trupelor epuizate, trecînd prin locuri măturate de bombe.

Bătălia de la Meuse-Argonne a fost cea mai importantă bătălie a primului război mondial. Dacă germanii ar fi învins, ar fi avut cale liberă spre Paris și Marea Nordului. Dar noi i-am oprit. Devenise doar o chestiune de timp ca Germania să fie obligată să se predea. La ora 11 a.m., pe 11 noiembrie s-a declarat armistițiul, punîndu-se capăt primului război mondial. „Pare un vis", i-am scris tatălui meu în acea zi, „în ciuda faptului că pacea fusese desconsiderată în ultimele două săptămîni. Mă bucur că s-a sfîrșit cu uciderea ființelor omenești și sper că în viitor aceasta va fi o artă pierdută." Recordul pe care noi, oamenii Regimentului 369, l-am înregistrat pe cîmpul de luptă a fost remarcabil. Am petrecut 191 de zile în tranșee pe liniile frontului, mai mult decît oricare alt regiment american. Am fost primul regiment Aliat care a ajuns la Rin. N-am pierdut nici un metru de pămînt și nici un om de-al nostru n-a fost capturat de dușmani.

Războiul se sfîrșise și noi supraviețuisem, deși nu fără pierderi. Mai tîrziu, am aflat că părintele Paul din Graymoor, Garrison, un azil catolic pentru persoane cu probleme, l-a vizitat pe tatăl meu în fiecare duminică după-amiaza pe tot timpul șederii mele în Franța. Împreună, preotul și tatăl meu, s-au rugat pentru siguranța mea și cred că rugăciunile lor au contribuit la supraviețuirea mea.

Întotdeauna îmi voi aminti de curajoșii negri care au luptat împreună cu mine în tranșeele Franței: Frederick Williams, Melville Miller, căpitanul Bert Williams, care a părăsit spectacolul de varietăți pentru a ajuta la recrutarea voluntarilor negri și care a servit neîntrerupt pe front, precum și de oameni ca Henry Johnson și Needham Roberts, care, atacați de douăzeci și patru de germani în timp ce făceau de patrulă, în ciuda numeroaselor răni, s-au luptat cu înverșunare împotriva atacanților lor, trăind să povestească întîmplarea.

N-am să uit nici curajul loialilor mei sergenți Clinton J. Peterson, Herman Brown și William Layton, care și-au făcut datoria

pînă la capăt față de oamenii lor în timpul bombardamentelor puternice, cu riscul propriilor vieți. La sfîrșitul primului război mondial, le-am spus oamenilor mei: „Ați luptat și v-ați dat viața pentru libertate și democrație. Acum, ar trebui să vă întoarceți acasă, în Statele Unite, și să continuați să luptați pentru propria voastră libertate și democrație."

Voi încheia acest capitol cu observația că n-am fost singurul Fish care a servit în timpul primului război mondial. Sora mea, Janet, a plecat la Paris pentru a-și vizita rudele și a rămas în Franța, ca infirmieră în apropierea liniei frontului. După război, s-a îndreptat către o carieră respectabilă, ca supraintendent al infirmierelor, la un spital din Washington D.C. Ulterior, pentru serviciile aduse în timp de război, amîndoi am fost admiși în Legiunea de Onoare Franceză.

CAPITOLUL V

UN CONGRESMAN PENTRU DREPTURILE CIVICE

Doi ani după armistițiu, am fost ales în Congres, ca reprezentînd cel de-al 26-lea district pentru Congres. Dar n-am reprezentat doar districtul meu. Datorită serviciului în Regimentul 369, am fost considerat de mulți negri americani ca fiind reprezentantul lor, indiferent unde locuiam. Am primit scrisori din întreaga țară de la negri americani, în care îmi cereau sprijinul în tot felul de probleme și i-am ajutat ori de cîte ori am putut. Dacă negrii americani m-au considerat ca fiind reprezentantul lor special în Congres, trebuie să spun că și eu am simțit că aveam o obligație specială față de ei — mai ales după ce îi văzusem luptîndu-se și murind pentru libertate și democrație, în tranșeele noroioase din Franța.

Sentimentul meu de obligație față de negrii americani provenea și din istoria familiei mele. Străbunicul meu, colonelul Nicholas Fish, a fost un membru activ al societăților care activau pentru abolirea sclaviei. În 1799, a jucat un rol important, determinînd legislativul statului New York să adopte o lege în acest sens. Bunicul meu, Hamilton Fish, în calitate de secretar de stat al lui Grant, a promulgat ratificarea celui de-al cincisprezecelea amendament, care acorda negrilor americani dreptul la vot.

În timpul celor peste zece ani de activitate în cadrul Congresului, pînă la alegerea lui Oscar De Priest, în Congres n-a existat nici un reprezentant negru. Acest lucru m-a făcut să conduc lupta

pentru aprobarea multor proiecte de lege în favoarea negrilor americani. În timpul primului meu mandat în Congres, am colaborat cu Asociația Națională pentru Progresul Oamenilor de Culoare (ANPOC)[1] și cu un număr de republicani progresiști pentru a introduce legislația împotriva linșajului și un proiect al monumentelor de război, pentru glorificarea serviciilor aduse de viteji soldați americani negri.

Mi-amintesc cum democrați sudici mă ironizau în timp ce străbăteam incinta Camerei, înainte de a ține discursul în favoarea proiectului împotriva linșajului, scandînd ofense rasiale și invective inspirate de ură. Împreună cu alți congresmani, mi-am dedicat eforturile pentru „a pune capăt legii funiei și arderii pe rug". În 1922, am vorbit în fața Camerei, explicînd de ce am considerat de maximă importanță adoptarea unei legi antilinșaj.

> „Nu pot să tac în această problemă. Aș fi nedrept cu acei oameni de culoare din această țară care au plătit sacrificiul suprem, în special cu cei aflați sub comanda mea și care și-au dat viața pentru a asigura lumii libertatea și democrația, dacă aș eșua în susținerea votării legii antilinșaj. Să vă spun un lucru, pe care poate că membrii Camerei nu-l apreciază îndeajuns, acela că omul de culoare care s-a dus la război purta în inima lui sentimentul că nu luptă doar pentru a asigura lumii democrația, dar și pentru a o asigura rasei sale din această țară. Am jurat să susțin Constituția Statelor Unite și, din acest motiv, dacă nu din altul, am o datorie sacră, ca membru al Camerei Reprezentanților, să votez în favoarea unei legi, antilinșaj aspre, care să protejeze viața cetățenilor americani de pe tot cuprinsul Statelor Unite" .

De asemenea, am sugerat ca în statele din Sud, unde linșajul scăpase de sub control, să se instaleze „mitraliere în toate închisorile comitatelor pentru a fi folosite împotriva bandelor care încearcă să înlocuiască ordinea legală cu domnia bunului plac".

Dar numai legislația împotriva linșajului nu era suficientă pentru a ameliora condițiile economice jalnice ale negrilor americani. O altă luptă s-a dus cînd am cerut crearea unei comisii naționale pentru studierea „statutului economic și politic" al negrilor și care să facă propuneri concrete „pentru îmbunătățirea

[1] În original: National Association for the Advancement of Colored People (NAACP) (n.tr.).

condiției lor și a asigurării protecției și șanselor egale în fața legii". O luptă similară a avut loc în Congres, în 1922, cînd am introdus proiectul de lege ce prevedea construirea unor monumente de război în onoarea soldaților negri ce luptaseră în Franța. În cele din urmă, proiectul a fost votat cu o mare majoritate. Următorul dialog oferă o idee asupra acelei dezbateri speciale din Cameră:

Președintele: *Domnul din New York [Fish] are cuvîntul.*

Dl. Fish: *Domnule președinte, acest proiect de lege (H.R*[1]*. 0004) justifică cheltuirea a treizeci de mii de dolari pentru înălțarea unui monument dedicat cinstirii actelor de vitejie făcute de patru regimente de culoare ale Diviziei 93 provizorie a Forțelor Expediționare Americane și mă bucur să văd că nici un republican din Cameră n-a votat astăzi împotriva luării în discuție a acestui proiect.* [aplauze]

Domnul O'Connell din New York: *Îmi dați voie ?*

Domnul Fish: *Da.*

Domnul O'Connell din New York: *Aș vrea ca domnul să adauge că au fost și democrați care au votat alături de dînsul această propunere.*

Domnul Fish: *Sînt încîntat să spun că o parte din democrați au votat favorabil, dar mult mai mulți care ar fi trebuit să voteze pentru luarea sa în discuție nu au făcut-o.*

Domnul Green din Florida: *Și eu mă bucur, domnule, să spun că o parte din ei nu au votat-o.*

Domnul Fish: *Domnule președinte, voi spune prietenilor mei aflați în sectorul democraților al Camerei, că acești soldați de culoare au fost suficient de buni pentru a fi acceptați ca voluntari pe timp de război; au fost suficient de buni pentru a fi recrutați; au fost suficient de buni pentru a muri slujindu-și țara, dar nu sînt suficient de buni să se accepte discutarea unui proiect de lege menit să le cinstească actele de vitejie.* [aplauze]

Cele patru regimente vizate în proiect sînt: Regimentul 369, fosta A Cincisprezecea Gardă Națională din New York — și le voi spune prietenilor mei democrați că regimentul avea ofițeri albi și că dintre acești șaizeci de ofițeri albi, cincisprezece au fost omorîți pe cîmpul de luptă. Regimentul 370 era un regiment al Gărzii Naționale din Chicago; regimentul 371, recrutat din Sud, regimentul 372, compus dintr-un batalion independent din Ohio, altul din districtul Columbia și companii independente din Massachusetts, Conecticut și Maryland. Aceste patru regimente au pierdut patruzeci la sută din efective. Am în buzunar scrisori de la ofițeri care au servit în regimentul recrutat din Sud, o asociație a ofițerilor albi; și ei sprijină acest proiect, ceea ce mă bucură. [aplauze]

Domnul Connaly din Texas: *Îmi dați voie ?*

Domnul Fish: *Da.*

[1]House of Representative (Camera Reprezentanților).

Domnul Connaly din Texas: *Doriți să ne explicați, domnule, de ce generalul Pershing, președinte al Comisiei pentru Monumentele de Război, se opune proiectului ca și senatorul Reed, membru al aceleiași Comisii, și domnul din Maryland [domnul Hill]?*

Domnul Fish: *Nu cred că domnul din Maryland [domnul Hill] se opune proiectului; el se află în sală și se poate exprima. În ceea ce-i privește pe ceilalți domni, voi răspunde la întrebare. Comisia pentru Monumentele de Război a stabilit o regulă conform căreia nu va fi luată în considerare nici o unitate militară inferioară numeric unei divizii. Ca atare, aceste regimente n-au putut fi prevăzute în regulamentul privind Monumentele de Război. Dar proiectul a fost îmbunătățit de Comisie, pentru a prîntîmpina posibilele obiecții de felul celor aduse de senatorul Reed. Pentru ca alocația să nu afecteze fondurile pentru Monumentele de Război, proiectului i s-a repartizat un fond special de 30 000 de dolari. Ambele amendamente au fost făcute în Comisie și cred că astfel am răspuns la întrebarea domnului care a dorit să știe de ce am făcut un raport la proiectul de lege. Este pentru a doua oară în doi ani că, după o analiză temeinică, s-a făcut un raport acestui proiect.* [aplauze.] *Comisia pentru Monumentele de Război este creația Congresului și este nu atît corect, cît just ca noi să dăm instrucțiuni membrilor comisiei să prevadă un monument separat pentru Divizia 93.*

Cele patru regimente care alcătuiesc această divizie au servit alături de armata franceză. Ca număr, au fost sub efectivul obișnuit, avînd aproximativ 2 500 de oameni într-un regiment. Trei din cele patru regimente și-au împodobit steagurile cu decorația franceză Croix de guerre. Foarte puține alte regimente americane au făcut-o. Adversarii din comisie n-au pus la îndoială eroismul, vitejia și curajul soldaților negri ce s-au luptat în Divizia 93. [aplauze] *Aceste fapte au fost recunoscute de martori în fața Comisiei; chiar și opoziția a admis că aceste patru regimente s-au comportat vitejește pe cîmpul de luptă din Franța, iar unul din aceste regimente declară că a servit pe linia frontului mai mult timp decît oricare alt regiment american.*

Domnul Cooper din Wisconsin: *Îmi dați voie?*

Domnul Fish: *Da.*

Domnul Cooper din Wisconsin: *Cred că domnul a omis un amănunt important, și observația aparține unui deputat aflat lîngă mine. Acesta s-a arătat surprins cînd i-am spus că distinsul domn ce se adresează acum Camerei a fost ofițer al unuia din regimente.* [aplauze]

Domnul Fish: *Prieteni, ar fi o nedreptate față de memoria acelor soldați de culoare din regimentul meu și a ofițerilor albi din același regiment care au fost omorîți, dacă nu aș face tot ce-mi stă în putință ca să li se dea considerația cuvenită.* [aplauze]

Au fost 400 000 de soldați negri în armata noastră. Sînt 12 000 000 de oameni de culoare în toată țara și este interesul tuturor ca soldații raşci de culoare care au făcut sacrificiul suprem să fie stimați și recunoscuți. [aplauze]. *În aceste patru regimente, dintr-un efectiv de luptă de aproximativ 10 000 de soldați, s-au înregistrat 457 de morți și 3 468 de răniți Cu excepția Diviziilor Întîi și a Doua, nu au fost multe divizii americane care să fi avut*

un procentaj mai mare de morți și răniți. Tot ceea ce cerem aici este să se pună capăt acestei discriminări nedrepte împotriva eroismului soldaților negri și să se ridice acest monument în Franța, monument care va constitui întotdeauna pentru toți oamenii de culoare din America, un factor de stimulare pentru patriotism, loialitate și eroism. [aplauze]

În anii New Deal-ului[1], am continuat să lucrez cu ANPOC în domeniul legislației drepturilor civice — incluzînd eternul proiect de lege împotriva linșajului. Îmi pare rău s-o spun, dar președintele Franklin Roosevelt și pretinsa lui clică luminată n-au mișcat nici un deget pentru a mă ajuta să adopt atît de necesara legislație privind drepturile civice, pe care eu o susțineam continuu de la tribuna Camerei. În 1937, într-un discurs ținut la Templul Congregațional Lincoln în Washington mi-am exprimat pe puncte nemulțumirea față de administrația președintelui Roosevelt astfel: „Ar fi mult mai bine pentru țară, dacă președintele ar înceta să emită precepte morale și să încerce să guverneze alte națiuni și în schimb ar încerca să facă dreptate în propria-i țară, urgentînd adoptarea proiectului împotriva linșajului".

În 1940, cînd încă mă mai luptam pentru proiectul antilinșaj, fără sprijinul președintelui, am făcut următoarele observații în cadrul Camerei: „De fiecare dată cînd în America un bărbat sau o femeie de culoare sînt linșați sau arși pe rug, înseamnă că Proclamația emancipării[2] a fost suspendată și că drepturile lor civice și egalitatea au fost anulate în numele legii și Constituției.

Datoria supremă a Congresului este de a da legi pentru apărarea securității și vieții americanilor și acesta este motivul pentru care există guvernul nostru. Am depus jurămîntul pentru a susține și respecta Constituția și cred că o respect cînd încerc să protejez vieți omenești în America, fie că aparțin unor oameni albi sau de culoare. Vreau să omagiez acei membri care au participat la criticarea și condamnarea generală a acestei sîngeroase, bestiale și barbare practici a linșajului. Este crima cea mai gravă din America. Este mai gravă ca răpirea, pentru că nu este numai

[1] Noua orientare — ansamblu de reforme și măsuri menite a reînvia economia națională a Americii, lozinca distructivă a programului lui Franklin D. Roosevelt (1932).

[2] Emancipation Proclamation — publicată în septembrie 1862, a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1863, statuînd eliberarea tuturor sclavilor negri.

omor, ci este și un atac la adresa tribunalelor, a instituțiilor și a însăși formei noastre de guvernare."

Dar, în timp ce președintele Franklin Roosevelt le spunea americanilor că trebuiau să lupte într-un război mondial pentru a apăra democrația în Europa, pe mine a refuzat să mă susțină în efortul de a extinde binecuvîntarea democrației și asupra negrilor americani. Din nefericire, negrii americani își dădeau seama de ceea ce populația Europei estice avea să descopere mai tîrziu : promisiunile orgolioase ale lui Roosevelt privind libertatea și democrația erau vorbe goale. El n-a intenționat vreodată să-și țină acele promisiuni, căci nu îl preocupa respectarea unui principiu, ci doar să-și sporească puterea politică ; și dacă folosea scopului său să spună una și să facă alta, nu se dădea înapoi. Din păcate, pe mulți i-a dezamăgit ipocrizia lui și regret că n-am putut face mai mult pentru a-l opri să-și calce promisiunile în picioare.

CAPITOLUL VI

CREAREA LEGIUNII AMERICANE

Legiunea Americană a fost creată în cadrul unei conferințe ținute la Paris, la 15 martie 1919, de către reprezentanți ai Forțelor Expediționare Americane. Eu n-am putut participa la conferință pentru că, în acea perioadă, staționam în Germania cu Armata de Ocupație.

Am fost, totuși, unul dintre cei peste o mie de delegați veterani care au luat parte la întrunirea de la St. Louis, din 10 mai 1919 — prezidată de locotenent colonelul Theodore Roosevelt, Jr. —, unde au fost redactate și aprobate preambulul și Constituția Legiunii Americane. Am fost numit membru în comitetul de redactare a Constituției și președinte al unui subcomitet pentru redactarea preambulului. De asemenea, am fost împuternicit să-i numesc pe ceilalți doi membri ai subcomitetului. L-am ales pe colonelul John Greenway, un sportiv al Universității Yale care, înainte de a lupta în primul război mondial, a servit în regimentul Rough Riders format de Roosevelt și care a fost unul dintre cei mai renumiți ingineri mineri din Arizona (statuia lui se află în Capitoliul din Washington — una din cele două statui reprezentînd statul Arizona). Celălalt a fost judecătorul George N. Davis, ca și mine, un admirator înflăcărat al lui Theodore Roosevelt. Toți trei am contribuit cu idei importante la întocmirea preambulului; acesta, aprobat de comitetul de redactare a Constituției, a fost trimis delegaților adunării care l-au aprobat în unanimitate. De atunci, nici un cuvînt din preambul

n-a fost schimbat, cu excepția cuvîntului „război", care a căpătat plural. Iată-l:

PREAMBUL LA CONSTITUȚIE

Pentru Dumnezeu și Țară ne asociem în următoarele scopuri:

Pentru a susține și apăra Constituția Statelor Unite ale Americii; pentru a menține ordinea și legea; pentru a ocroti și perpetua modul de viață american; pentru a păstra amintirile și episoadele participării noastre în marile războaie; pentru a imprima comunității, statului și națiunii un spirit de obligație individuală; pentru a combate atît autocrația claselor posedante, cît și a maselor; pentru a face dreptatea stăpînă a puterii; pentru a promova pacea și bunăvoința pe pămînt; pentru a apăra și lăsa posterității principiile de dreptate, libertate și democrație; pentru a consacra și consfinți camaraderia noastră prin devotamentul față de ajutorarea reciprocă.

Preambulul, cu cele peste 1 800 de articole, nu este doar carta Legiunii Americane, ci este și motorul care le-a insuflat tuturor celor din Legiune țeluri precise și armonie. Prin el, Legiunea și-a cîștigat respectul și admirația unor oameni, ca președintele Truman și generalul Pershing, care l-a apreciat public ca fiind o importantă expunere a idealurilor americane.

Fondatorii Legiunii Americane au fost animați de entuziasm și hotărîre în dorința de a alcătui o organizație a veteranilor puternică, nepartizană și patriotică, nu numai pentru a susține principiile pentru care s-au luptat, dar și pentru a asigura spitalizarea și refacerea camarazilor lor invalizi. Pentru ei a fost conceput preambulul. Iată ce înseamnă: „Pentru Dumnezeu și Țară" — exprimă devotamentul Legiunii față de principiile morale transmise nouă de marile religii ale lumii și față de convingerea că, dacă există o țară în care merită să trăiești, care merită apărată, pentru care merită să lupți și să mori, aceea este Statele Unite ale Americii.

„Pentru a susține și apăra Constituția" — Constituția este legea supremă a libertății umane concepută de mintea omului; este „biblia civică a Americii", pentru a folosi expresia lui Al Smith, care apără drepturile tuturor americanilor; și este cea mai bună apărare a noastră în fața tiranilor — fascism, nazism și comunism —, care încă terorizează oamenii.

„Pentru a menține ordinea și legea" — este astăzi mai necesar ca oricînd și nu are nevoie de alte explicații.

„Pentru a ocroti și a face să dureze veșnic modul de viață american" — Patriotismul nu trebuie ridiculizat, iar americanii n-ar trebui să fie dezbinați din motive de rasă, religie sau țară de origine a strămoșilor.

„Pentru a păstra amintirile și episoadele participării noastre la marile războaie" — Legiunea Americană este o organizație de veterani, care au datoria de a păstra vii faptele camarazilor lor.

„Pentru a imprima comunității, statului și națiunii un spirit de obligație individuală" — Legiunea Americană consideră că nici un om nu este o insulă și că beneficiem cu toții atunci cînd muncim pentru a face din orașele, statele și țara noastră, locuri mai bune în care să trăim.

„Pentru a combate atît autocrația claselor posedante, cît și a maselor" — facem apel la poporul american să reziste demagogilor de dreapta sau de stînga care ar lepăda Constituția și ne-ar supune tiraniei guvernului.

„Pentru a face dreptatea stăpînă a puterii" — îi îndemnăm pe toți americanii să-și îndeplinească obligațiile civice conform legii și vocii conștiinței. Abraham Lincoln a spus: „Să nu ne lăsăm îndepărtați de datoria noastră prin acuzații false aduse nouă, nici timorați de amenințările cu distrugerea guvernului nostru sau la adresa noastră. Să avem încredere că cine e drept e puternic și, cu această convingere să ne facem datoria pînă la capăt, așa cum considerăm noi că e bine". Aceste cuvinte ale lui Lincoln au inspirat acest principiu din preambulul Legiunii Americane.

„Pentru a promova pacea și bunăvoința pe pămînt" — în era noastră nucleară, acesta nu este numai un sfat logic venit de la o organizație de veterani, ci și necesar pentru a apăra viețile americanilor și principiile ce reprezintă America.

„Pentru a apăra și lăsa posterității principiile de dreptate, libertate și democrație" — Legiunea Americană înțelege importanța vitală a perpetuării forțelor și valorilor americane din generație în generație, astfel încît semnalul nostru luminos către lume să nu pălească.

„Pentru a consacra și consfinți camaraderia noastră prin devotamentul față de ajutorarea reciprocă" — unul din principalele obiective ale Legiunii Americane sînt asistența și îngrijirea camarazilor bolnavi și invalizi."

Preambulul Legiunii Americane, întocmit cu douăzeci și unu de ani înaintea intrării în cel de-al doilea război mondial, conține cinci din cuvintele cele mai importante — Dumnezeu, Țară, Constituție, Libertate și Pace — care ar trebui să-i unească pe toți americanii indiferent de partid. Sînt cuvintele cărora mi-am dedicat viața și sînt mîndru de implicarea mea profundă și de asocierea îndelungată cu Legiunea Americană, ca și cu organizația Veteranii Războaielor Externe și Trupele Auxiliare[1], de-a lungul atîtor ani.

[1] În original : Veterans of Foreign Wars and its Auxiliary (n.tr.).

CAPITOLUL VII

COMITETUL FISH

La 1 mai 1923, m-am întîlnit cu reprezentanții organizației Veteranii Războaielor Externe și Trupele Auxiliare în Union Square, în partea de nord din New York, pentru prima sărbătorire anuală a Zilei Loialității[1], zi pe care americanii iubitori de libertate se hotărîseră să o recupereze de la comuniști. Aceștia obișnuiau să marcheze ziua de 1 mai cu demonstrații zgomotoase ale urii împotriva Americii. În acel an, la turbulențele lor, am replicat cu festivități pașnice, care proclamau încrederea noastră în libertate și democrație.

Prima Zi a Loialității a fost friguroasă la New York. Bessie Hanken, membră a trupelor auxiliare a organizației VW și mai tîrziu președintele ei național, aștepta să se adreseze adunării noastre, îmbrăcată în uniforma ei albă a Trupelor Auxiliare. Cum costumul ei era prea subțire pentru acea vreme, i-am oferit mantaua mea. De-abia și-o pusese, cînd din toate direcțiile au răsunat focuri de armă. Ne-am adăpostit pînă a trecut pericolul. Deși nimeni n-a fost rănit, mai tîrziu am observat mîneca mantalei găurită de gloanțe, în trei locuri.

În anul următor, Bessie Hanken a organizat sărbătorirea Zilei Loialității la Boston și a fost întîmpinată de o contrademonstrație a comuniștilor care au dat foc steagurilor Americii și au sfîșiat uniformele membrilor Trupelor Auxiliare.

[1] În original : Loyalty Day.

Menționez aceste incidente, pentru a arăta că, în anii aceia, comunismul nu era o amenințare făcută în glumă, ci una foarte reală la adresa păcii. În 1928, guvernul sovietic încheie al VI-lea congres mondial al Mișcării Internaționale Comuniste, reafirmîndu-și intenția de a răspîndi revoluția violentă pe tot globul. În Statele Unite, comuniștii au reapărut cu o campanie intensă de infiltrare în mișcarea muncitorească. Scopul lor era să răspîndească discordia între muncitori și să opună o clasă alteia. În Gastonia, Carolina de Nord, au reușit să provoace disensiuni sîngeroase în rîndul lucrătorilor din industria textilă. Apoi, în primele luni ale anului 1930, comuniștii, conduși de William Z. Foster, au organizat proteste masive în multe orașe americane. Scopul acestor proteste nu era unul pașnic — dreptul de a organiza o demonstrație pașnică este garantat de Constituție fiecărui cetățean american — ci urmărea să atîțe poliția la acțiuni violente, ceea ce ar fi putut fi transformat într-o victorie de propagandă.

Pe 5 martie 1930, am introdus în Cameră, Rezoluția 180, cerînd Congresului să instituie o comisie care să ancheteze activitatea comuniștilor din Statele Unite. Deoarece subiectul este atît de controversat, reproduc aici esența Rezoluției: „S-a hotărît că președintele Camerei Reprezentanților este împuternicit să reunească și să conducă o comisie alcătuită din cinci membri ai Camerei Reprezentanților pentru a ancheta propaganda comunistă din Statele Unite și în special din instituțiile de învățămînt, activitatea și membrii Partidului Comunist din Statele Unite, toate organizațiile și grupările afiliate acestuia, ramura Internaționalei Comuniste din Statele Unite, Amtorg Trading Corporation, ziarul Daily Worker și toate structurile, grupările sau persoanele care invocă, propovăduiesc sau susțin răsturnarea prin forță sau violență a guvernului Statelor Unite sau care încearcă să submineze forma noastră de guvernare republicană, incitînd la dezordine, sabotaje sau tulburări revoluționare.

Comisia va prezenta Camerei rezultatele anchetei, inclusiv propuneri în vederea unei legislații considerate oportune.

În acest scop, comisia sau orice subcomisie de aceeași natură, este autorizată să țină ședințe, să-și exercite funcția unde și cînd crede de cuviință în districtul Columbia sau altundeva, fie Ca-

mera în sesiune sau nu, să țină audieri, să angajeze experți, funcționari auxiliari/stenografi, să ceară prezentarea martorilor și întocmirea unor cărți, ziare și documente, sau alte ajutoare, să ia declarații și să facă cheltuieli, după cum crede de cuviință."

Scopul comisiei mele era anchetarea propagandei comuniste și nu cercetarea activității socialiștilor sau a altor grupări de stînga. Nu ne-am propus reprimarea libertății cuvîntului cetățenilor care respectau legea, Constituția și drapelul — simbolul însuși al Statelor Unite ca entitate. Am fost, totuși, interesați în anchetarea activității comuniștilor. Scopul lor, declarat oficial, era răsturnarea prin violență, a guvernului constituțional ceea ce făcea din ei o grupare specială și care provoca neliniște.

Pe parcursul celor aproape șase luni, cît comisia a condus audierile, am ascultat peste 250 de martori, ale căror depoziții privind activitățile comuniste erau cutremurătoare. Comuniștii care au depus mărturie în fața Comisiei au recunoscut de bunăvoie că urau Republica Americană, Constituția și toate formele ei de religie. William Z. Foster — de două ori candidat din partea Partidului Comunist la președinția Statelor Unite — spunea că aderenții comunismului intenționau să dezbine societatea americană civilizată. Ceea ce urmează este un dialog cu domnul Foster, asupra scopurilor și credințelor comuniștilor americani:

„Domnul Fish [președinte]: *V-aș ruga să expuneți Comisiei scopurile și principiile Partidului Comunist.*

Domnul Foster: *Pe scurt, scopurile și principiile Partidului Comunist sînt organizarea muncitorilor în vederea apărării intereselor proprii într-un sistem capitalist și, în final, de a răsturna acest sistem, înlocuindu-l cu un regim al muncitorilor și fermierilor.*

Domnul Fish: *Ne puteți spune mai precis dacă principiile Partidului Comunist sînt aceleași, în țara noastră sau oriunde altundeva.*

Domnul Foster: *Da.*

Domnul Fish: *Partidul dumneavoastră crede în încurajarea urii de clasă?*

Domnul Foster: *Întrebarea este ciudată. Ce înțelegeți prin «ură de clasă»?*

Domnul Fish: *Înțeleg ațîțarea și provocarea antagonismelor de clasă, să zicem, și ura clasei muncitoare împotriva altei clase.*

Domnul Foster: *Partidul nostru crede în dezvoltarea conștiinței de clasă a muncitorilor, în educarea lor către o înțelegere a intereselor de clasă și în organizarea lor pentru apărarea acestor interese care, inevitabil, îi aduc în conflict cu clasa capitalistă și întregul ei sistem ideologic.*

Domnul Fish: *Comuniștii din această țară susțin revoluția mondială?*

Domnul Foster: *Da. Comuniștii acestei țări își dau seama că America este conectată la sistemul mondial și că sistemul capitalist manifestă aceleași caracteristici peste tot — peste tot aduce suferința și exploatarea muncitorilor — și trebuie înlăturat nu numai la nivelul Americii, ci la nivel mondial.*

Domnul Fish: *Astfel încît susțin revoluția mondială. Susțin revoluția și în această țară?*

Domnul Foster: *Am afirmat că ei susțin înlăturarea sistemului capitalist din această țară și din oricare alta, că aceasta trebuie să rezulte din ascuțirea pînă la capăt a luptei de clasă și a luptei muncitorilor pentru pîine.*

Domnul Fish: *Comuniștii din această țară sînt împotriva formei republicane a guvernării noastre?*

Domnul Foster: *A democrației capitaliste — în mod sigur. Noi susținem o guvernare a muncitorilor și fermierilor; o guvernare a producătorilor și nu una a exploatatorilor. Guvernarea capitalistă a Americii este clădită și controlată în interesul celor care dețin industria, iar noi spunem că guvernarea trebuie să fie clădită și controlată de cei care muncesc în industrie și care produc.*

Domnul Fish: *Se opun, deci, formei republicane a guvernării noastre?*

Domnul Foster: *Cu siguranță.*

Domnul Fish: *Aceasta înseamnă că ceea ce susțineți este o schimbare a formei noastre de guvernare republicană și înlocuirea ei cu forma sovietică de guvernare?*

Domnul Foster: *Am afirmat aceasta de mai multe ori.*

Domnul Fish: *Deci, dacă vă înțeleg bine, muncitorii din această țară consideră Uniunea Sovietică drept țara lor. Este corect?*

Domnul Foster: *Cea mai mare parte a muncitorilor.*

Domnul Fish: *Consideră Uniunea Sovietică ca fiind țara lor?*

Domnul Foster: *Da.*

Domnul Fish: *Consideră steagul sovietic ca fiind steagul lor?*

Domnul Foster: *Muncitorii din această țară și aceia ai fiecărei țări au un singur steag și acesta este steagul roșu. Acesta este steagul revoluției proletare. Întîmplător, a fost și steagul revoluției americane din primele ei perioade. Steagul roșu a fost steagul revoluției cu mulți ani înaintea revoluției ruse.*

Domnul Fish: *Atunci, muncitorii acestei țări consideră Uniunea Sovietică drept țara lor. Consideră steagul roșu ca fiind al lor?*

Domnul Foster: *Am răspuns la această întrebare suficient de clar.*

Domnul Fish: *Datorezi supunere față de drapelul american? Partidul Comunist datorează supunere față de drapelul american?*

Domnul Foster: *În toate țările capitaliste muncitorii, muncitorii revoluționari, sînt o clasă persecutată, ținută în robie de guvernele capitaliste respective, iar atitudinea lor este una de răsturnare a acestor guverne și de înlocuire a lor cu cele sovietice.*

Domnul Fish: *Deci, nu cer supunere față de steagul american în această țară.*

Domnul Foster: *Dacă vă referiți la susținerea capitalismului în America, nu.*

Domnul Fish: *Vreau să spun că, dacă ar avea de ales între steagul roșu și cel al Americii, dați de înțeles că l-ar alege pe cel roșu; este corect?*

Domnul Foster: *Am răspuns la întrebare.*

Domnul Fish: *Nu intenționez să vă oblig să răspundeți, dacă vă stînjenește, domnule Foster.*

Domnul Foster: *Nu mă stînjenește deloc. Am declarat foarte clar că steagul roșu este steagul clasei revoluționare, iar noi facem parte din ea.*

Domnul Fish: *Am înțeles aceasta.*

Domnul Foster: *Și toate steagurile capitaliste sînt ale clasei capitaliste, iar noi nu datorăm nici o supunere față de ele.*

Domnul Fish: *Aceasta răspunde la întrebarea mea.*"

L-am mai rugat pe domnul Foster să explice opinia Partidului Comunist asupra religiei:

Domnul Fish: *Partidul dumneavoastră susține renunțarea și desființarea credințelor religioase?*

Domnul Foster: *Partidul nostru consideră religia ca fiind opiumul popoarelor, cum a spus Karl Marx, iar noi facem propagandă pentru lichidarea acestor prejudecăți în rîndul muncitorilor.*

Domnul Fish: *Pentru a fi membru al Partidului Comunist trebuie să fii ateu?*

Domnul Foster: *Nu există o cerință formală în această privință. Mulți muncitori care au încă idei sau scrupule religioase se alătură Partidului Comunist; dar un muncitor care se va înscrie în rîndurile partidului, trebuie neapărat să fie pregătit să renunțe la credințele religioase și, dacă la intrarea în partid încă mai are ezitări, va scăpa de ele curînd. Dar religia, adică ateismul, nu este impus ca cerință formală membrilor Partidului Comunist.*

Domnul Fish: *Ați fost în Rusia?*

Domnul Foster: *Da, de vreo opt sau nouă ori.*

Domnul Fish: *Înseamnă că practicile Partidului Comunist din Rusia vă sînt cunoscute?*

Domnul Foster: *Suficient de bine.*

Domnul Fish: *Membrii Partidului Comunist din Rusia pot să se căsătorească la biserică, să-și păstreze credințele religioase și să le practice?*

Domnul Foster: *Părerea mea este că un membru al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice care s-ar căsători la biserică n-ar reprezenta nimic pentru partid.*

Domnul Fish: *Și-ar putea menține calitatea de membru al partidului?*

Domnul Foster: *N-ar putea.*

Domnul Fish: *Ar fi exclus din partid?*

Domnul Foster: *În cele din urmă, da. Chiar dacă nu pentru acest motiv.*

Domnul Fish: *Nu se procedează analog în această țară?*

Domnul Foster: *Așa cum am spus înainte, muncitorii care ar fi atît de îmbibați cu superstiții religioase ca aceea de a se căsători la biserică, n-ar avea nici o valoare în fața partidului.*

Domnul Fish: *Și în această țară, urmarea ar fi aceeași ca în Rusia?*
Domnul Foster: *Bineînțeles.*"

Americanii datorează recunoștință Federației Americane a Muncii (FAM)[1]. Dacă n-ar fi fost puternica sa opoziție față de activitățile comuniste, Statele Unite ar fi suferit o criză de proporții majore. Începînd cu Samuel Gompers, președintele ei fondator, FAM-ul s-a aflat în avangarda anticomunismului. În 1923, Gompers a evidențiat faptul că în timp ce muncitorii americani „nutreau simpatie și grijă pentru efortul muncitorilor și țăranilor ruși de a-și clădi libertatea... agenții regimului sovietic... au făcut imposibilă pentru Federația Americană a Muncii menținerea unei politici de prietenie față de guvernul rus. Acești complotiști ai Moscovei împotriva lumii plănuiesc să folosească asemenea sindicate industriale, ca instrumente ale răsturnării guvernului american."

În 1930, conducerea FAM a trecut în mîinile a doi patrioți capabili, William Green și Matthew Woll. Amîndoi au dus o luptă aprigă împotriva comuniștilor care acaparaseră sindicatele FAM din comerțul cu confecții, broderie, textile și minier. Mă bucur să spun că informațiile scoase la iveală de Comisia mea i-au ajutat pe Green și Woll să inițieze înlăturarea acelor comuniști. Amîndoi au depus mărturie în fața Comisiei, subliniind modul primejdios în care comuniștii sperau să se folosească de mișcarea muncitorească. Woll a mers mai departe, spunînd că, în ceea ce privește FAM-ul „de la căderea guvernului Kerensky în Rusia, nu s-a mai eliberat de coșmarul și amenințarea comunistă. De atunci, în fiecare ceas al fiecărei zile o parte din mișcarea noastră muncitorească s-a angajat în luptă cu comunismul. Nu este un secret că Federația Americană a Muncii este primul obiectiv atacat de mișcarea comunistă. În consecință, este și prima linie de apărare."

În decembrie 1930, Roger Baldwin, director al Sindicatului American al Drepturilor Civice (SADC)[2], a depus mărturie în fața Comisiei mele. SADC fusese un apărător puternic al comuniștilor și activităților lor, argumentînd că proteja drepturile civice legitime ale comuniștilor. Dar, așa cum am specificat în

[1] În original: American Federation of Labor (AFL).
[2] În original: American Civil Liberties Union (ACLU).

raportul final al Comisiei, „Sindicatul American al Drepturilor Civice este afiliat mișcării comuniste din Statele Unite și 90 la sută din eforturile sale sînt în favoarea comuniștilor aflați în conflict cu legea. Pretinde că susține libertatea cuvîntului, libertatea presei și de întrunire, dar este destul de evident că principalul scop este protejarea comuniștilor în susținerea forței și a violenței pentru răsturnarea guvernului...

Roger Baldwin, spiritul călăuzitor al sindicatului, nu face nici un efort de a-și ascunde simpatia pentru comuniști și principiile lor. A fost membru al IWW-ui[1] și a stat o perioadă în închisoare, pentru că a refuzat să se înroleze în timpul războiului."

De asemenea, am semnalat faptul că recent Baldwin declarase public că „în următoarea sesiune a Congresului misiunea noastră este de a organiza opoziția împotriva propunerilor Comisiei Congresului privind anchetarea comunismului". În timpul anchetării de către Comisie, am avut următorul dialog cu Baldwin:

„Domnul Fish: Organizația voastră sprijină dreptul unui cetățean american sau al unui străin — n-are importanță de unde — de a susține crima?

Domnul Baldwin :Da.

Domnul Fish: Sau asasinatul?

Domnul Baldwin: Da.

Domnul Fish: Organizația voastră sprijină dreptul unui cetățean amerîcan de a susține forța și violența pentru răsturnarea guvernului?

Domnul Baldwin: Bineînțeles. În măsura în care este vorba numai de susținere.

Domnul Fish: Și sprijină dreptul unui străin în această țară de a îndemna și susține răsturnarea guvernului prin forță și violență?

Domnul Baldwin: Exact ca pe orice cetățean.

Domnul Fish: Susțineți într-adevăr dreptul unui străin de a sprijini răsturnarea guvernului prin forță și violență?

[1]Industrial Workers of the World — Muncitorii din industrie din întreaga lume.

Domnul Baldwin: Bineînțeles, sigur. Este desigur lucrul cel mai sănătos pentru o țară de a avea libertatea nelimitată a cuvîntului."

Am menționat în raportul final al Comisiei că „în timpul procesului comuniștilor din Gastonia, Sindicatul American al Drepturilor Civice a procurat cauțiunea pentru cinci dintre inculpați, sumă ce se ridica la 28 500 de dolari. Toți acuzații condamnați am renunțat, ulterior, la cauțiune și se spune că în prezent se află în Rusia." De asemenea, că, în 1928, o comisie a legislativului statului New York a ajuns la concluzia că în ultimă instanță „Sindicatul American al Drepturilor Civice este un susținător al tuturor mișcărilor subversive; propaganda sa este în detrimentul intereselor statului. Încearcă nu numai să protejeze crima, dar și să încurajeze atacurile de orice fel asupra instituțiilor noastre." Am încheiat raportul Comisiei spunînd că, „principiile de libertate a cuvîntului, a presei și a întrunirilor sînt demne de o organizație care să reprezinte forma noastră de guvernare republicană, garantată de Constituție și idealurile lui Washington, Jefferson și Lincoln, nu însă de o organizație a cărei activitate principală este să susțină comuniștii în răspîndirea propagandei revoluționare și incitarea la acțiuni revoluționare, pentru a submina instituțiile noastre americane și a răsturna guvernul."

La 17 ianuarie 1931, Comisia a încheiat un raport de 66 de pagini, cuprinzînd toate fazele activității comuniste din America. La pagina a treia, a fost prezentată următoarea recomandare: „Comisia este convinsă că metoda cea mai sigură și eficientă de a combate comunismul în Statele Unite este de a da integral publicității principiile și scopurile fundamentale ale comunismului, care sînt aceleași în toată lumea, căci este puțin probabil să fie acceptate de un număr considerabil de cetățeni americani, dacă nu sînt camuflate de publicații străine". Am aceeași convingere și astăzi.

Raportul cuprinde și cele cinci obiective principale ale Partidului Comunist: promovarea ateismului și distrugerea religiei, distrugerea democrației, a liberei acțiuni și a proprietății private, atîțarea la greve, demonstrații, sabotaje, vărsări de sînge și la război civil prin intermediul propagandei revoluționare, violarea

drepturilor civice ale americanilor și infiltrarea în mass media (cu scopul final de a lichida drepturile civice ale americanilor și libertatea presei) și atîtarea la revoluția mondială, care ar introduce dictatura universală a proletariatului.

Opoziția mea față de comunism m-a adus de mai multe ori în conflict cu Franklin Roosevelt. În 1933, cîteva luni de la alegerea sa ca președinte, Roosevelt, fără a avea aprobarea Congresului, a schimbat politica oficială a Statelor Unite de a nu recunoaște Rusia bolșevică — politică încuviințată de președinții Wilson, Harding, Coolidge și Hoover — dintr-o convingere extrem de greșită și naivă, că recunoașterea ar oferi noi posibilități comerțului în afacerile internaționale. Bineînțeles că în această privință s-a dovedit că a greșit de fapt, comerțul între cele două națiuni a cunoscut un declin. Mai mult decît atît, a fost primul semn clar al aroganței care avea să devină tipică pentru administrația lui Roosevelt. Președinții anteriori se sprijiniseră pe principiul solid, enunțat de către președintele Coolidge, acela că „nu a propus să arunce la coș nici unul din prețioasele drepturi ale umanității pe privilegiul comerțului". Poziția oficială a Americii de a nu recunoaște Rusia Sovietică a fost enunțată cel mai elocvent de către fostul secretar de stat Elihu Root: „Recunoașterea unui guvern nu este un simplu gest de curtoazie. Este un act avînd o semnificație precisă și particulară și implică o acceptare, de către guvernul care recunoaște, a principiilor, scopurilor și intențiilor mărturisite ale guvernului recunoscut, ca fiind în conformitate cu regulile care guvernează atitudinea națiunilor civilizate, unele față de celelalte." Decizia capricioasă luată de Roosevelt a conferit recunoașterea morală a unei națiuni al cărei comportament ar fi trebuit să-i refuze un loc în familia națiunilor civilizate.

Uniunea Sovietică nu numai că a fost răspunzătoare pentru răspîndirea propagandei revoluționare, îndemnînd la răsturnarea guvernului Statelor Unite și al tuturor națiunilor „capitaliste", dar folosea munca forțată la domiciliu și asasina sistematic țărani ruși, ale căror mici gospodării Stalin urmărea să le colectivizeze. Acesta nu era un secret. Zvonuri despre politica de genocid a lui Stalin ajunseseră în Statele Unite pe la sfîrșitul anilor '20. Pe lîngă acestea, cu siguranță raportul comisiei mele a contribuit

la conștientizarea publicului asupra intențiilor primejdioase ale comuniștilor. Lui Roosevelt nu i-a păsat. Nu l-au interesat că milioane de țărani ruși erau omorîți de partizanii lui Stalin (istoricul Robert Conquest apreciază că 14 milioane de țărani sovietici fuseseră omorîți pînă în 1937). Nu l-au interesat nici amenințările fățișe ale comuniștilor cu privire la bunăstarea țării sale.

La începutul anilor '60, am primit o scrisoare de la fostul congresman democrat Martin Dies, în care acesta îmi explica unele motive ale atitudinii lui Roosevelt. „Așa cum am declarat de multe ori, scria Dies, președintele mi-a spus că are mulți prieteni comuniști și că el nu consideră comunismul o primejdie pentru Statele Unite. Mi-a mai spus că, după părerea lui, Rusia ar fi aliatul nostru cel mai mare și că, deși nu credea în comunism, guvernul sovietic constituia un pas înainte față de guvernul țarist." Mai am și azi scrisoarea.

Un lucru în privința căruia guvernul sovietic în mod sigur nu constituia o ameliorare față de guvernul țarist era persecutarea religiei. Cred că această respingere a religiei a fost cea mai mare slăbiciune a comunismului și este cauza principală a recentei sale retrageri în Europa de Est. Oamenii vor libertate, democrație și religie. În lume sînt mult mai mulți oameni care cred în Dumnezeu decît comuniști. În Polonia, catolicii par să fi triumfat asupra comuniștilor și înclin să cred că eforturile lui Gorbaciov de a reforma Uniunea Sovietică au fost influențate și de faptul că mama și bunica sa fuseseră credincioase. Oamenii care au convingerea că există lucruri sacre sînt singurii dispuși să recunoască drepturile altora. Este propriul meu simț al sacrului, care mă conduce la subiectul următorului capitol.

CAPITOLUL VIII

MORMÎNTUL SOLDATULUI NECUNOSCUT

Soldatul Necunoscut American din primul război mondial este știut numai de Dumnezeu. Mormîntul de marmură care constituie ultimul său loc de odihnă a devenit, de-a lungul anilor, un altar nemuritor ce reprezintă idealurile americane de vitejie, datorie și patriotism. Este un simbol al spiritului de libertate, democrație și armonie, pietre de hotar ale republicii noastre pe timp de pace sau război. Nimeni nu știe dacă Soldatul Necunoscut a fost alb, negru sau brun ; dacă a fost protestant, catolic, evreu sau de altă credință ; dacă a fost republican, democrat sau independent. Ceea ce se știe este că el și-a jertfit cu generozitate viața pe altarul țării sale, luptînd vitejește „pentru a asigura lumii democrația".

La 21 decembrie 1920, am introdus o rezoluție comună (H.R. 426) de a aduce din Europa Soldatul Necunoscut și de a-i așeza osemintele în ceea ce a devenit Mormîntul Soldatului Necunoscut din Cimitirul Național Arlington. Rezoluția comună a fost aprobată fără întîrziere de către Congres și semnată de președintele Woodrow Wilson în dimineața zilei de 4 martie 1921. A fost unul din ultimele acte oficiale și ultimul document aprobat de Congres pe durata legislaturii sale.

Aveam o serie de motive pentru a crea cadrul legal referitor la Mormîntul Soldatului Necunoscut. De exemplu, știam de depunerea Soldatului Necunoscut Francez în mormîntul lui nemuritor de sub Arcul de Triumf, la 11 noiembrie 1920. (Peste ani, cu două ocazii diferite, am participat la simbolica reaprindere a

flăcării la acel Mormînt Francez.) De asemenea am fost martor la bravele sacrificii făcute de forțele americane în timpul primului război mondial și am vrut ca America să aibă, ca un semn călăuzitor către libertate și democrație, propriul monument în onoarea Soldatului Necunoscut.

Un alt motiv era relația strînsă de care m-am bucurat, cu mulți dintre veteranii circumscripției mele electorale. Împreună cu familiile lor, jucaseră un rol important, ajutîndu-mă să-mi înving rivalii și să cîștig alegerile ca alesul lor. Am fost și le rămîn extrem de recunoscător.

Toate acestea precum și activitatea mea ca membru al Legiunii Americane și al Organizației Veteranilor Războaielor Externe, m-au influențat în hotărîrea de a introduce rezoluția. Ambele organizații, împreună cu cea a Veteranilor Americani Invalizi și a Mamelor Eroilor Căzuți în Luptă[1] — femei care-și pierduseră soții sau fiii în război —, au constituit un suport real. Mai primisem un sprijin generos și din partea generalului John Thomas Taylor, pe atunci reprezentant al legislației naționale pentru Legiunea Americană. Cu ajutorul său, s-au ținut audieri în fața Comitetului Camerei în probleme militare, cu privire la rezoluție. Martorii principali care au depus mărturie au fost generalul John J. Pershing, comandant suprem al Forțelor Expediționare Americane ; general-maiorul John G. Le Jeune, reprezentant al Corpului de pușcași marini, și general-maiorul P.C. Harris, comandant teritorial. Eforturile tuturor acestor oameni și organizații minunate mi-au permis să cîștig aprobarea rezoluției de către Congres. Inițial ceremoniile au fost stabilite, pentru Ziua Eroilor[2], 30 mai 1921, dar, în cele din urmă s-au amînat pentru Ziua Armistițiului[3], 11 noiembrie. Găsirea unui soldat potrivit a durat mai mult decît anticipasem. Era esențial ca soldatul să fie american și neidentificabil, în ciuda oricăror încercări ulterioare. Pentru a garanta aceste condiții, au fost exhumate opt cadavre din locuri nemarcate din cimitirele de la Aisne-Marne, Meuse-Argonne, Somme și St. Michel, localizați

[1] În original :Disabled American Veterans și Gold Star Mothers *(n.tr.)*.
[2] În original :Memorial Day (în amintirea celor căzuți în timpul Războiului Civil din 1861-1865).
[3] În original : Armistice Day.

respectiv la Belleau, Romagne, Bony și Thiacourt, acolo unde trupele americane participaseră la bătălii importante. Dovezile că trupurile erau de americani au fost stabilite pe baza examinării îmbrăcămintei, echipamentului și a locului inițial de înmormîntare. Moartea fiecăruia dintre cei opt soldați s-a datorat rănilor provenite din gloanțe. În cele din urmă patru corpuri au fost alese și transferate cu discreție desăvîrșită la Chalons-sur-Marne, în inima cîmpului de luptă francez. Aici, generalul Gouraud, capabilul și curajosul francez ciung, și-a instalat în 1918 cartierul general al Armatei a IV-a Franceze.

Cele patru corpuri, au sosit la Chalons pe căi diferite, aproape în același timp, la 23 octombrie, într-o după-amiază de duminică, la ora trei, sub o escortă strictă. Au fost așezate unul lîngă altul, la Primărie, păzite de o gardă alcătuită din soldați americani. După primire, ofițeri ai armatei americane, au distrus orice înscrisuri referitoare la ele, făcînd imposibilă identificarea unităților de care aparținuseră și cimitirul de unde veniseră. Cele patru coșciuge albe, simple, identice, au fost apoi așezate în lăzi marinărești diferite de cele cu care sosiseră.

Luni, 24 octombrie 1921, dimineața la ora zece, în timp ce o orchestră militară intona *Aux Champ*, sergentul Edward F. Younger, înconjurat de o falangă de ofițeri superiori, americani și francezi, și de reporteri, se pregăti să aleagă eroul căzut la datorie. Sergentul, veteran a patru bătălii majore, decorat de multe ori, ocoli solemn sicriele de două ori. Apoi se opri și depuse un buchet de trandafiri albi pe al treilea din stînga. Stătea la un capăt al sicriului Soldatului Necunoscut, iar la celălalt capăt stătea generalul francez Duport. Amîndoi salutară. Soldatul Necunoscut fusese ales.

Sicriul cu buchetul de trandafiri albi a fost imediat dus într-o altă cameră, unde, în prezența a patru ofițeri americani, corpul Soldatului Necunoscut a fost transferat în alt sicriu. Coșciugul purta inscripția „Un american necunoscut care și-a dat viața în războiul mondial". Apoi, a fost așezat în holul principal al Primăriei, cu o gardă de cinci subofițeri americani. Celelalte trei sicrie cu eroii neidentificați au fost transportate la Romagne, pentru a fi înmormîntate în cimitirul din Meuse-Argonne.

Un tren special a transportat sicriul, sub pază, la Paris, unde a rămas peste noapte. În dimineața următoare, trenul și-a continuat traseul spre Le Havre, unde domnul Maginot, ministru al Asigurărilor Sociale a așezat pe sicriu *Choix de Chevalier* a Legiunii de Onoare, prima decorație acordată Soldatului Necunoscut. Șase marinari și doi soldați ai mărinei militare au ridicat sicriul la bordul navei Olympia, vasul amiralului Dewey, la Manila Bay.

Publicul american s-a obișnuit cu termenul de „Soldat Necunoscut". De fapt, ar fi trebuit să fie „Americanul Necunoscut", pentru a include mai clar soldați și marinari. Chestiunea a fost corectată o dată cu alegerea Soldatului Necunoscut din al doilea război mondial, cînd pentru selecție s-au avut în vedere americani din toate armele căzuți în luptă.

La 9 noiembrie, de-a lungul rîului Potomac, au răsunat salve de tun anunțînd sosirea „Necunoscutului" pe țărmurile Americii. După ce Olympia a ancorat, sicriul a fost mutat pe un afet de tun drapat în negru, tras de șase cai negri. Procesiunea solemnă condusă de un regiment de cavalerie, și-a croit încet drum pînă la Capitoliu, în timp ce mii de cetățeni, înșirați de-a lungul străzilor capitalei priveau tăcuți. Aici, sicriul Soldatului Necunoscut a fost așezat pe catafalcul de onoare în rotondă, locul unde sînt cinstiți președinții martiri — Lincoln, Garfield, McKinly și, mai tîrziu, Kennedy.

La 11 noiembrie 1921, a avut loc a treia aniversare a încheierii primului război mondial, dar prima sărbătoare națională proclamată în Statele Unite. Era o zi cenușie, rece. La 8:30, salvele tunurilor din apropiere de Fort Mayer au răsunat peste colinele din Arlington, tulburînd liniștea dimineții. Ele au marcat începutul călătoriei finale a Soldatului Necunoscut către locul său de odihnă. Sicriul a fost așezat pe un afet de tun tras de cai, flancat de o gardă de onoare compusă din opt deținători ai Medaliei de Onoare a Congresului, urmați de președintele Harding și cabinetul său, de judecători ai Curții Supreme, senatori, reprezentanți ai corpului diplomatic, ofițeri din cadrul armatei, marinei și Corpului de pușcași marini, organizații de veterani, mame ale eroilor căzuți în război, alți purtători ai Medaliei de

Onoare a Congresului, veteranii răniți, veniți din spitalele din apropiere, și o imensă asistență.

Pornind de la Capitoliu, cortegiul înainta încet, de-a lungul străzilor, trecînd de Casa Albă și, peste Potomac, pînă la cimitirul Arlington. Tunurile de la Fort Mayer au tras salve din minut în minut, de la 8:30, pînă la încheierea ceremoniei, după-amiază.

În amfiteatru, s-au oficiat slujbe de pomenire în fața a o mie de invitați și a 50 000 de spectatori. După intonarea imnului național, capelanul șef al armatei, John P. Axton a rostit rugăciunea. Un trompetist invită la un minut de reculegere în onoarea Eroului Necunoscut. O sută de milioane de oameni, ce ascultau la radio, și-au plecat capetele, într-un pios omagiu.

Am cîntat *America* cu capetele plecate pentru rugăciuni și reculegere și cu lacrimi șiroind pe obraji. O dată ce ultimele note s-au stins printre mormintele sfinte din Arlington, președintele Harding a ținut un discurs emoționant: „Ne-am adunat astăzi, aici, pentru a aduce omagiile noastre Eroului Necunoscut. Numele celui al cărui corp se află în fața noastră și-a luat zborul alături de sufletul său nepieritor. Nu știm de unde a venit, ci numai că prin moartea sa este încununat cu gloria veșnică ce i se cuvine americanului ce-și dă viața pentru țară."

Cu vocea sufocată de tristețe, președintele a reamintit asistenței tributul greu pe care l-au plătit mamele, sacrificîndu-și fiii pentru păstrarea libertății și democrației. „Sute de mame sînt surprinse astăzi, descoperind un strop de mîngîiere în posibilitatea ca națiunea să se încline cu durere în fața celui pe care l-au adus pe lume pentru a trăi și muri, dacă e nevoie, pentru republică." Dar, „ca un soldat tipic pentru această democrație reprezentativă, Soldatul Necunoscut s-a luptat și a murit, crezînd în dreptatea incontestabilă a cauzei țării sale. În pragul eternității, mulți dintre soldați s-au întrebat cum avea să coloreze moartea lor fluviul vieții omenești, ce va curge după sacrificiul lor. Respect acel cetățean a cărui încredere în cauza dreaptă a țării sale i-a inspirat credința că victoria sa este victoria umanității. Trebuie să fie, a îndemnat el, vocea conducătoare a unei civilizații conștiente împotriva războiului armat." A încheiat, invitînd națiunea să i se alăture într-o rugăciune către Dumnezeu. După rugăciune, un cvartet de la Metropolitan — Rosa Ponselle, Jeanne

Gordon, Morgan Kingston și William Gustafon — au cîntat *Supreme Sacrifice.*

Președintele Harding a așezat, pe sicriu Medalia de Onoare și Medalia pentru Merite Deosebite, cea mai mare distincție americană pentru vitejie. Măsura fusese autorizată printr-o lege a Congresului, introdusă de prietenul meu cel mai bun, fost membru în Cameră din partea statului South Dakota, Royal Johnson, veteran de război, rănit, un capabil avocat și legiuitor. Mareșalul Foch, reprezentînd Franța, a depus *Medaille Militaire* și *Croix de Guerre* cu *palme*; amiralul Beatty, al Marii Britanii, Crucea Victoria (pînă atunci conferită în exclusivitate cetățenilor britanici); generalul Diaz Medalia Italiană de aur pentru Vitejie; generalul Jacques decorația belgiană *Croix de Guerre*, iar prințul Lobumerski, *Virtute Militaire* poloneză. După ce domnișoara Rosa Ponselle și-a încheiat soloul *I know that my Redeemer Liveth* asistența, acompaniată de orchestra Marinei, a cîntat *Nearer My God to Thee.* Apoi, toți cei aflați în amfiteatru au făcut, cîteva sute de pași către mormîntul care avea o vedere spectaculoasă asupra Washingtonului și mii de oameni s-au adunat să asiste la slujbă. Episcopul Brent a spus cîteva cuvinte în cadrul ceremoniei de încredințare a sufletului, în timp ce sicriul era coborît și salve de pușcă se alăturară tunurilor de la Fort Mayer.

În numele tuturor veteranilor americani din timpul primului război mondial, am depus pe mormînt prima coroană, purtînd următoarele cuvinte: „În numele foștilor militari ai Republicii, depun cu respect această coroană pe mormîntul camaradului nostru de armă necunoscut, care a făcut sacrificiul suprem pentru ca noi să trăim în pace cu toată lumea".

Sub inscripția

„AICI ODIHNEȘTE CU CINSTE ȘI GLORIE UN SOLDAT CUNOSCUT NUMAI LUI DUMNEZEU".

Soldatul Necunoscut revenise acasă.

CAPITOLUL IX

NEW DEAL ȘI VECHEA CURTE SUPREMĂ

Voi trece acum la o problemă de o importanță vitală, ce afectează însăși piatra de temelie a formei noastre de guvernare reprezentativă și constituțională. A fost singura chestiune majoră abordată de-a lungul deceniilor dintre cele două războaie mondiale, poate chiar de la Războiul Civil încoace. A fost o problemă care a depășit partidele politice — o importantă dispută americană între liberali și conservatori, pe de o parte, și radicali, comuniști și socialiști, pe de altă parte. A fost o luptă între aceia dintre noi care au avut încredere în Constituția noastră și care au vrut s-o vadă apărată și acele forțe radicale care nu au avut încredere și voiau s-o vadă discreditată.

Mă refer la încercarea lui Franklin Delano Roosevelt de a determina Curtea Supremă a Statelor Unite cu New Dealers pentru a trece sectorul juridic al guvernului federal sub controlul șefului executivului.

Mai întîi, să amintesc cititorilor că eu am fost prietenul și aliatul lui Roosevelt timp de douăzeci de ani. La începutul carierei noastre, amîndoi am fost progresiști. El era un bun democrat geffersonian, iar eu un republican Bull Moose. Dar, în timp ce lucra la Washington, ca ministru adjunct la Marină, în perioada primului război mondial, a cedat setei de putere, schimbare de care mi-am dat seama abia după ce a fost ales președinte. În 1933, încă mai schimbam scrisori prietenești. Cu o lună înaintea primei sale alegeri ca președinte, i-am trimis o scrisoare ce începea cu „Dragul meu Franklin", rugîndu-l să sprijine urgen-

tarea emisiunii timbrului ce marca a 150-a aniversare a încheierii păcii cu englezii, de către George Washington. Tratatul se semnase la Newburgh, New York, în districtul meu, iar desenul înfățișa cartierul general al lui Washington aflat acolo. Răspunsul lui Roosevelt a fost unul din ultimele cuvinte amabile pe care mi le-a adresat:

18 martie 1933

Dragul meu Ham,

Sînt încîntat să-ți comunic că timbrul comemorativ despre care mi-ai scris luna trecută a fost comandat și că este foarte frumos.

Al tău devotat,
Franklin D. Roosevelt

Curînd după ce a preluat funcția și a început să acumuleze putere, relația noastră s-a răcit. În scurtă vreme, devenisem unul dintre criticii săi cei mai incisivi și un dușman pătimaș al New Deal-ului la care mă opuneam din cauza caracterului său socialist și pentru că atribuia șefului executivului prea multă putere, în detrimentul Congresului și al puterii judecătorești. Cred că Roosevelt ne îndrepta către socialism și dictatură.

În campania sa din 1932, Roosevelt a promis cetățenilor „o nouă orientare", dar n-a explicat niciodată ce însemna aceasta. Odată instalat în funcție făcu experiențe cu o varietate de posibile remedii economice, concepute de un grup de atotștiutori, cunoscut ca „trustul creierului".[1] Aceste experiențe au dus la proliferarea instituțiilor administrative, care au cheltuit banii țării învățînd-o să facă afaceri. Erau: CCC, CWA, TVA, WPA, PWA, AAA, FERA, HOL și, bineînțeles, binecunoscuta NRA (National Recovery Administration)[2], pentru a numi doar cîteva. Pentru subvenționarea acestei masive expansiuni a puterii executive federale, apaticul și greoiul Congres democrat a votat un fond de 4,8 miliarde de dolari, la dispoziția președintelui pentru a-i cheltui cum dorea. Prin aceasta, așa cum am spus într-o emisiune

[1] În original: Brain Trust *(n. tr.)*.
[2] „Administrația Redresării Naționale *(n. tr.)*.

la radio în 1937, Congresul îl mandatase într-o manieră dezgustătoare pe președinte, cu majoritatea prerogativelor sale constituționale, inclusiv cu aceea de a ține băierile pungii, păstrîndu-și pentru el tot atîtea puteri legislative cîte haine are Ghandi pe el".

F.D. Roosevelt a fost unul dintre cei mai abili politicieni din istoria Americii. Știa mult mai multe despre modalitățile de atragere a opiniei publice și despre propaganda prin radio decît oricine altul care s-a aflat vreodată la Casa Albă. Putea să convingă Congresul să-i dea miliarde de dolari, pentru a-i cheltui cum poftea, și putea să convingă națiunea să accepte New Deal-ul numai dîndu-și cuvîntul că era în interesul națiunii. Numai pe nouă mosnegi de la Curtea Supremă nu a reușit să-i convingă de constituționalitatea noii sale politici economice.

În 1935, Curtea Supremă aprobă în unanimitate renumita decizie Schechter, condamnînd încercările NRA-ului de a reglementa salariile și prețurile ca fiind „o delegare neconstituțională a puterii legislative" către instituțiile administrative nealese prin vot. Alte două decizii ale Curții Supreme, pronunțate în același timp, erau, de asemenea, împotriva New Deal-ului. Era clar că o mare parte a programului lui F.D. Roosevelt viola Constituția. Conform măgulitoarei biografii a lui Roosevelt, scrise de Frank Freidel, „A Rendezvous With Destiny", publicată în 1990, judecătorul Louis Brandeis, el însuși un progresist, convocă în cabinetul său doi membri ai „trustului creierului", după luarea deciziei Schechter și le citi legea grevei. „Ați auzit trei decizii. Ele schimbă totul. Curtea este unanimă... Președintele a trăit într-un paradis al proștilor."

Dar F.D. Roosevelt nu era dintre aceia care să se împiedice de lege. Soluția sa era să încerce să supradimensioneze Curtea cu încă șase judecători, suplimentari, toți adepți ai New Deal-ului și, probabil, membri ai „trustului creierului". Dacă ar fi reușit, țara ar fi avut oameni care au creat New Deal-ul și tot ei ar fi apreciat constituționalitatea acestuia. Ridicînd numărul judecătorilor de la 9 la 15, F.D. Roosevelt ar fi avut voturile necesare ca să domine majoritatea hotărîrilor Curții, deși nu suficiente pentru a anula o hotărîre luată anterior în unanimitate.

Deși această măsură era în contradicție cu Constituția și guvernul reprezentativ, ceea ce îi nemulțumea mai mult pe adversarii propunerii, inclusiv pe mulți membri ai propriului său partid, era maniera necinstită a lui F. D. Roosevelt de a prezenta propunerea sa Congresului și națiunii. În loc să abordeze problema cu sinceritate, el a susținut că actuala Curte Supremă era prea îmbătrînită și prea rutinată. Era nevoie de încă șase judecători pentru a-i accelera activitatea și a o ajuta să funcționeze mai eficient. Era prea de tot. Pînă și admiratorul lui Roosevelt, Frank Freidel, a recunoscut-o în lucrarea sa mai sus-menționată: „Unul din aspectele mai nefericite ale propunerii a fost viclenia ei. Nici o persoană oricît de sofisticată nu l-a luat în serios pe Roosevelt cînd, mai tîrziu insista să fie crezut că intenționase doar activizarea tribunalului dînd un sprijin suplimentar judecătorilor ajunși la vîrsta pensionării. Mirosea a șiretlic demagogic."

În calitate de membru republican al Comitetului Legislativ și pentru Afaceri Externe, la acea vreme eram foarte influent în Cameră, astfel încît am condus lupta împotriva supradimensionării Curții. Am insistat mult asupra respectării Constituției, susținînd că mare parte din intențiile lui F.D. Roosevelt putea fi realizată prin mijloace legale. Nu m-aș fi opus unui amendament constituțional de limitare a vîrstei judecătorilor Curții Supreme la 70 de ani, deși aș fi preferat 75. Și, chiar m-am pronunțat, în favoarea unui amendament constituțional care să permită Congresului să voteze legi privind salariul minim, pentru a limita abuzurile în industrie și locurile unde se trudește din greu, acolo unde bărbați, femei și copii erau exploatați de oameni hrăpăreți, intervenind pe lîngă membrii republicani ai Congresului de a propune un astfel de amendament.

Am susținut și un alt amendament la Constituție, menit să acorde Congresului posibilitatea de a adopta legislația cu o majoritate de două treimi, în cazul oricărei decizii contrare de 5 la 4 a Curții Supreme. Amendamentul părea rezonabil, dată fiind prerogativa Congresului de a respinge vetoul președintelui cu o majoritate de două treimi. Nu vedeam nimic radical în a da această putere Congresului, dacă oamenii erau de acord. De fapt, credeam că ar întări încrederea și respectul față de Curte.

Dar propagandiștii președintelui au replicat că procesul de ratificare a amendamentului ar lua prea mult timp. De fapt, istoria a dovedit că oamenii reacționează rapid la amendamentele propuse, dacă sînt convinși că ele corespund întru totul intereselor lor. Amendamentul 12 a fost adoptat în nouă luni; al 13-lea, în mai puțin de un an; al 19-lea, în paisprezece luni; al 20-lea în unsprezece luni și al 21-lea, în mai puțin de un an. Dacă președintele ar fi trimis un amendament propus către Congresul controlat de democrați, în ziua cînd NRA a fost declarată neconstituțională, acesta ar fi fost ușor ratificat, dacă l-ar fi vrut ratificat, într-un timp mai scurt decît cel folosit de Roosevelt încercînd să suplimenteze Curtea. Adevărul era că F.D. Roosevelt nu avea încredere în poporul american și nici nu-i păsa ce zicea Constituția atîta timp cît își atingea scopurile. Freidel îl citează, spunîndu-i unui asistent, nu mult după a doua sa învestitură: „Cînd președintele tribunalului mi-a citit jurămîntul și a ajuns la cuvintele „să susțin și să apăr Constituția Statelor Unite", mi-a venit să spun: „Da, dar Constituția așa cum o înțeleg *eu,* suficient de flexibilă pentru a se confrunta cu orice problemă nouă a democrației, nu tipul de Constituție pe care Curtea voastră a ridicat-o ca o barieră împotriva progresului și democrației."

Bineînțeles, Constituția n-a fost niciodată o barieră împotriva progresului și democrației, dar a fost o barieră pentru oamenii avizi de putere, ca F.D. Roosevelt.

Oricîtă imaginație am avea, președintele n-a primit de la cetățeni nici un mandat pentru a nu respecta Constituția, pentru a schimba însăși structura guvernului sau să măsluiască Curtea Supremă a Statelor Unite. Invit pe oricine să-mi arate un singur discurs al președintelui ținut în timpul campaniei electorale în care să fi menționat Constituția sau Curtea Supremă. Le ocolea pe amîndouă, ca pe ciumă. Ce drept avea să creadă că alegerea i-a dat mandat din partea oamenilor să formeze Curtea, așa cum dorea, și să o subordoneze noului stăpîn de la Casa Albă?

În final, F.D. Roosevelt a pierdut lupta în Congres privind judecătorii suplimentari, dar a obținut genul de Curte Supremă pe care-l dorea, și fără ei. Cînd judecătorul Willis Van Devanter a ieșit la pensie în 1937, Roosevelt l-a numit în locul lui pe

senatorul Hugo L. Black, un „newdealer". Următoarele posturi vacante i-au permis să-i numească pe Felix Frankfurter (unul dintre componenții „trustului creierului"), William O. Douglas și Frank Murphy. Nimic nu a dezvăluit mai bine poporului american adevărata natură a lui F.D. Roosevelt decît încercarea lui de a supradimensiona Curtea. Era un semn rău al lucrurilor ce aveau să vină. Deși a rămas popular, a pierdut mult din respectul americanilor onești. Iată evaluarea situației în opinia lui Freidel: „Prețul a fost mare. Din punct de vedere politic Roosevelt suferise o lovitură amețitoare din partea unui Congres încărcat cu democrați. Investise o mare parte din capitalul său politic într-o acțiune nereușită...Ceea ce, fără îndoială, a intenționat să fie un spectacol al omului politic, o piesă care să antreneze interesul electoratului, a părut adversarilor săi și chiar unei considerabile părți a cetățenilor, a fi o viclenie primejdioasă, mirosind a metode dictatoriale."

CAPITOLUL X

PRELUDIU LA UN ALT RĂZBOI MONDIAL

De-a lungul anilor, pînă la al doilea război mondial, am fost membru republican al Comitetului pentru Afaceri Externe din cadrul Camerei Reprezentanților. În acest timp am încercat să opresc implicarea noastră treptată într-un alt război extern, al Europei.

Conștiința și mîinile mele nu sînt, slavă Domnului, pătate cu sînge, dar cred că ale lui Franklin Roosevelt sînt, într-o mare măsură. Politica sa necinstită a costat această țară un milion de vieți omenești și trei sute de miliarde de dolari, treisprezece milioane de americani fiind angrenați într-o mașină de război inutilă.

Dat fiind faptul că un procent cuprins între 80 și 90% din poporul american s-a certificat ca fiind împotriva intervenției, am nutrit speranța, în acele zile, că cetățenii, prin reprezentanții lor aleși, vor putea să neutralizeze politica intervenționistă a președintelui și a cabinetului său. Speranța avea să-mi fie spulberată.

În momentul cînd președintele și-a început campania de creare a unei isterii a războiului, Statele Unite nu fuseseră niciodată mai la adăpost de un atac sau o invadare din partea vreunei puteri străine. Aveam, de exemplu, cea mai puternică marină de război din istoria noastră, egală, pentru prima oară, cu cea a Marii Britanii. Congresul autorizase fonduri care să facă marina americană cu 50% mai puternică decît cea japoneză și de trei ori mai mare decît cea germană. Problema cu care se confruntau

Statele Unite nu era una de apărare națională, ci de politică externă; iar politica externă a lui Roosevelt era prezentată poporului american prin răspîndirea unei neîntemeiate temeri conform căreia Germania, Italia și Japonia plănuiau să invadeze America Latină și să se războiască cu Statele Unite.

La 6 ianuarie 1939, într-un comunicat difuzat pe postul național de radio, am făcut următoarea observație: „Atacurile senzaționale ale președintelui Roosevelt asupra formelor de guvernare ale altor națiuni și tiradele membrilor cabinetului său nu pot conduce decît la consecințe dezastruoase și, în final, la război. În măsura în care poporul american respinge persecuția rasială sau religioasă și militarismul nemilos, nu este sarcina noastră să analizăm forma de guvernămînt din Rusia sovietică, Italia fascistă, Japonia imperială sau Germania nazistă, tot așa cum nici ele nu au dreptul să se implice în problemele noastre interne. Avem propriile probleme în America, pe care trebuie să le rezolvăm fără să ne amestecăm în treburile murdare ale Europei sau în eternele războaie de acolo sau din Asia. Mesajul provocator și incendiar al Președintelui către Congres și către lumea întreagă a alarmat în mod inutil poporul american și, alături de valul de propagandă emanat din direcția înaltelor oficialități ale New Deal-ului, a creat o isterie războinică periculoasă pentru pacea noastră. Singura concluzie logică a unor astfel de discursuri este un nou război, în care soldații noștri vor trebui să lupte dincolo de mări."

Roosevelt a spus: „Odinioară, am prezis că actuala generație are o întîlnire cu destinul. Profeția se adevărește." Ce era această întîlnire cu destinul? Era ultimul truc murdar din tactica New Deal, care să-i permită să angajeze cele douăsprezece milioane de americani sănătoși fără loc de muncă din cauza proastei administrări a economiei? Stabilirea unui front comun alături de Uniunea Sovietică totalitară, căreia îi vor fi oferite micile state din Europa de Est? Declanșarea unui război lung și costisitor pe două fronturi — pe Rin și în Pacificul îndepărtat —, încălcînd tradiționala politică externă de neutralitate, neintervenție și pace? Faptul că am sesizat încotro ne conduc prezicerile Președintelui, m-a constrîns să spun în cadrul discursului meu din 6 ianuarie 1939: „Președintele Roosevelt a declarat în

Congres că «am învățat din trecut ce nu trebuie făcut». Acum ne propune să facem tragicele greșeli care ne vor tîrî într-un război mondial. El dorește să revoce legea neutralității, al cărei scop era să ne țină în afara conflictelor externe... și dorește să preia puterile Congresului care pot declanșa războiul, cum ar fi de pildă determinarea națiunii agresoare.

Propunerile intervenționiștilor erau presărate în mod frecvent cu fraze seducătoare despre întărirea păcii prin «sancțiuni economice», «securitate colectivă» și alte «măsuri de scurtă durată în caz de război». Aceste cuvinte au cucerit imaginația multor americani care nu au înțeles că ele reprezentau trepte ale internaționalismului lui Roosevelt, al cărui ultim rezultat era un război pe scară largă, fără precedent. Existau două căi pentru implicarea Statelor Unite în război. Una era printr-un decret al Congresului, cealaltă, prin constrîngerea unei alte țări să declare război împotriva noastră. Reflectînd opinia publică, înainte de Pearl Harbor în Congres o majoritate covîrșitoare era împotriva războiului contra Germaniei sau a Japoniei. Guvernul german trecuse cu vederea provocările lui Roosevelt (care cuprindeau anularea embargoului asupra armelor, restrîngerea actului de neutralitate, vînzarea de arme către britanici fără acordul Congresului, transferul a cincizeci de distrugătoare în schimbul unor baze navale engleze, împrumuturi enorme acordate străinătății, legea Lend-Lease, repararea vaselor de război beligerante, trimiterea de trupe în Islanda și Groenlanda, construirea de porturi pentru debarcare și barăci militare și multe altele) și a urmat o politică de evitare a unui conflict cu Statele Unite. Și toate acestea nu de dragul nostru, ci pentru că se temeau de dimensiunea potențialului nostru în caz de război."

Președintele Roosevelt a promis să nu trimită americani „în nici un război străin", dar nu eram nici pe departe singurul care să vadă dincolo de aceste minuni. Într-o emisiune a postului național de radio, John L. Lewis, președintele Congresului Organizațiilor Industriale[1], l-a desființat pe Roosevelt, acuzîndu-l de o „anormală, copleșitoare și egoistă lăcomie de putere". Lewis a continuat: „În timp ce susținea că «urăște războiul și că va

[1]În original: Congress of Industrial Organizations (CIO).

lupta pentru pace» Președintele a demonstrat, prin actele sale, că scopul său este războiul... Războiul a fost întotdeauna instrumentul oamenilor de stat sterili intelectual și disperați. Furnizează locuri de muncă în fabricile de armament și oferă profituri enorme celor care sînt deja bogați. Ucide bărbații viguroși, care — în cazul în care li s-ar permite să trăiască —, ar pune sub semnul întrebării exploatarea financiară a rasei.

Saturday Evening Post, revista cu cea mai largă circulație în timpul acela, a încercat în numărul din 20 mai 1939 un articol de fond împotriva politicii externe a lui Roosevelt: „De un an și jumătate Președintele Statelor Unite vorbește despre război. A început cu «discursul carantinei», ținut la Chicago, în octombrie 1937, spunînd că pentru noi nu mai există scăpare prin «izolare sau neutralitate» și că «națiunile iubitoare de pace trebuie să facă împreună un efort» pentru a pune în carantină și a stopa agresiunea...

După aceasta, administrația Roosevelt a folosit fără încetare fiecare prilej pentru a semăna ura față de națiunile străine acolo unde aceasta exista deja în exces și pentru a propaga ipoteza că, dacă Marea Britanie și Franța vor fi atacate, trebuie să le susținem pentru salvarea democrației în lume, deoarece în acest caz, vor fi implicate și destinele americanilor.

Afirmații avînd acest scop, multe din ele foarte incisive la adresa unor națiuni cu care la momentul respectiv nu aveam nici un conflict, veneau din partea unor oficialități responsabile ale administrației Roosevelt și, în special, din partea unor membri, ai guvernului...

Că schimbările în politica externă, în măsura în care voința guvernului a reușit acest lucru, sînt de așa natură încît mintea lipsită de prejudecăți a americanilor le-ar fi respins cu groază cu numai doi ani în urmă...

Că, în măsura în care voința guvernului a putut să ne convingă, sîntem hotărîți să nu rămînem neutri dacă războiul izbucnește în Europa, ceea ce înseamnă că s-ar putea să luptăm din nou pe pămînt european de partea Marii Britanii, Franței și Rusiei, sub deviza «Salvați democrația» dar, în realitate, pentru a apăra mulțimea de spoliatori care au beneficiat de Tratatul de

la Versailles pe care noi nu l-am semnat, și că pentru toate acestea este răspunzător Președintele Statelor Unite."

Saturday Evening Post a formulat noi critici la adresa politicii administrației cînd, la 12 octombrie 1940, a remarcat că „Guvernul Roosevelt a colaborat în ascuns cu guvernul britanic în spirit și acțiune, într-o manieră care, chiar dacă nu a avut intenția să implice Statele Unite în războiul european, nu poate avea alt efect. Pentru fiecare etapă a intervenției, opinia publică a fost pregătită cu ajutorul propagandei."

Într-un editorial intitulat *The Dictator Process in America*, *St. Louis Dispatch* din 3 septembrie 1940, a prezentat din nou dorința nelegitimă a Președintelui pentru putere personală și pentru război. A calificat transferul către Marea Britanie a cincizeci de distrugătoare ca „un act de război", care face din Roosevelt „primul dictator al Americii". Roosevelt, remarca ziarul: „nu a cerut Congresului, reprezentanților aleși ai poporului, să ratifice acest act. Autoritatea pe care Președintele o invocă pentru acest tîrg secret și fatal este opinia procurorului general. Orice trucuri legale ar folosi acest *yesman*[1], transferul acestor distrugătoare nu numai că violează legea americană, dar vine în contradicție și cu prevederile Convenției de la Haga, din 1907, ratificată solemn de Senatul Statelor Unite în 1908. Este un act deschis de război."

Într-un discurs belicos, ținut la 11 septembrie 1941, în timpul unei transmisii radio simultane la scară națională și retransmis în optusprezece limbi, Roosevelt a confirmat temerile adversarilor intervenției atunci cînd a anunțat ceea ce în fapt era un război nedeclarat Germaniei: „Dacă submarinele și vedetele atacă în largul mărilor, pot s-o facă la fel de bine și în preajma țărmurilor noastre. Prezența lor în zonele vitale pentru siguranța noastră constituie un atac. În apele pe care le considerăm importante din punct de vedere al apărării, navele și avioanele americane nu vor aștepta pînă cînd submarinele ascunse sub ape sau navele de suprafață ale Axei vor trage primul foc ucigător. Datoria menținerii politicii americane privind libertatea mărilor revine acum patrulelor noastre aeriene și navale, care operează în număr mare, acoperind regiuni întinse ale Oceanului Atlantic.

[1]Marionetă, lingușitor, acolit.

Asta înseamnă, pur și simplu, că vasele și avioanele noastre vor proteja toate navele de comerț — nu numai pe cele americane, ci orice vas al oricărei națiuni care face comerț în apele defensive. Le vor proteja atît de submarine, cît și de celelalte nave de război."

Cu alte cuvinte, Roosevelt a dat această lovitură pentru a instaura ordinea „asupra unor regiuni întinse ale Oceanului Atlantic". Orice ripostă germană ar fi însemnat declanșarea războiului; și, pentru a fi clar, un război cu Germania înainte de 22 iunie 1941, data atacului asupra Uniunii Sovietice, ar fi costat țara noastră un preț enorm, chiar mai mare decît cel pe care l-am plătit. În timpul uneia din campaniile mele pentru realegere, actrița Helen Hayes m-a acuzat că am întîrziat intrarea noastră în război cu șase luni. Este o acuzație pe care o recunosc în întregime și de care sînt cu adevărat mîndru, deoarece în felul acesta am salvat milioane de vieți ale concetățenilor mei. Imaginați-vă că i-am fi înfruntat pe naziști fără ca rușii să lupte pe frontul de Est. Gîndiți-vă la o luptă împotriva Germaniei, în timp ce aceasta ar fi fost aliată cu Rusia Sovietică (și, de asemenea, cu Italia fascistă și Japonia imperială). Rezultatele ar fi fost dezastruoase.

Cu Wendell Wilkie am fost în dezacord în multe privințe, dar poziția pe care a adoptat-o în discursul prilejuit de nominalizarea sa, din partea partidului Republican, pentru funcția de președinte, a coincis cu propria mea poziție. „Eu nu pot, a spus el, să susțin modul în care administrația rezolvă problemele externe în aceste momente critice. Nu puține au fost ocaziile în care mulți dintre noi ne-am întrebat dacă nu cumva este o încercare deliberată de implicare în război." Și a continuat: „Știu ce contribuție poate avea războiul la îngrădirea libertăților democratice și, de aceea, cred că prima îndatorire a unui președinte este menținerea păcii. Dar domnul Roosevelt nu a procedat așa. S-a lansat în declarații incendiare, producînd panică. Desigur, în America ne place să ne spunem gîndurile pe față, dar asta nu înseamnă că, într-o perioadă dificilă, Președintele nostru trebuie să producă confuzie și amărăciune de dragul unei propagande ieftine. Atacurile Președintelui la adresa unor puteri străine au fost inutile și periculoase. S-a apropiat astfel de un război pentru care țara este complet nepregătită și pe care, în mod evident,

nu-l doreşte. S-a amestecat în treburile Europei şi chiar a promis, fără scrupule, unor ţări ajutoare pe care noi nu le putem acorda."

Repet că sentimentele nonintervenţioniste erau larg răspîndite în masa poporului american. Legiunea americană a adoptat o poziţie fermă împotriva implicării noastre în războiul european şi nu a renunţat la opoziţia faţă de legea Lend-Lease pînă în vara anului 1941, după ce Roosevelt a depus un efort considerabil în favoarea ei. Numeroşi membri ai Congresului şi ziarişti s-au pronunţat de asemenea împotriva intervenţionismului. H.L. Mencken, unul dintre cei mai faimoşi gazetari, a fost un critic înverşunat al politicii externe a administraţiei. La 9 octombrie 1939, el a afirmat că Roosevelt nu are dreptul „să pretindă neutralitatea atîta timp cît susţine făţiş una din părţile angajate... să vorbească împotriva războiului, cînd este evident că plănuieşte să-l declanşeze". În săptămîna următoare, a scos din nou în evidenţă tendinţa Americii de implicare în război.

Englezii, a spus el, „se află în război pentru un singur motiv, foarte simplu, şi anume, dorinţa de a preveni apariţia unui rival puternic în Europa, care ar putea reprezenta o ameninţare pentru supremaţia lor în lume. Aceasta este cauza pentru care au luptat în ultimul timp şi, de aceea, au acceptat provocarea de a intra în război... Anglia este o ţară la fel ca celelalte, nici mai rea şi nici mai bună. Singurul ei scop este să-şi promoveze propriul interes şi nicidecum altceva. A fost bucuroasă şi nerăbdătoare să-l îmbrăţişeze pe tovarăşul Stalin ca pe un frate cu numai şase săptămîni în urmă şi încearcă şi acum să-l cumpere, la fel cum încearcă să-i cumpere pe Mussolini, pe Franco şi pe turci. A fost aliata japonezilor, atît timp cît aceştia nu au avut trupe în China... Să admiri o astfel de naţiune mare, plină de succese, este un lucru aproape rezolvat. Să cazi însă în cursele ei, să-i plăteşti poliţele şi să-i netezeşti drumul este, în mod sigur, cu totul altceva."

Bineînţeles, Roosevelt nu şi-a formulat obiectivele politicii externe în termenii lui Mencken. În locul acestora, a vorbit despre cele patru libertăţi fundamentale şi despre Carta Atlanticului.

CAPITOLUL XI

CELE PATRU LIBERTĂȚI FUNDAMENTALE ȘI CARTA ATLANTICULUI

Personal, l-am admirat pe Winston Churchill. A fost unul dintre cei mai mari oratori politici ai timpurilor moderne, iar curajul său neîmblînzit este cunoscut în întreaga lume. Dar lucrul care m-a impresionat cel mai mult a fost patriotismul său înflăcărat. De-a lungul vieții, a luptat cu îndîrjire pentru păstrarea integrității Imperiului Britanic și al rolului acestuia pe plan internațional.

Franklin Roosevelt s-a prezentat în fața poporului american cu totul altfel — nu ca un apărător al unei națiuni și al bogățiilor ei, ci în postura de luptător pentru anumite principii universale. La 6 ianuarie 1941, într-o notă adresată Congresului, el și-a afirmat credința în „patru libertăți fundamentale": „În zilele ce vor urma și pe care vom căuta să le facem mai sigure, vom încerca să construim o lume bazată pe patru libertăți umane fundamentale.

Prima este *libertatea cuvîntului și a exprimării* — oriunde în lume.

A doua este *libertatea fiecărei persoane de a-l venera pe Dumnezeu*, fiecare în felul său — oriunde în lume.

A treia este *eliberarea de nevoi* — care, pe înțelesul tuturor, înseamnă armonie economică, al cărei scop va fi să asigure fiecărei națiuni pace și bunăstare pentru membrii săi — oriunde în lume.

A patra este *eliberarea de teamă* — care înseamnă reducerea armamentelor la scară mondială, pînă la un astfel de nivel și într-un mod atît de atent, încît nici o națiune să nu aibă posibilitatea să comită un act de agresiune împotriva unui vecin — în toată lumea."

Roosevelt a anunțat și alte principii pe care le-a elaborat în timpul întîlnirii sale secrete cu Winston Churchill, în august 1941, „undeva în Atlantic". Roosevelt a publicat un raport în două părți cu privire la întîlnire. Cea de-a doua parte a raportului formează nucleul Cartei Atlanticului, ale cărei idei principale sînt următoarele:

...Președintele Statelor Unite ale Americii și Primul Ministru, domnul Churchill... găsesc de cuviință să facă cunoscute următoarele principii comune politicilor naționale ale țărilor respective pe care se bazează speranțele lor într-un viitor mai bun pentru omenire.

...Doresc să nu apară modificări teritoriale care nu sînt în acord cu dorința liber exprimată a popoarelor implicate.

...Respectă dreptul tuturor popoarelor de a alege forma de guvernămînt; doresc restabilirea suveranității și autoguvernării pentru toți aceia care au fost privați cu forța de acestea.

...Doresc să realizeze o colaborare deplină pe plan economic, cu scopul de a garanta tuturor condiții mai bune de lucru, dezvoltare economică și securitate socială.

...După distrugerea finală a tiraniei naziste, speră să stabilească o pace care să permită tuturor națiunilor să trăiască în pace în cadrul propriilor frontiere și care va asigura tuturor oamenilor în toate țările o viață eliberată de teamă și nevoi."

În practică, principiile nobile ale celor patru libertăți fundamentale și ale Cartei Atlanticului au fost ignorate. Declarația celor patru libertăți fundamentale nu a reprezentat nimic mai mult decît ceea ce Roosevelt a învățat în timpul Președintelui Wilson, cînd a fost ministru adjunct al Marinei — și anume, cum trebuie să se adreseze poporului american în timpul războiului. Declarația celor patru libertăți fundamentale n-a reprezentat decît un material de propagandă pe care Roosevelt a neglijat să-l mai menționeze din momentul în care Germania nazistă a atacat Rusia Sovietică.

În ceea ce privește Carta Atlanticului, ea a primit girul oficial nu numai din partea Statelor Unite și a Marii Britanii, ci și din partea Uniunii Sovietice și a altor națiuni. Totuși, faptul că Uniunea Sovietică, sub conducerea lui Stalin, a aderat la Cartă arată cu prisosință că și aceasta era doar un mijloc de propagandă.

Churchill a înțeles-o de la început. Știa că în Statele Unite Carta a avut o largă audiență, dar, pentru el, „simplul fapt că America, în fapt o putere neutră, se alătură unei puteri beligerante pentru a face o astfel de declarație, era uimitor". Iar pentru Imperiul Britanic era, evident, un lucru încurajator.

O dată cu intrarea Statelor Unite în război, importanța Cartei Atlanticului s-a diminuat rapid. În timpul unei dezbateri pe tema politicii externe, care a avut loc în Congresul american la 10 martie 1943, am înaintat „o rezoluție comună care să gireze principiile Cartei Atlanticului". Am atras atenția asupra faptului că aceasta a devenit un simplu petic de hîrtie, mai ales datorită tăcerii ciudate pe care o păstra președintele Roosevelt. Am adăugat că eu „cred în principiile enunțate de Cartă și doresc ca și Congresul să ia act de ele încît toate națiunile să afle că acesta s-a pronunțat favorabil asupra lor. Sînt partizanul cooperării internaționale și, din acest motiv supun întreaga Cartă atenției și aprobării Congresului."

După aproape un an, la 28 martie 1944, l-am întrebat pe Elmer Davis, șeful administrației Oficiului de Informații dacă principiile Cartei Atlanticului sînt încă în vigoare. Domnul Davis mi-a răspuns că nu știe, ceea ce m-a determinat ca, în remarcile pe care le-am făcut în aceeași zi în Camera Reprezentanților, să trag concluzia că „ori Carta a murit și este îngropată ori e ascunsă pe undeva" și să atrag atenția asupra tragicelor efecte ale acestei înmormîntări: „Carta Atlanticului susținea, în atît de multe cuvinte, că națiunile mici și independente trebuie protejate în fața agresiunii, ajutate să-și determine forma proprie de guvernămînt și să-și păstreze integritatea teritorială... Cu toate acestea, descoperim că înțelegerile au fost încheiate în așa fel încît Polonia a fost nevoită să-și sacrifice o parte din teritoriu. Și aceasta, în condițiile în care războiul a fost declanșat, în 1939, tocmai pentru protejarea integrității teritoriale și a independenței

Poloniei. Aceasta a fost justificarea oficială pentru lupta împotriva țării agresoare, Germania. Pe baza Cartei, Polonia, statele baltice și regiunea Balcanilor puteau fi apărate și ajutate să-și păstreze suveranitatea și independența împotriva agresiunilor. Acum constatăm...că aceste națiuni mici, independente și suverane, vor fi sacrificate."

Domnul Howard J.McMurray, președinte temporar al Camerei, a pretins că în Cartă nu se prevedea „absența modificărilor teritoriale", deși a admis că acestea erau interzise dacă nu „reprezintă dorința liber exprimată a popoarelor implicate".

Am replicat: „Este exact ceea ce am spus. A fost o declarație politică făcută de către Președinte și de domnul Churchill...în august 1941. De atunci, guvernul sovietic a ratificat această declarație, dar cu toate acestea Uniunea Sovietică pretinde o parte din Polonia și se pare că-și va incorpora națiunile baltice, precum și o parte din Balcani."

Desigur, pentru britanici, cel de-al doilea război mondial nu a avut scopul de a apăra democrația sau de a impune Carta Atlanticului. Marea Britanie a urmărit constant tradiționala sa politică externă de menținere a echilibrului de forțe în Europa. După cum spunea Winston Churchill, „Poate fi definit foarte simplu: rolul politic al Marii Britanii a fost mereu susținerea statului care reprezenta a doua mare putere europeană". În vremea respectivă acel stat era Franța.

Dar, Marea Britanie, ca și Statele Unite, ar fi fost mult mai cîștigată dacă ar fi evitat războiul. Omul care a intuit cel mai bine aceasta a fost liberalul David Lloyd George, prim-ministru britanic în perioada 1916-1922 și cel căruia i se datorează victoria Aliaților în primul război mondial.

Lloyd George s-a făcut remarcat pentru prima dată ca oponent al războiului anglo-bur. Resentimentele provocate de opoziția sa au fost atît de puternice, încît a fost denunțat ca trădător. În ceea ce-l privește o încăierare a pus capăt unui miting organizat la Birmingham. Un om a fost omorît, alți cîțiva au fost răniți, iar el, nevoit să părăsească sala travestit în polițist.

În anii care au premers cel de-al doilea război mondial, Lloyd George a fost din nou un militant pentru pace. După ce Uniunea Sovietică și Germania și-au împărțit Polonia, Lloyd George a

cerut primului ministru Neville Chamberlain să ia în considerare ultima ofertă de pace a lui Hitler, „cît timp mai este posibil de a se evita masacrul — după începerea războiului, va fi prea tîrziu". Oferta de pace a fost respinsă, iar partidul favorabil războiului, condus de Churchill și Anthony Eden, și-a început ascensiunea.

După căderea Franței, Belgiei și Olandei în vara anului 1940, Lloyd George a cerut din nou examinarea ofertei de pace a germanilor. Cînd propunerea lui Hitler a fost respinsă, Lloyd George a spus: „zarurile sînt aruncate". El a prevăzut că în războiul modern învingătorul se prăbușește alături de învins, în sînge și lacrimi, victime ale bancrutei și, în acest caz, nu Imperiul Britanic, ci comunismul va fi principalul beneficiar. Sub conducerea lui Roosevelt, politica externă a Statelor Unite a condus la același sfîrșit dezastruos.

CAPITOLUL XII

PRIN ÎNȘELĂTORIE, SPRE INTERVENȚIA ÎN RĂZBOIUL MONDIAL

În 1940, Franklin Roosevelt a făcut cunoscut faptul că va candida pentru un al treilea mandat de președinte, situație nemaiîntîlnită în istoria Statelor Unite. Decizia a fost controversată și, chiar în cadrul propriului său partid, unii s-au temut că în goana lui după putere, era pe cale să transforme președinția într-o formă de dictatură. Cu toate acestea, nici un democrat nu a îndrăznit să se opună nominalizării.

Deoarece candida din partea Partidului Democrat, Roosevelt era obligat să susțină platforma acestuia, care declara: „Noi nu vom participa la războaie străine și nu vom trimite forțele noastre terestre, aeriene sau navale să lupte în alte state în afara teritoriului Americii, cu excepția cazului în care vom fi atacați... Țelul politicii noastre externe a fost, și continuă să fie, apărarea țării noastre și a păcii ei."

În timpul campaniei electorale, Roosevelt și-a afirmat deseori devotamentul față de aceste prevederi. Un exemplu tipic pentru limbajul său este următorul pasaj, dintr-un discurs ținut în Brooklyn, la 1 noiembrie 1940: „Eu lupt pentru a păstra pacea și prosperitatea națiunii noastre. Eu lupt pentru menținerea poporului nostru în afara oricărui război și pentru respingerea concepțiilor străine de guvernare în afara Statelor Unite... și nu voi înceta această luptă!"

Adevăratul substrat al trădării lui Roosevelt față de platforma Partidului Democrat și față de propriile declarații, în marșul său

către intervenția în problemele europene, a fost strălucit prezentat de către istoricul Charles Beard, în următorul fragment din cartea *President Roosevelt and the Coming of the War, 1941*: „Dacă procesul alegerilor populare prezintă vreo însemnătate, atunci convențiile antirăzboinice în care președintele Roosevelt și Partidul Democrat s-au angajat de bunăvoie alături de poporul american reprezentau obligații specifice și trebuiau îndeplinite după victoria obținută în urma votului din noiembrie. Pentru democrații din Senat și din Camera Reprezentanților, care, fără îndoială, controlau Congresul, acordurile erau mandate explicite pentru promulgarea legilor referitoare la problemele de război și pace. Aceste acorduri nu puteau fi considerate accidente sau simple glume, ci reprezentau, în fapt, promisiuni majore ale campaniei electorale, care angajează onoarea și buna credință a celor care le enunță. Pe scurt, cu excepția cazului în care înșelarea poporului în chestiuni de viață și moarte poate fi privită ca o trăsătură specifică politicii democrate iar decizia electoratului în fața urnelor este o himeră, angajamentele președintelui Roosevelt luate în 1940, în problema păcii, în 1941 deveneau imperative pentru el și doar disprețuind politica pacifistă a propriului partid puteau congresmenii democrați majoritari să transforme în legi măsurile preconizate pentru implicarea Statelor Unite în război."

Ca întotdeauna, Partidul Republican și-a pus singur bețe în roate prin ignorarea unui excelent candidat, Robert Taft, și prin nominalizarea lui Wilkie Wendell, un fost democrat cu înclinații de stînga, avocat din Wall Street. Acesta era favoritul bancherilor republicani, internaționaliști și intervenționiști, dar nu avea sprijinul publicului larg. Doamna Nicholas Longworth, fiica cu înclinații politice a lui Theodore Roosevelt, a afirmat că sentimentele favorabile lui Wilkie au răsărit peste noapte din rădăcinile gazoanelor cluburilor private și ale caselor bancare.

Cînd s-a deschis la Philadelphia convenția republicană, Wilkie era încă un *outsider*. El i-a succedat lui Taft la primul balotaj, cu 84 de voturi. La cel de-al cincilea tur însă, suporterii săi au copleșit participanții cu telegrame pro-Wilkie și au răsucit suficiente brațe pentru a-i oferi nominalizarea. Prin abandonarea lui Taft, republicanii au refuzat poporului american o alternativă

principială la politica de intervenționism extern și New Deal (numărul americanilor fără loc de muncă crescuse cu trei milioane în 1940 față de momentul în care Roosevelt cîștigase primul său mandat). Desemnarea lui Wilkie a lăsat electoratul în fața unei alegeri între Scylla și Caribda.

Și eu am fost foarte aproape de participarea la cursa pentru nominalizare. În timpul preliminariilor din Illinois, secretarul de stat de aici mi-a telefonat spunîndu-mi că este în posesia unei petiții semnate de 25 000 de republicani care doreau ca eu să candidez pentru președinție. „Ce dorîți să fac cu ea?" m-a întrebat. „Aruncă-o în coșul de hîrtii", i-am răspuns. „N-am bani, nici măcar să vin pînă acolo."

În aceeași seară, în timp ce cinam la New York, am întîlnit-o pe soția unui milionar din Chicago, care s-a oferit să-mi dea 20 000 de dolari cu condiția să-i telefonez secretarului de stat din Illinois și să-i comunic că accept solicitarea. I-am spus că sînt de acord.

La momentul respectiv, Thomas Dewey urmărea nominalizarea republicanilor, iar eu simțeam că-l pot înfrunta cu ușurință. În cazul în care aș fi cîștigat preliminariile aș fi oferit voturile delegaților mei senatorului Taft. Cu aceste voturi el ar fi cîștigat învestitura și eu aș fi devenit partenerul său, candidat la postul de vicepreședinte. Avînd în vedere starea de spirit antirăzboinică a americanilor și renumele meu de lider al nonintervenționiștilor din Congres, nu mă îndoiesc că-l puteam învinge pe Roosevelt și probabil am fi evitat al doilea război mondial. S-a întîmplat însă ca secretarul de stat să anuleze petiția, iar pentru refacerea ei era prea tîrziu.

Recunoscînd pericolul reprezentat de sentimentul antirăzboinic al electoratului, Roosevelt a hotărît să se folosească de acesta și în acest fel să-l împiedice pe Wilkie, care apărea la fel de ascuns în această problemă, să-l exploateze la rîndul său. Roosevelt a asigurat în mod solemn poporul american că nu există „nici un tratat secret, nici o înțelegere sau obligație ascunsă, de orice fel, directă sau indirectă, cu vreun guvern străin", care să implice Statele Unite într-un conflict extern. În ajunul alegerilor, și-a reiterat promisiunea: „Am spus-o și o voi spune mereu: Băieții voștri nu vor fi trimiși într-un război străin".

Cu numai cîteva luni înainte, Roosevelt a ordonat trimiterea unei misiuni militare secrete, conduse de generalii D.C. Emmons și George V. Strong, la Londra, cu scopul evident de a studia apărarea aeriană britanică împotriva Luftwaffe-i. Într-un memorandum al Departamentului de Război, datat 5 august 1940, lui Emmons i-a fost remis ordinul „să plece neîntîrziat la Londra și să raporteze ambasadorului american despre sosirea sa ca atașat militar temporar". Memorandumul îi preciza lui Emmons că „se vor face toate eforturile pentru păstrarea secretului acestei călătorii atît în țară, cît și în Anglia. Publicitatea de orice fel va fi evitată."

Dar presa britanică era pe urmele lui Emmons, așa încît administrația se temea că misiunea va fi desconspirată. Reporterii englezi au fost foarte aproape de a descoperi că scopul acesteia era de a face recomandări pentru bazele militare americane în Marea Britanie în vederea declanșării intervenției. De altfel, în ianuarie 1940, Emmons a fost trimis în Portugalia pentru a studia posibilitatea amplasării unei baze aeriene.

Roosevelt a mai întreprins și alte acțiuni în vederea războiului. Robert Sherwood, principalul autor de discursuri, a mărturisit *(Roosevelt and Hopkins)* că în 1940 era deja elaborat un plan care prevedea „ocuparea Groenlandei, Islandei, a Insulelor Azore și a Martinicăi de către forțele Statelor Unite". La 10 septembrie 1940, Departamentul Marinei a prezentat un proiect de suplimentare a forțelor britanice din opt posesiuni militare cu ajutorul armatei americane. O parte a acestei scheme prevedea dislocarea a peste 3 200 de soldați americani și cinci sute de marinari în Bermuda. La 1 octombrie 1940, Roosevelt a alcătuit un memorandum către secretarul de Război, Henry Stimson, și către secretarul de stat Cordell Hull, în care spunea: „Sînt de acord cu planul anexat de închiriere a proprietății din Bermuda..."

În ziua următoare discursului în care afirma că Statele Unite nu au obligații secrete și nici nu au intenția să se implice în conflict, administrația a emis un document secret care aproba cheltuieli de 130 000 de dolari „pentru inspecții preliminare și scopuri administrative în legătură cu amplasarea în posesiunile britanice a opt baze militare". Din acești bani, o sută de mii de

dolari proveneau din „fondul președintelui pentru necesități urgente".

Zece zile mai tîrziu, la 20 septembrie 1940, Stimson a ordonat transferul a încă 25 de milioane de dolari din același fond „pentru operații viitoare". Într-un memoriu secret, datat 24 septembrie, se specifică că banii erau destinați „pentru construcția clădirilor necesare unor garnizoane permanente amplasate în opt posesiuni britanice din emisfera vestică." La 7 octombrie 1940, Frank Knox, secretarul Marinei a adresat o notă confidențială lui Cordell Hull în care specifica faptul că „este dorința Președintelui să începem imediat construcția acestor baze".

După mai puțin de un an, la 22 iunie 1941, administrația a ordonat brigăzii I a Marinei din Argentina să se pregătească pentru transferul în Islanda. În ciuda dezaprobării și a resentimentelor manifestate de mulți islandezi, Roosevelt a ordonat, la 7 iulie, forțelor americane să ocupe această țară, pretinzînd că „pentru aceleași motive, forțe însemnate ale Statelor Unite au fost trimise la bazele achiziționate anul trecut de la Marea Britanie".

Încurajat, după cum se pare, de succesul acestei acțiuni, el a trimis în septembrie o misiune militară în Iran, „pentru a acorda asistență trupelor britanice la dezvoltarea mijloacelor de transport." La 9 octombrie 1941, a mers atît de departe, încît a spus Lordului Halifax că „am cerut lui Stimson și generalului Marshall să studieze posibilitatea trimiterii unui contingent al Forțelor Expediționare Aliate în Africa de Vest". Secretarul Marinei, Frank Knox, a comunicat aceluiași demnitar britanic că administrația manifestă interes deosebit pentru trimiterea a 150 000 de americani în Maroc.

În ciuda repetatelor declarații în care respingea orientarea politicii externe pe calea războiului, este evident că Roosevelt a încălcat cu bună știință platforma propriului partid și a ignorat dorința poporului american. Și el a inițiat această orientare cu mult înainte. Dovadă este faptul că, înainte chiar ca Marea Britanie să declare război Germaniei, el l-a asigurat pe Churchill că Statele Unite se vor alătura Aliaților, iar prin intermediul ambasadorului său din Franța, William Bullitt, a încurajat Franța să ia o poziție hotărîtă împotriva lui Hitler. Mai mult, în 1939,

Bullitt a transmis ambasadorului polonez la Washington, Jerzy Potocki, că „opinia fermă a președintelui este că Franța și Marea Britanie trebuie să pună capăt oricărui fel de compromis cu țările totalitare. Aceste state nu trebuie să se mai angajeze în tratative având ca scop orice fel de modificări teritoriale. Ele au garanția morală că Statele Unite vor abandona politica de izolare și vor fi pregătite în caz de război să intervină în ajutorul Marii Britanii și al Franței."

Robert Sherwood a trecut cu vederea această tactică de înșelare a poporului american. „Este incontestabil", a spus el, „că Roosevelt a fost constrîns să acționeze astfel pentru a-și menține influența asupra opiniei publice și asupra deciziilor Congresului." Congresul a întrezărit această conspirație, și s-a menținut ferm o vreme. În iulie 1939, administrația a încercat să violeze embargoul instituit de Statele Unite asupra armamentului. Dar Camera a respins tentativa cu patruzeci și unu de voturi, cu toate că în acea perioadă democrații aveau o majoritate de o sută de membri. Măsura a fost posibilă deoarece, în ciuda argumentelor administrației, mulți au sesizat că revocarea reprezenta un prim pas spre război.

Eforturile propagandistice în favoarea revocării s-au intensificat, iar în momentul izbucnirii războiului, Congresul a devenit mai receptiv. În octombrie a fost admisă modificarea prevederilor legii neutralității printr-un amendament care permitea vînzarea și transportul de armament, ceea ce era echivalent cu anularea embargoului.

Eu am continuat să lupt împotriva oricărei încercări de ciuntire a conținutului Legii Neutralității și la 2 noiembrie 1939 am luat cuvîntul în această chestiune în Cameră: „M-am opus traficului de arme, în primul rînd deoarece reprezintă un sistem profund imoral, vicios și necreștin, care tîrăște națiunea noastră într-un abator, de dragul unor profituri care se vor implica în toate războaiele de pe glob. În această problemă nu se poate admite nici un compromis. De ce trebuie ca noi, în Congres, să ne jucăm cu viețile tinerilor americani prin revocarea embargoului asupra armelor, care a fost decretat tocmai pentru a ne menține în afara războiului ?

Eu nu aș risca viața nici unui american, pentru toți dolarii mînjiți de sînge ai Europei. Nu aș pune în primejdie existența nici unui soldat american pentru a vinde arme, gaze toxice și aruncătoare de flăcări."

Încercarea mea de contracarare a tendințelor intervenționiste a fost susținută de unii democrați mai curajoși. Unul dintre aceștia a fost senatorul Burton K. Wheeler, de Montana, care a afirmat în fața unei adunări la St. Louis că „fără să țină seama de opinia publică, Roosevelt face tot ceea ce este posibil pentru ca să ne implice în război." Un alt, senator curajos, David I. Walsh, de Massachusetts, a spus, la 18 octombrie 1940, într-un discurs radiodifuzat: „Americanii sînt terorizați cu scopul de a fi convinși că acesta este războiul nostru și că vom fi atacați dacă rămînem neutri. Nici unul dintre oamenii politici nu a îndrăznit să susțină direct intrarea noastră în conflictul european, deoarece ei știu că poporul american ar fi indignat. Metoda lor este mai subtilă, bine pusă la punct, fără să scape din vedere scopul final. Majoritatea națiunilor europene nu a avut de ales între pace și război. Noi nu ne aflăm însă în situația lor. Protecția noastră este asigurată nu de cele douăzeci de mile ale Canalului Mînecii, ci de Oceanul Atlantic."

Eu am rămas însă una din țintele speciale ale atacurilor lui Roosevelt. Într-un discurs ținut la Madison Square Garden din New York, la 28 octombrie 1940, a lansat niște afirmații batjocoritoare la adresa congresmenilor „Martin, Barton și Fish" adică Joseph Martin, Bruce Barton și cu. Nu am fost jignit de acest atac, deoarece știam că astfel vom deveni cunoscuți în toate Statele Unite ca oponenți îndîrjiți ai săi.

Mulți oameni care au ascultat cuvîntarea și-au închipuit probabil că noi trei lucram împreună împotriva politicii Casei Albe. Adevărul este că eram apropiat de Joseph Martin, de care mă lega o strînsă prietenie. Însă relațiile mele cu Bruce Barton, fără a fi încordate, erau doar colegiale. Amîndoi eram republicani din New York, dar colaboram rar în probleme politice. În 1940 mi s-a propus să candidez pentru Senat dar am refuzat, deoarece Roosevelt și Partidul Democrat ar fi inundat statul cu bani pentru opoziție. Congresmanul Bruce Barton a cîștigat sprijinul Partidului Repu-

blican, dar, din nefericire — după cum era de așteptat — a fost înfrînt.

Chiar după ziua alegerilor din 1940 i-am trimis lui Roosevelt o telegramă cu următorul conținut:

„Felicitări. Făgăduiesc solemn să sprijin apărarea și unitatea națională împotriva națiunilor inamice și neimplicarea Americii în război. Hamilton Fish de la Firma Martin Burton Fish."

CAPITOLUL XIII

LEND-LEASE ÎN BENEFICIUL UNIUNII SOVIETICE

În ianuarie 1941, Roosevelt a aprins butoiul cu pulbere al opoziției politice în momentul în care a provocat introducerea, în Camera Reprezentanților, a Rezoluției 1776, cunoscută sub numele de Lend-Lease. Chiar membrii propriului său partid au considerat că este greu de crezut că proiectul de lege, așa cum pretindea administrația, ar fi fost vital pentru interesele Americii. În esență, proiectul Lend-Lease prevedea pentru început alocarea sumei de 7 miliarde de dolari arme și echipament militar pe care Președintele le putea vinde, transfera, schimba sau închiria oricărei țări, a cărei apărare o considera vitală pentru securitatea Statelor Unite.

La 21 ianuarie 1941, am vorbit la postul național de radio și l-am citat pe John Basset Moore — principala autoritate mondială în drept internațional și constituțional —, care descrie proiectul Lend-Lease ca o încercare „de a transfera competența de declarare a războiului de la Congres — organ împuternicit de Constituție cu acest drept — către Executiv. Este evident că tendința de totalitarism în guvernare, care se manifestă în multe alte țări, nu numai că a atins și frontierele noastre, dar încearcă, în continuare, să distrugă barierele constituționale, care, o dată înlăturate, ar fi puțin probabil să mai fie restabilite." Acest punct de vedere a avut ecou în Camera de Comerț a Statelor Unite și chiar și în *New York Herald Tribune*, ziarul american cel mai favorabil Marii Britanii și politicii intervenționiste.

Democratul Bennet Clark, senator de Missouri și unul dintre fondatorii Legiunii Americane, s-a alăturat dezbaterii împotriva acestui proiect de lege:

„Aceasta nu este o lege pentru apărare, ci o lege de război. Ne expunem pe noi înșine garantînd și asigurînd victoria militară a unuia sau altuia din beligeranți. Cu toții știm că va trebui să urmărim acest obiectiv folosind orice mijloace care ar fi necesare. Cu toții știm că în ceea ce ne privește aceasta este echivalentă cu o declarație de război, care va fi urmată de trimiterea peste mări a navelor noastre, a avioanelor noastre, a armelor noastre și, în principal, a oamenilor, a tinerilor acestei țări, care sînt viitorul și speranța Statelor Unite. Odată înfăptuit acest lucru, domnule Președinte, nu mai putem da înapoi...

Domnule Președinte, sîntem în fața unei situații în care, dacă aprobăm legea, ne aflăm cu siguranță înaintea ultimului pas care conduce la implicarea noastră în război. S-ar putea să facem și acest ultim pas, deoarece prin puterile date de această lege, se pot iniția acțiuni care să creeze o stare de război."

Senatorul democrat David Walsh a afirmat că printre susținătorii proiectului „există o recunoaștere tacită... că legea ne împinge de fapt spre război". Senatorul democrat Pat McCarran, din Nevada, a avertizat că „dacă proiectul devine lege, va fi război, domnule Președinte — război în situația umilitoare de a nu fi fost declarat de Congresul Statelor Unite".

Dar toate acestea nu au avut nici un rezultat. Pentru votarea acestei măsuri, asupra membrilor democrați ai Camerei s-a exercitat o presiune ce depășea tot ceea ce întîlnisem vreodată în cei douăzeci de ani de experiență în Congres. Și a funcționat. Legea Lend-Lease a fost promulgată la 11 martie 1941. Economia americană a fost astfel subordonată în mod decisiv efortului de război al Aliaților, iar interesele securității statului american s-au unit cu ale acestora.

Pînă la sfîrșitul războiului, Lend-Lease a costat Statele Unite cincizeci de miliarde de dolari, care n-au mai fost recuperați vreodată. Senatorul Robert Taft, din Ohio, unul dintre cei mai buni prieteni ai mei, a spus în glumă: „Să împrumuți echipament de război este o afacere la fel de bună ca împrumutul de gumă

de mestecat. N-o mai vrei înapoi." Iar în cazul nostru, lucrurile au mers mult mai prost.

La 22 iunie 1941, Germania a declanșat o invazie masivă a Uniunii Sovietice, încălcînd pactul de neagresiune semnat în august 1939. Pentru noninterviționiști, conflictul de pe frontul de Est a fost o nouă justificare pentru a rămîne în afara conflagrației. Ei credeau că aceste două regimuri primejdioase — național-socialismul și comunismul — trebuie să fie lăsate să se distrugă unul pe celălalt pe cîmpul de luptă.

În mod surprinzător, invazia a fost salutată cu o bucurie nemărginită de către extrema stîngă, comuniștii și socialiștii americani, ca și de unii interviționiști. Furia lor că Rusia Sovietică a fost atacată pe la spate era minoră în comparație cu satisfacția că Statele Unite pot furniza asistență militară Uniunii Sovietice cu ajutorul prevederilor legii Lend-Lease și că, în cele din urmă, vor accepta Rusia comunistă ca aliată și susținătoare a democrației. Președintele Roosevelt a justificat așteptările lor și a declanșat imediat procedura de includere a Uniunii Sovietice între beneficiarii legii.

La 30 iunie 1941, am luat cuvîntul la radio, avertizînd că „un singur lucru este mai rău decît nazismul și acesta este comunismul sîngeros". De asemenea, am deplîns faptul că interviționiștii propun „să transformăm legea Lend-Lease într-o lege Lenin-Lease și să trimitem banii și echipamentul nostru defensiv în Rusia Sovietică, în numele celor patru libertăți fundamentale. Cît cinism ! Ah, democrație, ce crime se comit în numele tău !"

Incisivul Harry Truman, pe vremea aceea senator, a denunțat ambele dictaturi, spunînd : „Dacă Rusia va învinge, ajutorul trebuie dat Germaniei, iar dacă Germania va cîștiga, ajutorul trebuie dat Rusiei".

Senatorul Robert M. La Follete a avut perfectă dreptate cînd a afirmat : „Poporului american i se va cere să uite «purificările» făcute în Rusia de către GPU[1], confiscarea proprietății, persecutarea religioasă, invazia Finlandei și rolul pirateresc jucat de Stalin în smulgerea unei jumătăți din Polonia proscrisă, în ocuparea Letoniei, Estoniei și Lituaniei."

[1]Poliția secretă sovietică (n. tr.).

Iar senatorul Robert Taft a exprimat sentimentele încercate de mulți dintre noi, atunci cînd a rostit: „În numele democrației sîntem pe cale să facem o alianță comunistă cu cel mai nemilos dictator din lume. Poate exista o parodie mai mare decît propaganda falsă cu care a fost alimentat poporul american spunîndu-i-se că aici e vorba de un litigiu moral între ideologii? Dacă Hitler cîștigă, este o victorie a fascismului. Dacă învinge Stalin, este o victorie a comunismului. Din punctul de vedere al ideologiei, nu avem ce alege."

Roosevelt a încercat să salveze aparențele prezentînd o imagine luminoasă a Rusiei lui Stalin. La conferința de presă, din 30 septembrie 1941, Roosevelt a avut următorul schimb de replici cu presa:

> ROOSEVELT: *Așa cum cred că v-am sugerat în urmă cu o săptămînă sau două, unora dintre dumneavoastră le ar fi util să citească articolul 124 din Constituția Uniunii Sovietice.*
>
> ÎNTREBARE: *Ce prevede acel articol, domnule Președinte?*
>
> ROOSEVELT: *Ei bine, nu l-am învățat atît de bine încît să-l citez, s-ar putea să nu fiu foarte exact, dar, în orice caz: Libertatea conștiinței...*
>
> ÎNTREBARE: *Vreți să spuneți...*
>
> ROOSEVELT: *Libertatea religioasă. De asemenea, libertatea de a utiliza propaganda împotriva religiei, ceea ce este legal în această țară, numai că noi nu procedăm la fel. De exemplu, puteți ieși mîine la colțul bulevardului Pennsylvania, mai jos de Clubul Presei, să vă așezați pe o ladă de săpun și să predicați creștinismul — nimeni nu vă va opri. Și, dacă în ziua următoare vă trece prin minte să vorbiți împotriva oricărei alte religii, nimeni nu se va opune."*

Toate astea erau o minciună sfruntată și orice om informat — inclusiv Roosevelt — știa că este un neadevăr. În fapt, toate comunitățile religioase din țară au calificat remarcile lui F.D. Roosevelt ca fiind profund cronate și false. Am ricanat pe marginea cuvintelor lui Roosevelt, sugerînd ca acesta „să-l invite pe tovarășul și aliatul nostru — amicul Joe Stalin — la Washington, să fie botezat în piscina Casei Albe. Ar fi o grandioasă și rafinată ceremonie, la care ar trebui să fie prezenți toți membrii Congresului, pentru a constata că s-a făcut în mod corespunzător, după care propun să-l conducem cu toții in corpore la școala duminicală a lui Stalin".

Roosevelt a încercat și în continuare să acopere această înșelătorie referitoare la libertatea religioasă în Uniunea Sovietică cu ajutorul unei noi dezinformări. La 2 octombrie, secretarul de stat Cordell Hull a primit instrucțiuni să-i trimită o telegramă lui Averell Harriman, ambasadorul rătăcitor al lui F.D. Roosevelt, care se afla la Moscova, coordonînd programul Lend-Lease: „Referitor la importanța excepțională a problemei libertății religioase în U.R.S.S. din punctul de vedere al opiniei publice din țara noastră, Președintele dorește ca, în timpul cel mai scurt, membrii de rang înalt ai guvernului rus să fie capabili să facă declarații ce pot sensibiliza presa noastră și care să confirme afirmațiile conținute în remarcile sale la conferința de presă din 30 septembrie...

Vă rog să faceți orice efort pentru a verifica dacă autoritățile sovietice vor face aceste declarații cît mai curînd posibil." Raymond Dawson, *The Decision to Aid Russia*, 1941.

Încrederea lui Roosevelt că Stalin îl va susține în această problemă a fost atît de mare, încît la 2 octombrie a afirmat că în Uniunea Sovietică „totala libertate a religiei este pe cale să fie recunoscută". La 4 octombrie, Harriman, în ciuda străduințelor sale, s-a văzut obligat să informeze Casa Albă că „are impresia că rușii vor începe o campanie propagandistică pentru a veni în întîmpinarea dorințelor Președintelui și vor face ceva în acest sens, dar încă nu sînt pregătiți să îngăduie libertatea credinței..."

Campania propagandistică a lui Roosevelt nu a reușit să convingă poporul american, dar a exercitat o presiune suficientă asupra Congresului pentru obținerea unui ajutor militar în valoare de un miliard de dolari, în baza Legii Lend-Lease. Pînă la sfîrșitul războiului, Uniunea Sovietică a primit unsprezece miliarde de dolari din partea Statelor Unite. Acești bani trebuiau înapoiați într-un interval de cinci ani de la terminarea războiului, dar nu am primit nici măcar un singur cent.

Roosevelt a împărtășit credința naivă că sovieticii vor îmbrățișa cu entuziasm valorile democrației, dacă li se va oferi posibilitatea, ca și cum ei nu ar fi avut propriul sistem de valori. Filosoful Sidney Hook a scris în autobiografia sa intitulată *Out Of Step*, că Roosevelt ignora profund natura comunismului, nu numai ca sistem ideologic, dar și ca societate totalitaristă în prac-

tică. Probabil sub influența soției sale, Eleanor, care nu a făcut niciodată distincție între retorica și realitatea comunismului." Iluzionarea lui Roosevelt în privința naturii comunismului și ignoranța soției sale au încătușat nemilos popoarele Europei de Est, care abia acum încep să se elibereze.

CAPITOLUL XIV

ULTIMELE EFORTURI PENTRU MENȚINEREA PĂCII. ÎNTÎLNIREA CU RIBBENTROP

Permiteți-mi să mă întorc pentru un moment în timp, pentru a descrie modul în care m-am străduit nu numai să mențin Statele Unite în afara celui de-al doilea război mondial, dar chiar să previn declanșarea acestuia în Europa. Cu două săptămîni înainte de izbucnirea războiului, la 16 august 1939, am sosit la Londra ca președinte al delegației americane pentru reuniunea interparlamentară a Conferinței de la Oslo, delegație compusă din douăzeci și patru de membri ai Camerei Reprezentanților și patru senatori, egal împărțiți între cele două partide.

Senatorul Alban W. Barkley, ultimul vicepreședinte al Statelor Unite, fusese cîțiva ani la rînd șef al delegației americane pentru reuniunile interparlamentare. Dar, în 1939, apropierea războiului și teama că președintele Roosevelt ne va amesteca într-un conflict armat european au determinat senatorii și membrii Camerei Reprezentanților — care, indiferent de apartenența politică, erau în majoritate în favoarea neimplicării noastre dacă nu vom fi atacați — să caute un alt candidat pentru acest post.

Deoarece eram un membru de vază al Comisiei pentru Afaceri Externe a Camerei Reprezentanților, și poziția mea de adversar al războiului era binecunoscută, atît în Congres, cît și în toată țara, prietenii m-au întrebat dacă sînt dispus să slujesc patria ca președinte al delegației americane. Am acceptat și, spre surprinderea mea, am fost ales cu o majoritate de doi la unu.

După ce Congresul și-a suspendat lucrările, la sfîrșitul lunii iulie 1939, am plecat în Irlanda, unde, la Dublin, m-am întîlnit cu primul ministru Eamon De Valera. Acest om masiv, inteligent, plăcut și cinstit a afirmat, oficial, fără rezerve, că în cazul în care războiul va izbucni și Marea Britanie va fi implicată, Irlanda va rămîne neutră, dar va continua să furnizeze Angliei alimente și alte produse.

De la Dublin am zburat la Londra, pentru o întîlnire cu Lordul Halifax, ministrul de Externe britanic, ulterior ambasador la Washington. Era un bărbat foarte înalt, fermecător și capabil — un gentleman cultivat și un om de stat. A fost de acord cu mine că un nou război european ar avea urmări dezastruoase și că trebuie luate orice măsuri pentru evitarea lui. A adăugat că guvernul nazist s-a oferit să limiteze armata sa la 300 000 de oameni, dacă Franța va face la fel și a deplîns refuzul francez.

(În timp ce mă aflam la Londra, am primit o comunicare urgentă din partea unui prieten, avocatul Fanny Holtzman, aflat la Berlin și care mă ruga să ajut refugiații evrei. Întreaga poveste va fi prezentată într-un alt capitol.)

Din Londra am plecat la Paris, unde l-am întîlnit pe ministrul de Externe francez, Georges Bonnet. Acest diplomat abil și experimentat era înclinat către o atitudine defetistă, considerînd că războiul este inevitabil și că va izbucni peste cel mult cîteva săptămîni. Cu siguranță nu dorea să vadă Franța angajată într-un nou conflict împotriva Germaniei, dar, după cum am aflat, era manevrat de unii oameni politici din Marea Britanie și Statele Unite.

În timpul șederii mele la Paris, am primit un telefon de la un prieten german din Berlin, domnul Sallett, care m-a întrebat dacă sînt de acord să-l întîlnesc pe ministrul de Externe german, Joachim von Ribbentrop. I-am răspuns că voi fi bucuros să fac o escală în drumul meu spre Norvegia.

Așa s-a întîmplat ca, numai cu două săptămîni înainte de declanșarea războiului, să am o întîlnire unică și exclusivă cu Joachim von Ribbentrop, la vila acestuia din Salzburg. La invitația sa, m-am prezentat în calitatea mea oficială de președinte al delegației americane la reuniunea interparlamentară de la Oslo.

În acel moment, Statele Unite nu aveau ambasador în Germania. Credeam atunci, și am rămas la aceeași părere, că era o eroare gravă din partea administrației Roosevelt. Însărcinatul cu afaceri la Berlin, domnul Alexander Kirk, deși era un diplomat abil și încercat, nu avea posibilitatea de a-i întîlni pe Hitler sau pe Ribbentrop, și ar fi putut tot atît de bine să se afle în Timbuktu. Dacă am fi avut un ambasador la Berlin, ne-am fi putut exercita influența pacifistă evitînd un conflict costisitor, care a aruncat jumătate din Europa în mîinile comuniștilor. O dată cu rechemarea lui Kirk, cu un an înainte, am fost lipsiți de posibilitatea de a acționa în timpul crizei care a precedat războiul.

Deoarece nu l-am putut întîlni pe Ribbentrop imediat, am petrecut patru ore încîntătoare hoinărind prin Salzburg, unul din cele mai pitorești orașe ale Europei. Locuitorii purtau încă vechi costume populare: femeile, costume colorate în albastru și roșu aprins, iar bărbații, pantaloni scurți din piele și pălării negre sau verzi.

La ora 15:30, la hotel a sosit un automobil care m-a condus circa șapte mile pe drumuri de țară pînă la vila situată pe malul lacului montan Fuschel. Înainte, vila servise ca pavilion de vînătoare al arhiepiscopului de Salzburg.

Ribbentrop m-a întîmpinat amabil și am intrat amîndoi în reședința sa. M-a impresionat aspectul său tinerese, în ciuda celor patruzeci și cinci de ani. Avea o înfățișare plăcută și a fost o gazdă fermecătoare.

Mi-a spus că a lucrat timp de șase ani în Statele Unite și Canada pentru căile ferate și că a făcut afaceri în Vestul Mijlociu, dacă-mi aduc bine aminte. În orice caz, engleza lui era excelentă și nu dădea greș niciodată în alegerea cuvintelor potrivite. Am participat mai mult de douăzeci de ani la viața politică, dar niciodată nu am discutat într-o manieră atît de deschisă cu un om atît de bine informat. Am discutat la o masă așezată pe pajiștea din fața vilei, privind lacul și munții uriași înconjurați de nori.

Ribbentrop mi-a expus poziția germanilor. Mi-a spus că Hitler privește garanțiile oferite de Marea Britanie frontierelor Poloniei ca un act ostil de încercuire. Germanii considerau înguste granițele stabilite după primul război mondial prin Tratatul de la Versailles. Mi-a confirmat că el și ministrul de Externe polo-

nez Jozef Beck au convenit, practic, să transfere Danzig-ul (Gdansk) Germaniei și să creeze un coridor polonez spre mare. Ca întotdeauna, britanicii i-au încurajat pe polonezi să nu negocieze și Beck s-a văzut neputincios în fața a ceea ce Ribbentrop numea „clica militară poloneză", care se pregătea de război cu ajutorul Franței și Marii Britanii. Răbdarea germanilor ajunsese la capăt, a adăugat el, și dacă Danzig-ul nu va fi înapoiat și drepturile germanilor din Polonia nu vor fi respectate, războiul va izbucni în mai puțin de două săptămîni.

Mi-a prezentat o mulțime de date privind brutalitățile la care erau supuși nemții în Polonia, dar pe cele mai multe le-am considerat pură propagandă. M-a asigurat că războiul polonezilor va fi un război popular, deoarece germanii considerau că rezultatul luptei lor pentru eliberarea Poloniei de sub bolșevici ar însemna sfîșierea propriului ei teritoriu.

Îmi amintesc limpede cuvintele lui: „Armata germană mecanizată va zdrobi și va cuceri Polonia în două săptămîni". L-am contrazis rîzînd: „Vreți să spuneți două luni, nu-i așa?", „Nu, două săptămîni, mi-a replicat. Sîntem familiarizați cu fiecare drum din Polonia, de pe vremea ultimului război, cunoaștem țara tot atît de bine ca polonezii și drumurile ei noroioase nu ne sperie".

Herr von Ribbentrop mi-a mai povestit că fusese de cel puțin douăzeci de ori la Londra cu oferte amicale și mesaje de bunăvoință din partea lui Hitler. (Fusese mulți ani ambasadorul Germaniei la Londra.) Germanii s-au oferit să-și limiteze flota la o treime din efectivul flotei britanice, lucru pe care englezii l-au acceptat. După spusele lui, Hitler credea că pentru menținerea păcii este esențială cooperarea între Anglia și Germania; în acest scop Hitler se oferise „să pună la dispoziția guvernului britanic cincizeci de divizii germane și întreaga flotă pentru a-i susține imperiul în caz de război, oriunde în lume". În acel moment nu l-am crezut, dar anii următori i-au confirmat spusele. A adăugat spunînd că, numai după ce englezii au început programul de încercuire și au garantat *status quo* în problema Danzig-ului, Hitler și-a schimbat poziția atît de mult, încît „nu va precupeți nimic pentru distrugerea Marii Britanii".

În ceea ce privește Franța, mi-a dezvăluit că scrisese ministrului de Externe francez, comunicîndu-i că Germania nu ridică pretenții, dar, dacă va ataca, va pierde un milion de oameni. Responsabilitatea pentru menținerea păcii aparține Franței, a conchis el.

Nu era sarcina mea să mă cert cu Ribbentrop, dar i-am reamintit faptul că și eu fusesem ofițer în ultimul război și pretenția lui că armata germană nu a fost înfrîntă era falsă. Soldații germani și rezervele lor erau în 1918 fie băiețandri, fie bătrîni. Resursele Germaniei secătuiseră și nu ar mai fi putut supraviețui încă șase luni fără ca revoluția să se declanșeze. Nu a mai insistat asupra acestui subiect.

În timpul conversației, care a durat mai mult de o oră și jumătate, am mîncat prăjituri și am băut ceai. M-a invitat apoi să merg, împreună cu Hitler, la operă în acea seară și m-a asigurat că dacă voi accepta, va aranja ca avionul său să mă transporte la Oslo la ora 9 în dimineața următoare. Am refuzat. M-a condus la mașina care avea să mă conducă la aeroport, a fost ultima oară cînd l-am văzut. Zece zile mai tîrziu a semnat tratatul alături de Stalin, tratatul de alianță germano-sovietic — la o săptămînă după ce reuniunea interparlamentară a refuzat să accepte propunerea mea de instituire a unui moratoriu de treizeci de zile, pentru rezolvarea problemei Danzig-ului prin arbitraj.

Deși sînt convins că aș fi fost atacat necruțător de presa americană, de comuniști și de apropiații lui Roosevelt în cazul în care aș fi acceptat oferta de a mă întîlni cu Hitler, îmi pare rău că nu am făcut-o. I-aș fi cerut să nu atace Polonia, ci să folosească toate mijloacele legale posibile pentru a recîștiga orașul Danzig și coridorul către Marea Baltică, în felul acesta resentimentele germanilor față de Tratatul de la Versailles luînd sfîrșit.

Dar, cînd am plecat spre Oslo, nu renunțasem la speranțele mele pentru pace.

CAPITOLUL XV

EȘECUL CONFERINȚEI DE LA OSLO

Avionul pe care ministrul de Externe von Ribbentrop mi l-a pus la dispoziție era un aparat cu șaisprezece locuri, condus de doi piloți și un copilot, nicidecum faimosul avion oferit primului ministru Chamberlain, atunci cînd îl vizitase pe Hitler. Domnul Sallett, reprezentant al Ministerului de Externe german, m-a însoțit pînă la prima escală, Berlin.

Eram singurii pasageri. Prima oră de zbor deasupra Alpilor bavarezi a fost minunată. Întunericul s-a lăsat în timp ce traversam Cehoslovacia. De la Berlin, unde domnul Sallett a coborît, avionul m-a dus la Copenhaga și, de acolo, după o escală de șase ore, la Oslo, unde am ajuns, cum fusese stabilit, exact la ora 9.

Cînd m-am prezentat la Conferința Uniunii Interparlamentare, am fost asaltat de reporteri dornici să afle totul despre întrevederea mea cu von Ribbentrop. Am refuzat categoric să fac orice declarație cu excepția faptului că am sosit acolo cu un avion pus la dispoziție de acesta și că — după întrevederile avute cu oficialități germane și franceze — consider că războiul va izbucni între 24 august și 1 septembrie.

Datorită acestei declarații am fost violent atacat în presa americană, etichetat ca un alarmist lipsit de experiența politicii externe. Desigur că, două săptămîni mai tîrziu, cînd s-a declanșat războiul, nu mi-au fost prezentate scuze din partea ziariștilor aroganți. Nici nu mă așteptam.

Regele Haakon al Norvegiei a deschis Conferința Interparlamentară oferind o recepție la palatul regal, prințul moștenitor și

întreaga familie regală fiind prezenți la primirea oaspeților. Un aghiotant al regelui m-a invitat să fiu prezentat Maiestății Sale, care stătea singur, în fața unui cămin uriaș aflat în sala de dans. Era un om trecut de vîrsta mijlocie, foarte înalt, plăcut, de o inteligență deosebită.

Suveranul m-a salutat cordial. M-a întrebat despre întrevederea mea cu von Ribbentrop. I-am repetat spusele acestuia, și anume că, dacă Germania va recăpăta Danzig-ul, aceasta va reprezenta anularea Tratatului de la Versailles. Totodată, am precizat că germanii nu au pretenții teritoriale în vest. Am adăugat că ei consideră granița lor apuseană invulnerabilă, ceea ce m-a condus la concluzia că, în cazul în care războiul va izbucni, nu vor invada Franța sau Belgia. În continuare, mi-a cerut părerea în legătură cu iminenta declanșare a războiului (așa cum era prezentată atît de ministrul de Externe al Germaniei, cît și de cel al Franței) și despre un moratoriu de treizeci de zile în problema Danzig-ului.

După ce ne-am întreținut cincisprezece minute, i-am atras atenția asupra faptului că mă aflu într-o situație delicată, deoarece toți ceilalți delegați așteptau să îi fie prezentați. A insistat să continuăm convorbirea și s-a pronunțat asupra problemelor privind pacea și războiul, într-un mod care dovedea o profundă cunoaștere a lor. În cele din urmă, am primit permisiunea să mă retrag, dar sînt sigur că mi-am atras adversitatea multora dintre cei care așteptau — diplomați, delegați și soțiile acestora.

La deschiderea Conferinței, am propus un moratoriu de treizeci de zile pentru evitarea războiului și găsirea unei soluții pașnice în problema Danzig-ului. Textul era următorul: „Uniunea Interparlamentară, întrunită în sesiune la Oslo, hotărăște instituirea imediat, pe o perioadă de treizeci de zile sau mai mult, de către guvernele Marii Britanii, Franței, Germaniei și Italiei a unui moratoriu de război (Danzig), în vederea rezolvării disputelor internaționale prin arbitraj, mediere și metode pașnice, în concordanță cu principiile care stau la baza formării Uniunii".

Am pledat pentru adoptarea acestei rezoluții în cel mai important și mai dramatic discurs pe care l-am rostit vreodată. După ce mi-am exprimat respectul față de statele scandinave și

de contribuția adusă de cetățeni originari ai acestor țări la dezvoltarea Statelor Unite, am spus: „Sîntem, cu toții, membri ai unor forme de guvernare reprezentative și parlamentare din lumea întreagă, care cred în dreptul fundamental al popoarelor de a-și alege propriile instituții conducătoare și care duc o politică fermă și continuă pentru apărarea păcii. Niciodată nu am avut mai multă încredere ca astăzi în extinderea și triumful final al democrației, în ciuda opoziției temporare a dictaturilor de stînga sau de dreapta. Replica pe care trebuie să o dăm acestor dictaturi este întărirea democrației în țările noastre și rezolvarea propriilor probleme. Formele de guvernare reprezentative și parlamentare reprezintă speranța și țelul maselor largi de oameni din întreaga lume.

Instituțiile libere, incluzînd libertatea cuvîntului, a presei, a radioului, a dreptului de întrunire, alături de libertatea personală și echitatea economică sînt aspirații firești ale tuturor cetățenilor țărilor civilizate.

Regret nespus, dar mă văd obligat să mărturisesc că războiul european este astăzi mai amenințător ca oricînd. Dacă agitația în problema Poloniei și a Danzig-ului persistă, cea mai mică scînteie poate declanșa o conflagrație mondială. Această Conferință a ascultat numeroase discursuri abile și interesante, care au prezentat punctele de vedere ale națiunilor implicate. Ca unul care am luptat în Armata a IV-a franceză, sub ordinele generalului Gouraud, urăsc războiul și nu-mi voi prezenta scuze pentru faptul că, în pledoaria mea în favoarea păcii am ridicat tonul. Refuz să admit că drumul spre pace este închis și să mă las copleșit de atitudinea defetistă care aparent a cuprins Europa. Refuz să cred că, în cazul în care există suficientă dorință și voință nu vom găsi o cale de menținere a păcii și de rezolvare pașnică a controverselor internaționale." Atrăgînd atenția asupra ororilor războiului, am continuat: „Noi, ca delegați, nu avem capacitatea de a forța și impune pacea, dar avem datoria sacră de a folosi influența politică și morală de care ne bucurăm în țările noastre pentru menținerea ei prin arbitraj, mediere și negocieri. Nu putem eluda problema păcii. Am dezerta de la datoria noastră de reprezentanți ai milioanelor de oameni liberi din lumea întreagă dacă ne-am complace într-o atitudine defe-

tistă și dacă, asemenea lui Pilat din Pont, ne-am spăla pe mîini în fața crucificării Europei și, poate, a întregii creștinătăți. Cer acestei Conferințe să pledeze cu fermitate pe lîngă toate guvernele, inclusiv cel de la Vatican, pentru introducerea unui moratoriu de treizeci de zile asupra disputelor politice și internaționale și, în acest timp, pentru explorarea oricăror posibilități de rezolvare corectă și pașnică a chestiunilor care sînt pe cale să tîrască națiunile europene în război, pentru pregătirea unui plan de reconciliere internațională.

Dacă refuzăm să acționăm și nu reușim un aranjament pentru armistițiu, pacea va fi compromisă total. Toate posibilitățile de pacificare vor fi distruse. Tensiunea a atins asemenea cote în ultimul timp, încît nu este de mirare că oamenii politici ai Europei sînt la capătul puterilor și au intrat într-o fundătură care conduce la război. Dacă această Conferință se va îndrepta într-o manieră democratică spre pacificare, atunci va merita recunoștința milioanelor de iubitori de pace din Europa și din lumea întreagă."

Cuvintele de încheiere, rostite în franceză, au fost salutate cu aplauze puternice și îndelungate. *„Je dis aux membres de cette Conference Interparlamentaire: A bas la guerre. Vivent la democratie et la paix!"*

Se părea că propunerile mele fuseseră bine primite de majoritatea delegaților celor douăzeci și cinci de națiuni reprezentate la Conferință. Conducătorul delegației franceze m-a asigurat că susține aceste propuneri și, că Mussolini și guvernul italian de asemenea, s-au pronunțat în favoarea lor, dar, ulterior, delegațiile Norvegiei și Marii Britanii s-au opus, din motive cunoscute numai de ele. De fapt norvegienii au furnizat singurul vorbitor care s-a declarat împotriva rezoluției și care a acuzat Statele Unite că nu au făcut niciodată nimic pentru a ajuta națiunile europene.

În ziua următoare, la întrunirea Comitetului Executiv, compus din doi membri ai fiecărei delegații, am retras rezoluția, considerînd că aceasta necesita sprijinul britanic și pentru a deveni eficientă trebuia să fie unanimă. Totodată, l-am întrebat pe președintele Comitetului, fost ministru de Externe al Belgiei, dacă este adevărat că în timpul primului război mondial, Statele Unite au oferit, prin intermediul lui Herbert Hoover, mari can-

tități de alimente poporului belgian. El s-a ridicat și a declarat că niciodată, nici o națiune nu a făcut mai mult, dezinteresat și pe o scară atît de mare, decît Statele Unite. După aceea m-am adresat reprezentantului polonez și l-am întrebat dacă-și amintește ajutorul și rezervele de alimente trimise de noi Poloniei în timpul aceluiași război, iar el nu a ezitat să elogieze efortul umanitar al țării noastre. În acel moment, domnul Hambro — delegatul norvegian care luase cuvîntul împotriva mea — s-a ridicat de la locul său și a părăsit sala de ședință.

În cele din urmă, Comitetul a adoptat o rezoluție inutilă, care nu oferea căi de evitare a războiului. Moratoriul propus de mine l-ar fi pedepsit pe Hitler — dacă l-ar fi ignorat —, izolîndu-l în opoziția sa gălăgioasă față de o propunere înaintată de douăzeci și cinci de națiuni pentru rezolvarea pașnică, pe cale diplomatică, a problemei Danzig-ului.

Înainte ca delegația noastră să părăsească Norvegia, Germania și Uniunea Sovietică au invadat Polonia, iar Franța și Marea Britanie au declarat război Germaniei. Pe drumul de întoarcere, gluma care a circulat printre membrii delegației era că am înfuriat atît de tare Foreign Office, încît submarinele germane din jurul nostru ne protejau de englezi!

La sosirea în Statele Unite, am primit numeroase telegrame patetice, din partea Ministerelor de Externe ale Finlandei, Ungariei, Letoniei, Lituaniei și Estoniei, care confirmau că respingerea rezoluției mele reprezintă o tragedie. S-ar fi putut ca efectul ei să fi fost doar întîrzierea cu un an a declanșării războiului, dar s-ar fi putut totodată ca războiul să fi fost evitat în întregime, împiedicînd dezastrul și ruina Europei.

Îndată după semnarea pactului cu Stalin, la 23 august 1939, Hitler a ordonat mobilizarea armatei germane. Acest act a îngrozit guvernele europene. Guvernul britanic, condus de Neville Chamberlain, și-a revizuit complet poziția luată în timpul Conferinței de la Oslo, cu o săptămînă înainte, și a cerut rezolvarea problemei Danzig-ului prin negocieri. Englezii au fost susținuți de francezi, de Vatican, de regele Belgiei și, în ultimul moment, chiar de Roosevelt. Dar chiar în cazul în care Hitler ar fi anulat ordinul de mobilizare și ar fi început negocieri directe cu Polonia pentru retrocedarea Danzig-ului, protestele puterilor din vestul

Europei au venit prea tîrziu. Bazîndu-se pe garanțiile inutile oferite de britanici, polonezii au refuzat orice tratative cu germanii.

Trebuie reamintit faptul că populația orașului Danzig era în proporție de 90 la sută de origine germană și că votase cu o majoritate covîrșitoare în timpul unui referendum, realipirea la Reich-ul german, în concordanță cu principiul autodeterminării. De asemenea, că germanii erau de acord să semneze un tratat care să garanteze independența și integritatea Poloniei, în schimbul Danzig-ului. Așadar, controlul polonez al orașului nu era un motiv întemeiat pentru a arunca omenirea în război. Deși vina îi revine în ultimă instanță lui Hitler, pentru că a forțat situația și nu a avut răbdare să aștepte cîteva zile, atunci cînd era evident că presiunea asupra Poloniei pentru declanșarea negocierilor era în creștere, este totuși de neînțeles o apreciere atît de cronată făcută de guvernul polonez asupra șanselor sale de apărare simultană în fața celei mai bune armate europene, atacînd dinspre vest, și a uriașei armate sovietice, atacînd dinspre est.

În iunie 1940, *New York Daily News* a trecut în revistă dezastrul din Europa apuseană: „Catastrofa franceză, așa cum se prezintă, este o parte a uneia din cele mai ironice tragedii ale istoriei. Hitler spunea în *Mein Kampf* că vrea să se extindă spre est, în Rusia. Ucraina părea pentru el locul ideal pe care germanii ar fi putut să-l colonizeze și unde să construiască o civilizație industrială și agrară.

De asemenea, a scris pagini întregi cu aprecieri măgulitoare la adresa britanicilor — cît de apropiați îi consideră germanii, ce luptători dîrji sînt, în caz de război, și că, cea mai mare realizare a nemților va fi întotdeauna o alianță cu Anglia.

Mein Kampf conține și cuvinte dure despre Franța, dar prin ridicarea Westwall-ului (Zidul de vest) Hitler a sugerat că nu dorește un război cu această țară — ceea ce intenționa pînă în august trecut era să meargă spre est. Aliații n-au vrut să-l lase să meargă spre răsărit. Ei au insistat să vină spre apus. Și el s-a lansat fără milă spre vest.

Cît adevăr! Dacă Hitler nu s-ar fi îndreptat către vest, Polonia, care îi ura pe comuniști, ar fi putut fie să rămînă neutră, fie să lupte de partea germanilor, împotriva Rusiei Sovietice.

Polonezii nu aveau motive să se încreadă în dictatorul nazist avid de putere, dar prețul pe care l-au plătit pentru refuzul de a negocia cu el a fost teribil. Voi regreta pînă la sfîrșitul zilelor mele eșecul de a stabili un moratoriu de treizeci de zile în problema Danzig-ului, moratoriu care ar fi putut preveni cel mai distructiv și mai inutil război din istorie — un război care a ucis milioane de oameni și care l-a adus pe Stalin în Europa răsăriteană, înrobind alte milioane.

Oricît de tragice, nu evenimentele din Europa au fost cauza implicării Statelor Unite în dezastrul războiului mondial, ci atacul japonez asupra Pearl Harbor-ului.

CAPITOLUL XVI

ARMA FUMEGÎNDĂ : ULTIMATUMUL DE RĂZBOI AL LUI ROOSEVELT

Fiind cel mai însemnat membru republican al Comitetului Legislativ, luni, 8 decembrie 1941, am deschis dezbaterile asupra unei rezoluții care declara război Imperiului Japonez. Iată discursul meu :

„Domnule Președinte, cu părere de rău și cu un adînc resentiment față de Japonia mă ridic în sprijinul declarației de război. În ultimii trei ani, m-am opus constant implicării noastre în conflictele din Europa și Asia, dar atacul mîrșav, laș și nerușinat declanșat prin surprindere de forțele aeriene și navale japoneze, în timp ce negocierile de pace erau în curs de desfășurare la Washington, atac care sfidează apelul personal al Președintelui Statelor Unite către Împărat, face războiul inevitabil și necesar.

A trecut timpul dezbaterilor și controverselor dintre noi, americanii, făcînd loc necesității de a trece la acțiune. Intervenționiștii și nonintervenționiștii trebuie să înceteze incriminările, atacurile și contraatacurile unora împotriva altora și să facă front comun pentru a susține Președintele și guvernul Statelor Unite în conducerea războiului.

În fața manevrei trădătoare a japonezilor nu poate fi decît un singur răspuns, și anume lupta pînă la victoria finală, indiferent de tributul de lacrimi, sînge sau bani pe care-l vom plăti. Acestei agresiuni neprovocate și lipsite de sens a forțelor armate japoneze împotriva posesiunilor noastre trebuie să i se dea o ripostă fermă.

Deși am luptat în mod consecvent împotriva intervenției în războaie externe, am afirmat în repetate rînduri, că dacă vom fi atacați de o altă națiune sau dacă războiul va fi declarat în mod constituțional de către Congresul Statelor Unite, voi susține Președintele și administrația pînă la capăt.

Zeii iau mințile celor pe care vor să-i distrugă. Japonezii au fost cuprinși de o furie nebună, iar prin agresiunea lor neprovocată au comis o sinucidere

națională, militară și navală. La momentul potrivit, îmi voi oferi serviciile ca ofițer într-o unitate combatantă, așa cum am făcut în ultimul război.

În ceea ce mă privește, nici un sacrificiu nu va fi prea mare pentru apărarea Americii și zdrobirea acestor diavoli japonezi însetați de război.

Acum, cînd încleștarea a început, să păsim înainte cu fruntea sus asemenea înaintașilor noștri și să arătăm lumii întregi că nu este vorba numai de un război împotriva agresiunii comise asupra teritoriilor noastre, ci de o luptă pentru apărarea libertății și democrației universale, care nu se va opri decît atunci cînd vom învinge.

Cer tuturor cetățenilor americani, în mod special membrilor partidului meu și noninterviniștilor, să lase deoparte orgoliile personale și opiniile partizane și să se unească în jurul comandantului nostru suprem, Președintele, pentru asigurarea victoriei forțelor armate ale Statelor Unite.

Fie ca, dreptatea să fie întotdeauna de partea țării noastre în disputele cu alte națiuni, și să nu uităm că, indiferent de atitudinea ei, va reprezenta mereu căminul nostru!"

Atunci cînd am ținut acest discurs, am fost foarte mîndru de spusele mele. Acum îmi este rușine. Mesajul Președintelui către poporul american, în care se prezenta atacul mișelesc împotriva forțelor noastre din Pearl Harbor — o „zi a infamiei" —, ne-a mobilizat pe toți pentru apărarea patriei. Însă, aceste sentimente înflăcărate s-au prefăcut în cenușă sub influența ipocriziei și înșelăciunii care ne-au silit să intrăm în război. Franklin Roosevelt era o ilustrare vie a adagiului Lordului Acton : „Puterea tinde să corupă, iar puterea absolută corupe în mod absolut". După încălcarea legii tradiționale care limita președinția americană la două mandate — lege stabilită de însuși George Washington, respectată vreme de un secol și jumătate de oameni care au înțeles semnificația cuvîntului *republică* —, a început să se comporte din ce în ce mai mult ca un dictator. El nu a dovedit niciodată respect pentru limitele impuse de Constituție puterii guvernamentale. Iar acum, în timpul celui de-al treilea mandat, încurajat de răspîndirea cultului personalității și de succesul înregistrat în hărțuiala continuă împotriva Congresului și a Curții Supreme, a căutat să-și extindă puterile cu ajutorul unor măsuri extraordinare.

Roosevelt dorea un război cu Japonia. Winston Churchill a făcut această dezvăluire într-un discurs ținut în fața Camerei Comunelor, în 1942 :

„Politica dusă de guvernul britanic a căutat să evite cu orice preț un conflict cu Japonia, înainte de a fi sigur că și Statele Unite se vor angaja... Pe de altă parte, după Conferința Atlanticului, la care am discutat aceste probleme cu Franklin Roosevelt, este probabil că americanii s-ar fi implicat într-un război în Extremul Orient, chiar dacă nu ar fi fost atacați."

Ministrul de Război, Henry L. Stimson, șeful Marelui Stat Major al Armatei, generalul George C. Marshall, și ministrul Marinei, Frank Knox, erau cu toții intervenționiști înfocați și doreau un război cu Japonia. Stimson nutrea o ură aproape obsesivă împotriva acestei țări și a făcut totul pentru a alimenta pornirile belicoase ale lui Roosevelt. Cu numai zece ani în urmă, pe cînd era secretar de stat în timpul mandatului lui Herbert Hoover, a fost necesară intervenția Președintelui pentru a-l împiedica să declanșeze un conflict cu Japonia în problema Manciuriei.

Din fericire pentru noi, Stimson a ținut un jurnal detaliat al activității sale ca ministru de Război, făcut public în 1945. La 9 noiembrie 1941, cu mai puțin de o lună înaintea atacului de la Pearl Harbor, el a notat: „Totul arată că sîntem în pragul intrării în război și lumea este conștientă de aceasta. În aceste condiții, apropierea aniversării Zilei Armistițiului reprezintă o coincidență curioasă și totodată ironică." Două săptămîni mai tîrziu, la 25 noiembrie, adăuga: „Am avut o zi plină. La 9:30 m-am întîlnit cu Knox în biroul lui Hull pentru o întrevedere în trei. Hull ne-a prezentat un armistițiu pe care urmează să-l înmîneze japonezilor astăzi sau mîine. În timp ce-l citeam, m-am gîndit că susține în mod adecvat interesele noastre, dar nu cred că există vreo șansă de a accepta, deoarece este foarte radical."

La 26 noiembrie 1941, secretarul de stat al Statelor Unite, Cordell Hull, a transmis japonezilor un ultimatum secret — ratificat doar de autoritatea președintelui Roosevelt —, care cerea retragerea tuturor trupelor japoneze din China și Indochina. Autorul acestui text n-a fost altul decît faimosul Harry Dexter White.

Istoricul Anthony Kubek a afirmat în lucrarea sa *How The Far East Was Last. 1941-1949* că White a avut o influență „profundă și fără precedent" asupra politicii externe americane. Nici o altă oficialitate americană „nu a exercitat o influență atît de arbitrară și nu a aruncat o umbră atît de funestă asupra viitorului națiunii".

Părinții lui White au emigrat din Rusia țaristă în 1885. Ca adjunct și om de încredere al Secretarului Trezoreriei, Henry Morgenthau, el a deținut o poziție cheie în culisele administrației Roosevelt. Cu șase luni înainte de redactarea ultimatumului, el a conceput legea Lend-Lease, oferind Președintelui puteri fără precedent în domeniul politicii de război.

Simpatiile lui procomuniste erau cunoscute încă din 1941. Cu mai puțin de o lună înainte de Pearl Harbor, congresman-ul democrat Martin Dies, din Texas, a furnizat Președintelui informații care demonstrau implicarea lui White într-o rețea de spionaj comunistă. Nu numai că administrația nu a luat nici o măsură, dar Roosevelt însuși i-a spus lui Dies că are mulți prieteni comuniști și că nu are nici un interes să-i îndepărteze pe membrii guvernului care au o astfel de orientare. Într-un discurs ținut la San Antonio, Texas, la 17 mai 1951, Dies preciza: „Cînd i-am prezentat faptele Președintelui, acesta a rîs și mi-a spus: «Știi, Martin, cred că tu vezi în fiecare noapte un roșu sub patul tău — ești îngrijorat peste măsură de comuniști. Eu nu sînt comunist, nici măcar simpatizant, dar am cîțiva prieteni buni care sînt; consider că nu ne aduc vreun prejudiciu și cred că Rusia este aliatul nostru natural.»"

Întreaga poveste a trădării lui White a devenit cunoscută numai după război. Potrivit unui raport FBI din 1948, diplomatul sovietic Aleksandr Gregori-Graff Barmine i-a identificat atît pe White, cît și pe Alger Hiss, funcționar al Departamentului de Stat, ca fiind agenți ai serviciului secret sovietic. Walter Krivitsky, care a dezertat în Statele Unite în 1937, după ce a fost șef al Serviciului Secret al Armatei Roșii în Europa de Vest, a confirmat că cei doi au acționat ca spioni sovietici încă din anii '30.

Dezvăluiri senzaționale au venit din partea lui Whittaker Chambers — un fost agent comunist —, care a furnizat Comisiei de Anchetare a Activităților Antiamericane documente microfilmate, pe care White i le-a încredințat spre a le transmite rușilor. Aceste documente dezvăluiau sovieticilor ostilitatea lui Roosevelt față de japonezi. Printre altele, ei au aflat că Președintele avea intenția să boicoteze comerțul Japoniei încă din 1938.

Chambers a mărturisit că a devenit conștient de activitatea de spionaj a lui White în 1935. Potrivit acestei mărturisiri, so-

vieticii i-au cerut să faciliteze numirea unor comuniști în poziții cheie ale instituțiilor administrației americane ale New Deal-ului și să sustragă documente secrete ale guvernului. Chambers a insistat asupra faptului că White s-a conformat ordinelor.

Confirmarea acestor fapte reiese și din declarațiile făcute de Elizabeth Bentley, o fostă comunistă. Ea a declarat că White a fost implicat în rețeaua de spionaj Silvermaster, care a transmis informații secrete Uniunii Sovietice. De fapt, el a numit cel puțin nouă membri ai acestei rețele în funcții ale Departamentului Trezoreriei. În 1953, J. Edgar Hoover, director al FBI, a precizat că „toate amănuntele mărturiei domnișoarei Bentley, care au putut fi verificate, s-au dovedit exacte".

În timpul urmăririi lui White, în 1945, FBI-ul a constatat că acesta s-a întîlnit adesori cu Nathan Silvermaster și cu alți agenți comuniști. Silvermaster, despre care se presupune că a fost șeful unei rețele de spionaj (vezi Earl Latham, *The Communist Controversies in Washington*; David Rees, *Harry Dexter White;* Allen Weinstein, *Perjury*), era și el de origine rusă, prieten apropiat cu White, însă mult mai reticent în a-și manifesta atașamentul față de comunism. În 1934, el și soția lui i-au oferit adăpost lui Earl Browder, fost președinte al Partidului Comunist American, alungat de fermierii californieni iritați de încercările sale de a da o orientare comunistă sindicatului lor. În ciuda ideilor sale comuniste, lui Silvermaster i s-a oferit un post important în Departamentul Agriculturii, în 1935. În 1944, White l-a numit șef al Diviziei de Analiză Economică a Departamentului Trezoreriei.

De asemenea, FBI a stabilit că, atîta timp cît a fost cel mai apropiat asistent al lui Morgenthau, White a transmis documente secrete ale Trezoreriei lui Silvermaster și lui William Ludwig Ullman, pe care aceștia, l-a rîndul lor, le-au oferit lui Jacob Golos, un binecunoscut agent comunist. După moartea lui Golos, în 1943, documentele au fost predate lui Anatol Borisovici Gromov, primul secretar al ambasadei sovietice din Washington.

La 30 august 1988, istoricul Tony Troncone i-a luat un interviu fostului procuror general Herbert Brownell. Întrebat dacă, după opinia sa, au fost suficiente dovezi care să susțină condam-

narea lui White pentru transmiterea de documente către sovietici, Brownell a răspuns: „Da, am fost copleșit de ele!"

De-a lungul timpului, au existat mai multe circumstanțe împotriva lui White, dar ceea ce a îngrijorat cel mai mult a fost intenția președintelui Truman de a-l numi în fruntea Fondului Monetar Internațional. FBI-ul se temea, pe drept, că acesta se va folosi de influența considerabilă a postului, pentru a satisface interesele economice ale Uniunii Sovietice. Surse de nivel înalt ale guvernului canadian au dezvăluit dovezi incriminatoare privind legăturile lui White cu o rețea de spionaj comunistă din Canada. Igor Gurzenko, fost agent rus care s-a predat autorităților canadiene, a furnizat amănunte suplimentare asupra acestor activități.

În noiembrie 1945, FBI a întocmit un raport de douăzeci și opt de pagini — pe care J. Edgar Hoover l-a înaintat președintelui Truman —, atrăgînd atenția asupra faptului că White era un pericol pentru securitatea națională. La 4 decembrie, Hoover a prezentat un nou raport — de șaptezeci și unu de pagini —, cuprinzînd documentația referitoare la implicarea lui White în activitatea rețelei Silvermaster.

Truman a preferat să ignore rapoartele și, ca urmare, la 23 ianuarie 1946, White a devenit directorul Fondului Monetar Internațional. Deși în acest fel acțiunile sale se situau în afara razei de cercetare a comisiei Congresului însărcinată cu investigarea subversiunilor comuniste, FBI a continuat să scoată la iveală activitățile sale. În 1947, Hoover a transmis un nou raport Președintelui; de data aceasta, White a fost demis din funcție. Chiar și sfetnicul apropiat al președintelui Roosevelt, Henry Morgenthau, care l-a apărat cu îndîrjire, a admis în 1952, după ce a examinat unele din dosarele FBI, că „nu există nici o îndoială că White a lucrat pentru ruși" (conform unor documente FBI obținute în urma Legii privind libertatea informației).

Revenind la subiect, în primăvara anului 1941, White a redactat primul proiect al ultimatumului secret împotriva japonezilor și l-a supus aprobării lui Morgenthau, însoțindu-l de o notă explicativă: „Este doar o schiță preliminară și incompletă pe care o pot modifica dacă veți considera că ideea de bază vă poate fi utilă".

Cererile incluse în acest proiect erau dure și inflexibile. Se impunea Japoniei retragerea forțelor sale militare din China, Thailanda și Vietnam și renunțarea la independența economică în comerțul internațional. Ultimatumul revizuit din noiembrie era chiar mai nemilos. În completarea pretențiilor anterioare, se ordona Japoniei abandonarea Manciuriei, ceea ce permitea Uniunii Sovietice, care rîvnea de mult la resursele bogate ale acestei regiuni, să o acapareze. De asemenea, se cerea japonezilor să rupă pactul încheiat cu Germania și Italia în septembrie 1940. În fapt, ultimatumul reprezenta pentru Japonia o sinucidere.

În momentul acela interesul lui White de a provoca un război între Statele Unite și Japonia era evident — ar fi aruncat principalul competitor din Est al Uniunii Sovietice într-un conflict costisitor.

La 22 iunie 1941, Germania a atacat fostul său părtaș la crime. Acum, rușii aveau nevoie ca americanii să lupte pentru înfrîngerea nemților. Deoarece Germania a evitat cu orice preț să provoace agresiunea Statelor Unite, White a înțeles că singura posibilitate de a-i ajuta pe ruși era să ne implice în război prin înșelăciune: forțînd Japonia să atace. În lunile următoare, el a lucrat cu tenacitate în sensul acesta.

În orice caz, nu există nici un dubiu că ultimatumul incendiar a avut intenția să declanșeze atacul japonez. Atît Roosevelt, cît și Stimson face referire la el ca „ultimatumul de război", care fixează „o limită dincolo de care singura soluție este lupta". La 25 noiembrie 1941, Roosevelt a convocat o ședință a Cabinetului de Război, pentru a discuta deteriorarea relațiilor dintre S.U.A. și Japonia. Stimson a notat următoarele în jurnalul său: „La 12:00 am mers la Casa Albă, unde am stat pînă la 13:30. La întîlnire, în afară de mine, au mai participat Hull, Knox, Marshall și Stark. Președintele a prezentat relațiile cu Japonia. A dezvăluit faptul că este probabil să fim atacați lunea următoare... iar întrebarea a fost, ce atitudine vom lua. Problema este cum să manevrăm astfel încît ei să tragă primul foc, fără să ne provoace pierderi prea mari.

Președintele Roosevelt a insistat ca Hull să înmîneze ultimatumul White-Morgenthau ambasadorului japonez Nomura, în ziua următoare, 26 noiembrie. Condițiile acestuia — retragerea

imediată a întregii armate japoneze (aeriană, navală și chiar a forțelor de poliție) din China, Vietnam și Coreea de Nord și anularea pactului din septembrie 1940 cu Italia și Germania —, erau o insultă, care nu a lăsat japonezilor, un popor mîndru, decît alternativa războiului.

Diplomații japonezi Nomura și Saburo Kurusu au fost uluiți de condițiile impuse. Ei se așteptau să negocieze un *modus vivendi* cu Statele Unite în Orientul Îndepărtat. Secretarul de stat Hull, sub presiunea puternică a președintelui Roosevelt, a refuzat să se angajeze în alte negocieri. Kurusu a replicat că declarația lui Hull era „echivalentul sfîrșitului".

Clica militară japoneză nu iubea Statele Unite, dar își dădeau seama de imensul potențial al acestora și dacă ar fi putut menține o pace onorabilă, doreau să evite un război devastator. Aceeași era și poziția ambasadorului nostru la Tokyo, Joseph Grew, dar el nu a reușit să-l convingă pe Roosevelt să se întîlnească cu primul ministru japonez pentru o conferință de pace. Roosevelt a preferat să-și petreacă lunile dinaintea Pearl Harbor-ului încercînd să tragă de timp, pentru ca armata și forțele navale americane să se poată întări în Filipine și în alte locuri. În cele din urmă, japonezii au fixat o dată, limită. Aceasta era 29 noiembrie și o știa și Roooosevelt, deoarece le descifrasem codurile.

La 28 noiembrie, două zile după prezentarea ultimatumului, Stimson a discutat cu Președintele măsurile ce trebuiau luate împotriva Japoniei. „I-am spus", scrie Stimson în jurnalul său, „că ne aflăm în fața unei cantități importante de fapte de care trebuie să ia cunoștință înaintea întîlnirii fixate pentru ora 12:00, cînd urma să se întrunească așa-numitul Cabinet de război — Hull, Knox, Stark, Marshall și cu mine. În timp ce stătea pe pat a făcut o analiză a situației, spunînd că vede trei, și numai trei, alternative. I-am spus că eu nu văd decît două. Alternativele lui erau — prima, să nu facă nimic; a doua, să întreprindă ceva, de pildă un nou ultimatum, stabilind o limită dincolo de care vom lupta; a treia, să intrăm imediat în luptă. I-am spus că eu le-am luat în considerare numai pe ultimele două, fiindcă nu pot să accept că vom rămîne inactivi în situația actuală, și a fost de acord. Am adăugat că alegerea mea se îndreaptă spre ultima alternativă."

Două zile mai tîrziu, la 30 noiembrie, Stimson s-a întîlnit cu Knox pentru a discuta măsurile care trebuiau luate împotriva Japoniei: „Seara, tîrziu, Knox a venit la mine; am discutat situația și am schițat concluzia pe care va trebui să o conțină orice mesaj pe care-l vom folosi. Aceasta a luat forma unui ultimatum virtual către Japonia, care să avertizeze că nu-i vom permite să mai facă nici o tentativă de agresiune împotriva țărilor din Pacificul de sud-vest, incluzînd China."

În jurnalul său, Stimson revelează o surprinzătoare ușurare, atingînd aproape mulțumirea de sine, în momentul în care descoperă că japonezii sînt cei care lansează agresiunea împotriva Statelor Unite: „Astăzi, japonezii trebuie să prezinte răspunsul lor lui Hull și totul în mesajele MAGIC; numele cifrorului indică ezitarea lor de a duce la capăt o amenințare care atîrnă deasupra noastră... Hull este foarte sigur că japonezii pun la cale o mîrșăvie și ne întrebăm unde vor lovi întîi... Președintele m-a căutat la telefon și mi-a spus cu o voce surescitată: «Ai auzit știrile?... Au atacat Hawaii.» Ei bine, asta este într-adevăr atrăgător. Noi trei ne-am gîndit că va trebui să luptăm dacă britanicii se vor angaja în conflict. Dar acum, japonezii au rezolvat problema atacîndu-ne direct, în Hawaii. Cînd mi-au parvenit primele știri despre acest subiect, am simțit o ușurare, deoarece perioada de nehotărîre luase sfîrșit și criza a survenit într-un asemenea mod încît va uni poporul nostru. Acest sentiment de ură a continuat să mă domine, în ciuda veștilor despre catastrofă care se înmulțeau rapid... Am pledat pentru faptul că trebuie să cerem și o declarație de război împotriva Germaniei."

Ultimatumul neconstituțional al lui Roosevelt a fost ascuns în mod deliberat Congresului pînă după Pearl Harbor, atunci cînd Congresul nu mai putea avea altă opțiune decît aceea de a se ralia Președintelui. Numai în 1945, cînd jurnalul lui Stimson a fost publicat, poporul american a aflat cum a fost înșelat de proprii conducători pentru a intra într-un război pe care nu l-a dorit. Numai atunci s-a văzut că Roosevelt și acoliții lui au abandonat deliberat jurămîntul solemn făcut în fața națiunii și că, de fapt, au comis un act de trădare împotriva țării.

În 1945, în timpul Conferinței de la Ialta, Roosevelt a mărturisit lui Churchill că, dacă nu ar fi avut loc atacul japonez de la

Pearl Harbor, „ar fi întîmpinat mari dificultăți în încercarea de a implica poporul american în război". Churchill, evident, a fost extrem de satisfăcut de acest atac: „Acum, în acest moment, știu că Statele Unite au intrat în război pînă peste cap și pînă la moarte. Așa încît, în cele din urmă, noi am învins!"

O ultimă specificare: la 15 decembrie 1941, o săptămînă după Pearl Harbor, secretarul Trezoreriei, Henry Morgenthau, a emis următorul ordin: „Începînd cu acest moment, domnul Harry Dexter White, asistent al Secretarului Trezoreriei, își va asuma întreaga responsabilitate pentru toate problemele pe care Trezoreria trebuie să le rezolve bazîndu-se pe relații externe. Domnul White va acționa ca o legătură între Departamentul Trezoreriei și Departamentul de Stat și, în această calitate, va fi consilier al Secretarului Trezoreriei în probleme de politică externă și își va asuma responsabilitatea pentru gestiunea și operațiile asupra Fondului pentru Stabilizare, fără a schimba procedurile existente. Domnul White va răspunde direct în fața Secretarului."

Despre Harry Dexter White, vom mai afla multe altele.

CAPITOLUL XVII

PLANUL MORGENTHAU

În septembrie 1944, la a II-a Conferință, de la Quebec, Henry Morgenthau, Secretar al Trezoreriei și-a prezentat planul pentru controlarea — sau mai bine-zis distrugerea — Germaniei după război. Morgenthau, al cărui nume s-a asociat acestui plan monstruos, era fiul unui bogat proprietar de pămînturi din comitatul Dutchess (New York). Ca și tatăl său, afișa aceeași încredere de sine, caracteristică celor din mediul său social, economic și educațional. Judecîndu-l după înfățișare, nu l-ai fi putut crede capabil să facă rău sau să pedepsească vreo ființă umană. Dar aparențele s-au dovedit înșelătoare.

Instrucțiunile președintelui Roosevelt către Morgenthau nu lăsau nici un dubiu cu privire la intențiile lui asupra viitorului Germaniei. La începutul lui septembrie, Roosevelt îi spunea lui Morgenthau: „Germania nu va avea voie să posede nici o aeronavă, nici măcar un planor... nimeni nu va mai purta uniformă militară, marșurile vor fi interzise și, mai mult decît orice altceva, se va face totul pentru a-i învăța pe germani că au fost învinși".

Cu acordul și sprijinul lui Roosevelt, Morgenthau propunea să ducă distrugerea Germaniei mult mai departe, transformînd-o într-o țară agrară, prin desființarea întregii industrii din bazinele Ruhr și Saar. Chiar înainte de conferință, el declara: „Singurul lucru... de care mă voi ocupa, va fi completa ruinare a Ruhr-ului... va fi șters de pe fața pămîntului. Nu mă interesează ce se va întîmpla cu populația... Toate fabricile vor fi distruse una cîte una... Voi desființa totul: oțelul, cărbunele... Principiul meu este: mai

întîi distruge și apoi gîndește-te la populație... De ce mi-aș face griji cu poporul lor ? „Germanii vor fi aduși la un nivel de alimentație minim... supa e suficientă pentru a susține viața."

Planul Morgenthau era plin de răzbunare. Să pedepsești tot poporul german pentru crimele comise de un grup dintre conducătorii lui ar fi însemnat o mare nedreptate. Personal cred că majoritatea germanilor nu știa nimic despre lagărele de exterminare ale lui Hitler. Chiar dacă unii știau, nu se puteau opune, în acele vremuri grele, de război. Prietenul meu Bernard Baruch, care era evreu, sesizase că prevederile drastice ale planului amenințau însăși existența Germaniei. Mai degrabă era necesară revitalizarea economiei pentru a opri comunismul, care amenința nu numai Germania, ci întreaga Europă.

În ciuda obiecțiilor vehemente aduse planului de către secretarul de stat, Cordell Hull, și Secretarul de Război, Henry Stimson, Roosevelt și-a dat acordul fără să ezite. Hull a declarat ulterior că planul a fost „cel mai rău lucru pe care l-am întîlnit în întreaga mea carieră de secretar", adăugînd că era „un act de răzbunare oarbă... el omite că lovind în Germania, se lovește în Europa". N-a fost, deci, deloc surprinzător că Secretarul de Stat n-a primit invitația pentru Conferința de la Quebec. De asemenea, Secretarul de Război, Stimson, a intrat într-un „violent conflict" cu Roosevelt, cînd a înțeles că Președintele era de acord cu planul de distrugere a Germaniei, propus de Morgenthau *(apud Forrestal Papers, Mudd Library, Princeton, New Jersey).*

La 25 august 1944, Roosevelt, Morgenthau, Stimson și Secretarul Forțelor Navale, James Forrestal, s-au întîlnit pentru discutarea planurilor referitoare la Germania postbelică. Forrestal, prieten apropiat al lui Roosevelt, a descris amănunțit despre această întîlnire în jurnalul său. El a notat că Roosevelt îi voia pe germani „dezbrăcați la piele". Stimson a protestat din nou, argumentînd că Germania era o țară industrializată și că hotărîrea de desființare a industriei ar avea ca efect distrugerea țării. El a declarat supărat că „n-a întîlnit vreun om care să nu fie înfricoșat de atitudinea răzbunătoare a Trezoreriei". Administrația, a adăugat Stimson, răspîndea „semințele unui nou război pentru generația următoare" (*Forrestal Papers*).

La 14 septembrie 1944, în Canada, la Quebec, în cadrul unui dineu oficial, Morgenthau și-a prezentat planul. Erau prezenți Morgenthau, Franklin Roosevelt și Winston Churchill. Planul cerea strămutarea întregii industrii din Germania, închiderea definitivă a tuturor minelor, alipirea teritoriilor industrializate din Saar și zona Rhinului la Franța și, ce era mai grav, alipirea Prusiei de Est Poloniei. Nu se prevedea nici un fel de ajutor economic sau umanitar pentru poporul german.

Adevăratul autor al planului Morgenthau era Harry Dexter White, Secretar Asistent al Trezoreriei. Comuniștii, nu mai e nevoie să o spun, aveau un interes special în dezmembrarea Germaniei — rivala sovieticilor în Europa Centrală și de Est. Nu o dată „White s-a ocupat de afacerile externe din Departamentul Trezoreriei", notează Eugene Davidson în excelenta sa carte *The Dead and Life of Germany*, „el era locțiitorul lui Morgenthau în Consiliul Economic și răspundea de politica economică pentru Germania". Davidson continuă: „Planul Morgenthau seamănă uimitor de mult cu proiectul economistului sovietic Eugene Varga, publicat în Rusia în anul 1943, sub titlul War and Working *Class*, care prevedea desființarea tuturor uzinelor și fabricilor și refuza orice fel de ajutor economic pentru Germania, inclusiv alimente, îmbrăcăminte, subvenții pentru refacerea distrugerilor de război. În plus, planul Varga cerea confiscarea tuturor bunurilor deținute de Germania în străinătate."

Nu-i de mirare că Churchill a fost agasat de tonul rece cu care Morgenthau își prezentă planul. „Și eu sînt pentru dezarmarea Germaniei", a intervenit Churchill, „dar nu trebuie să o privăm de o viață decentă. Există legături între clasa muncitoare din toate țările și poporul englez nu va fi de acord cu politica pe care o susțineți" (*Triumph and Tragedy*).

Opoziția lui Churchill a sfîrșit prin a-i nemulțumi pe Roosevelt și Morgenthau, care au rămas partizani fideli ai planului. Ei au recurs la șantajul economic. La 15 septembrie, Roosevelt i-a informat pe britanici că America nu-i va sprijini economic, dacă Marea Britanie nu va aproba planul. Încă dependentă de ajutorul Lend-Lease și avînd disperată nevoie de asistența economică americană, Marea Britanie n-a avut nici o posibilitate să-l forțeze

pe Roosevelt să abandoneze planul Morgenthau și Churchill a fost silit să accepte.

Eu m-am opus cu hotărîre planului Morgenthau, pentru că era un plan inuman și putea deveni un atu în mîinile lui V. Stalin. Pe lîngă alte consecințe dezastruoase, putea genera un șomaj enorm și în consecință, posibili noi membri pentru Partidul Comunist.

Alături de mine s-a aflat Alf Landon, fost guvernator de Kansas, care a denunțat planul în termeni fără echivoc. „Dacă vrem să construim o pace durabilă, trebuie să ne schimbăm politica față de Germania", a avertizat el, „și să abandonăm dezastruosul plan Morgenthau, ale cărui principii sînt împotriva lui Dumnezeu, a decenței, milei și bunului simț".

În anul 1924, la 24 martie, în cadrul unei cuvîntări ținute în fața Congresului (Raportul Congresului, 1924), introdusesem un proiect de rezoluție, „Ajutor pentru femeile și copiii înfometați din Germania", care a fost votată cu 240 de voturi pentru și 97 împotrivă. Dacă cineva ar avea motive serioase să-i urască pe germani, acela ar trebui să fiu eu. Am luptat împotriva lor în tranșeele din Franța și am cunoscut ororile războiului. Dar, cînd s-a terminat, am salutat sfîrșitul carnagiului uman. Era timpul să înceteze crimele absurde și să se instaureze pacea. „Această rezoluție va face mai mult decît a făcut Liga Națiunilor în cinci ani", am spus în fața Congresului. „Să promovăm pacea și binele în lume. Aceasta este politica rezonabilă, politica superioară, politica americană. Să ne recunoaștem obligația de a-i ajuta pe ceilalți. Această rezoluție nu se referă numai la salvarea celor două milioane de copii care mor de foame, ci și la promovarea păcii, binelui și relațiilor prietenești cu Germania. Azi, în lume, evanghelia binelui trebuie să triumfe asupra răului, urii și răzbunării. Nu poate fi liniște pe pămînt pînă cînd nu se va întrona o dorință de pace bazată pe reconciliere, cooperare și justiție. Să investim în umanitate, în civilizație și vom avea pace și liniște."

Nefiind combatanți în primul război mondial, atît Morgenthau, cît și White nu puteau înțelege nimic din toate acestea. Atitudinea lor față de război era a unor birocrați la multe mile depărtare de teatrul morții, care citește rapoartele de război și

nu va cunoaște niciodată tragedia luptei pe un cîmp de bătălie străin.

În timpul celui de-al doilea război mondial, eu, în schimb, am păstrat aceleași sentimente, și, în 1943, am propus două legi cu privire la ajutorul alimentar pentru Europa. Una din ele, votată în anul următor, prevedea un ajutor pe scară largă pentru Franța, Belgia, Olanda, Norvegia, Polonia, Grecia, Cehoslovacia și alte națiuni care fuseseră invadate și ocupate. Ajutorul a salvat milioane de vieți, în special copii, și a redat oamenilor speranța, fără de care ar fi sucombat la auzul cîntecului de sirenă al comunismului.

Soarta Planului Morgenthau a fost decisă după moartea lui Roosevelt, de către succesorul său, Harry Truman. Acesta, urmînd sfatul lui Henry Stimson și al fostului președinte, Herbert Hoover, l-a anulat pe data de 18 mai 1945. Truman, căruia nu i-a lipsit niciodată bunul simț specific american, fusese împotrivă încă de la început, dar, din nefericire, nu făcuse parte din cercul de apropiați ai lui Roosevelt. Îndată însă ce a devenit președinte, a acționat prompt și curajos pentru a reface Europa și a o ajuta să devină un partener economic solid al Statelor Unite și o stavilă în calea comunismului.

CAPITOLUL XVIII

CRUCIFICAREA POLONIEI

Înainte de a mă referi la tragedia Poloniei, voi spune cîteva cuvinte despre legăturile mele personale cu această țară.

În anul 1800, străbunica mea, Susan Livingston, s-a măritat cu contele Julian Ursyn Niemcewicz, unul dintre cei mai de seamă oameni din istoria Poloniei. Scriitor, poet, istoric, soldat și om de stat, i se atribuie redactarea faimoasei Constituții poloneze de la 1791, care a adus libertatea și democrația acestui brav și neînfricat popor. El l-a adoptat pe Peter Kean (strămoșul meu), unicul fiu al soției sale, din căsătoria cu John Kean. Întîmplător, strănepotul lui John Kean, Thomas Kean, a fost ales guvernator al statului New Jersey, în anul 1982. Deci, eu mă pot considera polonez prin adopțiune.

Sînt profund atașat de Polonia și datorită lui Marie, cea de-a doua mea soție, care, pe lîngă originea rusească, a avut o bunică poloneză, descendentă a renumitei familii Czartoryski, iar străbunica ei a fost contesa Pokorski di Galiția, regiune din sudul Poloniei.

La 15 ianuarie 1940, am introdus un proiect de rezoluție, care propunea alocarea a zece milioane de dolari, „Ajutor pentru femeile și copiii înfometați din Polonia". Am arătat că o treime din populație „moare literalmente de foame, că trebuie să ajutăm acest brav popor, care ne-a fost întotdeauna prieten și care nu mai are nici o altă șansă de a-și îmbunătăți situația disperată, că trebuie să contribuim cu surplusul de alimente existent în Statele Unite".

Am fost încurajat în eforturile mele de către Herbert Hoover. La 11 februarie 1940, fostul președinte Hoover mi-a trimis un fragment din cuvîntarea pe care o ținusc cu o zi înainte, referitoare la dificultățile prin care trece Polonia. „Astăzi sîntem obligați să răspundem nevoii imense de alinare a suferințelor poporului Poloniei. Chiar dacă aș vrea, nu aș putea descrie nenorocirea și distrugerea care au cuprins această țară. Milioane de oameni au nevoie de hrană, de îmbrăcăminte și de adăpost. Caritatea publică este binevenită. Dar, pentru a rezista pînă la următoarea recoltă, Polonia are nevoie de un import masiv de alimente. Acesta ar costa aproximativ douăzeci de milioane de dolari. Caritatea poate fi de mare ajutor, dar foametea nu poate fi prevenită decît cu ajutoare la nivel guvernamental. În acest scop, toamna trecută am participat la organizarea Comisiei de Asistență pentru Polonia. Ea și-a stabilit ca prim obiectiv acordarea de ajutoare populației din zonele ocupate. Are ca președinte pe domnul McCormick și ca director pe Richard Pate, care au administrat ajutoarele pentru Polonia în 1919.

Dacă vrem ca acțiunea să reușească, trebuie îndeplinite două condiții:

Prima: Ajutoarele pentru Polonia ocupată trebuie să treacă prin blocada britanică. Britanicilor trebuie să li se dea garanții că acestea sînt destinate polonezilor și nu inamicului.

A doua: Ajutoarele trebuie transportate prin teritoriul german și autoritățile germane vor trebui să coopereze și la rîndul lor să prezinte garanțiile necesare."

Hoover a muncit din greu pentru a finaliza această acțiune. El avea chiar posibilitatea de a forța guvernul Germaniei să accepte ca ajutoarele să treacă prin teritoriul ei. Dar, tragedia soartei, toate eforturile noastre de a-i sprijini pe polonezi au fost zădărnicite de Winston Churchill, care a refuzat ca vapoarele cu ajutoare să treacă prin blocada britanică impusă porturilor europene.

Totuși, nu ne-am descurajat. În martie 1943, am introdus Rezoluția 221. Ea a fost adoptată la 17 aprilie, dar, rezolvînd numai în mică parte doleanțele existente, m-am adresat direct cetățenilor americani, prin postul național de radio, cerîndu-le să ajute poporul polonez cu hrană și îmbrăcăminte.

Am continuat să pledez cauza națiunilor aflate în suferință din întreaga Europă. În anul următor, am vorbit din nou la postul de radio și am lansat poporului american un apel de ajutor alimentar pentru copiii din țările ocupate, inclusiv Polonia, care treceau prin mari suferințe în urma dezastrului de război și a teroarei naziste. Poporul american avea responsabilitatea morală de a alina suferințele acestor victime inocente ale foametei și bolii. Pentru aceia care se temeau că ajutîndu-i pe copiii înfometați din Europa îi ajutau de fapt pe naziști, l-am citat pe dr. Howard E. Kershner, directorul Comitetului Serviciilor Prietenilor Americani: „Hitler poartă un război biologic. El urmărește să distrugă toate popoarele și dacă nu întreprindem nimic înseamnă că îi dăm mînă liberă. Supraviețuitorii vor fi anormali fizic și psihic, incapabili să intre în competiție cu germanii la refacerea Europei. Popoare care au pus bazele principiilor democrației vor pieri de pe urma nebuniei naziste. Cum va arăta viitorul dacă cei ce cred în libertatea omului nu vor supraviețui războiului încheiat?

Nu se pune problema de a opta între a trimite bombe sau alimente. Acestea din urmă pot fi trimise cu vapoare neutre, rămase în afara efortului de război, iar pe americani nu-i va costa nici un dolar. Putem trimite surplusul de alimente, sau le putem aduce din America de Sud și Africa de Sud. Jumătate din ce risipim aici poate salva viața a zece milioane de copii.

Vorbitori din țările ocupate au prezentat declarații cutremurătoare despre copii muribunzi. În unele zone, jumătate din ei are tuberculoză, iar cealaltă jumătate este amenințată cu contaminarea; la școală, leșină în clase. Au încetat să mai crească, sînt mult sub greutatea normală, nu au mic dejun, la prînz primesc doar o bucățică de pîine, cu o ceapă sau un nap, iar seara, o supă de legume — probabil cu o singură bucățică de carne pe săptămînă. Milioane de copii primesc hrană de cel mult 700 pînă la 900 calorii zilnic, echivalînd cam cu o treime din ce le oferim copiilor noștri, cantitate insuficientă pentru a întreține viața o perioadă mai lungă de timp. I-am văzut pe acești micuți cu stomacurile supte, cu buzele vinete și fețele palide, cu picioare subțiri și piepturile rahitice. Ochișorii lor triști ne acuză de crimă. Am auzit tusea tuberculoasă amestecîndu-se cu gemetele de foame și nu le voi uita niciodată."

Acesta a fost tragicul preț al războiului. Roosevelt ar fi trebuit să facă tot ce-i stătea în putință pentru a negocia o pace diplomatică și nu să arunce Statele Unite într-o conflagrație mondială, care n-a avut alt rezultat, decît adîncirea mizeriei umane.

Congresul Statelor Unite, am subliniat eu, a avut un aport important în acordarea de ajutoare copiilor nevinovați: „În Senat a fost adoptată prin vot unanim Legea Gillette-Taft și s-a apelat la Departamentul de Stat să-și folosească întreaga influență pentru a convinge guvernul britanic să ridice blocada privind vapoarele cu alimente. Tot prin vot unanim Camera Reprezentanților a aprobat Rezoluția 221, introdusă de mine, practic aceeași cu cea din Senat, excepînd faptul că ea specifică și Franța ca țară ocupată, alături de Belgia, Olanda, Norvegia, Polonia și altele.

A sosit timpul acțiunii. Fiecare săptămînă care trece primejduiește viața a mii de oameni. Apelez la femeile și bărbații americani, să-i scrie secretarului de Stat, Cordell Hull, la Washington, și să-i ceară să-și folosească influența pe lîngă guvernul britanic pentru a aproba propunerile Rezoluției mele de a trimite imediat ajutoare către femeile și copiii înfometați ai națiunilor ocupate din Europa.

Vă cer să-i scrieți secretarului Hull, pentru că opinia publică americană reprezintă azi cea mai puternică și mai influentă forță morală. Sînt convins că, dacă cetățenii americani își fac cunoscute vederile și sentimentele în favoarea celor înfometați din țările invadate de armatele naziste, guvernul britanic va slăbi blocada și va coopera pentru salvarea milioanelor de copii neajutorați, amenințați cu moartea prin inaniție în viitoarele zece luni.

Sînt mîndru de a fi autorul Rezoluției și sînt de două ori onorat că ea a fost votată cu numele meu, ceea ce, în Congres, reprezintă o onoare neobișnuită pentru un membru al partidului minoritar. Aceasta dovedește că nu există urmă de partizanat politic în ea.

Acum, permiteți-mi să vă expun faptele și motivele care au determinat Congresul, mii de oameni ai Bisericii și conducători din toate domeniile vieții să ceară trimiterea imediată de ajutoare către acești inocenți, expuși morții, prin boli și foamete.

...Fără sprijinul solid al Departamentului de Stat, Rezoluția poate rămîne o simplă bucată de hîrtie, un gest fără finalitate.

Consider că este intenția și scopul unanim al Camerei Reprezentanților și al Senatului de a insista pe lîngă Departamentul de Stat să depună toate eforturile posibile pentru a convinge guvernul britanic, aliatul nostru apropiat, să slăbească blocada și să faciliteze alimentelor să ajungă la milioanele de copii aflați la limita existenței. Mulți dintre ei au murit deja de pe urma inaniției și a unor boli teribile, ca rahitismul. Aproximativ 65% dintre ei au tuberculoză incipientă. Mulți nu vor mai supraviețui încă o iarnă...

...Nu cunosc nici un motiv militar care să nu permită țărilor ocupate să achiziționeze hrană, sau să ne interzică să le dăm banii pentru hrana, pe care o pot procura din Argentina, Africa de Sud sau de oriunde există. Noi, în America, avem o mare răspundere morală. Nu ne putem spăla pe mîini ca Pilat din Pont, lăsînd milioane de copii nevinovați să moară în agonia foamei, cu stomacurile goale sau din cauza uneia din acele boli groaznice, noi avînd din abundență hrana cu care i-am putea salva.

Un lucru vreau să fie clar: dacă un gram din aceste alimente ajunge la armata sau populația germană, atunci livrarea va trebui imediat stopată... Dar cel puțin am fi cu conștiința împăcată că am făcut un efort onest de a îndeplini dorința poporului american de a-i ajuta pe acești copii înfometați..."

Am reiterat necesitatea acțiunii imediate pentru a preveni „marea tragedie a războiului". Dar, toate intențiile benefice ale poporului american și ale membrilor Congresului, de a-i ajuta pe copiii din Europa au rămas fără efect. Fără susținerea președintelui Roosevelt, eforturile de schimbare a destinului Poloniei au fost zadarnice. În timpul războiului, Roosevelt n-a acordat niciodată atenție plîngerilor disperate ale polonezilor și nu le-a oferit nici un sprijin. De ce le-a refuzat ajutorul? Explicația cea mai plauzibilă ar fi prietenia crescîndă cu Stalin.

Numai cu un an în urmă, Consiliul Național Americano-Polonez, compus din 22 de organizații, ceruse președintelui Roosevelt să confirme Carta Atlanticului, după cum promisese într-o declarație din anul 1941. „Domnule Roosevelt", i-a reamintit Consiliul, „știți la fel de bine ca și noi că Polonia se prezintă în fața lumii «cu mîinile curate». Ea n-a încălcat niciodată vreun

tratat semnat cu altă națiune. Și are o îndelungată faimă de apărător al creștinătății, libertății și democrației. Ea nu are pretenții teritoriale, ci numai dorința legitimă de a redobîndi ceea ce pe drept îi aparține. Este gata să coopereze cu Rusia, însă nu cu prețul pierderii libertății și al unor teritorii ce-i aparțin" — Consiliul se referea la granițele de est ale Poloniei, pe care Stalin o modificase cu aprobarea tacită a Aliaților.

Consiliul a notificat că teritoriile din est n-au fost încorporate Poloniei printr-o cucerire militară anterioară și cu atît mai puțin n-au fost luate „din Marele Ducat al Moscovei"... Aceste teritorii „s-au unit de bunăvoie cu Regatul Poloniei, fără nici o coerciție, prin înțelegerea spontană și liberconsimțită, așa-numita «Uniunea de la Horodolo, din 1413». De atunci pînă în prezent, regiunile estice au fost *E Pluribus Unum*, o unitate inseparabilă și indivizibilă, și așa ar fi trebuit să rămînă pentru vecie. Alături de acest fapt istoric, partea estică a Poloniei cooperează cu cea vestică, în mișcarea socială împotriva invadatorilor, ca o singură națiune."

Consiliul i-a semnalat lui Roosevelt că, de cînd rușii au ocupat estul Poloniei, „forțele lui Stalin au arestat 181 000 de ofițeri și soldați și i-au dus în lagăre. Aproximativ două milioane de polonezi, inclusiv copii și femei în vîrstă, au fost deportate în Rusia, la muncă forțată, în condiții inumane, fără hrană și îmbrăcăminte. Au murit deja o jumătate de milion de persoane." Consiliul i-a cerut lui Roosevelt „să intervină în favoarea nefericiților polonezi luați prizonieri de Rusia Sovietică", specificînd că așa cum reiese și din Carta Atlanticului, „Națiunile Unite luptă pentru libertate și democrație".

Dar Roosevelt a păstrat tăcerea, refuzînd orice intervenție. La scurt timp după primirea apelului scris, s-a întîlnit cu președintele Cehoslovaciei, Eduard Beneš (în iunie 1943). După încheierea întrevederii, Beneš a declarat că Franklin Roosevelt „aproba politica Rusiei, dar dorea ca totul să se aranjeze astfel încît să se aducă o cît mai mică ofensă opiniei publice americane". Beneš a mai spus că Roosevelt „considera Linia Curzon o soluție echitabilă pentru problema frontierei rusești" — acesta fiind punctul de vedere al sovieticilor. Arthur Bliss Lane, amba-

sadorul lui Roosevelt în Polonia, a fost atît de șocat de atitudinea Președintelui, încît a scris o carte cu titlul *I Saw Poland Betrayed.* El a fost surprins de capitularea lui Roosevelt — mai întîi la Teheran, apoi la Ialta — în fața pretențiilor lui Stalin, mai ales că această capitulare venea în contradicție cu ultimele lui declarații publice.

În timpul campaniei prezidențiale din 1944, Roosevelt a promis americanilor de origine poloneză că „Polonia va fi refăcută ca o mare națiune. Este foarte important ca ea să constituie una din pietrele de temelie pe care sperăm că vom construi o pace durabilă."

Dar, mai nota Lane, în timp ce dădea aceste asigurări, Roosevelt nu menționa faptul că la Conferința de la Teheran, cu mai puțin de un an în urmă, el fusese de acord cu planul lui Stalin în privința frontierei sovieto-poloneze de-a lungul Liniei Curzon, care răpea 70 de mii de mile[1] pătrate din teritoriul Poloniei, fără o consultare prealabilă a poporului polonez sau a guvernului lui constituțional.

Spre deznădejdea polonezilor, răul cel mare abia începea. La începutul lui 1944, Roosevelt, grav bolnav, Winston Churchill și Stalin s-au întîlnit la Ialta, în Crimeea. Lane scria: „Cu aprobarea lui Roosevelt, s-a ajuns la un compromis în privința Poloniei. De fapt, s-a semnat capitularea Statelor Unite și a Marii Britanii în fața Uniunii Sovietice cu privire la frontierele Poloniei și la componența Guvernului Provizoriu de Uniune Națională al Poloniei". Pe scurt, Roosevelt a întors spatele guvernului democratic aflat în exil și i-a dat aprobarea lui Stalin pentru suprimarea nemiloasă a poporului polonez.

Jan Czekanowski, autorul *Defeat in Victory* și omul care i-a urmat lui Jerzy Potocki ca ambasador al Poloniei în Statele Unite în timpul celui de-al doilea război mondial, consemnează în cartea sa că: „i s-a atras atenția în repetate rînduri de către superiorii săi că decizia de a-l înlocui pe Lane cu Bidalle ca ambasador american în Polonia pe 2 septembrie 1944 era nu numai o dovadă a interesului arătat Poloniei de către Președinte,

[1] o milă = 1609,34 m.

dar și o mișcare politică care, sperau ei, se va reflecta în «votul polonez».“ Czekanowski scrie că, în ciuda acestor manevre, Congresul Americano-Polonez, reprezentînd americanii de origine poloneză, avea încă dubii cu privire la intențiile lui Roosevelt — aceasta pînă la întîlnirea lui cu Charles Rozmarek, liderul organizației lor, la Chicago, la 18 octombrie 1944. În timpul acelei întîlniri, notează Czekanowski, președintele „i-a dat asigurări“ lui Rozmarek „că va lua măsuri concrete pentru a asigura independența Poloniei“. Drept urmare, presa de limbă polonă și Congresul Americano-Polonez au chemat la realegerea lui Roosevelt pentru al patrulea mandat.

Mikolajczyk, marele conducător-țăran al Poloniei, a mers la Moscova în 1945 să-l întîlnească pe Stalin. El a ridicat problema frontierelor Poloniei la o reuniune la care mai participau Averell Harriman și primul ministru, Winston Churchill. Czekanowski povestește: „La acest punct Molotov în mod surprinzător, a spus că i se pare necesar să le reamintească celor prezenți la Teheran, că președintele Roosevelt își exprimase totala aprobare a Liniei Curzon ca frontieră sovieto-poloneză, privind-o ca o soluție justă, satisfăcătoare atît pentru Uniunea Sovietică, cît și pentru Polonia, și că Președintele adăugase numai, că prefera ca aprobarea sa la acest punct să nu fie făcută publică la timpul respectiv.

Molotov s-a întors către Churchill și Harriman și i-a întrebat dacă pot să-i nege declarația... «pentru că mi se pare», a spus el, «că domnul Mikolajczyk nu este convins de acest fapt și crede altceva despre poziția Americii cu privire la acest subiect».

Molotov a făcut o pauză dramatică... să vadă dacă îi răspunde cineva la provocare, ceea ce nu s-a întîmplat.

Comparați datele: Roosevelt și-a dat acordul, după cum a afirmat Molotov, pentru Linia Curzon, la 1 decembrie 1943, dar în 1944 le spunea polonezilor o altă poveste.“

În primăvara anului 1945, episcopul Richard J. Cushing a ținut o impresionantă cuvîntare, „o pledoarie pentru Polonia“, în care a descris în detaliu efectele tragice ale promisiunilor false făcute poporului polonez de către Roosevelt.

„În timp ce se eliberează oraș după oraș în întreaga lume, constatăm cu tristețe că aceia care au suferit primii impactul cu invadatorii, dar care n-au încetat nici un moment lupta par destinați

a fi zdrobiți fără milă în tentativa lor de a-și recîștiga libertatea. Vorbesc despre eroicul popor polonez. El a rezistat în fața unor dificultăți teribile și cu perspectiva unei înfrîngeri certe. Aproape un milion de soldați polonezi au murit pe fronturile Europei. Numai în Polonia, pierderile omenești se cifrează la aproximativ 5 700 000. Dintre aceștia, 3 500 000 au fost executați, omorîți sau au pierit în lagărele de concentrare, în închisori, în camerele de gazare. Două sute de mii se află în închisori, iar cele două milioane care au mai rămas sînt deportate la muncă silnică pe pămînturi străine. Primul ministru al Angliei a declarat că Polonia a contribuit esențial la salvarea Marii Britanii. Ultimul nostru președinte a numit-o odată „inspirația națiunilor". Noi sperăm că aceia care datorează Poloniei gratitudine, vor cere dreptate pentru ea.

Rusia susține că are nevoie de jumătate din această țară pentru propria-i securitate. Conform statisticilor de dinainte de război, Rusia este de 54 de ori mai mare decît Polonia, de două ori mai mare decît restul Europei și cam de trei ori mai mare decît partea continentală a Statelor Unite. Ea deține o șesime din suprafața pămîntului, la o populație de 35 000 000 locuitori, în timp ce Rusia are 170 467 000 de locuitori. O dată cu războiul, Rusia și-a mărit teritoriul și populația. Îmi este foarte greu să urmăresc motivele invocate de Rusia, care spune că are nevoie de o bună parte din Polonia pentru propria-i securitate. Problema aceasta s-a pus și în fața celor trei mari puteri victorioase, la Conferința din Crimeea [de la Ialta], dar soluția i-a dezamăgit pe toți cei care și-au pus speranța în Carta Atlanticului."

Polonezii și-au pus mari speranțe de libertate și democrație în Carta Atlanticului. Dar puțini dintre ei au știut că ele vor fi zădărnicite de însuși arhitectul Cartei, Franklin Roosevelt, care a sacrificat Polonia de dragul menținerii relațiilor cordiale cu Stalin.

CAPITOLUL XIX

TRĂDARE LA IALTA

În februarie 1945, Roosevelt, Churchill și Stalin s-au întîlnit în Crimeea, cu ocazia Conferinței de la Ialta și au căzut de acord ca Rusia să intre în război împotriva Japoniei. Amiralul William D. Leahy, unul dintre principalii consilieri americani, s-a pronunțat împotriva acceptării unor concesii, cu scopul de a implica sovieticii în acest conflict. În schimb, generalul George C. Marshall nu a fost cu totul de acord. Era un adept entuziast al Președintelui și îi datora acestuia poziția în care se afla — ar fi fost în stare să susțină și un război împotriva Patagoniei dacă acesta i-ar fi cerut-o. Mai tîrziu, Marshall a facilitat, cu tragice consecințe, ascensiunea comuniștilor chinezi.

Printre membrii delegației americane se afla și Edward Stettinius, numit recent în funcția de secretar de stat în locul lui Cordell Hull, care demisionase. Ca întotdeauna, cel mai important a fost Harry Hopkins, care nu avea nici o pregătire în domeniul politicii externe, dar care a jucat un rol vital în majoritatea conferințelor importante. Hopkins și Alger Hiss au stat în spatele lui Roosevelt în tot timpul întîlnirii de la Ialta și au avut un schimb continuu de note cu acesta. Patru ani mai tîrziu, Hiss a fost condamnat și închis pentru mărturie falsă, deoarece a negat că a furnizat documente secrete unei rețele de spionaj comuniste. Și tot Hiss a declarat în fața unei comisii a Congresului: „Este exactă și nicidecum lipsită de modestie afirmația că am colaborat la formularea textului final al acordului de la Ialta".

Ambasadorul Statelor Unite în Uniunea Sovietică, Averell Harriman, era dominat de impresia falsă că Stalin era mai degrabă un naționalist și nu un criminal sîngeros în slujba comunismului (Raymond Dawson, *The Decision to Aid Russia*, 1941). Cîțiva ani mai tîrziu, el a recunoscut în fața unei comisii că a jucat un rol important în luarea deciziilor la Ialta. Mai mult, potrivit afirmațiilor făcute de Nicolae Baciu în cartea sa *Sell-Out to Stalin*, Harriman a avut o contribuție hotărîtoare la cucerirea Europei Răsăritene de către ruși. Din momentul în care a considerat că Stalin este un prieten al Statelor Unite în care se poate avea încredere — în ciuda tuturor evidențelor care contraziceau acest fapt —, el „a cerut recunoașterea guvernului prosovietic instalat de Vișinski la București... Cînd [Harriman] a venit în 1945 la București, nu a făcut-o pentru «reconciliere» sau pentru a «aplana conflictele», ci pentru a convinge poporul român să accepte dominația rusească."

Principalul defect al lui Roosevelt a fost că nu și-a recunoscut propriile limite. A crezut că-l poate manevra pe „Unchiul Joe" Stalin, deși acesta l-a tras pe sfoară în repetate rînduri. Abandonarea Poloniei, planul Morgenthau, sacrificarea principiilor cu scopul de a aduce Uniunea Sovietică în rîndul Națiunilor Unite — toate aceste decizii au fost luate de Roosevelt pentru a-i atrage pe ruși. Președintele nostru, bolnav fizic și surmenat, a transformat Conferința de la Ialta în cea mai mare victorie a comuniștilor de la preluarea controlului Rusiei de către Lenin în 1917.

Primul ministru Winston Churchill și ministrul de Externe Anthony Eden nu au reușit nici ei mare lucru. Churchill a fost mult mai hotărît decît Roosevelt în opoziția sa față de comunism, deoarece a văzut în comunismul internaționalist o forță care putea dezmembra Imperiul Britanic, și așa vlăguit, dînd naștere la revolte și războaie civile. El a menționat în cartea sa, *Triumph and Tragedy* că, la 21 octombrie 1942, i-a scris lui Anthony Eden că „ar fi un dezastru fără precedent dacă barbarismul rusesc ar copleși cultura și independența vechilor state europene". Pentru a evita un astfel de deznodămînt, a cerut americanilor să susțină o debarcare în Balcani, dar Roosevelt a refuzat, deoarece Stalin s-a opus acestei idei.

De altfel, Churchill nu putea face prea mult pentru a preveni catastrofa de la Ialta, deoarece țara sa era cea mai slabă din cele trei puteri. Singurul succes obținut de el în urma unor negocieri îndelungate a fost recunoașterea dreptului Franței de a participa la una din cele patru zone de control militar din Germania.

În memoriile sale prezintă dificultățile întîmpinate în încercarea de a trata cu Stalin: „Statele Unite apăreau pe scena victorioi ca fiind cea mai bogată putere, lipsită însă de o orientare clară și concretă. Marea Britanie, deși încă puternică, nu putea acționa singură în mod decisiv. Tot ceea ce puteam face era să atrag atenția și să pledez. Astfel, acesta... a fost un moment foarte nefericit. În mijlocul unor mulțimi entuziasmate treceam cu inima strînsă și cu sufletul apăsat de neputință."

Iată un paradox: momentul victoriei a devenit pentru cîștigător „un moment nefericit".

Singurul care a profitat de pe urma Conferinței de la Ialta a fost Stalin. Ceilalți participanți au pierdut totul, fără a cîștiga ceva în schimb. Daunele produse Statelor Unite s-au ridicat la milioane de dolari, la care se adaugă miliardele investite în materialele de război. În ceea ce privește Marea Britanie, ca a pierdut jumătate din imperiu, a suferit distrugeri uriașe și a fost adusă în pragul falimentului economic. Deși Carta Atlanticului rămîne o mărturie a nobilelor idealuri care au susținut acțiunile acestor țări, ele au capitulat în fața Uniunii Sovietice, permițînd îngrădirea libertății și dezvoltarea comunismului totalitar la scară gigantică.

Cînd președintele Roosevelt a vorbit în fața Congresului despre acordul de la Ialta, a precizat că nu au fost făcute nici un fel de concesii secrete. Cîteva săptămîni după moartea sa, Harry Truman, care l-a succedat în funcție, a descoperit într-un seif documente prin care Roosevelt ceda Uniunii Sovietice două orașe chineze și insulele Kurile. Probabil că asemenea motive au determinat ca înțelegerea de la Ialta să nu fie niciodată prezentată Senatului pentru ratificare. Totodată, se poate vedea în ce măsură era capabil Roosevelt să înșele poporul american de dragul „prietenului" său Stalin. James Forrestal, secretarul Marinei, notează în cartea sa *The Forrestal Diaries* că Stalin „a fost îndreptățit să-l agreeze pe Roosevelt, deoarece i-a oferit tratatul

de la Ialta și tot ce și-a dorit în timpul războiului, iar în cele din urmă i-a dat și posibilitatea să infiltreze propaganda comunistă în Statele Unite și în toată lumea". Este demn de remarcat faptul că Forrestal a fost membru al Partidului Democrat.

Într-adevăr, comuniștii au tras mari foloase. Ei s-au impus în Europa Răsăriteană și puțin după aceea au cucerit China, Coreea de Nord și Vietnamul. Înaintarea lor a continuat și, cincisprezece ani mai tîrziu, și-au creat un cap de pod în preajma continentului american, prin Cuba. De fapt, ei au acționat pretutindeni pe glob, scopul cheie fiind încercuirea și subminarea Statelor Unite. Abia în timpul administrației Reagan situația s-a ameliorat — sistemul comunist a început să se prăbușească, iar armatele lor s-au retras — dar, pînă atunci, a trecut multă vreme. În 1945, subversiunea comunistă reprezenta o amenințare reală și continuă pentru poporul american. De exemplu, Harry Hopkins a fost atacat în Congres și numit „Rasputin al Casei Albe", deoarece a permis infiltrarea organizațiilor comuniste în corpul ofițeresc. După cum relata Walter Trohan în *Washington Times Herald* din 10 martie 1945: „Comisia Camerei pentru Probleme Militare, însărcinată cu investigarea numirii unor ofițeri care au avut contacte cu comuniștii, a fost informată că această schimbare politică a fost inițiată în cabinetul numărul unu al echipei de la Casa Albă". Acesta nici măcar nu se străduia să-și ascundă sentimentele. De fapt, în discursurile sale, Hopkins și-a dezvăluit clar simpatia pentru Stalin și Uniunea Sovietică. Șase luni după încheierea Conferinței de la Ialta, cînd rușii, încălcînd angajamentele luate, au impus dictaturi comuniste în Polonia, Cehoslovacia, Ungaria și în celelalte state ale Europei de Est, el a făcut următoarea declarație incredibilă: „Noi cunoaștem interesele sovieticilor și, în măsura în care le putem anticipa, credem că nu vor provoca diferende majore în probleme de politică externă".

Trei sau patru luni după moartea lui Roosevelt, Hopkins a lansat următoarea absurditate: „Poporul sovietic gîndește și acționează la fel ca noi", ignorînd cu bună știință faptul că rușii erau asupriți și terorizați de un guvern al cărui scop major era răspîndirea revoluției în lumea întreagă. Așa cum preciza congresmanul Dewey Short — un republican din Missouri, fost pastor me-

todist — într-o notă adresată Camerei, la 13 iulie 1946: „Comuniștii se află în război cu întreaga lume. Ei vor să distrugă celelalte forme de guvernământ și vor reuși dacă noi vom rămîne inactivi.

Dacă aveți vreo îndoială, priviți Bulgaria, România, Grecia, Ungaria, Austria, Germania, Cehoslovacia, Polonia, Finlanda, Franța, Italia, China, Coreea — pentru a menționa doar cîteva din țările în care aceștia s-au infiltrat.

Luați aminte la angajamentele pe care Stalin și le-a asumat la Teheran, Ialta și Potsdam.

Gîndiți-vă la declarațiile omului său de încredere, Gromîko, în fața Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite și adăugați la acestea încrederea care apare treptat în luările de cuvînt ale ministrului de Externe britanic, Bevin, și ale secretarului de stat Jimmy Byrnes.

De ce credeți că armonia și înțelegerea au dispărut din lumea de azi o dată cu creșterea influenței comuniștilor în politica externă? Este limpede că în 1946 comunismul nu mai este o glumă."

Comunismul amenința și naționaliștii chinezi conduși de Cian Kai-Și, ale căror interese au fost trădate la Ialta. Există dovezi covîrșitoare că Roosevelt a cedat lui Stalin, în secret și fără cunoștința lui Cian Kai-Și, importante părți ale teritoriului chinez. Dorința Președintelui de a menține prietenia cu dictatorul sovietic a eliminat alte considerații. În excelenta sa carte, *Roosevelt is Road to Russia*, George M. Crocker notează că argumentul potrivit căruia aceste concesii ar fi fost făcute pe baza sugestiilor militarilor este o minciună sfruntată. Deciziile i-au aparținut integral lui Roosevelt.

Unul din aspectele cele mai dezonorante ale înțelegerii referitoare la China a fost afirmația că „șefii celor trei mari puteri consimt ca pretențiile Uniunii Sovietice să fie satisfăcute fără întîrziere după înfrîngerea Japoniei". Prin aceasta, Roosevelt îl obliga pe Churchill să i se alăture pentru a-l forța pe Cian Kai-Și să accepte cedarea Manciuriei, a Darien-lui și Port Arthur-ului. Churchill a precizat că nu este responsabil de inițiativa lui Roosevelt de a vinde Republica Chineză. „A fost privită ca o afacere americană... Noi n-am fost consultați, ni s-a cerut doar să aprobăm."

Eden a fost șocat văzînd acordul secret asupra căruia conveniseră Roosevelt și Stalin. El i-a cerut lui Churchill să refuze să semneze, dar acesta nu a îndrăznit, conștient fiind de faptul că în acest caz „poziția Imperiului Britanic în Orientul Îndepărtat s-ar prăbuși". De altfel, Roosevelt amenința că va înapoia Hong Kong-ul Chinei. Churchill a prevăzut că în cazul în care orașele Darien și Port Arthur vor fi oferite Rusiei, încercarea de a obliga Marea Britanie să cedeze Hong Kong-ul va eșua.

Chiar și încrezătorul Robert Sherwood a condamnat această înțelegere ca fiind „punctul nevralgic al Tratatului de la Ialta, deoarece, în cazul în care China ar fi refuzat să satisfacă pretențiile sovietice, probabil că Statele Unite și Marea Britanie ar fi fost obligate să recurgă la forță". Sherwood a încercat totuși să-l apere pe Președinte, adăugînd că „Roosevelt a încuviințat acest angajament ferm, deoarece Conferința se apropia de sfîrșit, iar el era obosit și se temea că discuțiile se vor prelungi". Se prea poate ca Roosevelt să fi fost obosit, dar el era un om obosit și bolnav cu mult înaintea nominalizării și ulterior alegerii pentru ultimul mandat. În nici un caz condiția fizică nu poate justifica trădarea unui aliat. Dacă starea sa fizică era atît de precară, nu ar fi trebuit să ocupe poziția în care se afla.

Din nefericire, generalul Marshall a greșit grav în problemele ce priveau China, probabil ca urmare a sfaturilor primite din partea membrilor pro-comuniști ai Departamentului de Stat.

Refuz să cred că generalul Marshall, absolvent al prestigioasei școli militare Virginia Military Institute, cu o carieră de excepție în armata Statelor Unite, a fost pro-comunist.

Mai tîrziu, el a insistat ca Cian Kai-Și să permită intrarea comuniștilor în guvern și în armată. Cînd acesta s-a opus, i-a provocat înfrîngerea, sistîndu-i toate livrările de armament. Marshall, care conducea delegația în China, a descris astfel acest tragic episod: „Ca șef al statului major am înarmat treizeci și nouă de divizii anticomuniste. Și acum, cu o trăsătură de condei, le-am dezarmat."

Rușii au intrat în război la 8 august 1945, știind că japonezii erau gata să capituleze pentru a asigura protecția împăratului. Japonezii au cerut sovieticilor să medieze o înțelegere cu Statele Unite, dar aceștia au preferat să păstreze tăcerea și să atace

atunci cînd conflictul era pe sfîrșite pentru a-și asigura o pradă cît mai consistentă. Obținînd în urma capitulării o importantă cantitate de arme, rușii le-au oferit comuniștilor chinezi care i-au zdrobit astfel pe partizanii lui Cian Kai-Și, cărora Marshall le refuzase ajutorul.

Mai tîrziu, ca secretar al Apărării, Marshall a declarat la 8 mai 1951, în fața unei comisii senatoriale, că „scopul nostru în Coreea era să-i hărțuim și să-i decimăm pe chinezi pînă cînd aceștia vor obosi și vor ceda". Era vorba de aceiași comuniști pe care Marshall încercase să-i introducă în armata lui Cian Kai-Și. Deoarece atunci nu l-am susținut pe Cian Kai-Și, nu ne rămînea decît să luptăm noi înșine împotriva lor. Cît despre strategie, ce să mai vorbim? Să încercăm să zdrobim una dintre cele mai suprapopulate țări de pe glob?! Din toate absurdițățile pe care le-am auzit, aceasta era printre cele de frunte. Dovadă a incompetenței și a ignoranței crase.

De altfel, incompetența și ignoranța aveau o pondere însemnată în cadrul administrației Roosevelt. În cartea *The Roosevelt Myth*, istoricul John A. Flynn trage următoarele concluzii asupra Conferinței de la Ialta: „Stalin a cîștigat ceea ce a dorit — tot, fără nici o excepție. Churchill nu a reușit, deoarece Roosevelt, urmînd politica sa inutilă, s-a alăturat lui Stalin. Roosevelt nu a obținut nimic... A căpătat, desigur, Națiunile Unite. Dar înființarea acestora fusese convenită deja la Teheran. Și, de altfel, nu poate fi considerată o victorie, deoarece Stalin s-a alăturat Națiunilor Unite așa cum a vrut el și într-o formă care i-a permis să se amestece în orice problemă mondială, împiedicînd toate eforturile americanilor și englezilor de a instaura ordinea, pacea și securitatea.

În țară, colaboratorii „roșii" și „roz" ai lui Roosevelt, ca și sfetnicii săi apropiați, erau preocupați de răspîndirea propagandei comuniste. Harry Hopkins nu a încetat nici o clipă să se agite pentru prietenul său Stalin. Henry Wallace, pe atunci vicepreședinte, pleda pentru încurajarea unor revoluții populare în Europa, cu scopul de a sprijini cauza oamenilor de rînd... Toate au fost stimulate și organizate de Roosevelt însuși. Și nimeni nu o știa mai bine decît Stalin."

În ziua în care Președintele a plecat la Warm Springs, iritat de refuzul lui Stalin de a respecta acordul de la Ialta, l-a întrebat

pe Leo T. Crowley, administrator pentru ajutorul extern, cît a oferit legea Lend-Lease Aliaților de la începerea războiului. Răspunsul a fost: „Peste 40 de miliarde de dolari". „Și cît am dat rușilor?" „Circa 11 miliarde." „Ar fi trebuit, a spus Roosevelt, să pot obține orice concesie de la Stalin" și a adăugat „Leo, ne apropiem de sfîrșitul războiului. Îți cer să nu mai închei nici un contract pe termen lung. Mai mult, vreau să oprești toate livrările în momentul în care Germania va fi învinsă. Nu mai aștepta alte ordine. Pur și simplu le oprești în ziua în care nemții capitulează" (Jim Bishop, *FDR's Last Year*, New York, William Morrow, 1974).

Bineînțeles că Președintele nu a mai vorbit nimănui despre această decizie; înțelesese că Stalin l-a trădat, deoarece nu respectase înțelegerile anterioare. Instrucțiunile date domnului Crowley arată dorința de răzbunare a lui Roosevelt, din păcate tardivă și ineficientă. Stalin începuse deja să introducă cu forța comunismul în țările cucerite. Această consecință tragică amintește cuvintele lui John Milton: „Au țîșnit lacrimi ca acelea pe care le varsă îngerii, care, dacă înseamnă victorie, sînt, totuși, un semn de răzbunare".

CAPITOLUL XX

EUROPA SCOASĂ LA MEZAT

Modul în care a fost pierdută China în favoarea comuniștilor și Europa de Est cedată lui Stalin este, desigur, bine cunoscut. Mai puțin cunoscut este faptul că Franklin Roosevelt a fost gata să cedeze și Europa de Vest sovieticilor.

La 3 septembrie 1943, cu trei luni înaintea Conferinței de la Teheran, președintele Roosevelt s-a întîlnit cu bunul său prieten, episcopul (fost cardinal) Francis J. Spellman și i-a prezentat un plan de a-i oferi lui Stalin controlul asupra Europei continentale.

Președintele Roosevelt i-a spus episcopului Spellman că, „deși ar fi de dorit ca intervenția rusească să nu fie prea brutală, este posibil ca regimul comunist să se extindă — Franța ar putea să scape, în ultimă instanță, dacă ar avea un guvern à la Leon Blum. Frontul Popular ar fi atît de progresist încît pînă la urmă, comuniștii l-ar accepta".

Episcopul Spellman — pe care l-am cunoscut personal și pe care l-am privit ca pe un om de mare integritate — și-a făcut însemnări detaliate și a întocmit o dare de seamă exactă a acestei conversații, reprodusă în *The Cardinal Spellman Story* de reverendul Robert Gannon. Episcopul Spellman a înregistrat strict spusele lui Roosevelt; memorandum-ul nu conține nici un comentariu propriu. Extrasele care urmează au ca titlu *Rusia.* Roosevelt a început cu cedarea teritoriilor unora din cele mai curajoase popoare de pe pămînt. Stalin ar fi primit cu siguranță Finlanda, statele baltice, jumătatea estică a Poloniei și Basarabia. Mai mult, populația Poloniei de est voia să devină rusească.

Președintele a trecut apoi la cedarea restului lumii. „China ia Extremul Orient; Statele Unite, Pacificul; Marea Britanie și Rusia, Europa și Africa. Dar, deoarece Marea Britanie are interese predominant coloniale, se poate presupune că Rusia va controla în Europa..."

Președintele Roosevelt a continuat:

„N-ar trebui să omitem marile realizări economice ale Rusiei... Finanțele lor sănătoase. Este firesc ca țările europene să treacă prin schimbări enorme pentru a se adapta Rusiei. Popoarele Europei (care include Franța, Belgia, Olanda, Danemarca și Norvegia, și desigur inamicii noștri din timpul războiului, Germania și Italia) trebuie doar să accepte dominația Rusiei, în speranța că, peste zece sau douăzeci de ani, vor fi capabile să trăiască bine sub ruși."

Cu alte cuvinte, cu mai mult de un an și jumătate înainte de cîștigarea războiului și înaintea oricărei conferințe de pace Roosevelt plănuia să cedeze Europa Rusiei, ca sferă de influență, permițîndu-i să acționeze acolo ca forță dominantă.

Să fi știut francezii, belgienii, olandezii, danezii și norvegienii că suferiseră ororile invaziei și cuceririi naziste numai pentru a-i oferi lui Roosevelt prilejul să-i predea sovieticilor, l-ar fi spînzurat ca pe un tablou. Oferta sa era o parodie a țelurilor de război ale Aliaților, o batjocură a Cartei Atlanticului și o respingere a sacrificiilor făcute de veteranii tuturor Puterilor Aliate. De altfel, dacă Europa continentală ar fi fost dominată de comuniști, influența Marii Britanii ar fi dispărut, imensa putere a unei Europe comuniste urmînd să atîrne deasupra britanicilor ca o sabie a lui Damocles.

Episcopul Spellman a mai remarcat, că Roosevelt spunea despre producția rusească că „este atît de mare încît, cu excepția camioanelor, ajutorul american este neglijabil". Ce afirmație incredibilă și înșelătoare. Adevărul este că majoritatea întreprinderilor rusești au fost distruse de armatele germane invadatoare. Statele Unite le-au împrumutat sovieticilor unsprezece miliarde de dolari și, în cadrul legii Lend-Lease, le-au trimis douăzeci de mii de avioane și aproape patru sute de mii de camioane, de două ori mai multe camioane decît au avut înainte de invazia nazistă. Nemaivorbind de imensa cantitate de piele pentru încălțăminte, stofă

pentru uniforme, sute de kilometri de sîrmă ghimpată, linii telefonice, locomotive, automobile, cantități uriașe de alimente, echipamente pentru înființarea a noi fabrici.

Francis Spellman a avut această întrevedere cu Roosevelt, la întoarcerea sa dintr-o misiune de șase luni, ca trimis personal al lui Roosevelt, în Europa, Africa și America de Sud. Cu o seară înainte, el cinase la Casa Albă cu Președintele și cu Winston Churchill. Este greu de crezut că Churchill a acceptat aceste condiții distrugătoare. Dacă a făcut-o, trebuie să fi fost într-o manieră limitată și ambiguă — în timp ce în taină lucra efectiv la subminarea întregului proiect.

De asemenea, este greu de crezut că acest plan abominabil a fost conceput de Roosevelt singur. În definitiv, printre consilierii săi de politică externă se numărau Harry Dexter White, Alger Hiss; Lauchlin Currie, secretarul său executiv, acuzat că era procomunist, și Harry Hopkins, care se înțelegea cu Stalin „ca șoarecele cu pisica" (Earl Lathan, *The Communist Controversies in Washington*; David Rees, *Harry Dexter White*; Allan Weinstein, *Perjury*).

Un alt factor putea fi puternica ostilitate a lui Roosevelt față de generalul Charles de Gaulle. Într-o scrisoare către Churchill, datată 8 mai 1943, acesta acuzîndu-l pe de Gaulle că a provocat tulburări în Alger, spunea: „Nu știu ce să fac cu de Gaulle; poate ți-ar conveni să-l faci guvernator în Madagascar". Roosevelt a continuat să recomande reorganizarea Comitetului Național Francez, mișcarea de Rezistență condusă de de Gaulle. „Îmi pare rău, dar se pare că modul de a conduce al miresei [de Gaulle] devine din ce în ce mai supărător". Mirele, în vederile Președintelui, era generalul Henri Giraud, alesul lui Roosevelt pentru a-l înlocui pe de Gaulle.

În orice caz, Roosevelt nu intenționa să-i lăsa pe francezi să-și vadă singuri de treburile lor: „Înclin să cred că, atunci cînd vom intra în Franța, pentru o perioadă de aproximativ șase luni sau un an va trebui să o privim ca pe un teritoriu ocupat, condus de generali britanici și americani... ". Circa 90 % dintre primarii și funcționarii oficiali ai orașelor și departamentelor franceze pot fi utilizați, sugera Roosevelt, „dar posturile cheie ale administrației

naționale trebuie păstrate în mîinile comandanților britanici și americani. Vechiul guvern trebuie pur și simplu îndepărtat".

Robert Sherwood scria în *Roosevelt and Hopkins* că farmecul lui Roosevelt era deseori umbrit de o mare dorință de răzbunare personală. Avea de asemenea o înclinație spre sadism și demagogie. Așa cum nota Frank Knox în cartea *We Planned It That Way*, scrisă cu doi ani înainte de a fi acceptat funcția de secretar la Marină, sub Roosevelt: „Anticapitalismul sadic este ilustrativ pentru metodele folosite în desăvîrșirea programului conceput de domnul Roosevelt cu mult înainte de a fi numit. După cum este ilustrativ pentru eficiența mașinii de propagandă în favoarea New Deal-ului, o dată intrată în acțiune. Așa cum s-a spus deja, aceasta este o mașină de propagandă politică, cum această țară n-a văzut încă". Ori de cîte ori Roosevelt era împiedicat în demersurile sale, devenea pur și simplu dictatorial. El a recunoscut Uniunea Sovietică fără a cere aprobarea Congresului, a trimis la plimbare Curtea Supremă cînd aceasta i-a respins politica neconstituțională și, dintr-o pornire anti-capitalistă, a propus un proiect de lege a impozitelor care ar fi creat un impozit excesiv de 98 % și ar fi limitat mărimea venitului pe care o persoană putea să-l obțină. Toate, măsuri venind de la un om ales în 1932 pe baza unei platforme foarte conservatoare. Dar, de atunci, Roosevelt a considerat că ar putea să-și sporească puterea, cumpărînd voturile alegătorilor cu daruri din partea guvernului. Transformarea politică a lui Roosevelt dintr-un democrat jeffersonian într-un extremist de stînga, anturat de radicali, socialiști și procomuniști putea fi rezultatul patimii sale nemărginite pentru putere. Chiar crearea Națiunilor Unite poate fi considerată ca o expresie a acestei dorințe, deoarece intenționa să se retragă de la președinția Statelor Unite și să devină președinte al Națiunilor Unite, adică președinte al întregii lumi.

CAPITOLUL XXI

SUSȚINÎND CAUZA EVREILOR

În tot timpul carierei mele politice în Congres, între 1920 și 1945, am fost un susținător ferm al evreilor, al dreptului lor de a avea o țară.

La 20 iunie 1922, am propus rezoluția Fish cu privire la Palestina — rezoluția comună 322. Ea a fost votată de Camera Reprezentanților și de Senat, fiind transformată, prin semnătura președintelui Harding, la 21 septembrie 1922, într-o lege permanentă a politicii americane. Conform rezoluției, Statele Unite se angajau să-i ajute pe evreii din Europa de Est să-și întemeieze un stat al lor în Palestina, stat în care să se poată bucura de viața religioasă, culturală și civică cetățenească pe care și-o doresc, fără a se mai teme de prigoana atît de des îndurată în Europa ca și în restul lumii. Întoarcerea evreilor în Sion a fost salutată de principalii oameni politici americani. Într-o scrisoare datată 31 august 1918, președintele Wilson scria: „Mă bucur că am ocazia să-mi exprim satisfacția cu privire la dezvoltarea mișcării sioniste în Statele Unite și în Țările Aliate. Luînd cunoștință de declarația făcută de domnul Balfour în numele guvernului britanic, salut acordul Marii Britanii cu privire la înființarea unui stat israelian în Palestina și promisiunea acestei țări că se va strădui să sprijine îndeplinirea obiectivului propus, cu condiția respectării drepturilor civile și religioase ale tuturor celorlalți locuitori ai Palestinei, precum și ale evreilor aflați în alte țări."

Președintele Harding își exprima simpatia față de mișcarea sionistă la 1 iunie 1921, atunci cînd spunea : „Toți cei care cunosc poporul evreu sînt convinși de faptul că va veni o zi în care acești oameni se vor întoarce pe pămînturile lor strămoșești și își vor aduce din nou contribuția la progresul umanității". Tot Harding scria, la 11 mai 1922 : „Îmi exprim acordul și simpatia față de efortul Fundației Palestina de a reda evreilor țara lor istorică".

Rezoluția mea se baza, în parte, pe declarația domnului Balfour, aprobată de guvernul britanic în 1917. Ministrul de Externe, Arthur James Balfour, îi scria lordului Rothschild, la 2 noiembrie 1917 : „Am deosebita plăcere de a vă comunica, din partea guvernului Maiestății sale, următoarea declarație de simpatie față de mișcarea sionistă, aprobată de Cabinet.

Guvernul Maiestății sale privește cu simpatie formarea în Palestina a unei țări pentru poporul evreu și se va strădui să sprijine îndeplinirea acestui deziderat, cu condiția de a nu fi afectate drepturile civile și religioase ale celorlalte comunități din Palestina, nici drepturile ori statutul politic al evreilor din restul țărilor lumii.

V-aș fi recunoscător dacă ați aduce la cunoștința Federației Sioniste această declarație."

Rezoluția mea a făcut ca organizațiile din Statele Unite să doneze sute de milioane de dolari, bani ce au înlesnit cumpărarea de pămînt și construirea, între 1922 și 1948, a 400 000 de case pentru evreii refugiați din Germania, Polonia, Ungaria, România și Uniunea Sovietică. În Palestina, acest popor putea avea religie și cultură proprie, pe pămînturile strămoșești date de Iehova lui Abraham și întipărite în inimile evreilor ca fiind loc de naștere pentru religia, tradițiile și istoria lor.

Cînd, în 1939, guvernul britanic a început să ignore Declarația Balfour, limitînd numărul imigranților spre Palestina, am protestat în Congres și am trimis secretarului de stat Cordell Hull o plîngere semnată de alți 15 colegi. Scrisoarea sa de răspuns m-a asigurat că rezoluția din 1922 este un document de referință pentru politica americană : „Am primit scrisoarea dumneavoastră din 26 mai 1939, cea care conține un extras din procesul verbal al ședinței Congresului, în care 15 membri au depus

o plîngere cu privire la problema palestiniană, referindu-se la declarația politică a guvernului britanic din 17 mai.

Poziția Statelor Unite cu privire la Palestina este foarte clar expusă în declarația Departamentului de Stat din 14 octombrie 1938, ca și într-un memorandum, documente ale căror cópii sînt anexate. Poziția guvernului, cea din 14 octombrie 1938, rămîne nemodificată.

Interesul pe care poporul nostru îl manifestă față de Palestina, reflectat în declarație și exprimat în dezbaterile ce au avut loc la 30 iunie 1922... [cu privire la Rezoluția Fish] continuă să fie în atenția Departamentului. Am adus la cunoștință guvernului britanic poziția opiniei publice din țara noastră."

Problema nu a luat sfîrșit aici, pentru că, în 1944, guvernul britanic a emis o carte albă, care propunea interzicerea imigrației evreilor spre Palestina. La 8 februarie 1944, am luat cuvîntul în timpul ședinței Camerei, „îndemnat de bătăile inimii și zbuciumul gîndurilor", pentru a condamna această trădare a Declarației Balfour. Am reamintit rolul meu în susținerea așa-numitei Rezoluții Sioniste, cea care afirma că poporul și Congresul american sînt de acord cu înființarea unui stat evreiesc în Palestina.

Apoi, am citit Camerei două din cele peste o mie de telegrame pe care le-am primit de la alegători și în care eram rugat să intervin. Seymour S. Cohen, președintele Consiliului Comunității Evreiești din Newburgh, își aduce aminte de garanția mea, Rezoluția Lodge-Fish aprobată cu un sfert de secol în urmă ca fiind „una dintre cele mai bune inițiative pe care le-ați avut în timpul îndelungatului dumneavoastră serviciu public. Astăzi este mai important decît oricînd ca Statele Unite să ia poziție publică și oficială în sprijinul primului ministru Churchill, care s-a dovedit întotdeauna un prieten al evreilor, și să respingă cartea albă ce amenință sistarea imigrării spre Palestina... Așa-zisa suspendare temporară a cărții albe, prezentată în presă este un subterfugiu. Ea extinde viza de imigrare asupra cîtorva mii de persoane, dar închide ușa multor altor mii care, dacă nu sînt primite acolo unde doresc, vor deveni victime ale hitleriștilor. Înființarea unui *commonwealth* evreiesc, recomandat de Rezoluția Lodge-Fish din 1922, este astăzi foarte importantă... Palestina primește toate victi-

mele naziste ce pot fi transportate și, nu uitați, Mediterana este controlată de noi. Vă cer acțiuni hotărîte..."

Am făcut tot ce am putut. În discursul meu am subliniat faptul că „este normal ca cetățenii americani să protesteze împotriva trădării și violării Declarației Balfour de către guvernul britanic". Și am continuat: „Este evident pentru toată lumea că suspendarea imigrării evreilor către Palestina — politica britanică enunțată de cartea albă — duce la imposibilitatea atingerii scopului propus, acela de a asigura evreilor o țară pe teritoriul stăpînit odinioară de către strămoșii lor.

Acțiunea britanicilor privind interzicerea imigrării evreilor în Palestina distruge eforturile sioniștilor din întreaga lume de a reface prosperitatea Pămîntului Sfînt. Trădarea Declarației Balfour ofensează cetățenii Statelor Unite care, bazîndu-se pe buna credință a guvernului britanic, au contribuit cu milioane de dolari la transformarea Palestinei într-un centru al culturii evreiești.

Prietenii Marii Britanii sînt uimiți de faptul că guvernul acestei țări ar putea încerca anularea Declarației Balfour, transformînd-o într-o bucată de hîrtie neînsemnată. Opinia publică din Statele Unite cere ca Marea Britanie să-și respecte angajamentele luate în 1924 și să faciliteze stabilirea evreilor în Palestina.

Nu mă număr printre aceia care trag de coadă leul britanic numai din plăcerea de a-l auzi urlînd. Nu pot crede că guvernul britanic își retrage cuvîntul dat. Marea Britanie s-a mîndrit întotdeauna cu faptul că își respectă angajamentele și mi se pare de neconceput faptul că ar putea să nu mai țină seamă de promisiunile făcute în Declarația Balfour și repetate în numeroase tratate de pace. Lordul Balfour s-ar răsuci în mormînt la gîndul unei asemenea trădări.

Sînt un sionist convins și cred că această atitudine politică trecătoare nu îi va împiedica pe liderii evrei să-și continue eforturile constructive în vederea realizării unui nou centru al civilizației evreiești în Palestina.

Evreii din Statele Unite vor continua să lupte și să se sacrifice, avînd convingerea că nici un guvern nu se poate bizui vreme îndelungată pe sprijinul maselor, dacă repudiază o declarație semnată de toate țările civilizate ale lumii. Poporul evreu nu poate renunța la Ierusalim și Palestina, pe care le visează de

1900 de ani încoace, de cînd au fost alungați de pe pămîntul dăruit de Iehova lui Abraham.

Evreii din Statele Unite și din toată lumea sînt strîns uniți prin idealuri naționale și religioase. Ei au rămas fideli ideii de a reface un centru de civilizație proprie, în care geniul lor să se poată exprima din nou ca în vremurile înaintașilor.

Cei mai mulți dintre evreii americani sînt hotărîți să facă orice sacrificii — în limitele onoarei și loialității față de Statele Unite — pentru a-i ajuta pe frații lor persecutați și oprimați în Europa Centrală și de Sud-est să-și găsească refugiu și o patrie în Palestina.

În America trăiesc acum patru milioane de evrei care și-au adus o contribuție importantă la dezvoltarea țării noastre. Pe timp de pace sau de război, în știință și în industrie, în comerț și în artă, evreii din America au ocupat un rol de prim plan în viața societății noastre. Și-au dat obolul de sînge și bani în toate războaiele noastre. Fiii lor își dorm somnul de veci în cîmpiile Franței, în Africa și în Italia, în insulele din Pacific, sau în cimitirele americane peste tot unde eroii noștri au luptat și au murit. Nimeni nu le poate reproșa lipsă de loialitate, de patriotism sau de fidelitate față de steag și Republică.

Declarația Balfour, proclamată la 2 noiembrie 1917, era o măsură luată în timp de război. Atunci, Statele Unite erau angajate în primul război mondial de aceeași parte cu Marea Britanie, iar evreii din toată lumea au fost plăcut impresionați de faptul că una dintre cele mai puternice națiuni se angaja să le faciliteze stabilirea patriei naționale în Palestina. Toate țările civilizate ale lumii au sprijinit ideile nobile cuprinse în această declarație.

Oamenii cinstiți și corecți trebuie să fie alături de evrei în protestul lor împotriva guvernului britanic și să îi ajute să-și salveze sutele de mii de conaționali din Europa de Est, suferind de pe urma persecuțiilor și brutalităților naziste, să-și găsească limanul pe străvechile pămînturi biblice, pe care să le facă din nou prospere ca pe vremea lui Solomon și a lui David, cînd aici curgea lapte și miere.

Sper că sioniștii și prietenii lor de pretutindeni nu vor cădea în capcana de a aștepta această întorsătură menită să-i amăgească

pe arabi prin trădarea poporului evreu, în schimbul unor avantaje nesemnificative.

Rog Președintele, Departamentul de Stat și Congresul să ceară ca nici un fel de modificare a pozițiilor politice în legătură cu Palestina să nu se producă fără consimțământul nostru...

În concluzie, deși în 1944 nu vor fi mulți evrei americani dispuși să se întoarcă în Ierusalim sau Palestina, această posibilitate trebuie să rămînă deschisă evreilor din Europa, vînați ca niște animale și aflați în mare suferință. În fond, Palestina este locul de unde au fost alungați cu secole în urmă pentru a îndura tot felul de persecuții în diverse țări străine."

În comentariile mele făcute în aceeași zi, în fața Comitetului pentru Afaceri Externe al Camerei Reprezentanților, am remarcat că „cea mai mare tragedie a acestui război este tratamentul inuman, barbar la care sînt supuși evreii din Europa Centrală. Așa se explică faptul că numărul evreilor omorîți prin persecuții, înfometare sau lipsuri îl depășește pe cel al morților din rîndul soldaților Armatelor Aliate." Am mai spus și cîteva cuvinte amabile în sprijinul lui Winston Churchil: „Nimeni nu îl admiră pe Winston Churchill mai mult decît mine. Îl cunosc personal. Nu lucrează decît în interesul Imperiului Britanic și apreciez acest soi de filosofie. Dar îl admir și pentru faptul că sprijină sionismul și o patrie pentru poporul evreu. Nu văd de ce nu i-am ajuta... De ce să nu votăm o rezoluție, care să-i permită să se înfățișeze în Parlament unde să spună: „Iată o rezoluție provenind de la prietenii și aliații noștri în favoarea păstrării posibilității de imigrare a evreilor?" Nu putem renega în acest război tot ce am promis în cel anterior, să le spunem evreilor că speranțele lor de a-și face un cămin în Palestina au devenit zadarnice."

Nu numai că am sprijinit activ dorința evreilor de a-și întemeia o țară, dar am și protestat împotriva persecuțiilor la care erau supuși în Germania și în alte zone ale Europei. Cred că am moștenit o mare parte din aceste sentimente de la bunicul meu, primul Hamilton Fish.

În calitatea sa de secretar de stat al președintelui Grant, bunicul a exercitat presiuni diplomatice pentru a pune capăt persecutării evreilor din România, declarînd: „Deși în general evităm să ne amestecăm direct sau indirect în treburile interne ale altor

națiuni, nemulțumirea pe care ne-o provoacă faptul la care ne referim este atît de mare încît ne face să îl tratăm ca pe o problemă de interes mondial, în a cărei rezolvare sînt interesate toate țările, guvernele și comunitățile religioase ale lumii."

La 9 decembrie 1941 am luat cuvîntul în ședința Camerei și, după ce am schițat conținutul rezoluției aprobate cu douăzeci de ani în urmă, am rugat să se obțină bani din fondul Lend-Lease pentru înzestrarea unei armate israeliene:

DI Fish: *...Astăzi, poporul israelian din Țara Sfîntă dorește pentru a se apăra o armată israeliană, să-și apere patria, sub conducerea comandanților britanici, dar distinctă ca unitate și identitate. Așa cum am împrumutat bani din fondul Lend-Lease polonezilor, cehilor și altora, tot așa cred că este potrivit să o facem în favoarea evreilor, furnizîndu-le arme și provizii pentru înțemeierea unei armate proprii în Palestina. Să-i lăsăm să se înroleze și să-i lăsăm să-și dovedească utilitatea cînd va fi nevoie. Acest popor evreu, care pune în joc mai mult ca oricine în lume, care a suferit enorm, care a fost victima unui tratament barbar în Europa de Est, care a fost stigmatizat datorită rasei și religiei, care a fost privat de drepturi economice și civile, care a fost împins în ghetouri sau în lagăre de concentrare de către naziști, acest popor are dreptul incontestabil de a lupta!*

Să le oferim fără întîrziere această posibilitate. Să le dăm bani, așa cum am dat Poloniei, Cehoslovaciei, Franței, Greciei. Să-i ajutăm să înființeze o armată de cincizeci sau o sută de mii de oameni în Palestina, să le dăm bani pentru arme și echipament. Să aibă o armată sub steag propriu, sub Steaua lui David, formată din evrei și condusă de ofițeri evrei.

Domnul din New York [Mr. Somers] *a introdus deja o rezoluție în acest scop.*

DI Sacks: *Domnule vorbitor, îmi permiteți să vă întrerup?*

DI Fish: *Vă rog.*

DI Sacks: *Vreau să fac o observație la adresa domnului din New York. Sper că dînsul nu se referă la americanii de origine evreiască. Aceștia trebuie să își asume responsabilitatea de a lupta în armata americană.*

DI Fish: *Domnul are dreptate și mă bucur că a făcut această remarcă. Cetățenii de origine evreiască servesc și, bineînțeles, vor servi în continuare în armata americană, la fel cu toți ceilalți cetățeni. Este vorba însă despre cei originari din Palestina, care fac parte din aceeași categorie cu cehoslovacii, polonezii și celelalte popoare care doresc să își apere țara. Sînt convins că domnul din Pennsylvania este de acord cu acest punct de vedere.*

DI Sacks: *Într-adevăr. Domnul îmi permite să-l întrerup încă o dată?*

DI Fish: *Vă rog.*

DI Sacks: *Vă pot spune că armata americană numără un milion de soldați. Dintre aceștia, o sută de mii sînt de origine evreiască. Vreau să spun că aceasta este țara lor.*

Dl Fish: *Este adevărat. Și în ultimul război evreii au luptat în armata noastră.*

Dl Sacks: *Dar cei ce trăiesc în Palestina au nevoie de o armată a lor, iar Marea Britanie refuză să permită constituirea și echiparea unei astfel de armate. Aici voiați să ajungeți.*

Dl Fish: *Corect. Este ceea ce dumneavoastră susțineți și pe care eu, în calitate de autor al Rezoluției Sioniste adoptate de Congres în 1922, vă recomand să aprobați.*

Dl Saks: *Eu sînt de acord.*

Dl Fish: *Și cred că armata evreiască, ce poate fi trimisă la luptă în Palestina sau în altă zonă a Orientului Apropiat, trebuie echipată utilizînd bani din fondul pus la dispoziție prin legea Lease-Lend.*"

La începutul lui 1943, am propus Congresului o rezoluție care să îl condamne pe Hitler pentru politica să rasială inumană, pentru omorîrea a milioane de evrei în camere de gazare și am chemat toate națiunile lumii să se alăture rezoluției. Deși întreaga Europă aflase între timp despre atrocitățile lui Hitler, Departamentul de Stat al lui Roosevelt a afirmat că nu are cunoștință despre asemenea fapte și s-a opus rezoluției.

În autobiografia sa *A Child of the Century*, Ben Hecht scria că „Refuzul președintelui Roosevelt de a face un gest umanitar, numeroasele cuvîntări confuze în legătură cu situația evreilor, indiferența față de cel mai mare genocid al istoriei" nu pot fi înțelese. Și adăuga: „Am fost informat de către David Niles, secretarul șef evreu al lui Roosevelt, că Președintele nu va ține nici un discurs și nu va da nici o declarație de condamnare a Germaniei pentru exterminarea evreilor.

Arthur Morse, a cărui carte *While Six Million Died* este o expunere șocantă a modului în care Roosevelt a întors spatele situației dramatice a milioanelor de evrei europeni, spune că, în ianuarie 1944, președintelui Roosevelt i-au fost arătate senzaționalele concluzii ale memorandumului secret „Acest guvern a încuviințat omorîrea evreilor". Memorandumul acuza Departamentul de Stat nu numai de a nu fi folosit mecanismele guvernamentale pentru a-i salva pe evrei de nebunia lui Hitler, ci chiar că s-a opus salvării acestor oameni. Raportul acuza, de asemenea, „anumite oficialități din Departamentul de Stat, care continuă să susțină această politică", de a refuza „să ia măsuri hotărîte pentru a stopa exterminarea evreilor."

Acuzația lui Morse la adresa Președintelui și implicit a cabinetului său este susținută de către David Wyman în cartea sa *Abandonment of the Jews*. Wyman insistă asupra faptului că Roosevelt aflase încă din decembrie 1942 despre planul de exterminare. Totuși, susține el, Președintele n-a ridicat nici măcar un deget în favoarea evreilor aflați în primejdie. Autorul menționează că o înaltă oficialitate din Departamentul de Stat, R. Borden Reams, cere acum liderilor evrei „să înceteze actuala campanie publică mondială împotriva «crimei în masă»". Arthur Morse povestește: „Domnul Hamilton Fish, Jr., din New York, membru al Camerei Reprezentanților, a telefonat la Departamentul de Stat interesîndu-se despre raportul asupra crimei în masă și întrebînd dacă Departamentul are vreo sugestie în legătură cu încercarea de a-i opri pe naziști. Fish era un izolaționist, dar a fost impresionat de o scrisoare a lui Pierre Van Passen, publicată în *New York Times*. Van Passen, un jurnalist care i-a văzut nemijlocit pe naziști acționînd, scria: „A nu lua atitudine acum, cînd mii de evrei inocenți și neînarmați sînt omorîți zilnic, este nu numai o trădare a solidarității umane elementare, ci chiar o încuviințare dată Gestapoului pentru a continua și a intensifica îngrozitorul program de exterminare".

La Departamentul de Stat, Fish a fost îndrumat spre [R. Borden] Reams. Întrebat despre afirmațiile lui Van Passen, Reams, funcționarul oficial însărcinat cu „Problemele evreiești", a răspuns că problema a fost studiată, dar că acuzațiile cu privire la crimele naziștilor nu se confirmă."

Refuzul președintelui Roosevelt de a ridica problema genocidului hitlerist și tăcerea sa absolută atunci cînd milioane de oameni mureau au încurajat planurile maniace de exterminare ale lui Hitler.

De fapt, problema nu era complet nouă. Mai înainte, în 1933 introdusesem o rezoluție în Camera Reprezentanților, care suna astfel: „Avînd în vedere faptul că guvernul german continuă o politică barbară de persecuții economice și represiune împotriva evreilor din Germania; avînd în vedere faptul că guvernul german a recunoscut intenția sa de a-i priva pe evrei de drepturile lor cetățenești, politice și economice; avînd în vedere faptul că cei șase sute de mii de evrei din Germania, reprezentînd 1 %

din populație, reprezintă o comunitate pașnică, corectă, muncitoare și lipsită de apărare, în consecință Camera Reprezentanților de comun acord cu Senatul regretă continuarea persecutării evreilor din Germania și își exprimă în mod expres simpatia față de ei în aceste momente grele, de umilire și discriminare economică și cere Președintelui Statelor Unite să uzeze de bunele sale oficii pentru a pretinde Germaniei să respecte drepturile cetățenești și economice ale evreilor, să pună capăt discriminărilor rasiale și persecuțiilor pe motive religioase, în interesul întregii umanități, al dreptății și al păcii internaționale."

Întotdeauna am regretat că această rezoluție propusă în 1933, cînd persecuțiile abia începeau, nu a fost adoptată. Ea ar fi putut opri nedreptățile și, în consecință, ar fi putut schimba în bine cursul istoriei.

Discursul meu în favoarea acestei rezoluții a fost prudent, dar hotărît. Cred că în cuvintele mele am expus exact părerea poporului american despre problema evreiască: „Fără intenția de a mă amesteca în treburile instituțiilor germane, fac apel la corectitudine, la spirit de dreptate și la toleranță pentru a nu sfida progresul omenirii și a ne întoarce cu două sute de ani înapoi, lipsindu-i pe evreii germani de drepturile lor cetățenești și economice, alungîndu-i ca pe niște paria în ghetouri mizere și supraaglomerate.

Tragicele persecuții la care sînt supuși evreii germani reprezintă o nouă pagină în istoria lungă și neagră a acestui popor mult încercat. Guvernul american nu a aprobat niciodată fanatismul și persecuțiile ei, dimpotrivă, a garantat tuturor cetățenilor libertatea conștiinței. Politica tradițională americană în legătură cu populația de origine evreiască este sintetizată cel mai bine în cuvintele adresate de George Washington comunității evreiești la Newport, în 1790: „Fie ca toți fiii lui Avraam care trăiesc în această țară să merite simpatia cu care sînt priviți de către ceilalți locuitori, aici, unde fiecare om se poate simți acasă, în siguranță, sub vița și smochinul său".

Fac apel la mai multă dreptate și echitate pentru evreii din Germania și de pretutindeni, pentru acești oameni cinstiți care practică în liniște și pace o religie străveche și nu cer decît să le fie protejate viețile, proprietatea și drepturi egale la muncă.

O continuare a persecuțiilor economice la adresa evreilor ar fi o palmă dată civilizației și o piedică în calea relațiilor de prietenie între națiuni."

Într-o scrisoare pe care am adresat-o în același an judecătorului Wendell P. Stafford, înregistrată în Buletinul Oficial al Congresului la data de 6 iulie 1933, spuneam, printre altele: „Orice națiune, orice popor obișnuit cu egalitatea în fața legii, și cu atît mai mult poporul american, trebuie să ia atitudine împotriva politicii crude și brutale la care sînt supuși cetățenii evrei ai Germaniei, obligați să se întoarcă în sărăcia și morbiditatea ghetourilor.

Poporul american este șocat și îngrozit la gîndul că un guvern al unei țări ca Germania, și vorbesc de pe poziția unui prieten adevărat al poporului german, își permite să batjocorească civilizația umilind prin mijloace economice o întreagă rasă. Cu douăzeci de ani în urmă, lumea întreagă s-a ridicat împotriva Germaniei și ferească Dumnezeu ca acest lucru să se repete. Promovînd și încurajînd nedreptăți intolerabile împotriva evreilor, liderii germani nu mai pot cere nimic opiniei publice internaționale.

Lupta a început și trebuie să continue pînă cînd vor fi respectate drepturile omului și în special ale evreilor."

Curînd după ce această scrisoare a devenit publică, m-am bucurat să aflu că Samuel Untermyer, președintele Organizației Internaționale a Evreilor și al Ligii pentru Apărarea Drepturilor Evreilor, cu caracter nesectarist, a spus despre mine: „Domnul Fish este cunoscut ca unul dintre cei mai buni prieteni și susținători pe care evreii i-au avut vreodată în această țară". Sper că laudele domnului Untermyer la adresa unui congresman vor avea un oarecare efect asupra acțiunilor lui Franklin Roosevelt.

Pînă la urmă, Roosevelt și-a dat seama de primejdiile prin care trec evreii ca rezultat al războiului. Într-un raport confidențial trimis secretarului de stat Hull, Președintele scria: „Cred... că după terminarea războiului european... va exista un mare număr de refugiați. Acești oameni se vor refugia fie pentru că nu li se va mai permite să rămînă în aceleași locuri, fie pentru că le-au fost distruse proprietățile și nu au nici o șansă să înceapă o viață nouă în vechile cadre. Dar vor mai fi și refugiați din

motive morale, creștini și evrei ale căror familii au fost decimate și care vor să o ia de la capăt într-un mediu nou."

Desigur, am făcut tot posibilul pentru a menține atenția administrației asupra problemelor evreiești. La 10 decembrie 1942, am scris secretarului de stat Hull pentru a protesta împotriva masacrării evreilor din Europa: „Am fost șocat de repetatele informații din presa americană privind posibila masacrare zilnică a șapte mii de evrei în teritoriile ocupate de către naziști.

Vă rog să-mi puneți la dispoziție toate informațiile referitoare la asemenea atrocități de care dispuneți, precum și propuneri pentru oprirea carnagiului în Europa Centrală și de Est.

Este posibilă o acțiune a Congresului și administrației care să stăvilească pogromul evreilor din Polonia și Europa de Est? Este posibil să ne asigurăm sprijinul unor țări neutre, cum ar fi Suedia, Spania sau Turcia?

M-am pronunțat întotdeauna împotriva persecutării minorităților pe motive de rasă, culoare sau religie și aș fi bucuros să pot coopera în mod constructiv pentru stoparea acestor asasinate a unor oameni lipsiți de apărare."

O săptămînă mai tîrziu, mi-a venit din partea rabinului Herman Bick, un prieten ale cărui sfaturi le prețuiesc foarte mult, următoarea scrisoare:

„Am citit în Buletinul oficial al Congresului, la pagina 9868, discursul dumneavoastră și scrisoarea pe care ați adresat-o secretarului de stat în problema pogromului evreilor. Dumnezeu să vă binecuvînteze. Tot dumneavoastră ați determinat votarea Rezoluției Palestina, bazată pe Declarația Balfour. Dacă vă mai amintiți, evreii din Middletown, N.Y., au organizat un banchet în onoarea dumneavoastră și v-au dăruit o Biblie ebraică". Eu eram atunci rabin și am avut plăcerea să prezidez întîlnirea. Am citit scrisoarea dumneavoastră Asociației Rabinilor din Boston. În ziua respectivă ne-a onorat și prezența unui colonel care în primul război mondial a comandat un regiment format din soldați de culoare. Domnia sa a avut numai cuvinte de laudă la adresa singurului congresman de culoare. Dacă am avea în Congres mai mulți oameni ca dumneavoastră, viitorul Americii ar fi asigurat.

Vă mulțumesc și vă asigur că aceste cuvinte au izvorît din adîncul inimii.

Rabinul Bick, unul dintre foștii dumneavoastră alegători."

Un alt proeminent lider evreu al statului New York, Seymour S. Cohen, președintele Consiliului Comunității Evreiești din Newburgh, a adresat următoarea scrisoare către redactorul-șef al revistei *Newburgh News*: „În ultimul timp, au apărut foarte multe articole despre crimele săvîrșite împotriva evreilor în Europa hitleristă. M-a impresionat declarația publică a vechiului meu prieten, congresmanul Hamilton Fish, care cere să fie luate imediat toate măsurile posibile pentru a opri masacrarea acestor oameni fără apărare. În timpul îndelungatei sale cariere publice, colonelul Fish a fost un campion al apărării drepturilor minorităților. Cred că ajutorul său, în calitate de demnitar la Washington, va fi de mare importanță. Conform documentelor aflate la dispoziția Departamentului de Stat pînă acum au fost eliminate două milioane de evrei, iar alte cinci milioane se află în lagărele ce aduc moartea prin gazare sau împușcare. Tineri și bătrîni sînt aruncați în gropi comune pe care sînt constrînși să și le sape singuri. Toate acestea, în timp ce în Statele Unite nu se organizează nici un protest.

La un moment dat, încercînd să salvez un vapor cu refugiați evrei, am apelat la ajutorul prietenului meu, avocatul Lawrence Berenson, care a reușit să strîngă aproximativ o sută de mii de dolari. Am oferit această sumă generalului Rafael Trujillo, din Republica Dominicană, și dictatorul a acceptat să primească vasul cu refugiați. Poate că mulți dintre urmașii acelor refugiați trăiesc și astăzi acolo, fără să știe cine le-au fost binefăcătorii.

Aș vrea să repet aici o întîmplare povestită de alții despre efortul meu pentru salvarea evreilor. În august 1939, mă aflam în Europa, în calitate de președinte al unei delegații a Congresului ce urma să participe la lucrările Conferinței Interparlamentare. O veche și bună prietenă, Fanny Holtzman — excelent avocat — m-a rugat să o ajut să obțină vize de emigrare pentru evreii din Germania. Mai colaborasem pentru a-i ajuta pe emigranții evrei împotmoliți în hățișul birocratic de la Ellis Island, încercînd să intre în Statele Unite.

I-am spus că aș face — sau aș semna — orice pentru a ajuta cît mai mulți evrei să scape de Hitler și de cei de teapa lui. M-am oferit de asemenea să încerc obținerea unui ajutor din partea Congresului deși, i-am spus sincer, e foarte puțin probabil

ca administrația Roosevelt să aprobe o lege în favoarea unui influx masiv de refugiați.

Fanny mi-a telefonat din nou a doua zi — eram la Londra — și mi-a spus că trebuie să ne întîlnim în Berlin imediat, pentru că tentativa ei de a ajuta emigranții a fost zădărnicită, aceștia fiind catalogați drept „evrei isterici".

M-am înfuriat teribil și am strigat: „Dar ce ar trebui să facă? Să stea liniștiți și să aștepte să-i omoare Hitler? Dacă se poate face ceva, te voi sprijini."

Am anulat toate dejunurile oficiale programate și am luat primul avion spre Berlin. La sosire, am constatat că Fanny pregătise un teanc de formulare pentru viză ce așteptau semnătura mea, iar ambasada americană fusese anunțată că trebuie să sosească un congresman influent.

Fanny m-a avertizat că ambasada americană ar avea nevoie de acoperire legală pentru ca cererile să fie acceptate de către Departamentul de Stat. Ambasadorul nostru în Germania fusese rechemat de către Roosevelt cu un an în urmă. În glumă, a adăugat că ar trebui să eliberăm vize imigranților pentru vizitarea Expoziției Universale. Pentru mine nu a fost o glumă, ci soluția problemei. Ne-am hotărît să încercăm obținerea cît mai multor vize pentru persoane care, oficial, vor vizita expoziția din New York. Ne-am prezentat la ambasadă și am cerut un număr foarte mare de vize turistice pe o perioadă de trei luni. Fanny avea deja numele și actele necesare, iar eu am semnat vize în alb. A fost o zi fructuoasă.

Am continuat să susțin cauza evreilor și pe canale normale, oficiale. La 14 ianuarie 1943, am propus Congresului următoarea rezoluție de protest la adresa politicii de exterminare a lui Hitler: „Ținînd seama de faptul că nedreptățile menționate sînt enorme, problema capătă caracter internațional, fiecare țară, guvern și confesiune fiind interesată în rezolvarea acesteia.

De aceea,

SENATUL ȘI CAMERA REPREZENTANȚILOR STATELOR UNITE ALE AMERICII, REUNITE ÎN ȘEDINȚĂ COMUNĂ, hotărăsc:

Congresul Statelor Unite privește cu dezgust și consternare crimele în masă ale naziștilor făcute asupra bărbaților, femeilor

și copiilor evrei lipsiți de apărare, continuarea politicii de persecutare a minorităților din Europa Centrală și teritoriile ocupate, în virtutea intolerabilei și de neiertat doctrine rasiste, și încercarea de a extermina aceste minorități etnice și religioase, fapte ce violează legile internaționale, legile omenești și ale lui Dumnezeu."

Întotdeauna m-am mîndrit cu faptul că am inițiat și am sprijinit această rezoluție de protest împotriva rasismului nazist și a politicii de exterminare. În timpul lui Hitler, evreii din toată Europa erau adunați și trimiși în lagăre de concentrare precum Dachau și Auschwitz. În acest fel au fost lichidate trei milioane de evrei. Printre altele trebuie remarcat că nu există un protest oficial venit din partea lui Stalin sau a Rusiei Sovietice, fapt oarecum explicabil, dat fiind că liderul rus el însuși asasina în masă. Este însă incredibil că Departamentul de Stat și Casa Albă ar fi putut să nu reacționeze la măcelărirea a milioane de evrei neajutorați, la această uriașă pată de sînge ce marchează comportarea inumană a omului față de om.

CAPITOLUL XXII

VENDETA

Fiind cel mai marcant membru republican al Comitetului pentru Afaceri Externe, cît și al puternicului Comitet Legislativ, mă aflam în situația de a bloca multe din acțiunile politice ale lui Roosevelt în favoarea războiului și repetatele sale încercări de a-și amplifica puterea dincolo de limitele constituționale.

Unul din motivele lui de iritare era și faptul că eu reprezentam districtul în care se afla reședința sa din Hyde Park. Deși rareori dădea atenție acestui oraș în timpul campaniilor electorale prezidențiale, îl nemulțumea faptul că eu mă bazam tocmai pe această circumscripție, care îmi asigura o majoritate covîrșitoare atunci cînd, la fiecare doi ani, candidam pentru realegere. Roosevelt a avut un rol activ în încercarea de a mă scoate din Congres. Deoarece nu a reușit să mă învingă prin vot, s-a decis să mă pună sub acuzare.

Prima încercare, în anii '30, a făcut-o Departamentul Trezoreriei, care mi-a înscenat o acuzație legată de taxe; mi s-a comunicat că am o restanță de cinci mii de dolari la plata impozitelor. Am insistat că mi-am declarat cinstit veniturile și că nu intenționam să înșel guvernul în privința veniturilor provenite din impozite. I-am cerut prietenului meu Lawrence Berenson, un distins avocat, jucător de rezervă în echipa mea de fotbal de la Harvard, să mă reprezinte. El a susținut imediat că am fost în mod incorect indicat de către Departamentul Trezoreriei și că nu aveam impozite suplimentare. M-a anunțat apoi că mă va reprezenta gratuit.

Procesul a trenat cîțiva ani, costînd guvernul multe mii de dolari în încercarea de a mă determina să vărs banii, ceea ce, dacă aș fi acceptat, mi-ar fi pătat reputația. Trecînd timpul, funcționarii Trezoreriei au început să reducă suma pe care pretindeau că o datorez guvernului. La un moment dat aș fi putut închide incidentul depunînd cinci sute de dolari; mai tîrziu, suma a scăzut la o sută de dolari. I-am spus lui Lawrence Berenson, că întrucît nu datoram nimic, nu voi plăti nici măcar un cent. În cele din urmă, Departamentul Trezoreriei a admis eroarea și mi-a rambursat optzeci de dolari drept cheltuieli.

Ca o notă aparte, trebuie să adaug că propriile documente de impunere ale lui Roosevelt meritau o examinare mai amănunțită din partea Departamentului Trezoreriei. Roosevelt își acorda substanțiale reduceri ale impozitelor pe venituri, pretinzînd că luxoasa lui reședință din Hyde Park era utilizată ca fermă. Dar Roosevelt nu era nicidecum fermier și habar n-avea de agricultură, așa cum știau foarte bine locuitorii din Hyde Park. L-am tachinat pe noul-alesul Președinte cu privire la pretenția lui de a fi considerat fermier în scrisoarea „Dragă Franklin", din februarie 1933, care conținea un post-scriptum de mînă: „De la fermier la fermier, dacă-ți pot fi de folos, cheamă-mă!"

Următoarea tentativă de compromitere a survenit cînd am plecat la Oslo, în Norvegia, ca șef al delegației americane la Uniunea Interparlamentară. Din cei douăzeci și opt de membri, douăzeci și patru erau din Camera Reprezentanților, iar patru erau senatori, egal împărțiți între cele două partide importante. Roosevelt trebuie să fi fost atît de surprins de alegerea mea ca șef al delegației, și s-a temut atît de mult că noi am fi putut convinge șefii statelor europene să evite războiul prin negocieri, încît a ordonat Departamentului de Stat să supravegheze activitatea mea și să-i raporteze comentariile mele politice.

În noiembrie 1939, Roosevelt i-a scris prietenului meu Bernard Baruch, spunîndu-i că: „...prin diverse mijloace a făcut o verificare a vizitei pe care un renumit om de stat, fără personalitate, onorabilul Ham Fish, a întreprins-o vara trecută în Europa. Iată un extras care vă va amuza, pentru că sînt sigur că nici dumneavoastră și nici eu, aparținînd școlii pragmatice, nu l-am

fi delegat pe onorabilul Ham să ne reprezinte sau să vorbească în numele nostru.

Aș dori ca acest urs bătrîn să se întoarcă la Harvard și să se ocupe de echipa lui de fotbal. E singura treabă la care se pricepe."

(Întîmplător, înainte de a pleca la Oslo, Baruch m-a rugat să-l ajut să-i convingă pe conducătorii Marii Britanii, Franței și Germaniei să accepte un plan de colonizare a evreilor europeni. Bineînțeles că am acceptat.)

În timp ce mă aflam în Europa, l-am întîlnit pe ambasadorul ambulant al lui Roosevelt, William Bullitt, cu care am discutat liber și deschis, și el a fost de acord cu acțiunile mele; niciodată nu mi-a sugerat că aș fi procedat ilegal. Evident, atitudinea lui nu reprezenta punctul de vedere al Președintelui.

La 29 august 1939, Roosevelt a trimis secretarului de Stat Hull, următoarea notă: „Cred că e momentul ca domnul Fish să fie supus unei verificări atente. Declarațiile sale la sosirea în Europa, acțiunile sale la Conferința de la Oslo, precum și afirmațiile făcute ieri și alaltăieri la Berlin reprezintă o încălcare a regulamentului, care interzice oricărui cetățean american să se implice în relații privind politica noastră externă, cu alte națiuni.

Dacă s-ar formula o acuzație bine întemeiată împotriva lui, s-ar putea lua una din următoarele măsuri: (a) condamnarea pe baza legilor existente, întrucît nu acționează în calitate oficială; (b) supunerea cazului spre examinarea Camerei Reprezentanților cînd aceasta se va reuni; (c) punerea sub acuzare fie prin informarea președintelui Camerei Reprezentanților, fie a altor membri ai Camerei.

Hull i-a comunicat lui Roosevelt că nu există o bază legală pentru a deschide vreo acțiune împotriva mea, deoarece nu încălcasem nici o lege și acționasem în limita împuternicirilor mele ca șef al delegației.

În 1942 s-au mai făcut două încercări de a mă pune sub acuzare. La 15 aprilie, Roosevelt a dat instrucțiuni secretarului Trezoreriei Henry Morgenthau, un alt mare proprietar din Hudson Valley, să apeleze la biroul de investigații al Departamentului Trezoreriei pentru a-mi verifica impozitele pe venituri pe o pe-

rioadă de cîțiva ani. A fost însă imposibil să se fabrice un „caz" împotriva mea. Pur și simplu nu făcusem nimic incorect.

O lună mai tîrziu, printr-o notă confidențială, Roosevelt l-a informat pe J. Edgar Hoover, directorul F.B.I., că o doamnă Vanderbilt Webb, din Garrison, New York, care organizase un comitet pentru realegerea mea, avea „ccccuri neacoperite totalizînd cîteva sute de mii de dolari, care trecuseră prin mîinile lui Fish pentru activități subversive". Această afirmație, ca și toate celelalte, era pur și simplu absurdă. Nici măcar nu auzisem de „cele cîteva sute de mii de dolari" de care eram acuzat că le manipulasem. Abia îmi ajungeau banii pentru campania mea electorală încît a trebuit să împrumut bani pentru a-i trimite pe copii la școală, iar salariul meu de congresman era de zece mii de dolari pe an. Și această încercare de a-mi știrbi reputația a eșuat.

Atacurile răzbunătoare ale lui Roosevelt la adresa mea contrastau cu încercările mele de a fi deschis și onest. Mai mult, i-am luat apărarea de la tribuna Camerei, cînd am aflat că a fost subiectul atacurilor murdare ale naziștilor americani.

> *„Dl Fish:* Domnule președinte, îmi asum astăzi un rol neobișnuit în Camera Reprezentanților și, posibil, în întreaga țară. Întîmplător reprezint districtul din care provine Președintele Statelor Unite. Probabil că am fost cel dintîi între aceia care au criticat politica sa și în repetate rînduri am evidențiat eșecul acestei politici. Dar, în ultima săptămînă, la celebrarea zilei de naștere a lui Washington, Liga Fascistă care urmărește să distrugă libertățile americane, instituțiile noastre, forma de guvernare republicană și constituțională, s-a adunat la Madison Square Garden, în New York. Delegații l-au calomniat și ponegrit pe Președintele Statelor Unite. L-au atacat în mod josnic.
>
> Ca reprezentant în Congres din partea districtului său doresc să spun că... atunci cînd fasciștii profercază ofense personale... la adresa Președintelui Statelor Unite, eu, ca republican, sînt indignat de aceste atacuri murdare și le denunț în mod deschis... Noi, republicanii, vom continua să atacăm politica președintelui Roosevelt, vom continua să dezvăluim metodele sale cronate, radicale și periculoase, dar nu vom recurge la insulte personale sau ocări.
>
> Am introdus o rezoluție în Camera Reprezentanților, care trebuie să obțină sprijinul ambelor părți. Aceasta interzice înarmarea, instruirea și formarea oricăror grupări străine, fasciste, comuniste și naziste. Le cer democraților ca și republicanilor și în mod special celor din Comitet

cărora li se adresează cererea, să o prezinte Camerei și să ne ofere șansa să o transformăm în lege."

Utilizarea unor atacuri josnice este o altă legătură între Roosevelt și toate celelalte grupări — naziste, comuniste și stînga radicală — care doresc puterea. În goana lor după putere, ei au apelat la toate mijloacele pentru a-și zdrobi adversarii.

Trăind în preajma New York-ului, locul de unde emana majoritatea propagandei false și corupte — și fiind unul dintre esticii care am condus lupta împotriva New Deal-ului, comunismului și intrării noastre în război — am fost principala țintă a unor astfel de atacuri.

În timpul campaniei prezidențiale din 1940, au fost distribuite în districtul meu o sută de mii de fotografii în care apăream alături de liderul nazist Fritz Kuhn. Textul atașat imaginii pretindea că amîndoi am fi angajați într-o conspirație lipsită de scrupule pentru răsturnarea cîrmuirii. Adevărul este că l-am întîlnit o dată pe Fritz Kuhn în vara lui 1938, cînd am fost delegat la Convenția statului New York, la Albany, și la care am fost numit președinte al Comisiei pentru Probleme Militare. Am introdus o rezoluție de interzicere a înarmării, echipării și instruirii organizațiilor extremiste, naziste sau comuniste. Propunerea mea s-a bucurat de o largă audiență în Biroul Camerei. Fritz Kuhn a apărut neinvitat în fața Comitetului, exprimîndu-se împotriva propunerii mele.

În ciuda obiecțiilor lui, Comitetul a aprobat în întregime propunerea mea și Convenția a adoptat-o. În timpul audierilor, ca de obicei în asemenea cazuri, un fotograf mi-a luat un instantaneu vorbind cu Fritz Kuhn, și de aici a început calomnierea — prin asocierea persoanei mele cu cea a unui om pe care îl disprețuiam și a cărui organizație îmi propusesem să o desființez.

O altă fotografie, distribuită în cursul campaniei anului 1940, mă înfățișa vorbind la mitingul organizat la Madison Square Garden, cu prilejul Zilei Germaniei în anul 1938. Imaginea surprinsese o mică emblemă nazistă, plasată în spatele platformei destinate vorbitorului, de unde ar fi trebuit să rezulte că am luat cuvîntul la o adunare nazistă. Adevărul era însă cu totul altul. Naziștii boicotaseră mitingul tocmai pentru că eu fusesem invitat. Printre altele, îi nemulțumi-

se inițiativa mea de a introduce în Congres o rezoluție ce condamna persecutarea brutală a evreilor în Germania. Mica emblemă nazistă de la miting nu era altceva decît stema Germaniei la data aceea.

Reuniunea americanilor loiali de origine germană, prilejuită de Ziua Germaniei, s-a ținut anual, pe data de 30 octombrie, în New York, generații de-a rîndul. Printre vorbitori s-au aflat ambasadorul german, senatorul Robert Wagner și alte oficialități proeminente. În discursul meu, am cerut tuturor americanilor de origine germană să susțină guvernul nostru atît în vreme de pace, cît și în timp de război. De asemenea, mi-am exprimat din nou convingerea că Statele Unite nu trebuie să se implice în conflictele bătrînului continent. Imaginea mea pe fundalul steagului nazist a fost răspîndită de ziarul comunist *Daily Worker*, care, ignorînd deliberat conținutul cuvîntării, urmărea, prin discreditarea americanismului meu, să promoveze cauza comunistă.

Și alte ziare, mai respectabile, au utilizat același tip de tactici murdare împotriva tuturor celor ce se opuneau intervenției în războiul european. În 1943, John O'Donnel, șeful biroului din Washington al cotidianului *New York Daily News*, a primit cincizeci de mii de dolari despăgubiri în urma unui proces de defăimare împotriva ziarului *Philadelphia Record*, care a publicat un editorial în care O'Donnel era prezentat drept filonazist și acuzat că a sprijinit „distrugerea Imperiului Britanic, suprimarea organizațiilor muncitorești și exterminarea evreilor". Eu însumi am fost victima unei campanii insistente care urmărea să asocieze persoana mea cu mișcarea nazistă, prin intermediul ziarului *PM*, care alătura fiecărui articol despre mine schița unui pește mort.

Am fost denigrat și de către redactorul Drew Pearson, un jurnalist mereu în căutare de afaceri murdare, care a fost denunțat și refuzat de mai multe personalități publice, între care Roosevelt, președintele Truman, generalul MacArthur și secretarul de Stat Hull. Într-un articol publicat în 1939, Pearson susținea că dețin o casă în New York, închiriată consulului german Otto von Kiep. Mai pretindea că am dublat chiria din momentul în care Hitler venise la putere, sugerînd că fie am fost mituit, fie profitam, într-un fel sau altul, de pe urma regimului nazist.

Adevărul era că proprietarul casei fusese tatăl meu, care o închiriase consulului german înainte de venirea la putere a regimului nazist. După moartea tatălui meu, proprietatea a revenit cumnatului meu, Harry Forster. El mi-a spus că, departe de a crește chiria în urma venirii lui Hitler la putere, fusese nevoit să o reducă pînă la patru sute de dolari anual, datorită scăderii cererilor de închiriere survenite în urma crizei economice.

Trebuie să mai spun ceva despre Otto von Kiep. Îndată ce Germania a declarat război Statelor Unite, a revenit acasă, unde a avut curajul să critice deschis politica lui Hitler. În 1944 a participat la complotul împotriva lui Hitler. Eșecul conspirației a dus la arestarea lui. A fost torturat cumplit pentru că a refuzat să divulge numele prietenilor participanți la complot. Aceasta a fost adevărata față a acestui om, care ar fi meritat un monument pentru eroismul său.

Ca mulți alții de teapa lui, Pearson a fost mînat de goana după senzațional și de o dorință perversă de a distruge imaginea celor care îi antipatiza din cauza convingerilor politice. Nu a scris niciodată un cuvînt despre eroismul lui Kiep sau despre tragica lui moarte în mîinile naziștilor. Nu era stilul lui.

Într-o altă situație, Președintele Roosevelt s-a folosit de actrița Helen Hayes pentru a desfășura o propagandă mincinoasă, menită să inducă în eroare cu privire la mine. Cîteva jurnale din New York și New Jersey au publicat acuzația formulată de Miss Hayes că aș fi votat contra fortificării Guamului. Nu era decît un fals grosolan. Niciodată nu s-a votat în Congres fortificarea Guamului. Cîțiva ani mai tîrziu, un funcționar al Camerei Reprezentanților mi-a trimis o scrisoare în care confirma că nu a fost niciodată un vot pe această temă, ci, mai degrabă, unul referitor la dragarea portului Guam, susținută de majoritatea republicanilor. Ca o ironie a soartei, Roosevelt și liderii democrați din Congres s-au opus. Pe scurt, Miss Hayes a fost utilizată ca un pion, asemenea multora din industria spectacolului.

Dar au fost și clipe plăcute, ca acelea cînd decența și loialitatea poporului fac politica demnă de respect. În această privință, îi datorez recunoștință vechiului meu prieten Bill Doulin, multă vreme o personalitate marcantă a vieții politice din districtul Orange și care, în lunga perioadă în care a deținut președinția

Organizației Republicane din Orange a fost supranumit Domnul Republican.

În timpul campaniei electorale din 1944, Bill a fost contactat de o femeie (al cărei nume nu mi-l amintesc) aflată în slujba oponentului meu, Bennett. Aceasta i-a divulgat că Bennett era extrem de interesat să eîștige sprijinul Organizației Republicane din Orange și i-a spus lui Bill, care în acea perioadă era vicepreședinte al comitetului districtual, că dacă ar veni la cartierul general al lui Bennett și ar accepta „să discute" pînă după alegeri, ar putea „fixa un preț". Simțul umorului i-a dictat lui Bill să-i spună femeii că prețul său este cincisprezece mii de dolari, o sumă foarte mare pentru 1944.

„M-am gîndit că va fi dată afară pe ușă din biroul lui Bennett", mi-a povestit Bill cîteva luni mai tîrziu. Dar ea mi-a telefonat să-mi confirme că voi primi jumătate din bani acum și jumătate după alegeri. I-am răspuns că a fost doar o glumă... că nu sînt interesat. Nu l-aș trăda pe Ham Fish pentru un milion de dolari!" Bill Doulin spune această poveste de atunci și pînă în zilele noastre. Fiecare locuitor din districtul Orange trebuie să o fi auzit de cel puțin douăzeci de ori.

Nu poate mira deci pe nimeni că, cu ajutorul unor susținători atît de fideli ca Bill Doulin, am păstrat majoritatea în districtul Orange.

Înăbușirea disidenței politice legitime a devenit rapid politică guvernamentală. Am refuzat să mă las intimidat și redus la tăcere cînd în 1940, la cererea Președintelui Roosevelt, democrații au decretat Legea cu privire la străini. În 1943, administrația Roosevelt a adus în fața tribunalului treizeci și patru de americani pe baza unei acuzații șubrede referitoare la un fel de conspirație cu Hitler. Adevărata lor crimă fusese opoziția față de politica interven ționistă a lui Roosevelt și implicarea Statelor Unite în război. Din fericire, multe din condamnările făcute pe baza acestei legi au fost anulate de Curtea Supremă.

Acuzațiile murdare ale lui Walter Winchell erau mult mai greu de înlăturat, deoarece nu le-ar fi retractat niciodată și nici nu exista o Curte Supremă care să respingă asemenea iresponsabilitate. Un exemplu tipic al josnicei sale propagande era un articol la rubrica de bîrfe, în care mă acuza că am cerut pianistului să

cînte o anumită melodie într-un restaurant în New York numind-o în nemțește, gest prezentat ca nepatriotic. În realitate, nu auzisem niciodată melodia și n ci nu vorbeam germana. Împreună cu mine se afla o verișoară a președintelui Roosevelt și un alt american. El a cerut să se cînte respectiva melodie, menționîndu-i titlul nemțesc.

Dacă acest incident pare banal — și așa și este — trebuie adăugat că Walter Winchell a fost foarte bucuros cînd a fost prezentată în grabă prin Legiunea Americană o rezoluție care mă acuza de abuz în utilizarea privilegiului de francare a scrisorilor. Winchell a anunțat că, dacă Legiunea anulează acțiunea împotriva mea, îmi va rezerva un sfert de oră la rubrica sa radiofonică și va mînca *Buletinul Oficial al Congresului*. Legiunea a respins rezoluția în unanimitate cînd s-a dovedit că era o plăsmuire bazată pe minciuni, dar nu mi s-a oferit niciodată timpul promis la radio. Cît despre *Buletinul Oficial*, nu i-am dorit un astfel de rău, încît să fie mîncat de un om ca Winchell.

CAPITOLUL XXIII

EȘECUL CAMPANIILOR ELECTORALE DIN ANII 1940 ȘI 1944

Ar fi o greșeală să învinovățim poporul american pentru greșelile dezastruoase ale lui Roosevelt, deoarece populația a fost lipsită de mijloacele politice prin intermediul căruia să-și poată exprima propriul punct de vedere. În timpul alegerilor din anii 1940 și 1944, candidații republicani și democrați au avut aceleași poziții în probleme de politică externă. Republicanii, reprezentați de Wendell L. Wilkie, în 1940, și de Thomas E. Dewey, în 1944, s-au prezentat în fața națiunii susținînd politica interven ționistă a lui Roosevelt, ca și New Deal-ul, avînd ca unic argument afirmația că ei ar fi putut face o treabă mai bună.

Aceasta a fost o platformă absurdă, mai ales dacă avem în vedere importanța problemelor cu care se confruntau Statele Unite ca și firavul suport de care se bucura interven ționismul în opinia publică americană. Practic, desfășurînd o campanie paralelă cu cea a republicanilor, democrații au privat electoratul de dreptul de vot, pentru că în fața urnelor nu au reușit să-i ofere nici o alternativă. Afirmații de genul „adversarii noștri au făcut o muncă utilă, dar trebuie schimbați fiindcă noi sîntem mai îndemînatici" reprezintă o gafă politică și o insultă la adresa inteligenței politice a poporului american.

În perioada anilor '40, opinia publică era sceptică față de manevrele administrației Roosevelt al căror țel era tot mai evident — implicarea noastră în război. Dacă Wendell Wilkie ar fi insistat asupra dorinței sale de a nu se angaja în nici un conflict,

cu excepția cazului în care vom fi atacați, atunci ar fi fost ales cu o majoritate covîrșitoare. Dar nu a procedat astfel mulțumindu-se să pună accentul pe chestiuni lipsite de importanță pentru electorat, a cărui principală grijă era amenințarea războiului; mai mult, a evitat cît a putut orice referire la politica externă.

Evitarea oricăror abordări de politică externă a fost o mare dezamăgire, deoarece acesta reprezenta unul din punctele slabe ale administrației, iar Wilkie atrăsese atenția în trecut asupra acestei chestiuni. Wilkie a fost un candidat foarte potrivit pentru președinție — mult mai abil, mai puternic și mai atrăgător decît Thomas Dewey. Dar a ezitat și a căzut în cursa internaționaliștilor atotputernici, care conduceau cele mai prestigioase jurnale și rulau mari sume de bani pe Coasta de Est. Aceștia erau prietenii lui și ei i-au obținut nominalizarea din partea Partidului Republican. Bineînțeles că el s-a simțit îndatorat și încercarea de a le satisface pretențiile i-a provocat înfrîngerea în alegerile generale.

Generalul Hugh Johnson a analizat foarte clar această situație în ziarele concernului Scripps-Howard: „Pace sau război? Dacă Președintele, guvernatorul Lehman și domnul Wallace vor să fredoneze acest refren, atunci de ce nu cîntă toată melodia? În mod cert într-o asemenea chestiune întreaga țară trebuie să cunoască intențiile candidaților, iar șansa de a vota această problemă i se oferă doar acum, pentru următorii patru ani — probabil ultima șansă de a se pronunța.

Ei bine, nici unul nu cîntă toată melodia, pentru că nu îndrăznește. Cei care nu vor război sînt de opt ori mai numeroși decît adversarii lor. Numai o minoritate gălăgioasă de pe Coasta de Est dorește implicarea noastră, dar majoritatea populației se află la vest de Munții Alegani. În ultimul război mondial aceeași coadă mică a tîrît după sine același cîine mare și credul. Administrația de atunci s-a ferit, la rîndul ei, să se pronunțe asupra acestei probleme în Vest. Sloganul ei a fost: „Ne vom menține în afara conflictului". Administrația din zilele noastre păstrează tăcerea cînd e vorba de dificultăți reale și grave, dar pălăvrăgind asupra oricărui alt subiect. Nu cunosc nici un observator bine informat în politica Washingtonului care să nu fie convins că, dacă domnul Roosevelt va fi ales, ne va tîrî în război cu prima

ocazie și, dacă o astfel de ocazie nu se va ivi, va fabrica el însuși una.

Nu cred că poate exista cineva care să nu fie conștient de soarta noastră în cazul în care vom avea o dictatură cauzată de război care va pune „puteri speciale" în mîinile unor oameni ce au căutat mereu să obțină tot felul de „puteri excepționale" din ce în ce mai periculoase, în dauna sistemului politic, și care nu au cedat niciodată de bună voie nimic din ceea ce a cîștigat, ci le-au folosit pentru a-și prelungi dominația la nesfîrșit.

Nu cred că poate exista cineva care să nu-și dea seama că participarea la un război pe scară mondială va cere un preț atît de mare, încît va aduce Statele Unite în pragul falimentului.

O.K., dacă aceasta este dorința majorității, atunci așa vom proceda. Dar mai întîi să vedem ce dorește majoritatea, pentru aceasta să votăm asupra alternativei — pace sau război. Să nu acceptăm nici o încercare ascunsă de a tulbura pacea Statelor Unite. Un singur om poate aduce această problemă în fața electoratului și să ceară celorlalți să se pronunțe asupra ei fără echivoc. Se numește Wendell Wilkie și dacă nu va acționa astfel va fi fără îndoială înfrînt. Dacă va proceda ferm, va învinge pentru că noi nu dorim război.

Ziarul *Washington Times Herald* a atras atenția asupra dilemei electoratului lipsit de posibilitatea de a face o deosebire.

Partidul Republican l-a nominalizat pentru funcția de președinte pe Wendell Wilkie, ale cărui declarații publice îl arată a fi un simpatizant al intervenționiștilor. În ceea ce-i privește pe democrați, nominalizarea lui Franklin Roosevelt devine tot mai probabilă pe zi ce trece ; și, după cum se știe, actualul președinte este dispus să ofere Aliaților orice, cu excepția oamenilor, ceea ce în viitor va însemna orice, inclusiv oamenii.

Consecința acestei situații este că poporul american este lipsit de posibilitatea de a-și alege singur calea de urmat. Acum sîntem amestecați în război pînă la piept ; puțin după ziua alegerilor viitoare sau după inaugurarea noului Președinte, dacă războiul va dura pînă atunci, ne putem aștepta să fim implicați pînă peste gît.

Oricît de vehement am contestat acțiunile lui Roosevelt, atît pe plan intern, cît și în afara țării, trebuie să recunosc că el a

fost cel mai mare strateg politic dintre toți cei care s-au perindat la Casa Albă. Intuia foarte bine sentimentele profund pacifiste ale poporului american și se temea că ele vor ieși la suprafață în ziua alegerilor, aducîndu-i înfrîngerea. S-a hotărît să evite orice risc, așa încît, la 30 octombrie 1940, cu ocazia unui miting organizat de democrați în Boston, cu numai cîteva zile înaintea încheierii campaniei electorale, a entuziasmat asistența prin promisiuni ferme de a menține America în afara războiului.

A fost o lovitură de grație dată campaniei șovăielnice și ambigue a lui Wilkie. Cortina a căzut și, peste noapte, milioane de americani, încrezători în promisiunile lui Roosevelt, au trecut în tabăra acestuia. Era prea tîrziu ca Wilkie să-și mai schimbe atitudinea, chiar dacă ar fi vrut să încerce. El a mers alături de intervenționiștii republicani, dintre care cei mai mulți locuiau pe Park Avenue, în New York sau pe Commonwealth Avenue, în Boston, și în mediul cu desăvîrșire probritanic din țară. A fost forțat să rămînă alături de ei chiar dacă aceasta a însemnat înfrîngerea. Plecîndu-și urechea la sfaturile venite de pe Wall Street și din afară țării, ignorînd sentimentele maselor, a sfîrșit prin a obține victoria în zece state cu numai optzeci și două de voturi ale electorilor.

Această campanie prezidențială a atins culmea lipsei de sinceritate și a dezinformării. Cele două partide politice importante adoptaseră platforme care conțineau declarații ferme și lipsite de echivoc în favoarea menținerii păcii. La 23 octombrie 1940, cu o săptămînă înaintea faimosului discurs de la Boston, în care și-a anunțat intenția de a evita orice război, Președintele Roosevelt a vorbit la Philadelphia, spunînd printre altele: „Noi nu ne înarmăm pentru a participa la războaie externe. Noi nu ne înarmăm cu scopul de a face cuceriri sau de a ne amesteca în disputele actuale. Repet că voi respecta platforma partidului. Nu vom trimite forțele noastre terestre, navale sau aeriene în alte țări, decît dacă vom fi atacați."

Și atunci cum se explică ordinele vaselor noastre militare de a deschide focul cînd observă un vas al Axei? Dar cheltuielile care s-au ridicat la două sute de milioane de dolari în vederea instalării a opt baze militare în posesiunile britanice din Atlantic? Dar dislocarea de trupe americane în Islanda și Groenlanda? Apoi,

la numai șase luni după acest discurs, construcția de amplasamente și barăci pentru armata americană în Islanda și Scoția ?

La 3 noiembrie 1940, în ajunul alegerilor, Președintele a asigurat din nou poporul american în privința intențiilor sale pacifiste : „Scopul primordial al politicii noastre externe este menținerea în afara războiului..." Vorbind la Cumberland, Maryland, la 30 octombrie 1940, domnul Wilkie, a declarat patetic : „Interesele Statelor Unite ar fi fost mai bine protejate dacă actualul candidat pentru cel de-al treilea mandat ar fi făcut declarațiile acestea în favoarea păcii înainte și nu ar fi așteptat alegerile generale".

Wilkie a fost net depășit de Președinte în cursa electorală. Roosevelt, un politician abil și experimentat, a pledat ferm pentru pace, în felul acesta adunînd milioane de voturi, în timp ce candidatul republican spunea la Buffalo : „Sînt gata să susțin Marea Britanie prin orice mijloace, cu excepția implicării în război" ; sau la St. Louis : „Nu intenționăm să trimitem din nou băieții noștri la luptă. Nu putem și nu trebuie să ne angajăm să menținem pace în Europa cu ajutorul armelor" ; la Cambridge, Massachusetts : „Noi putem trăi în pace, dar pentru aceasta trebuie să știm să o apărăm. Nu trebuie să ne amestecăm în războaiele altora. Băieții noștri trebuie să rămînă printre noi și nu-i vom trimite în Europa". La Chicago, pe 22 octombrie 1940, Wilkie a încercat din nou să atragă voturile pacifiștilor : „Deosebirea dintre mine și președintele Roosevelt este hotărîrea mea de a rămîne în afara oricărui război. Mă tem că actuala administrație urmărește să ne atragă în război, lucru cu care nu sînt de acord, și voi face tot posibilul pentru a evita o astfel de situație."

După alegeri, Wilkie însuși și-a renegat propriile declarații, numindu-le „oratorie de campanie". Electoratului i-a fost oferită proverbiala pălăvrăgeală politică din partea ambilor candidați, dar Roosevelt a fost acela care a supralicitat în problema păcii și a cîștigat ușor. Wendell Wilkie nu a convins în campania noninterven ționistă, deoarece majoritatea prietenilor săi erau internaționaliști, ca de pildă ziarul său preferat, *New York Herald Tribune*, care, în 1940, scria : „Probabil că pentru Statele Unite soluția cea mai bună și mai puțin costisitoare, atît în vieți omenești cît și din

punct de vedere material, ar fi să declare imediat război Germaniei".

Am votat pentru Wilkie, deoarece m-aș fi opus oricărui președinte care ar fi candidat pentru un al treilea mandat și pentru că știam că acesta avea dreptate atunci cînd afirma că se teme că „această administrație urmărește să ne tîrască în război". Wilkie a recunoscut după alegeri că, dacă ar fi susținut în mod strict cauza noninterven ționismului, ar fi cîștigat ușor. Exprimarea clară a poziției în problema menținerii păcii a reprezentat cheia campaniei din 1940 și tocmai aici Wilkie a fost neglijent și indecis.

Practic, el s-a dovedit chiar mai interven ționist decît Roosevelt. După numai șase luni, realele lui intenții au ieșit la suprafață. A început să țină discursuri pentru Comitetul de Apărare a Americii prin Sprijinirea Aliaților. La 7 mai 1941, el a invitat la „mai puțină vorbă și mai multe fapte" pentru susținerea Marii Britanii: „Furtuna se îndreaptă către noi. Nu putem să ne facem că n-o vedem." La 18 octombrie 1941, cu șase săptămîni înainte de Pearl Harbor, a declarat că „Statele Unite trebuie să abandoneze orice speranță de a menține pacea". Și acestea veneau din partea celui care spusese: „Sînt gata să ajut Marea Britanie cu orice chip, exceptînd intrarea în război".

Campania din 1944, în care, din partea Partidului Republican a fost nominalizat guvernatorul Thomas E. Dewey, din New York, a fost o replică a confruntării Wilkie—Roosevelt, exceptînd faptul că Wilkie a fost un candidat mult mai acceptabil. Dewey a evitat să critice politica externă a lui Roosevelt. A lăsat în umbră New Deal-ul și și-a însușit multe din punctele de vedere ale acestuia. I-a menajat pe comuniști și nu s-a lansat în propuneri constructive; nu cunoștea deloc problemele interne și internaționale. Singurul său avantaj era că poseda o voce foarte potrivită pentru transmisiile radiofonice. Dar ce poate însemna vocea, fără cunoștințe și convingere? Argumentele sale electorale, majoritatea lipsite de consistență, nu au reușit să atragă cetățenii, fie ei republicani sau democrați constituționali, interven ționiști sau noninterven ționiști, adepți și adversari ai politicii New Deal-ului, muncitori sau oameni de afaceri. Rareori retorica sa a plăcut unora și aceștia erau în general fermieri izolați de lume.

Președintele Roosevelt nu s-a manifestat prea mult, deoarece deținea controlul în toate statele din Est, mai puțin Maine și Vermont. Unul din motivele care au determinat nominalizarea lui Dewey a fost speranța că va cîștiga în New York, unde era guvernator, și în statul său natal, Michigan. Dar el a pierdut în New York cu 320 000 de voturi — cu 100 000 mai mult decît Wilkie — și în Michigan cu 30 000 de voturi (în timp ce guvernatorul republican a fost ales cu o majoritate de 200 000 de voturi). Senatorii și guvernatorii republicani au obținut victoria și în alte state, cum ar fi: Illinois, Minnesota, Missouri, Massachusetts, Connecticut și New Jersey, în care Dewey a fost înfrînt.

Ca mulți dintre colegii mei, l-am susținut pe Dewey, în ciuda defectelor sale. Dar, prin lipsa sa de tact, el i-a îndepărtat pe mulți dintre liderii republicani. După cum s-a exprimat doamna Kenneth Simpson, soția fostului reprezentant al Statului New York în Comitetul Național Republican, „Trebuie să-l cunoști ca să-l detești". Înainte de a-și depune candidatura, datorită metodelor dictatoriale și a îngîmfării nemăsurate, a reușit să-și atragă antipatia multor membri ai Adunării statului New York. Aceștia l-au susținut în campania electorală numai pentru a se descotorosi de el.

Ca fost jucător de fotbal, nu pun prea mare preț pe „victoriile morale" și, în mod cert, nu pot considera un succes personal eșecul lui Dewey de a se impune în statele de la est de Ohio, exceptînd Maine și Vermont. Nu a fost o victorie morală, ci pur și simplu o înfrîngere. Cu un candidat atît de nepotrivit, deznodămîntul era previzibil.

Cei mai mulți dintre americanii care l-au votat pe Dewey nu erau susținători ai lui, ci pur și simplu și-au exprimat astfel dezacordul față de al patrulea mandat al lui Roosevelt, față de New Deal, față de comunism. Dewey a cîștigat voturile noninterviniștilor din Vestul Mijlociu și, de asemenea, a obținut majoritatea în districtul meu din statul New York, dar nu mi-a fost recunoscător pentru sprijinul pe care i l-am acordat împreună cu senatorul Nye. După alegeri, un purtător de cuvînt al lui Dewey, a declarat că acesta „era încîntat de faptul că senatorul Gerald Nye și Hamilton Fish au fost învinși" (Richard Smith, *Thomas Dewey and His Times*).

Cu Dewey am avut cîteva ciocniri dure în timpul campaniei, dar eu m-am mulțumit să mă apăr. Un reporter al unui ziar new yorkez m-a solicitat să anticipez rezultatul votului în acest stat și am prezis că majoritatea evreilor vor vota pentru Roosevelt. Mai tîrziu, s-a dovedit o previziune corectă. Congresmanul Emanuel Celler, el însuși evreu, a recunoscut public că în 1944 toți evreii din New York au votat pentru Roosevelt. Afirmația mea a fost neobișnuită, dar justificată de tradiția americană a libertății de exprimare. Dewey m-a atacat datorită predicției mele și a dezlănțuit o adevărată campanie în jurul ei, acuzîndu-mă că am făcut dintr-o problemă politică una rasială sau religioasă, ceea ce era departe de adevăr. A fost o evidentă tentativă politică de a cîștiga voturi și eu am fost cel sacrificat. În timp ce aceste acuzații false mi-au provocat înfrîngerea, complotul s-a întors împotriva lui și l-a costat multe voturi. Atitudinea mea față de problemele negrilor și ale evreilor a fost totdeauna ireproșabilă. Am fost constant partizanul unei legislații care să garanteze drepturile civile și protecția acestor grupuri ca și a tuturor americanilor. Cînd cinismul conspirației lui Dewey a devenit evident, electoratul l-a părăsit.

În încheierea acestui subiect, trebuie să mai spun că l-am susținut pe Dewey la alegerile din 1946 pentru funcția de guvernator, lucru pe care nu l-aș fi crezut vreodată. Dar atunci a fost vorba de a alege între două rele. Comuniștii și Partidul Muncitoresc American, controlat de comuniști, se bucurau de o mare influență asupra candidatului democrat, așa încît decizia mea a fost clară. Oricît de rău ar fi fost, Dewey nu era comunist și n-ar fi putut accepta să stea departe și să lase un candidat pro-comunist în postul de guvernator al New York-ului.

CAPITOLUL XXIV

RĂMAS BUN CONGRESULUI

Am pierdut în încercarea mea de a fi reales în 1944, pentru că Roosevelt, cu sprijinul lui Thomas Dewey, a reușit să mă îndepărteze din trei din districtele mele și să introducă pe lista democraților drept contracandidat, un veteran republican. Cu toate acestea, deși alegătorii din noul meu district nu mă cunoșteau, am pierdut la numai cîteva mii de voturi.

Luni, 11 decembrie 1944, în Camera Reprezentanților, mi-am prezentat discursul de rămas bun. Deși evident, era unul din cele mai triste momente din viața mea, am profitat de ocazie pentru a comunica cîteva din obiectivele politice în care am fost îndelung implicat în calitate de congresman:

„Domnule Președinte, am neplăcuta datorie de a-mi lua rămas bun de la colegii mei din Cameră, precum și de la Camera Reprezentanților în care am slujit aproape douăzeci și cinci de ani. Aș minți dacă n-aș recunoaște că am fost dezamăgit pentru faptul că nu am revenit în Congres. Pe de altă parte, sînt împăcat deoarece s-ar putea dovedi o binefacere deghizată. De mulți ani — ultimii doisprezece — am fost în primele linii luptînd cu New Deal-ul, aruncîndu-mă curajos asupra tranșeelor sale fortificate, și acum este din nou la putere atît în Congres, cît și în administrație; mă gîndesc că, probabil, este mai bine ca această ingrată și dificilă sarcină să fie preluată de un sînge mai tînăr și mai proaspăt. Îi asigur pe prietenii mei din Partidul Democrat că nu am intenția ca, în timpul destinat mie în această după-amiază, să abordez New Deal-ul. Dacă mi-aș propune-o, mi-ar trebui mai mult de o oră sau o zi sau o săptămînă pentru a-mi prezenta opiniile în mod corespunzător.

De la început permiteți-mi să mărturisesc că sînt încredințat că în Statele Unite Camera Reprezentanților este zidul de apărare și paznicul

libertăților individuale; al libertății individului și al guvernului Statelor Unite reprezentativ și constituțional.

Dacă cedăm Șefului Executivului puterile legislative, prerogativele și funcțiile noastre, aceasta va fi începutul sfîrșitului guvernării libere în America, o dată cu nașterea totalitarismului împotriva căruia fiii noștri luptă în lumea întreagă...

Îngăduiți-mi să le spun colegilor mei că, deși Congresul și Camera Reprezentanților au fost neîntrerupt ținta atacurilor venite din partea diferitelor grupuri radicale din interiorul și din afara Statelor Unite, din partea unor asociații puternice, avînd membrii pe ambele coaste ale țării, și o spun fără teama de a fi contrazis, știu că nu există grup în America, fie el compus din avocați, doctori, clerici, oameni de afaceri, rentieri sau fermieri, care să se compare cu membrii Congresului prin capacitate, integritate, caracter, patriotism și dorința de prosperitate generală."

Nu spuneam toate acestea atunci pentru că mi-aș fi închipuit cumva că membrii Congresului s-au lăsat corupți cu enormele sume de bani ce s-au învîrtit în jurul birourilor Congresului în ceea ce privește personalul sau cîștigurile suplimentare.

În ziua aceea tristă, am continuat să mă refer la motivele ce au inspirat atacurile violente la adresa mea în campania electorală și la înfrîngerea pe care am suferit-o, fără nici o reținere.

Am susținut o campanie dură pentru a cîștiga, sperînd că în Camera Reprezentanților va reveni o majoritate republicană și mi s-a frînt inima cînd aceasta a apărut, dar fără mine, pentru că sperasem să devin președintele Comitetului Legislativ și într-o poziție în care să opresc marșul către comunism și totalitarism în Statele Unite. În circumscripția Orange — singura care-mi rămăsese din vechiul meu district și unde reputația legislaturii mele este cel mai bine cunoscută — am mers mult mai bine decît în 1940 și 1942, obținînd delegarea cu 7 000 de voturi, cifră reprezentînd dublul majorității anterioare. Am cîștigat și în districtul de baștină al contracandidatului meu cu 85 de voturi, iar în circumscripția Newburgh, unde locuiește, cu 600 de voturi, ca și în orașul Newburgh cu 2 200 de voturi, depășindu-l pe Dewey. Deși comuniștii, simpatizanții lor și PAC[1]-ul lui Sidney Hillman, din New York, cu un fond murdar, de cîteva sute de mii de dolari, s-au asociat în cursa pentru eliminarea mea, iar adepții New Deal-ului li s-au alăturat și ei inclusiv cu fondurile și ora-

[1] În original: Political Action Committee (n.tr.).

torii lor, Roosevelt, doamna Roosevelt și Henry Wallace au fost singurii factori decisivi. Pentru a mă elimina din cursă, cea mai mare parte a sumelor au fost puse la dispoziție de administrația New Deal-ului, jumătate de Moscova, 400 000 de dolari și de guvernatorul Dewey.

Sînt convins că aș fi fost capabil să contracarez toate aceste eforturi de a mă elimina, dacă guvernatorul Dewey nu ar fi lansat la adresa mea acuzația falsă și inacceptabilă, care mă denunța ca antiamerican, prezentînd ca o problemă religioasă și rasială simpla ipoteză că majoritatea evreilor din New York ar vota cu Roosevelt și New Deal-ul, ipoteză niciodată dezmințită de cineva — evreu sau nu.

Domnul Dewey a pretins și așa a rămas.

Sînt convins că gafa lui stupidă și colosală, făcută în scopuri politice egoiste, a fost cauza directă a înfrîngerii mele ca și a lui, și ar fi putut chiar să-i împiedice pe republicani să obțină majoritatea în Camera Reprezentanților. Prin atacul său neprovocat la adresa mea, el a pierdut cel puțin un milion de voturi ale democraților și un milion de voturi republicane, care, altfel, i-ar fi fost acordate lui pentru președinție și o majoritate ar fi fost în favoarea candidaților republicani pentru Congres. În ciuda acestei atitudini, eu l-am sprijinit, întrucît eram împotriva unui al patrulea mandat și împotriva simpatizanților New Deal-ului și a eforturilor lor de a controla administrația și de a instaura guvernarea unui singur om și a unui singur partid. Oponentul meu, un republican — învins de mine în preliminariile pentru Congres —, a mers pe lista democraților cu sprijinul Partidului Comunist American al Muncii și al Partidului Liberal Tînăr ; vorbea în fiecare noapte pentru Dewey, afirmînd că el [Dewey] era împotriva mea, că m-a făcut să pierd destule voturi republicane în cele trei circumscripții noi, așa încît să fiu înfrînt cu 7 000 de voturi din 130 000 exprimate.

Guvernatorul Dewey m-a ofensat caracterizînd presupunerea mea că majoritatea cetățenilor evrei vor vota în favoarea lui Roosevelt și New Deal-ului ca antiamericană, transformînd-o într-o problemă rasială și religioasă... De cînd este neamerican să spui adevărul sau să pronunți cuvîntul «evreu», mai mult decît dacă ai pronunța cuvintele «creștin, irlandez, italian, polonez sau negru» ?

Dacă este așa, atunci deschis vorbind, esența americanismului încetează să existe, iar dreptul inalienabil și constituțional al fiecărui american este în primejdie.

El, guvernatorul Dewey, și nu eu, este cel care a ridicat o problemă rasială și religioasă — și asta pentru a aduna voturi —, așa cum bine se știe. Niciodată, în toată viața mea, nu am fost antisemit. Se întîmplă chiar să fiu autor al Rezoluției asupra Palestinei, adoptată în 1992 și inclusă în platforma republicană din 1944, pe care se presupune că guvernatorul Dewey se bazează. Cu ce drept guvernatorul Dewey mă incriminează ca neamerican, fie și prin deducție numai ? Nu-mi amintesc să fi auzit despre el că ar fi servit o singură zi doar în forțele noastre armate sau riscîndu-și viața luptînd cu germanii, deși avea treizeci de ani cînd a izbucnit al doilea război mondial. Nu este de mirare că a pierdut votul soldaților cu doi la unu în Statul New York și aiurea..."

Apoi am început o lungă și detaliată discuție asupra problemelor legate de cel de-al doilea război mondial — discuție pe care nu este necesar să o reproduc aici —, înainte de a mă lansa într-o demonstrație a celei mai serioase consecințe a războiului : răspîndirea comunismului.

Atunci, ca și acum, mulți pot privi avertismentele mele asupra răspîndirii comunismului ca extremiste și deplasate. Dar, așa cum am subliniat în discursul meu, comunismul era o amenințare reală la adresa poporului american, nu numai în străinătate, ci chiar și acasă. Numai în New York, la alegerile din 1944, Partidul American al Muncii, dominat de comuniști, a cîștigat 480 000 de voturi. Partidul Liberal, de nuanță roz, compus din simpatizanți radicali, a primit 320 000 de voturi. Comunismul, cel puțin în statul New York, nu putea fi luat în glumă sau ignorat.

Deși grupările comuniste nu mai reprezintă azi decît o vagă amenințare electorală a națiunii, în mod cert, profesorii cu vederi de stînga sînt mai răspîndiți decît oricînd în colegiile și universitățile noastre și fac tot ce este posibil pentru a ruina sistemul nostru de învățămînt. Cum de este posibilă o asemenea atitudine în timp ce comunismul a ajuns în zdrențe este o problemă pe care profesorii trebuie să și-o clarifice lor înșiși.

O explicație ar putea-o constitui capacitatea comunismului de a oferi o dogmă prefabricată a convingerilor, iar profesorii,

dintr-un motiv sau altul, găsesc atractive aceste convingeri false și dăunătoare.

Comunismul s-ar putea să fi intrat în declin, dar este încă o ideologie care trăiește, respiră — vie, în cea de a doua putere militară de pe glob și, așa cum am menționat, influent chiar în colegiile și universitățile noastre. De aceea, este important ca americanii să nu uite ce sînt comuniștii și ce amenințare constituie pentru cele mai multe instituții fundamentale ale societății noastre. Cele ce urmează sînt pasaje din *Manifestul Comunist* al lui Karl Marx, exact cum l-am reprodus de la tribuna Camerei Reprezentanților:

> „Scopul imediat al comunismului este identic cu al oricărui alt partid proletar: constituirea proletariatului într-o clasă, răsturnarea dominației burgheziei, cucerirea puterii politice de către proletariat".
>
> „În acest sens, teoria comunismului se poate rezuma într-o singură propoziție: abolirea proprietății private. De aceea trebuie să fiți convinși că prin «individual» nu înțelegeți altceva decît burghezul, clasa mijlocie a proprietarilor. Această persoană trebuie într-adevăr să fie înlăturată și făcută inofensivă."

„Abolirea familiei." Chiar și o persoană cu valorile cele mai radicale se înfurie la această infamă propunere a comuniștilor. Pe ce se întemeiază familia actuală, familia burgheză? Pe capital, pe cîștigul privat. În forma ei deplin dezvoltată, această familie există numai în burghezie.

Trucul burghez despre familie și educație, despre legătura sacră între părinți și copii, devine cu atît mai dezgustătoare, cu cît, prin acțiunea industriei moderne, toate legăturile familiale proletare sînt sfîșiate, iar copiii transformați în simple articole de comerț și instrumente de muncă.

Muncitorul nu are patrie. Nu putem să-i luăm ceva ce nu are.

Însă comunismul abolește adevărurile eterne, abolește orice religie și orice moralitate, în loc de a le întemeia pe o bază nouă, deoarece acționează în contradicție cu toată experiența istorică trecută."

Convingerile exprimate în aceste citate arată că ideile comuniste sînt distructive și pîndesc încă în lume, în general, și în particular, în anumite curente din Statele Unite.

În discursul meu, am evaluat cîștigurile comuniste repurtate în cel de-al doilea război mondial, accentuînd asupra pierderilor umane a extinderii dominației Rusiei Sovietice asupra Estoniei, Letoniei, Lituaniei, Poloniei și asupra altor națiuni din estul Europei, a lichidării clasei mijlocii care a urmat, a zdrobirii bravilor eroi care au rezistat dezastrului nazist pentru a cădea pradă sovieticilor, a deportării zecilor de mii de est-europeni în lagărele de prizonieri din Siberia și a sălbaticei persecutări a creștinilor, pe care am asemănat-o cu persecutarea evreilor de către Hitler.

Acestea au fost timpuri grele în Europa. O vreme, părea ca și cum comunismul era pe cale să înghită din Europa mai mult decît reușise. Partizanii comuniști din Iugoslavia își consolidaseră puterea. Grecia, Italia și chiar Franța erau confruntate cu provocări ale bandelor înarmate de partizanii comuniști, care încercau să smulgă puterea din mîna firavelor guverne postbelice. Totuși, am avertizat că oricine încearcă să demaște sau să dea în vileag marșul comunismului trebuie să fie pregătit să fie calificat drept pro-nazist sau pro-fascist: „Aceasta este tipica murdărie care va fi azvîrlită asupra fiecărui prieten al democrației sau al guvernării libere în Europa, de către adepții și propagandiștii roșii, așa cum de altfel au făcut-o împotriva mea. Dacă vă pronunțați împotriva comuniștilor care înghit sau distrug guvernările democratice una cîte una fie prin forța armelor, fie prin infiltrare politică, atunci veți fi denunțat ca aparținînd presei roșii sau că faceți jocul lui Hitler, fiind o marionetă nazistă, sau că sînteți antisemit — una mai de neînțeles decît alta.

Nu poate exista compromis între americanism și comunism. Nu propunem să-i lăsăm pe comuniști sau pe Sidney Hillman să ne sovietizeze. Să avem încredere în America și în destinul ei glorios sub instituțiile noastre libere și cu forma de guvernămînt constituțională și republicană. Să ne ridicăm deasupra apartenenței de partid și să ne unim într-un efort unic pentru a salva America de dușmanii săi din afară și dinăuntru."

Am încheiat cu aceste cuvinte care au devenit deviza mea în anii următori: „Țara cea mai motivată, gata să lupte și să moară pentru acest lucru, e America. Să urmăm exemplul lui Winston Churchill, primul ministru al Marii Britanii, care pune întotdeauna interesele Imperiului pe primul plan, sau chiar pe cel al Mareșalu-

lui Stalin, care acționează exclusiv în interesul Republicilor Socialiste Sovietice. Să credem în America, națiunea cea mai mare, cea mai bogată, cea mai puternică și cea mai liberă de pe întreg Pământul ! Să urmăm exemplul aliaților noștri și să punem pe primul plan interesele Americii, pentru că nimeni altcineva nu o face în locul nostru.

Cît timp reprezentanții aleși ai poporului își mențin puterea constituțională de a legifera și rezistă tuturor tentativelor de uzurpare a acestui drept, soarta instituțiilor libere și guvernul constituțional nu mă îngrijorează. Îmi propun să intervin în politica statului mai activ decît am făcut-o în ultimii ani. Mă înscriu pe lista celor care luptă pentru salvarea Americii.

Mă rog lui Dumnezeu pentru Congresul Statelor Unite și, mai ales, pentru Camera Reprezentanților, care este apărătorul libertății și independenței poporului american.

Dumnezeu să binecuvînteze și să apere America !

CAPITOLUL XXV

LUNGA ȘI ÎNCÎLCITA ISTORIE A AMESTECULUI NOSTRU ÎN VIETNAM

Faptul că această carte își concentrează atenția asupra evenimentelor ce au condus la declanșarea celui de-al doilea război mondial are o explicație simplă: întreaga istorie modernă a fost marcată de erorile, judecățile greșite și mașinațiile din anii premergători conflagrației. Războiul din Vietnam — un alt război în care nu ar fi trebuit să ne implicăm și care, pe deasupra, a fost pornit fără o declarație din partea Congresului — poate fi și el privit ca o consecință a acelei perioade. Intrarea Americii în acest război te duce cu gîndul la decizia lui Roosevelt de a le cere japonezilor părăsirea teritoriilor ocupate, prin ultimatumul din noiembrie 1941. Puterea nelimitată asumată atunci de către Președinte a creat un precedent pe care Kennedy și Johnson l-au folosit pentru a implica Statele Unite într-un nou război inutil și costisitor.

John Foster Dulles — secretar de Stat al președintelui Eisenhower — a jucat un rol important în decizia de a arunca Statele Unite în acest joc. Eisenhower a fost un președinte bun, creditat cu opt ani de pace în timpul celor două mandate ale sale, dar a greșit atunci cînd l-a numit în post pe Dulles. Nu numai pentru că acesta era cunoscut ca internaționalist și adept al forței, ci și pentru că era un incapabil. Winston Churchill îl disprețuia, afirmînd, de altfel, că este unul dintre cei mai proști oameni pe care îi întîlnise vreodată. Primul ministru britanic îi stîlcea numele intenționat, pronunțînd cu satisfacție „dullith"

[prostănac]. Aflînd că Allen Dulles, fratele lui John Foster, a fost numit șef al CIA, Churchill a comentat sardonic, așa cum îi stătea în fire: „Vor să spună că mai există un Dullith? E posibil?"

Între 1953 și 1955, J. F. Dulles s-a zbătut cu disperare pentru a realiza o alianță între Statele Unite, Marea Britanie și Franța, în vederea utilizării forței militare împotriva regiunilor de coastă ale Chinei și Vietnamului. Din fericire, englezii și francezii au considerat că au și așa destul de furcă în Asia. Dacă nu s-ar fi izbit de acest refuz, America ar fi luptat în Vietnam cu un deceniu mai devreme.

În ianuarie 1954, am scris în buletinul meu *Junius Americanus*: „Cel mai mare obstacol în calea păcii este secretarul de Stat John Foster Dulles. Acest om nu știe decît să amenințe cu represalii sau război. Vorbește necontrolat și prea mult." El însuși mi-a confirmat spusele, chiar în ajunul semnării armistițiului ce avea să încheie războiul din Coreea: „De fapt, cred că nu vom obține mare lucru prin reglementarea situației din Coreea, pînă cînd nu ne vom dovedi superioritatea în fața întregii Asii, dîndule chinezilor o bătaie zdravănă".

Declarația ar fi fost suficientă pentru a-l concedia, dar, dacă Eisenhower avea o slăbiciune, aceasta era ezitarea în a-și demite subalternii, chiar și atunci cînd le bănuia sau i se dovedea incompetența. Totuși, Președintele i-a reamintit lui Dulles cine era la comandă. Enervat de pornirile războinice ale secretarului de Stat, Eisenhower a ripostat: „Dacă domnul Dulles și colaboratorii săi nu pot vorbi în mod serios despre pace, atunci nu am de ce să îi ascult cînd e vorba despre război, îi cunosc pe aceia care trebuie să mă sfătuiască și ei nu se află în Departamentul de Stat".

În pofida acestei mustrări, Dulles și internaționaliștii au căutat alte mijloace pentru a atrage Statele Unite într-un război în Asia. Chiar înainte de Conferința de la Geneva din 1955, cea care a oprit temporar lupta din Vietnam, Dulles și-a întețit eforturile de a crea SEATO[1]. La 8 septembrie 1954, opt țări s-au

[1] South East Asian Treaty Organization — Organizația Tratatului Asiei de Sud-Est.

întîlnit la Manila și au semnat pactul, fiecare angajîndu-se să participe la acțiuni comune împotriva eventualilor agresori: Australia, Marea Britanie, Franța, Noua Zeelandă, Pakistan, Filipine, Thailanda și Statele Unite ale Americii.

Inițial, nu au fost incluse Vietnamul de Sud, Cambodgea și Laosul. Deși Acordul de la Geneva le-a interzis acestora să intre în noua organizație, Dulles a insistat ca tratatul să le includă. Aproape concomitent cu intrarea Americii în SEATO, John Foster Dulles a aprobat organizarea unor acte de sabotaj în Vietnam, executate de CIA și conduse de șeful acesteia, fratele său, Allen. Operațiunile nu au făcut decît să pregătească terenul pentru regretabila intervenție militară totală. La 19 ianuarie 1955 am vorbit despre SEATO în fața Comitetului pentru Relații Internaționale al Senatului. Pe lîngă faptul că am fost membru al Comitetului pentru Afaceri Externe al Camerei Reprezentanților peste douăzeci de ani, în 1955 eram președintele Comitetului American pentru Acțiuni Politice, un comitet politic național imparțial, înființat pentru combaterea comunismului, socialismului și a superinternaționalismului. Cred că cititorul va aprecia faptul că discursul meu a vizat problemele permanente la care trebuia să răspundă politica externă americană, iar comentariile relevă cît de previzibil era dezastrul nostru în Vietnam: „Comitetul nostru consideră tratatul despre care discutăm ca pe cea mai mare și mai periculoasă mostră de intervenționism prezentată vreodată Congresului. Este un exemplu clar de super-internaționalism și va avea ca efect implicarea Americii într-un război în junglă, la 10 000 de mile depărtare, spre satisfacția comuniștilor.

Cît despre securitatea sau autoapărarea noastră, nu găsim decît în vorbe generalități.

Cum ar putea Cambodgea și Laos, sau chiar Vietnam și Thailanda să atenteze la securitatea Statelor Unite, cînd insulele Chinei nu atacă nici măcar Formosa, situată la numai cîteva sute de mile depărtare?

Mulțumesc Comitetului că ascultă și părerea mea ce se opune așa-numitului Pact pentru Apărarea Asiei de Sud-Est[1]. Intenție-

[1]Southeast Asia Defense Pact.

nat am zis „așa-numit", pentru că pactul nu include patru mari țări asiatice, India, China, Indonezia și Burma. Mai mult, America nu deține teritorii în Extremul Orient, iar Franța e pe cale să le piardă. În plus, atît Franța cît și Marea Britanie sînt considerate în zonă puteri coloniale prădătoare.

Eu pledez pentru o informare amplă a poporului american și pentru o dezbatere îndelungată a problemei, pînă cînd fiecare cetățean va înțelege că acest tratat duce, inevitabil, la război. Americanii trebuie să citească, să învețe și să chibzuiască la faptul că avem de a face cu o bombă cu efect întîrziat. În acest moment, marele public, inclusiv membrii Congresului, cu excepția celor din acest Comitet, nu are nici măcar o vagă idee despre angajamentele luate prin tratat; de fapt, nici măcar existența acestuia nu e cunoscută...

Dacă aș putea să chem spiritele lui Washington, Jefferson, Jackson, Lincoln și ale multor alte mari patrioți americani, sînt convins că aceștia ar avertiza poporul că este trădat prin amestecul în treburile altora, prin alianțe și tratate care trimit tinerii americani să lupte și să moară în mlaștinile, junglele și cîmpurile de orez ale Asiei de Sud-Est.

Acest Pact pentru Apărarea Asiei de Sud-Est este mult mai important decît o bucată oarecare de hîrtie; el poate deveni un certificat de deces pentru cel puțin un milion de tineri ce se vor chinui în junglele din Indochina, Cambodgea, Laos și Thailanda, setoase de sînge.

Cel mai mare pericol îl constituie posibilitatea atribuită guvernului Statelor Unite de a declara război fără aprobarea Congresului și de a răspunde prin forță militară la orice agresiune directă sau indirectă a chinezilor. Jocurile sînt ca și făcute. Numai că alianța noastră nu va fi tot atît de solidă ca cea încheiată între China și Rusia Sovietică.

A venit timpul să întrebăm poporul american dacă acceptă acest nou tip de internaționalism, care ne transformă, la propria noastră dorință, într-un fel de jandarmi ai lumii întregi, utilizînd sîngele și averea țării. Americanii nu au fost consultați înainte de a le trimite fiii să lupte și să piară în Coreea, avînd numai ajutorul forțelor Națiunilor Unite. Dar Coreea de Sud, înconjurată din trei părți de oceanul aflat sub controlul nostru, a fost

un cîmp de luptă incomparabil mai bun decît junglele și mlaștinile bîntuite de malarie ale Asiei. Iar dacă față de Coreea de Sud aveam o obligație morală, de Asia de Sud-Est nu ne leagă absolut nimic...

Dacă tratatul este ratificat, Unchiul Sam[1] își va lua iar traista și va pleca la luptă, va muri și va plăti. Dacă ar afla adevărul, americanii nu ar fi încîntați de perspectivă. Propun să le dăm posibilitatea să cunoască realitatea, să știe că viețile fiilor lor sînt în primejdie. Sper că voi fi în stare să-mi asociez cîțiva senatori în această luptă împotriva programului de intervenție militară în Asia de Sud-Est, înainte de a fi prea tîrziu. Altfel, Statele Unite vor fi confruntate cu dificultățile unui război de lungă durată.

Din păcate, senatorul [Robert A.] Taft, care ar fi fost liderul adversarilor intervenției militare în Asia de Sud-Est, nu mai este printre noi. El ar fi grupat în jurul său Congresul și poporul american și i-ar fi îndemnat să protesteze violent împotriva acestui tratat, care ne cere intervenție militară în Indochina, Thailanda, Cambodgea și Laos. Ar fi avertizat părinții americani că fiii lor sînt cei ce vor duce greul luptei; nu francezii, englezii sau forțele Națiunilor Unite. S-ar fi împotrivit din răsputeri trimiterii soldaților americani în Asia. Parcă aud ridicîndu-se din mormînt vocea senatorului Taft, un mare politician american care, cu puțin timp înainte de a muri spunea, într-un discurs citit de fiul său la Cincinnati, la 26 mai 1953: «În ceea ce privește războiul din Coreea, cred că putem uita de existența Națiunilor Unite.»

Mi se pare corect față de senatorul Taft să citez întregul paragraf: «Sîntem datori să prevenim agresiunea comunistă, acolo unde stă în puterea noastră. Totuși, cred că soldații americani nu trebuie trimiși pe continentul asiatic, inclusiv în China și Indochina chiar dacă am fi capabili să învingem, pentru că un război terestru în această zonă și în inferioritate numerică, ne-ar epuiza... »

Ziua ratificării acestui tratat ar fi o zi neagră pentru America. Ea va inaugura o eră politică înspăimîntătoare, pentru care vom plăti cu sînge, lacrimi și sudoare. De ce să nu consultăm poporul

[1] Denumire tipică a americanilor din S.U.A. *(n.tr.)*.

american înainte de a ne lua obligații militare? Nici măcar un american din zece nu ar aproba intrarea noastră în război în Vietnam, Cambodgea, Laos, Thailanda. Nimic nu ar fi mai puțin popular. Nu ne putem permite să împrăștiem în lume bogății, resurse și efective fără să lovim în economie și în capacitatea noastră de apărare, adică exact ceea ce urmărește Moscova. Trebuie să uităm războaiele pe care ni le oferă Moscova și Pekinul. Trebuie să renunțăm la internaționalismul excesiv și la intervențiile militare pe tot globul.

În concluzie, mă opun oricăror angajamente care ne-ar implica într-un război înspăimîntător prin junglele Indochinei și Asiei de Sud-Est. Un asemenea război ne-ar lega de mîini și de picioare pentru o perioadă de mai mulți ani, în cazul fericit în care nu am fi alungați de hoardele roșii ale Chinei. Nu trebuie să uităm că cel mai important cîmp de bătălie este Germania de Vest. Nu putem asigura singuri poliția lumii, nici să acționăm în susținerea intereselor coloniale franceze sau britanice în Extremul Orient sau oriunde în altă parte. Trebuie să ne concentrăm forțele armate în Germania și Coreea de Sud, să-i înarmăm pe japonezi și, atunci cînd considerăm necesar, să ne alegem singuri cîmpurile de bătălie, nu să ne lăsăm constrînși prin angajamente să luptăm în junglele pline de capcane ale Asiei de Sud-Est.

Dacă politica Eisenhower—Dulles—Stassen ne va implica în războiul în junglă țara va fi martora unei revolte politice fără precedent în istoria sa. Peste o sută de milioane de americani vor avea de suferit dacă o mînă de internaționaliști și intervenționiști pătimași reușesc să ne atragă într-un război sîngeros, costisitor și dezastruos pe continentul asiatic."

După ce mi-am încheiat discursul am răspuns întrebărilor Comitetului, subliniind că există o mare diferență între Australia, Noua Zeelandă, Filipine, Formosa, Japonia și țările din Asia continentală. Primele, fiind insule, sînt mai ușor de apărat, iar tratatele încheiate cu ele ar avea sens datorită forței navale americane și britanice. Pentru celelalte, problema se pune fundamental altfel: un război acolo ar bloca o mare parte din armatele noastre, în condițiile în care forțele navale ar avea o utilitate redusă, iar rezervele umane ale dușmanului ar fi inepuizabile. Este exact ceea ce speră sovieticii și nu vreau să ne lăsăm atrași în

asemenea conflicte din cauza unor revoluții în Thailanda, Laos și Cambodgea sau a altor răsturnări în politica internă a acelor țări.

Ca și senatorul Taft, am susținut Organizația Tratatului Nord Atlantic[1], considerînd necesară ridicarea unei bariere solide în calea expansiunii comunismului în Europa. Situația din Asia nu mi se pare deloc analoagă. Deși agresiunile comuniștilor în Asia sînt evidente — mai ales în Indochina —, capacitatea noastră militară are o limită, pe care apărarea continentului asiatic o depășește.

Conform Constituției, Președintele nu are dreptul să angajeze țara în acte de război fără o declarație de război a Congresului. Dar, datorită extinderii puterii prezidențiale în perioada lui Franklin Roosevelt, am considerat necesară includerea în tratat a unui amendament care să stipuleze că Președintele nu are dreptul să implice Statele Unite în război fără consimțămîntul Congresului. Amendamentul nu a fost aprobat, ceea ce a permis președinților John F. Kennedy și Lyndon Baines Johnson să intensifice intervenția americană fără vreo declarație de război. Acționînd în stilul idolului lor, Roosevelt, Kennedy și Johnson au ordonat acțiuni militare secrete ce au transformat *războiul* din Vietnam în *războiul nostru* în Vietnam.

La 4 august 1964, distrugătoarele americane Maddox și Turner Joy pretind că au fost atacate în timp ce se aflau în golful Tonkin, aproape de coasta de nord a Vietnamului. Trei zile mai tîrziu, Johnson a cerut Congresului aprobarea de a adopta măsuri militare mai drastice împotriva Vietnamului de Nord, sub acoperirea tratatului SEATO. Congresul a aprobat, sub forma Rezoluției Golfului Tonkin și a dat lui Johnson un cec în alb, ce putea fi folosit pentru declanșarea războiului. Regretele ulterioare au fost zadarnice.

La 16 februarie 1966, am trimis o scrisoare ziarului *New York Herald Tribune*, criticîndu-l pe Johnson pentru implicarea Statelor Unite în războiul din Vietnam:

„Poporul american a fost parcă hipnotizat pentru a crede că trebuie să-l susțină pe Președinte în acest război nedorit, inutil și nedeclarat din Vietnamul de Sud. Johnson a fost ales după o campanie în care l-a învinuit pe senatorul Goldwater că este un adept al războiului și permanent cu degetul pe trăgaci, ceea

[1] North Atlantic Treaty Organization.

ce i-a adus imediat voturile a milioane de suporteri republicani. Dar n-a trecut mult și Președintele a început să facă planuri de luptă. Pentru fiecare comunist omorît de noi apar alți o sută în Asia și în întreaga lume. Războiul din Vietnamul de Sud al lui Johnson este cel mai mare ajutor dat lumii comuniste după Conferința de la Ialta. El solidarizează, întărește și unește comunismul de pretutindeni. Trebuie să facem tot ce este posibil pentru încheierea unei păci negociate și onorabile."

Pentru că Lyndon Johnson a înfundat națiunea în mlaștinile Vietnamului, el a început să-și piardă susținătorii din propriul partid. Liderul majorității democrate din Senat, Mike Mansfield, a criticat public modul în care președintele abordează problema Vietnamului: „După părerea mea, dacă vrem pace, trebuie să fim pregătiți pentru acțiuni politice în scopul salvării vieților omenești. Dacă vrem pace, trebuie să pornim de la premisa că prelungirea implicării militare în Asia continentală nu este în interesul acestei națiuni. Unii s-ar putea mîndri, noi, ca democrați, nu putem. Responsabilitatea intrării în război ne aparține, tot noi trebuie să ieșim din el."

Dificila problemă a ieșirii din război a fost totuși lăsată pe seama președintelui republican, Richard Nixon. În 1969, cînd Nixon a preluat funcția, peste 500 000 de soldați americani erau implicați activ în războiul periculos din junglele Vietnamului. El a redus treptat numărul acestora încît, pînă în 1973, aproape toți reveniseră acasă. Din păcate, comuniștii au reușit să răstoarne guvernul din Vietnamul de Sud în 1975 — un deznodămînt tragic, dar pe care toți acești ani de intervenții nu l-au putut împiedica. Ne-am ales cu 55 000 de soldați morți, alți 300 000 răniți, cheltuieli de sute de miliarde de dolari și cu o națiune înverșunată și divizată în urma acestei experiențe tragice.

Am citit cu plăcere, dar și cu amărăciune, elogiile pe care senatorul democrat Claiborne Pell, din Rhode Island, mi le-a adresat la 17 iunie 1970, reamintind Senatului cît de corecte au fost previziunile mele expuse în fața Comitetului senatorial pentru Afaceri Externe, cu aproape 15 ani în urmă. El a spus printre altele: „În timpul îndelungatei sale activități în serviciul statului, Hamilton Fish s-a făcut cunoscut ca izolaționist.

În realitate, privind retrospectiv, el a fost mai degrabă un noninterventionist. Și-a dat seama înaintea multor altora că puterea militară a celei mai puternice națiuni din lume are, totuși, o limită. Deși era un anticomunist convins, a înțeles că, într-o lume plină de frămîntări, Statele Unite nu trebuie să încerce să se erijeze în apărătorul tuturor, folosind proprii cetățeni și propriile arme. A avut dreptate avertizînd că Asia de Sud-Est nu este vitală pentru interesele națiunii noastre, ci reprezintă chiar o capcană, care va duce la slăbirea și dezbinarea țării."

A devenit deja obișnuință să ne referim la lecția Vietnamului, dar totul este tot atît de clar pe cît era și în 1955, la semnarea tratatului SEATO: Statele Unite trebuie să fie păzitorul zelos al propriilor interese, nu să se antreneze în conflicte interminabile pe întreg globul.

Așa cum, la momentul respectiv, am prevenit Congresul că Franklin Roosevelt își aroga puterea de a declara război, tot așa avertizez astăzi poporul american că trebuie să fim vigilenți în efortul de a împiedica un viitor președinte să ne tîrască în războaie inutile și la mare distanță de granițele noastre. Trebuie să ne ferim de angajamente internaționale ce contravin intereselor noastre.

Totuși, trebuie să dejucăm atent activitățile subversive ale comuniștilor în zonele noastre de influență. Chiar și președintele Kennedy a avertizat la trei zile după încercarea eșuată de la Bay of Pigs de a invada Cuba comunistă: „Nu trebuie să mai tolerăm vreodată un alt stat comunist în emisfera noastră". Pînă la încheierea administrației Reagan și începutul administrației Bush, victoriile comuniștilor în America Centrală au fost anihilate aproape în totalitate. Multe mișcări de gherilă comuniste sînt acum complet învinse; comuniștii sandiniști, care mai ocupau încă poziții importante în guvernul democratic al președintei Chamorro, și-au pierdut funcțiile după surprinzătoarele alegeri libere din Nicaragua. Spre rușinea sa, Congresul nu le-a fost de mare ajutor președinților Reagan și Bush în soluționarea acestei probleme, dar americanii nu trebuie să uite importanța aplicării doctrinei Monroe în menținerea siguranței noastre și a securității regiunii.

CAPITOLUL XXVI

ERA NUCLEARĂ

O altă moștenire a celui de-al doilea război mondial este bomba atomică. Cu peste patruzeci de ani în urmă, un prieten apropiat, Bernard Baruch, a fost desemnat de către președintele Harry Truman să prezinte Comisiei Națiunilor Unite pentru Energie un plan ce ar fi condus la eliminarea totală a armelor nucleare. La 14 iunie 1946, Baruch a afirmat în fața comisiei că problema armelor nucleare constituie o amenințare atît de serioasă la adresa securității mondiale încît Statele Unite și Uniunea Sovietică trebuie să aleagă între „viață și moarte". Sau toate națiunile renunță la arma nucleară sau va începe o cursă nebunească a înarmării, care se poate termina printr-o catastrofă nucleară.

Planul lui Baruch de desființare a armelor nucleare a fost prima și cea mai bună ocazie pe care au avut-o țările lumii de a elimina aceste unelte diabolice. Din păcate, sovieticii au respins propunerea, continuîndu-și programul de construire a unui arsenal nuclear imens, care, numeric, l-a depășit de mult pe cel al Statelor Unite.

Comunismul trăiește ultimele lui zile în Uniunea Sovietică și se va prăbuși probabil în toată lumea, exceptînd nefericitele state-închisori — China, Cuba, Coreea de Nord —, pentru că popoarele doresc libertate, democrație și religie, adică exact ceea ce comunismul nu a fost capabil să ofere. Dar nu trebuie să uităm că arsenalul nuclear sovietic este mult mai mare decît al nostru

și că în Uniunea Sovietică mai sînt încă destui comuniști care susțin tezele lui Lenin și Stalin.

Deci, mi se pare că nu pierdem timpul încercînd să ne amintim care erau scopurile declarate ale acestor dictatori.

Lenin spunea: „Comuniștii trebuie să folosească orice metode — inclusiv șiretenii, violenții, ilegalități, evaziuni și tăinuiri ale adevărului — în războiul pentru instalarea dictaturii comuniste în întreaga lume". Tot el a prezis că statele comuniste vor înconjura America și o vor distruge, dacă va încerca să se opună.

În 1931, profesorul Dmitri Manduilski, de la Școala Militară Lenin din Moscova, s-a situat pe o poziție reafirmată în 1959 de către conducătorii militari sovietici: „Un război pe viață și pe moarte între comunism și capitalism este inevitabil. Deocamdată nu sîntem suficient de puternici pentru a ataca. Ocazia se va ivi peste douăzeci sau treizeci de ani. Pentru a învinge avem nevoie de elementul surpriză, de aceea bănuielile burgheziei trebuie adormite. Vom începe prin lansarea celui mai spectaculos tratat de pace din cîte au existat vreodată. Vor fi propuneri electrizante și concesii extraordinare. Țările capitaliste, decadente și proaste, vor coopera bucuroase la propria lor distrugere. Vor sări în întîmpinarea acestei noi șanse de a ne împrieteni. Iar atunci cînd vor coborî garda, LE VOM ZDROBI SUB PUMNUL NOSTRU DE FIER."

Nimeni nu aștepta o asemenea retorică din partea lui Mihail Gorbaciov. Totuși, sovieticii continuă să construiască arme nucleare într-un ritm susținut și nu a trecut prea multă vreme de cînd au aruncat sămînța revoluției în America Centrală, au invadat Afganistanul, au deplasat trupe cubaneze și ofițeri ruși în Africa. Guvernul lui Gorbaciov este încă dominat de comuniști — aceiași care, sub Lenin și mai ales sub Stalin, au omorît zeci de milioane de concetățeni din motive politice.

Puterea militară a Uniunii Sovietice este atît de mare încît nu putem risca s-o împingem prea repede pe drumul reformei. Și trebuie să fim prudenți pentru că, atît timp cît sovieticii își mențin vastul arsenal nuclear, națiunea americană e în pericol.

Armele noastre nucleare nu sînt foarte puternice; cele mai mari rachete pot produce explozii cu forța de cinci megatone, în timp ce sovieticii au arme gigant, de 25 de megatone. Numai

una din acestea ar forma un crater cu diametrul de o milă și jumătate, ar emana o temperatură de 20—30 de milioane de grade Fahrenheit, pîrjolind totul în jur, pe o rază de 14 mile. Clădirile s-ar dezintegra, alimentele și apa ar fi contaminate, în pămînt ar apărea o crăpătură de două sute de picioare adîncime și cîteva mile lungime. Vorbind în termeni biblici, ar fi ladul pe pămînt.

Cum s-a ajuns ca securitatea noastră să fie periclitată, iar națiunea și chiar civilizația atît de amenințate ? Două persoane pot fi învinuite în primul rînd : fostul ministru al Apărării Robert MacNamara și fostul președinte Jimmy Carter. Privind retrospectiv, perioada Carter a fost una din cele mai negre ale istoriei noastre.

În anii '60, MacNamara credea că, dacă noi am dezafecta armele nucleare de mare putere, sovieticii ne-ar urma exemplul, iar dacă am opri construirea acestora, ar face și ei la fel, după ce vor fi atins nivelul nostru. MacNamara a greșit în ambele privințe. Între 1965 și 1975, rușii au construit sute de rachete SS-18, de 25 de megatone ; iar după ce ne-au depășit, au continuat să construiască.

Pentru a face situația și mai grea, președintele Carter a semnat cu Uniunea Sovietică tratatul SALT II, prin care limita puterea armelor nucleare la cinci megatone, permițînd însă sovieticilor să păstreze 308 rachete de 25 de megatone. SALT II a fost o puternică lovitură dată capacității noastre de apărare, deja primejduită de superioritatea numerică a adversarilor, de îmbunătățirea preciziei rachetelor lor, de fortificarea silozurilor de rachete. Acest din urmă fapt are ca efect imposibilitatea ca rachetele noastre de mică putere să distrugă masiv armele sovietice. Pînă la semnarea tratatului, Statele Unite, care în 1960 aveau o superioritate nucleară de cinci la unu, au fost aduse în inferioritate de doi la unu. Astăzi, incredibil dar adevărat, superioritatea sovieticilor în domeniul rachetelor nucleare este de ordinul șase la unu.

Dacă președintele Carter ar fi dorit cu adevărat să reducă pericolul nuclear, el trebuia să aleagă soluția cea mai simplă : distrugerea tuturor armelor nucleare pe baza unui tratat a cărui aplicare să poată fi controlată. Din nefericire, sovieticii și-au dat repede seama că, aprobînd imediat toate cererile lor, Carter le-a

dat șansa nesperată de a-și mări producția de armament și de a-și spori superioritatea față de Statele Unite, totul avînd, aparent, acordul unui președinte american al cărui obiectiv principal era înlăturarea a ceea ce el numea „frica neîntemeiată a americanilor de Uniunea Sovietică". Dar Președintele a avut surpriza de a-i vedea pe sovietici invadînd Afganistanul...

După opinia mea, tratatul SALT II a fost cea mai scandaloasă acțiune întreprinsă vreodată de un președinte american împotriva propriului său popor. Roosevelt ne-a implicat într-un război distrugător, dar Carter a riscat existența Americii de dragul unui tratat, pe care l-a considerat drept un triumf diplomatic personal.

Începînd din 1945, mi-am dedicat viața ideii de a elimina armele nucleare. Am ținut nenumărate discursuri în fața veteranilor de război sau în alte adunări publice. Cred că cea mai bună metodă în vederea atingerii acestui scop este de a trata cu sovieticii de pe poziții de forță.

În cadrul unei întîlniri a mai mult de zece mii de veterani de război, la *convenția Legiunii Americane a statului New York* de la Lake Placid, în 1986, am prezentat o rezoluție care propunea: „...eliminarea tuturor armelor nucleare de pe glob în următorii patru ani, pe baza reducerii anuale cu 25 % sub control mutual sever.

...pentru că Statele Unite sînt autorul acestei născociri diabolice și pentru că am utilizat-o împotriva a două orașe japoneze, tot Statele Unite trebuie să fie în fruntea luptei pentru restaurarea păcii prin eliminarea acestor arme care, folosite într-un viitor război, ar distruge întreaga civilizație.

...această renunțare totală la armele nucleare va promova pacea în întreaga lume și va salva rasa umană de la dispariție."

După ce am obținut aprobarea convenției de la New York, m-am deplasat, în 1987, în Texas, unde avea loc convenția națională. Din păcate, trei funcționari ai Departamentului de Stat prezenți acolo ca invitați de onoare nu au fost de acord cu rezoluția mea și au făcut tot posibilul pentru a o bloca. Delegații la convenție ar fi sprijinit rezoluția, dar nu li s-a îngăduit să voteze. Care au fost motivele ce i-au determinat pe cei trei funcționari ai Departamentului de Stat să se zbată atîta pentru a mă reduce la tăcere? Să fie pentru că George Schultz este un

internaționalist în viziunea căruia armele nucleare nu constituie o problemă importantă ?

I-am adresat președintelui Ronald Reagan cîteva scrisori despre necesitatea de a scăpa lumea de armele nucleare și sînt convins că a fost de acord cu mine. Numai că adesea era rău sfătuit de persoane ca George Schultz sau Howard Baker — un senator republican care în timpul administrației Carter a votat renunțarea la canalul Panama de către Statele Unite. Tratatul cu privire la Forțele Nucleare cu Rază Medie de Acțiune Tratatul INF[1], negociat de Schultz în numele Președintelui, a fost un alt fiasco, eliminînd o întreagă clasă de rachete cu rază scurtă de acțiune, componenta de bază a sistemului nostru defensiv. Surprinzător este faptul că Reagan și-a dat acordul pentru acest tratat, știut fiind că în 1981 spunea: „De-a lungul istoriei, nici o națiune care s-a bazat pe documente și tratate, neglijînd capacitatea de autoapărare, n-a reușit să reziste prea mult." Cît adevăr este în aceste cuvinte și cît de greșit a fost tratatul INF...

Dar Statele Unite au avut noroc. Problemele interne dificile au adus Uniunea Sovietică în situația de a se abține temporar de la noi conflicte internaționale și de a opri plantarea de „revoluții" în lume. Trebuie să negociem cu sovieticii pentru a-i convinge să ni se alăture în efortul de distrugere a armelor nucleare. Aș susține chiar și oprirea de mult negociatului proiect — Inițiativa de Apărare Strategică sau Războiul Stelelor (Star Wars) —, dacă asta i-ar determina să accepte dezafectarea armelor nucleare (SDI). Oricum, cred că proiectul SDI este foarte prețios. Sovieticii s-au arătat extrem de interesați ca noi să încetăm cercetările în această direcție și consider că impulsul dat de președintele Reagan proiectului a fost un factor care a contribuit la debutul reformelor în Uniunea Sovietică și a avut ca efect final prăbușirea Zidului Berlinului și unificarea Germaniei.

Cred că trebuie analizate cu mai multă atenție propunerile înaintate de către Union of Concerned Scientists[2] (USC), un grup de cîteva sute de oameni de știință care cunosc această problemă mai bine decît oricine altcineva. USC cerea de multă

[1] Intermediate Nuclear Forces.
[2] Uniunea Savanților Îngrijorați.

vreme distrugerea armelor nucleare și este sprijinită de multe alte grupuri, din care aș remarca America's Catholic Bishops. Obiectivul negocierilor trebuie să fie, după cum propunea USC, de a crea o situație în care rolul armelor nucleare să devină din ce în ce mai puțin important în relațiile Statelor Unite cu Uniunea Sovietică. Toate celelalte țări care dețin arme nucleare — Marea Britanie, Franța, China — sau pot avea în viitor, trebuie aduse la masa tratativelor pentru a se ajunge la stabilitate mondială."

Israelul poate fi una din aceste țări. El se poate opune dezafectării armelor sale nucleare din motive întemeiate — este înconjurată de națiuni arabe ostile, gata în orice moment să atace. În aceste condiții, Statele Unite și Uniunea Sovietică, împreună cu Marea Britanie și Germania de Vest, trebuie să garanteze Israelului dreptul său de a exista ca stat liber și democratic. Aceste negocieri trebuie să se desfășoare în paralel cu cele destinate dezarmării. În momentul în care securitatea îi este garantată, Israelul trebuie să renunțe la armamentul nuclear.

Chiar în această euforie datorată căderii comunismului, nu ne putem permite să uităm de încărcătura nucleară pe care sovieticii o țin încă îndreptată împotriva noastră. Norman Podhoretz, redactorul-șef al revistei *Commentary,* nota: „Cu fiecare nouă lovitură primită, ne-am dat seama de pericolul amenințărilor sovietice, continuînd să traversăm o perioadă în care ni se spunea să nu avem nici o teamă. Astăzi însă lucrurile merg prea departe.

Deși sîntem pe cale de a ajunge într-o situație al cărei sfîrșit logic este o lume dominată de către sovietici, secretarul de Stat ne spune că „situația este sub control", iar comentatorii politici declară că am cîștigat războiul ideologic împotriva comunismului."

Textul datează de mai mulți ani, dar avertismentele lui Podhoretz rămîn actuale. Uniunea Sovietică s-a confruntat de multe ori cu probleme interne grave, dar de fiecare dată a ieșit la suprafață încercînd din nou să-și întindă cît mai mult tentaculele. Deși se află într-o situație economică dezastruoasă, caracteristică de altfel comunismului, Uniunea Sovietică este încă o putere militară ce poate constitui o amenințare la adresa Statelor Unite.

Administrația Reagan a reușit să mențină pacea și să stimuleze progresul economic, dar nu a reușit să controleze lumea armelor nucleare. Este o problemă pe care o va prelua competentul său succesor, George Bush. Tratatul asupra distrugerii armamentului nuclear nu ar afecta cu nimic securitatea sovieticilor, dat fiind că aceștia vor rămîne cu cea mai numeroasă armată din lume, cu cel mai mare număr de tancuri, tunuri și avioane, ca și cu o flotă maritimă mult mai mare decît a noastră, avînd de două ori mai multe submarine.

Abraham Lincoln spunea odată: „A suferi în tăcere, atunci cînd poți să protestezi, te învață să fi las. Noi, americanii, trăim într-o țară liberă, cu un guvern rezultat din opțiunile celor guvernați. Este dreptul și datoria noastră să cerem oficialităților să-i aducă pe sovietici la masa tratativelor și să facă tot posibilul pentru a feri lumea de pericolul unui holocaust nuclear."

CAPITOLUL XXVII

COMERȚ CU DUȘMANUL

Lenin spunea odată: „Capitaliștii ar vinde comuniștilor frînghia cu care să se spînzure". Proorocirea conține adesea mai mult decît un sîmbure de adevăr. Guvernul nostru a acționat de multe ori cu iluzia că putem preschimba dușmanii în prieteni, dîndu-le bani și diverse ajutoare. Franklin Roosevelt s-a gîndit că l-ar putea determina pe Stalin să devină prieten al Statelor Unite, lăsîndu-i pe comuniști să pună stăpînire pe vaste teritorii din Europa. Aceeași greșeală au făcut-o și urmașii lui, considerînd că pot cîștiga prietenii prin încurajarea reformelor în țările comuniste și prin copleșirea acestora cu ajutoare și concesii comerciale. O asemenea politică a fost întotdeauna o eroare. N-am făcut decît să susținem guvernele — și corupția guvernamentală —, care au asuprit țările din Europa de Est. Nu ridicola noastră politică comercială a dus la prăbușirea Cortinei de Fier, ci eforturile popoarelor asuprite pentru a-și înlătura conducătorii comuniști.

Nu i-am ajutat doar pe comuniști, ci și pe alți dușmani ai noștri, inclusiv regimul lui Saddam Hussein din Irak și odioșii dictatori din țările lumii a treia.

Atît timp cît comuniștii controlează pîrghiile puterii în Uniunea Sovietică, ei vor încerca să distrugă capitalismul, libera inițiativă și democrația oriunde pot să o facă, pentru că asta înseamnă să fii comunist, asta este ceea ce ei speră și încearcă să realizeze.

Orice conducător comunist are aceleași convingeri ca și Lenin, care spunea în 1920, într-un discurs ținut în fața Partidului

Comunist din Moscova: „Atît timp cît există capitalism și comunism, nu putem trăi în pace. Unul din ele trebuie să triumfe. Marșul Funebru va răsuna fie deasupra lumii capitaliste, fie deasupra Uniunii Sovietice." Stalin a învinovățit „economia capitalistă" pentru primul război mondial și „monopolul capitalist" pentru cel de-al doilea. Bineînțeles, alții ar fi tentați să considere că primul război mondial este o consecință a conflictelor permanente între popoarele Europei și că vina pentru cel de-al doilea război mondial aparține unor oameni ca Hitler și Stalin, aliați la un moment dat. Departe de a fi un război al monopolului capitalist, ultima mare conflagrație mondială s-a datorat mai degrabă încercării Germaniei național-socialiste și Rusiei comuniste de a distruge Vestul liber, democratic, capitalist.

Comuniștii sînt conștienți de faptul că modelul lor de societate intră în conflict cu modelul capitalist de societate și piața liberă. Chiar dacă victoria noastră pare absolută, este suficient să privim menținerea puterii comuniste în Uniunea Sovietică și China — două țări imense, cu o populație enormă — pentru a vedea că această competiție nu s-a încheiat. Într-adevăr, modelul capitalist nu a reușit să convingă inimile și mințile tuturor, deoarece există încă mulți susținători ai filosofiilor de stînga.

Nu vom reuși să-i aducem pe ruși și pe chinezi pe calea democrației prin extinderi diplomatice și concesii financiare. Aceste tactici au fost utilizate și au eșuat, pentru că au strîns mîini greșite — mîinile care au înecat în sînge revolta studenților chinezi din Piața Tianamen.

Împrumuturile către dictatorii comuniști și cei ai statelor din lumea a treia nu fac decît să încurajeze sclavismul în aceste țări, ajutîndu-le totodată să construiască arme chimice și biologice sau programe militare ofensive, pe care le pot folosi împotriva noastră sau împotriva propriei lor popoare ce vor lupta pentru libertate. Oare asta dorim?

Statele Unite și Rusia Sovietică s-au confruntat într-un război rece încă de la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial. Acest război a fost real și ne-a costat mai mult decît orice alt război din istorie. S.U.A. au cheltuit peste o mie de miliarde de dolari pentru a contracara și a combate comunismul mondial și a sacrificat viețile a zeci de mii de bărbați americani pe dealurile

înghețate ale Coreei sau în junglele fierbinți ale Vietnamului. În timp ce arunca miliarde pentru a lupta împotriva comunismului, guvernul Statelor Unite cheltuia alte miliarde pentru a ajuta militar și economic... statele comuniste. Avioane de luptă au fost vîndute la prețuri extrem de scăzute lui Tito, dictatorul din Iugoslavia; reactoare nucleare au fost furnizate guvernului comunist din Cehoslovacia, echipament feroviar Bulgariei, uzine chimice Iugoslaviei, uzine pentru producerea cauciucului sintetic Uniunii Sovietice; am dat sovieticilor tehnologia de fabricare a bilelor pentru rulmenți (ce poate fi utilizată la rachetele teleghidate) și am construit uzine de prelucrare a oțelului cu un înalt grad de automatizare pentru guvernul comunist din Polonia. Chiar și Fidel Castro, dictatorul din Cuba, a primit din partea Fondului Special al Națiunilor Unite, condus de americanul Paul Hoffman, un cadou de 1 157 000 de dolari destinați Programului Agrar al comuniștilor cubanezi (Subcomitetul de Audiere pentru Relații Internaționale, Senatul S.U.A., Congres, 88, sesiunea întîi, 18 februarie 1963; Fondul Special ONU; *Washington Post,* 4 mai 1963, „Pactul pentru ajutorarea Cubei este semnat"). Cîte țări au fost atît de naive încît să-și ajute dușmanii? A da ajutor și sprijin inamicului nu-i este un act de trădare?

Mulți spun că am cîștigat războiul rece. Poate că, într-adevăr, sîntem pe cale de a-l cîștiga, dar războiul nu s-a terminat încă. A investi dolari americani în regimurile putrede din China comunistă sau Rusia Sovietică nu reprezintă numai o irosire a banilor, ci și un dispreț al sacrificiilor noastre și al suferinței îndurate de aceste popoare. Reprezintă o subminare a credibilității noastre ca înger păzitor al popoarelor libere din Europa și ca model al libertății pentru celelalte țări ale lumii. Cum să inspirăm încredere europenilor dacă negociem cu dușmanul? Cum să ne respecte popoarele asuprite, dacă tratăm cu asupritorii lor? A ajuta guvernul nou și liber al Poloniei sau noua Germanie unificată este una, iar a sprijini măcelarii din Beijing sau comandanții de tanc ce își croiesc drum pe străzile Statelor Baltice e cu totul altceva.

Care este scopul ajutorului către Uniunea Sovietică? Domnul Edwin Marks, fost președinte al firmei Karl Marks and Company, un intermediar în probleme de securitate internațională, spunea

odată: „Rușii sînt interesați să cumpere tehnologie, nu mărfuri sau bunuri de larg consum. Ei vor echipamente pentru prelucrări avansate în domeniul petrolier și chimic... nu orice fel de produse americane."

Este firesc ca sovieticii să fie interesați în creșterea forței lor economice și comerciale, dar este la fel de normal ca noi să îi ajutăm? Este oare în avantajul nostru să punem bazele unor fabrici moderne ale căror produse le vor concura pe cele americane în întreaga lume — la un preț mult mai mic, datorită salarizării ridicole a muncitorilor —, știind că tot profitul va intra în buzunarele comuniștilor care administrează o uriașă mașină de război îndreptată împotriva noastră?

Cuvintele senatorului Everett Dirksen sînt la fel de actuale acum ca și atunci cînd le-a rostit, opunîndu-se intenției președintelui Lyndon Johnson de a extinde colaborarea economică și schimburile comerciale cu Uniunea Sovietică. Dirksen a întrebat dacă nu cumva planul Președintelui va deveni „o modalitate de a transfera banii americani către țări neprietenoase și necooperante, care nu vor oferi nimic în schimb". Și a continuat: „Ce justificare poate fi găsită pentru eforturile repetate ale Administrației de a liberaliza și a extinde ajutorul către Uniunea Sovietică și guvernele țărilor comuniste din Europa de Est, știut fiind că acestea furnizează majoritatea armelor și rachetelor care ucid soldați și doboară avioane americane în Asia de Sud-Est? Răspunsul nu poate fi decît unul singur: mai multă preocupare pentru păstrarea puterii și resurselor noastre și mai puțină atenție pentru țările care ne privesc ca pe un Moș Crăciun venerabil și generos, ce poate fi calomniat și pălmuit nepedepsit. Banca internațională a bunăvoinței are un mare deficit acolo unde este vorba de relațiile externe ale Americii. Sînt convins că bunăstarea noastră trebuie să se reflecte într-o măsură mai mare în bunăstarea națiunii americane, a familiilor ei... Pentru toate darurile pe care le-am împrăștiat în această lume, meritam mai mult decît ingratele strigăte «Yanqee, go home».

O problemă adiacentă în domeniul relațiilor comerciale este cea a diplomației sovietice. Diplomații ruși din străinătate au fost întotdeauna spioni. Chiar în această perioadă de glasnost și

perestroika există dovezi că spionajul sovietic este la fel de activ în Europa și America.

Ca americani, nu sîntem adversarii nici unei națiuni, pentru că noi înșine ne-am constituit prin amestecul tuturor națiunilor lumii. Nu avem nimic cu rușii, dar avem o foarte mare nemulțumire față de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, față de comuniștii din China Roșie și față de alți dictatori care încearcă să răstoarne forma noastră democratică și constituțională de guvernare, pentru a o înlocui cu tirania lor.

Desigur, dorim succes mișcărilor reformiste din toate aceste țări, dar trebuie, pe de o parte, să nu-i încurajăm să se miște mai repede decît pot, iar pe de altă parte, să nu pierdem din vedere să ne păzim de activitatea neîntreruptă a spionilor, de continua sporire a arsenalelor comuniste, de eforturile diplomatice depuse împotriva țărilor democratice, cu economie liberă.

Sper că poporul rus, care a contribuit atît de mult la zestrea culturală a omenirii, se va elibera definitiv de sub cea mai barbară guvernare cunoscută vreodată în Europa și va urmări interesele țării sale, renunțînd să destabilizeze guvernele țărilor libere ale Occidentului. Dar pînă atunci, trebuie să fim la fel de vigilenți ca și pînă acum, pentru a apăra libertățile noastre și a urmașilor noștri, așa cum cere preambulul Constituției.

CAPITOLUL XXVIII

PUTEREA DECIZIONALĂ A CONGRESULUI ÎN PRIVINȚA RĂZBOAIELOR

Toți americanii — și în mod deosebit cei aleși în funcții oficiale — trebuie să fie fideli Constituției, legea de bază a acestei țări, cea care apără drepturile noastre și definește rolul guvernului. Multe din neînțelegerile mele cu Franklin Roosevelt au apărut datorită convingerii sale irresponsabile și periculoase că se poate dispensa de Constituție, atunci cînd îi convine. Așa se poate ajunge la tiranie.

Supremația executivului asupra Congresului, determinată de acțiunile lui Roosevelt, a creat un precedent pe care succesorii săi au încercat să-l amplifice și să-l exploateze. Mulți activiști politici care se autodenumeau conservatori și se declarau adepți ai Constituției păreau la fel de interesați ca și liberalii să acorde Președintelui puteri extraordinare.

Problema separării puterilor este vitală atunci cînd e vorba de pace sau război. E foarte simplu: Congresul, el și numai el, este învestit cu puterea de a declara război. Așa au hotărît semnatarii Constituției[1] pentru a-l împiedica pe Președinte să decidă un război după bunul său plac; ei și-au dat seama că a plasa o asemenea putere în mîinile unui singur om — fie el rege sau președinte — reprezintă un mare pericol. Pentru ca noi să existăm ca popor liber, trebuie ca propunerile de război să fie

[1] Faunding Fathers.

dezbătute — și apoi acceptate sau nu — de către reprezentanții aleși.

Controversatul *War Power Act* ilustrează cum se poate pune căruța înaintea cailor. Rolul Congresului nu este de a interveni în deciziile președintelui — comandantul suprem al țării după declararea războiului, ci de a decide dacă țara trebuie sau nu să intre în război. Din nefericire, cel mai adesea, actualii membri ai Congresului preferă să paseze președintelui această decizie și abia ulterior, cînd faptul este împlinit, să discute dacă să-l sprijine sau nu. Este o gravă neglijare a datoriei.

O dată pornit războiul, președintele are autoritate deplină în conducerea operațiunilor militare. În aceste circumstanțe extraordinare, este foarte important ca toate forțele armate să fie unite. Rolul Congresului este totuși crucial pentru că el este organismul care declară războiul și dă președintelui aceste puteri, avînd însă, anterior, posibilitatea de a exercita o influență puternică în direcția menținerii păcii, știut fiind că a intra într-un război e mult mai ușor decît a ieși din el. Dată fiind rapiditatea cu care congresmenii se pot deplasa în zilele noastre, capacitatea Congresului de a decide este acum mai mare ca oricînd, pentru că se poate reuni aproape imediat. Numai un atac nuclear neașteptat poate face inutile prevederile Constituției.

Este foarte periculos ca un președinte să ia decizia unui război de unul singur. De exemplu, la 25 aprilie 1954, președintele Eisenhower, secretarul de Stat Dulles și amiralul Radford au căzut de acord — fără consimțămîntul Congresului sau al poporului american — să trimită forțe armate aeriene și navale americane împotriva vietnamezilor pentru a-i apăra pe coloniștii francezi încercuiți la Dien Bien Phu. Numai opoziția hotărîtă a primului ministru britanic, Winston Churchill, și a cabinetului său a împiedicat această nebunie. Chiar și un președinte curajos, responsabil și eficace ca Eisenhower, rău sfătuit de John Foster Dulles, era pe punctul de a viola Constituția, pentru a interveni în sprijinul intereselor unei puteri străine.

Orice președinte care ordonă în mod deliberat un atac asupra unei națiuni străine fără consimțămîntul Congresului ar trebui acuzat de trădare. A transforma Congresul într-o ștampilă pe declarația de război, ar fi o batjocorire a documentului care sta-

bilește libera guvernare și ordinea prin lege, pentru că ar oferi unei singure persoane posibilitatea de a decide în mod dictatorial trimiterea în luptă a fiilor noștri, ba chiar și a fiicelor noastre, în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii. Niciodată această putere nu trebuie acordată unui singur individ, indiferent cine ar fi acesta. Orice om poate fi victima acțiunilor impulsive, mîniei, sentimentului de ură, incapacității datorate vîrstei sau stării de sănătate. Prin Constituție, Congresul are dreptul să se opună puterii arbitrare. Din păcate, el evită acest rol, preferînd să bîrfească și să critice, în loc să acționeze. Rudyard Kipling spunea despre „puterea lipsită de responsabilitate" că este privilegiul prostituatei de-a lungul timpului. Este o caracterizare destul de exactă a Congresului de astăzi.

Măsurile de pace ale lui Franklin Roosevelt erau, desigur, măsuri de război, ca ale tuturor internaționaliștilor de altfel. Pentru ei, drumul spre pace e pavat cu războaie și soldați americani morți. Congresul trebuie să fie apărătorul intereselor țării și ale poporului, evitînd să ne implice în acțiuni externe interminabile ce nu pot duce decît la război, faliment și dezastru. Atunci cînd șeful statului acționează fără consimțămîntul Congresului, se poate afirma că el nu urmărește interesele americane, ci interese personale sau ale sfetnicilor săi internaționaliști. Dacă președintele și Congresul convin asupra necesității unui război, atunci forțele noastre armate trebuie să-și asume o sarcină grea și să obțină victoria finală, așa cum au făcut de atîtea ori.

Și, dacă trupele noastre izbîndesc, aceasta se datorează prosperității și forței Statelor Unite, calități pe care continuăm să le irosim de bună voie în străinătate. George Washington ne-a prevenit acum două sute de ani asupra pericolului de a încurca alianțele. Avea dreptate.

Este imposibil să cumperi prieteni; dacă o faci, ei nu vor dovedi fidelitate. Noi am luptat, cu cele mai bune intenții, în două războaie mondiale, ne-am luat numeroase angajamente internaționale și am împrăștiat sute de miliarde de dolari pe tot globul. Și ce am obținut? Poate că intrarea noastră în primul război mondial a prelungit oribila conflagrație și în final a ajutat la răsturnarea țarului rus, lăsînd cale liberă comuniștilor. Victoria în cel de-al doilea război mondial a fost urmată de cucerirea

Europei de Est de către comuniști. Ajutoarele către străinătate nu ne-au adus decît dezaprobare, chiar din partea țărilor ajutate, urmată de noi și noi cereri de bani.

Războaiele nu sînt profitabile. Ajutoarele oferite nu ne-au adus noi prieteni. America își rezolvă singură propriile probleme și celelalte țări trebuie lăsate să procedeze la fel. Dacă fiecare națiune s-ar ocupa numai de treburile interne, lumea ar fi un loc mai bun. Sînt convins că, în cazul unui referendum, poporul american ar vota în proporție de cinci la unu împotriva sprijinului către exterior. În această problemă, ca în multe altele, instinctul americanilor face corp comun cu Constituția. Este discutabil dacă, la adăpostul clauzei constituționale privitoare la bunăstare, Congresul are dreptul să acorde ajutoare externe. Fără îndoială, această clauză se referă la poporul american, nu la alte națiuni.

Banii nu înlocuiesc diplomația. De aceea, politica noastră externă nu trebuie condusă de interesele companiilor americane ce investesc în străinătate. În timpul războiului din Algeria, la sfîrșitul anilor '50, Franța l-a prins pe liderul arab Ben Bellagh, aflat împreună cu alți patru șefi la bordul unui avion, pe care au reușit să-l deturneze prin cine știe ce trucuri sau șmecherii. Francezii pretind că au găsit documente secrete incriminatoare, cîntărind mai mult de șaisprezece kilograme, unele dintre ele demonstrînd că Arabian American Oil Company (ARAMCO) a contribuit cu bani la sprijinirea revoltei arabilor din Algeria. Francezii descoperiseră un imens cîmp petrolifer la patru mile sud de Alger, în deșertul Sahara, și acum acuzau ARAMCO de a fi conspirat cu arabii, în vederea obținerii unui contract mai avantajos pentru exploatarea noului zăcămînt.

Este ușor de imaginat supărarea, furia și indignarea Franței cînd a descoperit că banii americani erau folosiți pentru a susține revolta și războiul civil într-o regiune considerată ca parte integrantă a sa.

Cred că multe dintre oficialitățile guvernamentale cu răspunderi în domeniu au știut foarte puține despre isprăvile administrației companiei. Am aflat că ambasadorul nostru la Paris a fost uluit cînd i s-au prezentat documentele și a plecat imediat spre Washing-

ton pentru a raporta. Numai că, din nou, companiile petroliere aveau mulți prieteni în Congres și în Departamentul de Stat...

Rolul acestei relatări nu este de a discredita companiile petroliere, mai ales că eu însumi am fost implicat în asemenea afaceri mai mulți ani și mi s-au părut la fel de cinstite ca oricare altele. Morala este că americanii n-ar trebui să-și trimită fiii și fiicele să lupte și să moară pentru interesele firmei ARAMCO sau ale altora la fel. Nici pentru tot petrolul din Arabia n-aș sacrifica viața unui soldat american.

Fără îndoială, această discuție despre petrol și război îl face pe cititor să se întrebe ce părere am despre hotărîrea președintelui Bush de a desfășura trupe americane în Arabia Saudită, ca răspuns la invadarea Kuweitului de către Irak. Am o deosebită considerație față de președintele Bush, dar părerea mea este că nu s-ar fi ajuns la această stare de fapt dacă s-ar fi aflat în funcție președintele Reagan, cu prezența sa impunătoare și doctrina neechivocă de a impune pacea prin forță. M-am opus ideii de război împotriva lui Saddam Hussein, pînă în momentul în care a devenit absolut necesar să fie oprit de a comite în continuare crime odioase împotriva poporului pe care ne-am angajat să-l apărăm.

Cunosc prea puțin situația din Orientul Mijlociu pentru a mă hazarda să comentez mai mult, dar vreau să salut trupele noastre și să le urez succes în efortul lor de a elibera Kuweitul și de a proteja Arabia Saudită de agresiuni viitoare ale Irakului.

Brian Mitchell
EPILOG

ULTIMUL „DUR"

Hamilton Fish a murit la 18 ianuarie 1991, în locuința sa din Cold Spring, New York. Avea 102 ani. În a doua parte a vieții sale, pînă cu două săptămîni înainte de a muri, a continuat să-și desfășoare activitatea, scriind, ținînd conferințe și participînd la diverse întruniri patriotice și politice. Deși după 1945 n-a mai deținut funcții publice, toată viața a fost un politician. Memoriile sale și le-a proiectat ca un testament politic, ca un discurs final, care să transmită poporului american mesajul său consecvent.

„A fost un *zoon politicon* și a iubit politica", spune istoricul Tony Troncone, prietenul și biograful său. „Pînă în ziua morții sale acest om a trăit pentru politică. Numai despre asta a vorbit totdeauna. Era o vreme cînd petreceam cu el zilnic opt, nouă, zece ore și întreaga conversație se învîrtea în jurul politicii."

Fish întreținea oarecare speranțe de a obține nominalizarea republicană pentru președinție în 1940, ca un candidat desemnat pe neașteptate. Era de așteptat ca în acel an, Convenția Republicană din Philadelphia să intre într-un impas, între senatorul Robert A. Taft, din Ohio, și guvernatorul Thomas E. Dewey, din New York.

Fish participa cu întreaga familie. „Îmi amintesc că am văzut toate acele însemne FISH pe bastoane de lemn, materiale de propagandă și postere, pregătite într-o încăpere pentru a fi aduse în incinta Convenției", povestește fiul său, Ham Jr., care avea pe atunci 13 ani.

Însemnele n-au fost niciodată utilizate. Impasul așteptat a apărut, dar a fost soluționat de către Wendell Wilkie. În noaptea aceea, tîrziu, în timp ce familia revenea la hotel, Fish mergea mult în fața grupului. „Am încercat să ținem pasul cu el, dar toți am rămas mult în urmă", adăugă fiul său. „Evident era foarte, foarte dezamăgit."

După părerea lui Troncone, Fish n-a avut niciodată șansa unei nominalizări. N-a fost niciodată în vederile oamenilor de afaceri, care controlau Partidul Republican în state și la nivel național. Troncone explică: „Era un progresist și voia să pună corporațiile sub domnia legii, opunîndu-se creșterii aripii oamenilor de afaceri ai Partidului Republican, promovată de Theodore Roosevelt".

Nu însemna că Fish era complet împotriva creșterii „aripii oamenilor de afaceri ai Partidului Republican"; de fapt, el credea în piața liberă și în dreptul individului de a urmări fericirea lui economică. Dar, ca și alți progresiști, se temea de puterea politică ce însoțea această creștere. Afacerile trebuiau să se supună statului și să recunoască faptul că puterea emana de la „popor"; adică afacerile nu puteau afecta drepturile poporului în avantajul lor.

Fish a rămas suspicios față de marii oameni de afaceri, spunînd că mulți dintre ei „erau hrăpăreți și nu le păsa deloc de țară, ci numai de propriul portofel". Astfel se explică convingerea lui că indivizii trebuie să facă sacrificii în interesul promovării binelui comun.

În 1933, marii oameni de afaceri republicani au făcut front comun cu Fish pentru a lupta împotriva New Deal-ului, dar din 1940, dezbaterea asupra New Deal-ului s-a închis. Marea afacere a decis că poate conviețui cu un guvern federal dezvoltat semisocialist.

Pe lîngă aceasta, povara unui guvern epuizat cădea mai greu pe umerii micilor rivali care luptau pentru supraviețuire într-o piață liberă pe care progresiști ca Fish voiau s-o păstreze, decît pe companiile mai mari. Fish deținea puterea politică în districtul său, printre locuitorii care-l cunoșteau din 1914. Dar popularitatea lui a scăzut continuu după Pearl Harbor, deși nu îndeajuns încît să-l oblige să se retragă, pînă în 1944. „Dacă

districtul său ar fi rămas intact, ar fi fost reales", spune Troncone. Fish era popular în afara districtului său, fiind un aprig adversar al războiului și al New Deal-ului, dar nu se bucura de un sprijin larg.

Astfel, cînd Dewey, guvernatorul New York-ului, a mașinat scoaterea din districtul lui Fish, a ținuturilor Dutchess și Putman, unde popularitatea lui era încă mare, Fish a fost pur și simplu eliminat dintre politicienii New York-ului. Pentru Fish aceasta a însemnat ca și cum ar fi fost aruncat afară din propria-i casă.

Deși afectat de hotărîrea lui Dewey, Fish nu s-a considerat învins.

În 1946, s-a mutat din Wasinghton în agreabilul Forest Hills, vecin cu Queens, pe atunci o fortăreață republicană foarte populată.

Din Queens, Fish spera să lanseze în 1950 o tentativă asupra Senatului Statelor Unite. Între timp, s-a angajat în cîteva afaceri riscante care, spera, i-ar fi adus banii necesari pentru campanie. A reiterat asocierea cu firma de asigurări John C. Paige din New York și a fost scurt timp implicat în comerțul cu automobile Studebaker, în Cold Spring, chiar în nordul orașului său natal, Garrison. A investit, de asemenea neinspirat, într-o speculație petrolieră riscantă în Texas, cu Compania Deep South Oil, convingînd cîțiva dintre prietenii săi să facă la fel. Compania n-a găsit petrol, iar Fish a pierdut peste 15 000 de dolari.

În 1947, Fish a cumpărat o revistă de orientare anticomunistă, *Today's World*. „The Magazine that Dares to Tell the Truth". Fish a fost și editor și redactor și colaborator constant. Articolele sale apăreau adesea sub pseudonimul „Junius Americanus". Utilizarea pseudonimelor latine era practicată de primii patrioți americani, cum era Alexander Hamilton, cînd scriau pentru a avertiza împotriva pericolelor care amenințau Republica.

În 1948, înainte de a vinde revista, Fish a folosit-o pentru a-i promova pe Robert A. Taft și Douglas MacArthur la candidatura prezidențială și pentru a-l lovi pe Thomas Dewey, pe marii afaceriști republicani, pe democrații New Deal-ului și pe comuniști, indiferent de nuanță.

Dewey a fost unul din caii de bătaie favoriți ai lui Fish. În unul din numere, revista a retipărit un articol pe care Fish îl scrisese pentru *Chicago Tribune*, intitulat *„The General and the Chocolate Soldier"*.

Titlul se referea la o remarcă făcută de Alice Roosevelt, fiica lui Theodore Roosevelt și mult timp o persoană proeminentă la Washington, că Thomas Dewey arăta ca un mire de ciocolată pe un tort de nuntă. Cu altă ocazie, Fish a pus în evidență contrastul între reputația ce și-o făcuse MacArthur în război și nesatisfacerea serviciului militar de către Dewey. În anii următori a mers atît de departe încît l-a acuzat pe Dewey că s-a sustras serviciului militar. Deși Dewey era prea tînăr pentru a se înrola în timpul primului război mondial, cînd Statele Unite au intrat în cel de al doilea război mondial, el avea 39 de ani și era guvernator al New York-ului. După părerea lui Fish, faptul că Dewey nu a demisionat și nu s-a prezentat pentru înrolare echivala cu lașitatea. În diferite ocazii, în multe din discursurile sale publice, lui Fish îi plăcea să-și amuze auditoriul spunînd: „Guvernatorul Dewey și-a cumpărat o fermă în ținutul Dutchess și a obținut o scutire de armată, motivînd că era fermier, dar el n-a muls în viața lui o vacă".

Criticile lui Fish la adresa lui Dewey au contribuit, fără îndoială, la dura înfrîngere a lui Dewey de către Harry Truman în 1948, dar au și agravat adversitatea între Fish și conducătorii Partidului Republican din New York. Refuzînd să adopte o atitudine mai conciliantă, a risipit practic și bruma de șanse pe care le mai avea de a obține nominalizarea pentru Senat în 1950. De fapt, pînă la sfîrșitul vieții, nu va mai deține funcții publice.

Mulți ani participarea sa la politica partidului s-a limitat la a servi ca membru al comitetului pentru orașul Newburgh. Fish s-a menținut în primul plan al activităților publice cîțiva ani, străbătînd țara și ținînd discursuri, scriind articole în presă. Prima sa carte, *The Challenge of World Communism* s-a publicat în 1946. Peste ani, a mai redactat diferite cărți, pe temele lui favorite: comunism, Franklin Roosevelt, dezarmarea nucleară și istoria Americii. Multe din ele au fost tipărite dintr-o pornire de vanitate.

În timpul administrației Eisenhower, Fish căuta un post de ambasador în Germania și ar fi acceptat cu plăcere un asemenea post și în Belgia, Olanda sau Marea Britanie, dar nu era prieten cu John Foster Dulles, secretarul de Stat al lui Eisenhower. Printre alte păcate, Fish a fondat Comitetul american de acțiune politică, care s-a opus fervent politicii externe a lui Eisenhower, în special

participării Statelor Unite la Organizația Tratatului Asiei de Sud-Est (SEATO).

Fish a fost scos din joc, pe bună dreptate. Totuși, cînd tot ce putea face era să vegheze, evenimentele mondiale părcau să-i furnizeze numai cazuri unul și unul. Diferite persoane oficiale de rang guvernamental înalt erau demascate, fiind comuniști; o politică externă intervenționistă a antrenat Statele Unite într-un alt război în Coreea și cincisprezece ani mai tîrziu, în altul, în Vietnam, iar Stalin a fost prezentat lumii ca o bestie. Cu speranțele năruite, Fish i-a scris unui asociat în 1954: „Astăzi, ori de cîte ori mă plimb, mulți mă opresc și-mi spun: «Ham, tu și cu mine am avut dreptate, nu-i așa?»

Cum anii treceau, își ocupa timpul scriind scrisori președinților, senatorilor, guvernatorilor, amiralilor și generalilor, și oricui credea că ar avea nevoie de sfatul său. A participat la activitatea unor organizații patriotice, ca președinte de comitet al Societății pentru Cincinnati, o asociație a urmașilor ofițerilor Războiului de Independență, și ca președinte general al Ordinului Lafayette, o asociație pe care Fish a fondat-o pentru ofițerii americani care luptaseră în Franța în cele două războaie mondiale.

În 1965, cînd Jo Anne Mecca a început să lucreze pentru el ca secretară, Fish, în vîrstă de șaptezeci și șapte de ani, locuia la hotelul Mansfield, un stabiliment modest de pe West 44th Street, în Manhattan. Acesta avea avantajul că era situat vizavi de Harvard Club, unde Fish era membru, lua deseori prînzul și primea corespondența. Fish a mai închiriat și un birou la primul etaj al hotelului, în spate, între bucătărie și camera de serviciu. „Era un birou oribil", își amintește Jo Anne, „cu o fereastră ce se deschidea către un perete de cărămidă, o chiuvetă, o mașină de ștanțat și două birouri — și cam atît".

Serviciul lui Anne Jo consta în special în pregătirea corespondenței pentru Fish și aranjarea dineului anual de decernare a Premiului Libertății pentru Ordinul Lafayette.

La dineu participau mulți americani celebri, inclusiv fostul președinte Dwight Eisenhower, generalul Douglas MacArthur, amiralul Chester Nimitz, actorul Jimmy Stewart și fostă membră a Congresului, Clare Boothe Luce. Fish trăia pentru astfel de ocazii. „Să fie salutat de oameni era o situație care-i plăcea. Îi

plăcea să fie recunoscut", spune Jo Anne. „Cînd l-am întîlnit prima dată, era foarte sociabil și ieșea în fiecare seară pentru masă".

De asemenea, cu Ordinul Lafayette, făcea pelerinaje anuale în Franța, pentru a vizita mormîntul lui Lafayette și pentru a depune coroane la mormintele americanilor căzuți la datorie. Fish își asuma cu regularitate responsabilitatea de a închiria avionul necesar călătoriei, primind în schimb un bilet gratuit.

În ciuda originii sale, Fish n-a fost niciodată bogat. În timpul recesiunii, a muncit din greu pentru a-și întreține familia, menținîndu-și în același timp standardul social și profesional. În weekend putea fi găsit la New York, lucrînd suplimentar la compania de asigurări a lui John C. Paige, sau la Chicago, ținînd un discurs la vreo adunare, pentru suma de cincizeci de dolari.

Pînă după 1963, mai avea de restituit ratele unui împrumut luat, în timp ce era în Congres, de la Banca Națională Riggs din Washington. După ce a părăsit Congresul, trăia încă destul de bine din pensia sa de fost membru al Congresului, dintr-o mică pensie pentru serviciul său în primul război mondial și o pensie acordată de statul New York, pentru cei trei ani de activitate temporară ca membru al Adunării Legislative a statului. De asemenea, a deținut mulți ani acțiuni la două companii petroliere importante, care s-au dezvoltat, aducîndu-i cîștiguri remarcabile. Fish a trăit atît de mult încît, în momentul morții, pensia provenită de la statul New York, deși inițial mică, ajunsese acum la peste două mii de dolari pe lună.

Pentru cine l-a cunoscut pe Fish, nu este surprinzător că memoriile lui nu conțin aproape nici o mențiune despre viața personală, despre cele patru neveste, despre fiul și fiica sa sau despre mulțimea de nepoți și strănepoți. Fish făcea rareori confidențe.

„Nu prea vorbea despre nevestele sale. Foarte rar se referea la problemele personale", își amintește Jo Anne, secretara sa timp de douăzeci și cinci de ani. Biroul era decorat cu portretele lui Lafayette și Nicholas Fish, un bust al lui Alexander Hamilton și un pește marin împăiat — dar nu exista nici măcar o singură fotografie a vreunui membru apropiat al familiei sale.

În 1920, anul în care a fost ales în Congres, Fish s-a căsătorit cu Grace Chapin Rogers, fiica lui Alfred Clark Chapin, un fost membru al Congresului, inspector al statului New York, și președinte al Adunării Legislative din New York. Fish se mîndrea cu socrul său și obișnuia să spună că Chapin a fost ultimul primar democrat al Brooklyn-ului, înainte de a deveni cartierul Manhattan. La moartea lui Rogers Grace avea doi copii, Alfred Chapin Rogers și Susan LeRoy Fish Rogers. Tînărul Chapin avea unsprezece ani și Susan șapte cînd mama lor s-a căsătorit cu Hamilton Fish.

Curînd după ce s-au mutat la Washington, Hamilton și Grace Fish au cumpărat o casă nouă, cu patru etaje, din cărămidă roșie în Ashmead Pleace, care domina Rock Creek Park, în districtul Columbia. În 1922 s-a născut Elizabeth Stuyvesant Fish, care curînd a fost poreclită „Zevah", după pronunția ei de copil a numelui Elizabeth. Patru ani mai tîrziu s-a născut Hamilton Fish, Jr. Ca și tatăl său, i se va spune Hammy.

Prin familia soției sale, Grace, membrii familiei Fish stăpîneau o casă mare de vară, la Murray Bay, o îngrămădire de sate canadiene de limbă franceză, situate la o sută de mile nord de orașul Quebec, pe rîul St. Lawrence. În fiecare vară, Grace și copiii se mutau, pentru o lună sau două, la Murray Bay, pentru a scăpa de căldura din Washington. Fish li se alătura în august, o săptămînă sau două, cînd participa la turneul local de tenis, dar rareori rămînea mai mult. Era intolerant față de viața leneșă din Murray Bay și mărturisea că preferă climatul mai cald, nopților reci și umede de pe St. Lawrence. Tot la Murray Bay era și casa de vară a familiei Taft. Martha Taft și Grace Fish erau prietene bune, familiile lor petreceau adesea Anul Nou împreună, iar senatorul Taft era cel mai apropiat aliat politic al lui Hamilton Fish, dacă nu chiar cel mai bun prieten al său. Troncone spune despre Fish că, „nu a fost niciodată cu adevărat apropiat de cineva. Prieteniile sale erau doar de natură politică."

La Washington, Hamilton și Grace Fish cultivau obligațiile sociale ale unui politician proeminent și ambițios. Erau adesea oaspeții comunității sociale și diplomatice din Washington și, în schimb, frecventau aliați politici importanți ori prieteni politici, incluzînd familiile Taft, Coolidge, Hoover și Lindberg. Ca lider de partid, obligațiile politice ale lui Fish erau pretențioase. Era

totdeauna ocupat și făcea foarte des deplasări. În 1936, în timp ce milita pentru promovarea senatorului William E. Borah pentru candidatura la funcția de președinte, Fish a vizitat 44 de state în două luni și jumătate. Zevah, fiica lui, își amintește că atunci cînd stătea acasă, era ocupat să-și revadă însemnările și să-și repete discursurile. Copiii îl vedeau foarte puțin. În anii '30, Zevah era elevă la pensionul de fete St. Timothy, din Catonsville, Maryland, iar în 1943 s-a căsătorit cu Insley Pyne, pilot pe bombardiere în forțele navale în timpul războiului și apoi profesor de electrotehnică la Universitatea Princetown.

Înainte de a intra în cadrul forțelor marine, în 1944, Hammy a fost elev la școala de băieți „St. Alban", din Washington. Ulterior și-a luat licența la Harvard și a intrat la Externe. După o misiune la ambasada Statelor Unite din Dublin, și-a luat licența în Drept la Universitatea New York și a început să practice dreptul la New York. Ham Jr. s-a căsătorit cu o prietenă din copilărie, pe care a cunoscut-o la Murray Bay.

În 1946, Grace s-a stabilit la Ashmead Place, în timp ce Fish locuia în Queens, pentru a-și pregăti campania pentru Senat. În fiecare an petreceau cîteva săptămîni cu Zevah, Ham Jr. și cu nepoții, la Murray Bay.

În 1960, Grace s-a îmbolnăvit; Ham Jr. a mutat-o la New York, unde a murit la spitalul Southampton, în vîrstă de șaptezeci și patru de ani, soțul său fiindu-i alături pînă în ultima clipă.

În 1960 Fish avea șaptezeci și doi de ani și era în putere. Scria și ținea frecvent discursuri, cunoscînd pulsul politic al națiunii, făcînd tot ce-i stătea în putință pentru a determina sfîrșitul comunismului.

Cînd fiul său s-a hotărît să candideze pentru Congres pe listele de la Hudson Valley, în 1966, Fish s-a lăsat cu greu înduplecat să nu participe la campanie. „I-am spus adesea: Tată, nu trebuie să vii aici și să faci campanie pentru mine. Ai făcut-o deja", povestește congresmanul Fish.

Lumea începuse deja să se mire de capacitatea sa de rezistență. „Ce patriot viteaz și de neînvins ești!" observa Clare Boothe Luce. „Tiparul în care ai fost turnat pare că s-a spart de mult." Medicul curant al președintelui Eisenhower l-a întrebat pe Fish

dacă-i permite să-i obțină inima după moarte, pentru a cerceta enigma longevității sale.

Chiar cînd avea șaptezeci de ani, Fish era încă un bărbat agreat de doamne, datorită construcției sale masive, a manierelor de gentleman și a siguranței de sine. În 1967, la șaptezeci și nouă de ani, s-a căsătorit cu Marie Choubaroff Blackton, o emigrantă din aristocrația rușilor albi, pe care a întîlnit-o printre amicii anticomuniști din New York. Marie era o femeie frumoasă, fermecătoare, plină de eleganța lumii vechi. Era foarte sociabilă și participa la dineurile pentru colectarea de fonduri și la banchetele pentru decernarea de premii, aproape tot atît de mult ca Fish. Cuplul împărtășea și un anticomunism pătimaș, cunoștea și iubea spiritul francez, deseori conversînd în franceză.

Căsătoria cu Marie a îmbunătățit substanțial calitatea vieții lui Fish. S-a mutat de la hotelul Mansfield în apartamentul elegant al Mariei, de pe Park Avenue. În fiecare an, își petrecea vacanța la West Palm Beach, dîndu-i lui Jo Anne șansa de a face curat în biroul lui și de a scăpa de grămada de ziare adunate peste an. Marie, care avea o opinie mult mai fatalistă despre comunism, l-a încurajat pe Fish, sprijinindu-l în lupta sa și făcîndu-i viața plăcută. Era foarte îndrăgostit de ea și a suferit teribil, cînd, în 1974, a murit de cancer.

În 1976 s-a căsătorit cu cea de a treia soție, Alice Curtis Desmond, o moștenitoare bogată și o descendentă directă a lui William Bradford, din Orange Country, guvernator în colonia Plymouth, în 1620. Alice îl cunoștea pe Hamilton Fish de mulți ani și după moartea Mariei a căutat să se apropie de el. Ea era proprietara unui întins domeniu lîngă Newburgh, New York, cu o armată de servitori și de infirmiere personale. Fish s-a mutat la Newburgh după nuntă, dar a păstrat apartamentul Marici din Park Avenue, folosindu-l ca birou. Pleca la New York miercurea și revenea vinerea.

În multe privințe se potriveau. Amîndoi erau mîndri de originea lor distinsă și amîndoi își petreceau o mare parte din timp scriind. Alice a fost autoarea a douăzeci și două de cărți, din care multe romane despre istoria timpurie a Americii.

În 1980, cuplul a finanțat construirea bibliotecii publice Alice Desmond și Hamilton Fish, din Garisson, New York, care acum adăpostește multe din documentele familiilor Fish și Desmond. În alte privințe însă, nu se potriveau. Amîndoi erau excentrici incorigibili. Fish era extrem de dezordonat, încît uneori servitorii refuzau să curețe după el. Mare iubitor de animale, în special de păsări, a ridicat o construcție masivă în care a înghesuit perechi de iepuri, pitpalaci, fazani, porumbei, turturele, bibilici și curcani. Animalele, care nu de puține ori se luptau între ele, făceau o larmă de nedescris și o murdărie imposibil de înlăturat.

Fish era și grozav de distrat. La ultimul Crăciun petrecut împreună, a neglijat să-i cumpere Alicei un dar. „Lui Alice îi plăcea să dea cadouri, și evident, fiecare este amator să primească", spune Jo Anne. „Ea îi pregătise cincisprezece sau douăzeci de cadouri, pe care trebuia să le cumpere și să le împacheteze servitorii, iar el nimic, nici măcar un singur dar."

Trei săptămîni mai tîrziu, la începutul anului 1984, avocatul lui Alice îi notifica lui Fish că trebuia să părăsească casa, în interesul sănătății ei, și că era pe cale de a-i intenta divorțul. La început, Fish a refuzat să coopereze la procedurile divorțului, spunînd că el nu crede în divorț, dar că, la rigoare, se va supune. A fost afectat, dar nu zdrobit.

Alice Desmond a trăit pînă în octombrie 1990 și a murit la vîrsta de nouăzeci și trei de ani.

Hamilton Fish n-a fost aproape niciodată bolnav în viața lui. Nu avea asigurare medicală, exceptînd Medicare[1], pe care abia dacă l-a folosit. Detesta spitalele, refuzînd să rămînă fie și pentru o singură noapte între pereții lor și mulți ani a apelat doar accidental la vreun medic. Numai dentistul său l-a tratat regulat. Fish însuși atribuia longevitatea sa moderației. Mînca simplu, n-a fumat niciodată și nu bea mai mult de un pahar de băutură combinată pe zi. Îi plăcea whisky cu lămîie și, la ocazii, prefera un presbiterian — un amestec de whisky, sifon și bere cu ghimber.

[1]Sistem federal de asigurări medicale fără profit, pentru persoanele peste 65 de ani.

Toată viața a fost un atlet, care și-a păstrat forma fizică prin exerciții, și a jucat tenis pînă după șaptezeci de ani. În perioada cît a locuit în Manhattan, mergea pe jos de cîte ori avea prilejul și cea mai mare parte a vieții nu a avut mașină. Era convins că îndemînarea lui de a evita rănirile datorate loviturilor și căzăturilor, care au ca efect schilodirea vîrstnicilor, se datora antrenamentului său ca jucător de fotbal (american).

Rareori se uita la televizor, cu excepția jocurilor de baseball și de fotbal; era un fan înrăit al echipei Mets. Deși îl interesa fotbalul profesionist, n-a avut niciodată o echipă favorită. Rămăsese un simpatizant al fotbalului de colegiu și echipa lui favorită era Harvard Crimson. Săptămînal îi expedia cîte o scrisoare usturătoare antrenorului echipei Harvard, spunîndu-i ce a greșit. Fish n-a lipsit niciodată de la meciul anual al Harvard-ului cu Yale. Cînd a murit sora lui, a obligat familia să fixeze funeraliile, încît să nu coincidă cu jocul anual Harvard—Yale. De asemenea, întreținea rivalitatea între școala St. Marks și Groton, ca și cum niciodată nu s-ar fi consolat că pierduse la Groton în ultimul său an la St. Marks. Îi încuraja pe tineri să facă sport, prin donații în bani către Little Leagues din Hudson Valley.

Mulți ani, școlile din Hudson Valley organizau competiții pentru „Trofeul Ligii de Fotbal DUSO" al lui Hamilton Fish (comitatele Dutchess, Ulster, Sullivan și Orange) și pentru Premiul „Americanismul lui Hamilton Fish". Cînd recent Trofeul DUSO a fost sistat, reporterul sportiv local, Bo Gill, de la *Hudson Valley Morning* și *Evening News* a introdus în competiție două noi trofee: Hamilton Fish pentru Football și Soccer — în memoria lui.

Fiind un om cu gusturi simple, era foarte ușor de mulțumit. Fish era tot atît de satisfăcut fie că lua masa la cel mai rafinat restaurant din New York, fie că mînca resturi de pui în bucătărie. „Nu l-am auzit niciodată văitîndu-se", își amintește Jo Anne. „Nu era un plîngăreț. Făcea ce era de făcut. Se adapta foarte repede".

Fish nu se necăjea cu probleme minore — sau pe care le considera minore. Alții aveau grija completării formularelor pentru declararea impozitelor pe venit sau ținerii registrelor financiare. Nu dădea atenție hainelor pe care le purta, preferînd să poarte aceeași cămașă albastru deschis, aceeași bluză sport ma-

rinărească, același vechi impermeabil. Chiar în plină strălucire, era faimos că se îmbrăca neglijent. În timpul controversei din Congres privind scutirea de taxe a corespondenței, Fish a fost învinovățit de către un martor, care a afirmat că a văzut un bărbat bine îmbrăcat scoțînd ilegal o scrisoare nefrancată dintr-un birou al clădirii Camerei. În apărarea sa, Fish s-a scuzat în fața colegilor, de la Tribuna Camerei, că vina nu-i putea fi atribuită întrucît nimeni n-ar fi putut vreodată să-l descrie ca pe un „bărbat bine îmbrăcat". Camera a răsunat de rîsete.

Și în ceea ce privește condițiile de locuit era la fel de indiferent. Odată, cînd nepoata sa i-a sugerat să-și zugrăvească apartamentul, a respins sugestia. „Oh, nu-ți face griji. Nu mă preocupă așa ceva." Altă dată, camera sa de la hotelul Mansfield a fost închisă de către autoritățile orașului. Se pare că obișnuia să hrănească porumbeii în interiorul camerei, dar nu și să curețe după ei.

Hîrtiile, scrierile lui — iată ceea ce considera important. Simțea că este dator să vorbească poporului american despre Roosevelt, despre armele nucleare, despre răul comunismului și dorea să trăiască pentru această misiune. Ar fi stat ore în șir la biroul său, sortînd hîrtii, completînd documente, migălindu-și manuscrisele — fără să spună vreun cuvînt secretarei, aflată în aceeași cameră.

În asemenea momente, nu voia să-și bată capul cu mîncarea sau odihna. Lydia, cea de-a patra soție, povestește cum „trebuia să vină și să-i spună: «Trebuie să mănînci, trebuie să mănînci ceva». «Nu acum, doar cinci minute» era răspunsul și trebuia să revin după zece minute." Și Jo Anne adăugă: „Încercam să-l scoatem la soare sau la o plimbare, dar ne spunea: «Oh, nu, sînt prea ocupat». «Ți-ar face bine». «Da, aveți dreptate, dar nu astăzi.»" După-amiaza, cînd Jo Anne pleca, Lydia îi lua locul și el îi dicta uneori scrisori sau fragmente din memoriile sale, pînă la unsprezece sau douăsprezece noaptea.

Era atît de ocupat încît nu avea timp să fie bolnav. Pentru un centenar, el a fost totdeauna ocupat. Cu o lună înaintea aniversării a 102 ani de la nașterea sa, iată ce includea programul unei săptămîni: sîmbătă — participare la dineul nocturn al veteranilor la Asociația locală Moose; duminică — conducerea

unei parăzi de Ziua Veteranilor; luni — vizită la doctor; miercuri — participare la un dineu al secției locale a Legiunii Americane; vineri, călătorie la Boston pentru jocul anual Harvard — Yale de sîmbătă; duminică — întoarcerea acasă, pentru un dineu al Societății Istorice a districtului Putnam.

Fish a continuat să vorbească în public chiar pînă la cea de a 102-a aniversare a sa. „Îi plăcea să se ridice și să vorbească. Asta era tot ce dorea să facă", relatează Jo Anne. „Oriunde mergea, se ridica să vorbească, fie că cei de față doreau sau nu... Nu putea fi oprit." Tema sa favorită era dezarmarea nucleară, dar în cursul oricărui discurs strecura cu ușurință referiri la strămoșii săi iluștri, conflictul său cu Roosevelt și la lupta sa împotriva comunismului. Își pregătea discursurile înainte de a le trimite la tipar, dar le rostea fără notițe sau text scris și rareori avea nevoie de microfon. Chiar la bătrînețe, vocea și alura îi rămăseseră puternice și convingătoare. Pentru a marca unele idei, izbea puternic cu pumnul în tribună, vocea de stentor creștea în intensitate, pentru a încheia fiecare frază sau propoziție cu un punct culminant, ca și cum s-ar fi rugat însuși diavolului aflat dincolo de sală.

Era un maestru al stilului oratoric, destul de comun printre politicieni în deceniile dramatice dinaintea celui de-al doilea război mondial, dar care, după spusele lui Troncone, a dispărut după 1945.

„Acest stil s-a dezvoltat într-un timp în care nu exista nici televiziune, nici radio. Cînd vorbeai, trebuia să te bizui pe cuvintele tale mai mult decît pe o imagine. Cuvintele transmiteau mesajele tale și nu unghiul favorabil al unei camere de televiziune", spune Troncone. „El trebuia să se bazeze pe corpul său, pe vigoarea sa remarcabilă, pentru a dovedi auditoriului că stăpînea adevărul esențial, să demonstreze că ceea ce spunea este purul adevăr, să arate că el era deținătorul mesajului".

Fiecare discurs era un apel emoționant cu intenția de a ridica poporul la acțiune, fie că vorbea la postul local VFW sau oaspeților la cea de a patra recepție a aniversării căsătoriei sale.

Auditoriul și ocazia nu contau — Ham Fish le spunea ceea ce el gîndea că publicul trebuie să audă și încheia, practic, strigînd aceleași cuvinte pe care le folosea pentru a sfîrși fiecare

discurs : „Dacă există vreo țară în care să merite să trăiești, vreo țară care să merite să o aperi, vreo țară care să merite să lupți pentru ea ori o țară pentru care să mori, aceasta este Statele Unite ale Americii. Dumnezeu să binecuvînteze America." Și deseori adăuga : „Și să binecuvînteze Dumnezeu pe fiecare dintre cei din această sală". Auditoriul, care nu era obișnuit cu o astfel de vigoare, reacționa adeseori cu ovații îndelungate.

Era un stil oratoric curent întîlnit numai în amvon, dar, ironia soartei, Fish nu călcase niciodată în biserică. Numai în ultimii ani a început să meargă și chiar să contribuie financiar la biserica din parohia sa, din Garrison.

Cu toate acestea, era un apărător pătimaș al convingerilor religioase : „Eu cred în Dumnezeu" le spunea celor ce-i luau un interviu în 1987. „Cred în Dumnezeu și cred în religie, cred în religie mai ales pentru cît bine face. Este singura morală pe care o avem. Dacă eliminați religia, vă rămîne propria morală — bună, rea sau indiferentă pe care puteți s-o faceți cum doriți. Un ateu nu are altă morală în afară de cea proprie, așa încît eu mă pronunț complet împotriva ateismului și contra comunismului, probabil tocmai din această cauză".

Vorbea deseori despre Dumnezeu și religie. Îl inspira sacrificiul primilor martiri creștini și vedea credința religioasă ca dorință de libertate, ca o parte esențială, de neîmpiedicat a vieții omenești. Uneori, condamna faptele imorale ca necreștinești și deseori evidenția elemente comune între iudaism și creștinism. Deși nu era un erudit în teologie sau *Biblie*, cînd a murit, a lăsat în urmă un manuscris de 145 de pagini despre monoteism — „forța spirituală cea mai puternică din lume" —, care trebuia să urmeze memoriilor.

Deși întotdeauna s-a autoidentificat ca membru al Bisericii Episcopale — „Sînt un devotat al Bisericii Episcopale și așa voi muri", spunea în 1987 — fidelitatea lui față de Biserica de naștere era mai degrabă o chestiune moștenită decît de credință. Diferențele între confesiunile creștine nu-l interesau.

Dintre cele patru neveste, numai Grace Chopin fusese episcopaliană. Marie Blackston aparținea Bisericii Ortodoxe ruse, iar Lydia Ambrogio era romano-catolică. Alice Desmond era unitariană, o sectă suspectă lui Hamilton Fish, care nu de puține

ori o acuza că era atee și o umanistă. „Sînt împotriva umaniștilor. Ei sînt cei ce produc necazuri", remarca în 1987. „Reprezintă un atac direct la adresa religiei și nu duce la nimic altceva decît la ura față de oricine".

Mai mult decît orice, Hamilton Fish era un *bul moose*[1] progresist, un admirator de-o viață și un discipol al lui Theodore Roosevelt. „Singurul președinte pe care încă îl mai admir, cel mai mare pe care l-am avut, a fost Theodore Roosevelt. Un om cu adevărat curajos și de un americanism autentic", spunea el în 1987.

Dintre ultimii președinți, singurul pe care îl admira era Ronald Reagan. De fapt îl punea în aceeași categorie cu Theodore Roosevelt, pentru că îl considera un american loial, credincios lui Dumnezeu și patriei; îi era recunoscător pentru renașterea patriotismului care a înflorit în timpul administrației sale. Îi plăcea și să facă referiri la „legăturile lui de fotbal" cu președintele. În multe discursuri publice ținute în fața veteranilor, spunea cu binecunoscuta lui voce de tenor: „Președintele Reagan este cel mai mare președinte de la Theodore Roosevelt încoace!"

După părerea lui Troncone, Fish, ca și Roosevelt, credea în piața liberă și în importanța concurenței. Era sceptic în privința capacității omului de a înțelege și controla piața, dar și neîncrezător în marile corporații mari, capabile de a obstrucționa competiția.

Progresiști ca Fish doreau să aducă marele capital sub controlul legii, nu de dragul de a-l subordona statului, ci pentru a-i obliga pe oamenii de afaceri să se comporte ei înșiși corect. Amîndoi credeau că afacerile și guvernul pot conlucra pentru binele națiunii. Ca și președintele George Bush, ei puneau accentul pe inițiativa oamenilor de afaceri și a cetățenilor particulari, dar doreau, cînd era necesar, să folosească autoritatea guvernului pentru a asigura o bună desfășurare a evenimentelor.

Ceea ce îl nemulțumea cu adevărat pe Fish ca și pe vechii progresiști în legătură cu New Deal-ul era instituționalizarea noțiunii wilsoniene că puterea emana de la stat către popor. Pentru Fish era total inacceptabil ideea că organele puterii execu-

[1] *bul moose* — partizan fervent al lui Theodore Roosevelt din campania prezidențială din 1912.

tive ar fi putut elabora și introduce norme și reglementări care să guverneze relațiile între stat și marele capital, independent de Congres. Concentrarea autorității cu rol de reglare în sfera executivului amenința ideea sa privind guvernarea echilibrată, în care Congresul acționa ca mecanism legislativ în numele poporului, iar Președintele era girantul lui.

Ca progresist, Fish susținea legi ale garantării salariului minim, asigurărilor sociale și alte măsuri de protecție ale New Deal-ului timpuriu. De fapt în primele luni ale administrației Roosevelt, Fish s-a temut că votul lui era atît de evident pro Roosevelt încît i-ar fi putut slăbi poziția în propriul partid.

Dar cum new dealer-ii acționau în favoarea controlului general al economiei, Fish și colegii lui progresiști au dat înapoi dezgustați. New Deal-ul a fost o ruptură dramatică, o mișcare într-o direcție total nouă, de care progresiștii ca și conservatorii se temeau că ar împinge la socialismul de stat. „Trustul creierelor" al lui Roosevelt pretindea că ar cunoaște afacerile mai bine decît oamenii de afaceri, și tindeau să controleze economia prin agenții de echilibru nealese. Fish ca și alții considerau New Deal-ul ca fiind o serioasă amenințare la adresa unei societăți libere și democratice. Era ca și cum new dealer-ii luau Uniunea Sovietică drept model, adaugă Troncone.

Pentru a combate socialismul care se însinua, progresiștii ca Fish se uneau cu conservatorii opunîndu-se New Deal-ului și constatînd că pe măsură ce treceau anii, iar spectrul politic se mișca spre stînga, arătau din ce în ce mai conservatori. Într-un mesaj de despărțire prezentat în 1956 la o petrecere oficială, la Newburgh, Fish spunea :„Am fost cunoscut ca un liberal conservator, dar trebuie să mărturisesc că socialismul și mania de a cheltui a new dealer-ilor m-au împins să devin temporar un republican conservator, gata să merg în pas cu timpul, dar nu spre socialism sau alte ideologii străine care nu-și au locul în America.

În ultimii ani, reputația lui Fish de arhiconservator s-a consolidat, deoarece divergențele lui cu fiul și nepotul său, Hamilton Fish III, au început să intre în atenția publică. În 1974, cînd Ham Jr., ca membru al Comitetului Juridic al Camerei, a votat în favoarea punerii sub acuzare a președintelui Richard Nixon, tatăl său a scos o pagină întreagă în ziarele locale pentru a-și

exprima sprijinul pentru Nixon și a denunța votul de acuzare. Fish credea că Nixon nu era mai vinovat decît mulți democrați — de departe mai puțin culpabil decît Roosevelt — și că scandalul Watergate a fost supradimensionat de dragul avantajelor politice partizane. La fel a gîndit și despre scandalul din Iran și s-a pronunțat ca un apărător sincer al lt. col. de marină Oliver North.

Cel puțin Ham Jr. a fost un republican, deși unul destul de liberal. Dar Hamilton Fish III a fost un democrat și încă unul foarte liberal. Timp de zece ani a fost editorul revistei *The Nation* cu vederi de stînga. Bunicul său era scandalizat. Cînd în 1988, Ham III a candidat pentru Congres, l-a dezavuat la radio și în ziare ca pe un „pacifist comunist". Ham III, spunea el în *Newsweek* „submina și știrbea o tradiție de familie, trădîndu-i pe tatăl și pe bunicul meu". Ham Jr. și-a susținut fiul, întărind tradiția de familie în slujba națiunii, indiferent de afilierea la partid, dar Ham Sr. n-a făcut nimic. Cum s-au întors lucrurile, campania nepotului său n-a supraviețuit alegerilor primare ale democraților.

În ciuda opiniei generale, Hamilton Fish nu era un reacționar capricios cu acțiuni imprevizibile. Moștenise de pe vremea lui Teddy Roosevelt o concepție politică subtilă, consistentă în sine, pe care a înțeles-o, dar n-a putut s-o formuleze limpede. Nici ideologia și nici retorica nu și-a schimbat-o mult în cei 102 ani, susține Troncone. Fish ar fi putut ajunge mai departe dacă ar fi fost dintre aceia care se dau după cum bate vîntul, dar nu era oportunist. Ar fi putut să se supună New Deal-ului, așa cum au făcut mulți. Putea fi mai conciliant față de aripa oamenilor de afaceri din Partidul Republican. Fără îndoială că ar fi fost dificil pentru un om mîndru, aproape imposibil, pentru care ideile erau mai importante decît ambiția. Aceasta a fost măsura onestității lui fundamentale față de sine însuși și față de alegătorii lui, atunci cînd nu mai era necesar să facă jocul electoratului, el continuînd să creadă și să spună aceleași lucruri ca mai înainte.

De-a lungul întregii vieți, Hamilton Fish a rămas fidel principiilor sale. Deși era mîndru de serviciul său din timpul războiului cu regimentul de culoare, ca și de activitatea privind susținerea legislației antilinșaj, nu a fost un participant activ în mișcarea pentru drepturi civile din anii '60. Era de acord cu Martin Luther King Jr. că negrii trebuia să fie judecați după caracterul și nu după

culoarea pielii, dar avea rezerve în privința tacticilor mișcării. „Credea și în principiu accepta pretențiile negrilor în privința sporirii drepturilor civile, recunoscînd că li se aplica un tratament aspru", spune Troncone, „dar obiecta în privința existenței organelor puterii executivului care acționau la scară mare, independent de Congres, stabilind reguli care guvernau practicile de angajare". Fish era preocupat și de zvonurile referitoare la legăturile lui Martin Luther King cu comuniștii, care ar fi putut să-i împingă pe negri în direcție greșită — de a cere tratament special, mai degrabă decît șanse egale.

Toată viața, punctul lui sensibil a fost învinuirea de antisemitism. Ori de cîte ori se ivea ocazia, rememora sprijinul său pentru statul Israel. La dineul oferit la New York cu prilejul centenarului nașterii sale, Fish a întrerupt programul pentru a ține un discurs improvizat ambasadorului Israelului în Statele Unite, prezent la festivitate, dar care intenționa să plece mai devreme. Fish și-a expus minute în șir poziția proisraeliană, citînd sprijinul său pentru echivalentul american al Declarației britanice a lui Balfour și pretinzînd că a făcut mai mult decît oricare altul pentru înființarea statului Israel.

N-a fost un „izolaționist", deși criticii săi spuneau adesea că este așa ceva. „N-am fost niciodată, nici măcar membru al organizației America First, dar am ținut la supremația Americii, și voi fi întotdeauna pentru ca America să fie în frunte. Dacă numiți asta trădare, să o facă cît mai mulți", scria în 1952 într-un articol din *New York Post*. În 1987, spunea unui reporter: „N-am întîlnit un singur izolaționist în viața mea. Era un congresman, din New England, un republican, care nu voia să accepte nici un aranjament cu nici o altă națiune."

Fish credea cu convingere în Doctrina Monroe, ceea ce explică de ce s-a opus încheierii Tratatului Canalului Panama de către președintele Carter și a susținut în 1983 invadarea Grenadei și în 1989, cea în Panama.

El era mai puțin convins asupra măsurii corecte ce trebuia adoptată ca răspuns la invadarea Kuwaitului de către Irak; în 1990. În acest moment, „nimeni nu deține adevărul despre ce este drept și ce este nedrept", spunea el unui grup de elevi în 1990. Trupele Statelor Unite trebuie să fie acolo, în scop de

apărare, pentru a întîmpina un atac irakian, dar în zilele noastre nu este necesar să ajungem la război." Tîrziu, după declanșarea războiului aerian cu Irakul, Fish și-a declarat sprijinul său pentru președintele Bush. Factorul decisiv, crede Troncone, a fost faptul că intervenția Statelor Unite ar fi descurajat influența sovietică în Golful Persic. Fish a sprijinit, de asemenea, participarea Statelor Unite la NATO, deoarece o considera necesară pentru a-i ține pe sovietici la respect, dar se opunea multor alte înțelegeri de aliante defensive, considerîndu-le încălcări ale puterilor constituționale ale Congresului de a declara război și ca amenințări la independența Americii. Nu a scăpat nici o ocazie de a-i denunța pe internaționaliști, în special pe cei autointitulați „trilateraliștii", pentru efortul lor de a aduce toate națiunile sub o unică legislație internațională. Acești „unimondialiști", argumenta Fish, ar fi vîndut Statele Unite dependenței de un guvern internațional, dominat de puteri străine.

În această categorie îi includea atît pe Jimmy Carter, cît și pe George Schultz, secretarul de Stat al lui Ronald Reagan. Fish a avut o părere foarte bună despre Reagan pînă în 1987, cînd a căzut de acord cu liderul sovietic Mihail Gorbaciov asupra realizării unui acord provizoriu de limitare a rachetelor nucleare cu rază medie de acțiune.

Fish era pentru eliminarea completă a rachetelor nucleare, dar considera că Reagan ar fi trebuit să reziste pentru a obține o interzicere totală. „A avut ocazia să lichideze orice război nuclear și n-a făcut-o", spunea Fish. Deși anticomunist fervent, Fish s-a manifestat constant ca un promotor al controlului armamentelor. În anii '20, a fost un entuziast partizan al Conferinței de la Washington, care a limitat dimensiunea și numărul navelor de război pe care un stat îl putea construi și menține.

Spre sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, a fost șocat de utilizarea bombei atomice împotriva unor zone dens populate din Japonia și a devenit unul dintre primii avocați ai interzicerii armelor nucleare. S-a opus Tratatelor — I și II — de Limitare a Armelor Strategice numai pentru că nu includeau restricții asupra încărcăturii. În ultima parte a vieții, fiecare discurs al său avertiza asupra pericolului armelor nucleare, incluzînd printre propuneri interzicerea tuturor armelor nucleare în termen de

patru ani, cu 25 % anual; limitarea arsenalelor Statelor Unite și ale Uniunii Sovietice la cincizeci de rachete, fiecare cu o putere de 25 megatone și încărcături egale. A susținut cu consecvență că orice înțelegere privind controlul armamentelor trebuie să fie bilaterală și verificabilă.

După divorțul de Alice Desmond, în 1984, Fish s-a întors în apartamentul său din Park Avenue, pe care-l împărțea cu sora Mariei, a doua lui soție. Avea atunci 95 de ani și continua să scrie și să vorbească frecvent în public, deși avea nevoie de însoțitor și de îngrijire medicală.

În vara lui 1985 a susținut o lungă controversă la rubrica de scrisori a lui *Evening News* din Newburgh, asupra raportului lui Franklin Roosevelt. Fish l-a acuzat pe Roosevelt că avusese dinainte cunoștință de planul japonezilor de a ataca Statele Unite, acuzație pe care însă nu o putea dovedi.

Cîțiva cititori au scris ziarului, apărîndu-l pe Roosevelt și denunțîndu-l pe Fish în termeni foarte duri.

O cititoare, reporteră la un ziar rival, simpatiza cu Fish. Lydia Ambrogio, fiica unor imigranți sicilieni, crescuse în Queens, New York. Străbunica mamei ei fusese o Medici, iar străbunica pe linie paternă, o Birritera; un văr cu același nume era de curînd arhiepiscop de Ribera, în Sicilia. Lydia, ca și părinții ei, fusese o democrată loială pînă cînd a aflat de ultimatumul lui Roosevelt prezentat japonezilor, din extrasele publicate din jurnalul lui Henry L. Stimson. În 1985, ea revenea în activitate ca jurnalist, după o retragere de cîțiva ani din funcția de controlor al Statului New York.

Fiind redactor adjunct la *The Sentinel* în New Windsor, New York, Lydia nu putea să publice texte în *Evening News*, așa încît i-a scris direct lui Fish, exprimîndu-și sprijinul pentru el și antipatia pentru Roosevelt. Fish a fost fermecat de scrisoarea ei, iar ea a fost încurajată de răspunsul lui. După un schimb de scrisori, s-au întîlnit spre sfîrșitul lui noiembrie și s-au împrietenit rapid. Cînd a aflat că Lydia era licențiată în istorie și avea studii medii la colegiul Mount Saint Mary College, i-a sugerat să facă unele cercetări pentru el în biblioteca lui Roosevelt. Curînd ea a început să-l viziteze pe Fish cu regularitate în apartamentul lui, îndeplinind și activități de secretariat care-i erau

necesare. În iulie 1986, ea s-a mutat aici, în calitate de secretară permanentă și ajutor personal. Lydia își amintește că atunci cînd l-a întîlnit, Fish arăta slab și prăpădit. După un an sub îngrijirea ei, el ajunsese din nou la 96 de kilograme și se îmbrăca după ultima modă. Un doctor care l-a consultat pe Fish i-a spus Lydiei: „Orice i-ați fi făcut, țineți-o înainte". În iulie 1986, Ham și Lydia au început prima din excursiile lor, printr-o plimbare la Lake Placid, New York, cu ocazia Convenției Legiunii Americane din New York.

În acel octombrie, ei au călătorit la Indianapolis pentru adunarea Comitetului Executiv Național al Legiunii. (Într-o călătorie ulterioară la Denver, se vor opri la Chicago, pentru Convenția Națională a Veteranilor Războaielor Străine.) Pe drum, au poposit la King's Island, Ohio, pentru a vizita sala celebrităților de la Colegiul de Fotbal, unde este menționat și Fish.

Anul următor, au participat la Convenția Legiunii, la San Antonio, și au locuit la hotelul Manger, unde Hamilton, vărul lui Fish, se înrolase în Regimentul Rough Riders cu aproape un secol înainte.

Lydia îl identificase pe sergentul Fish în fotografia aflată în arhivele de la Alamo. La întoarcere drumul i-a dus prin El Paso și Tucson pînă la Las Vegas, pentru a o vedea pe sora Lydiei, și apoi, prin defileul rîului Virgin, în sudul statului Utah. „Pereții canionului se ridicau deasupra noastră din ambele părți... Era înspăimîntător și cu adevărat emoționant", spune Lydia. Fish călătorise adesea în anii din urmă, dar numai cu avionul. Cu Lydia el a văzut America, așa cum n-o văzuse înainte.

S-au oprit la Denver și au locuit o săptămînă cu Temple Buell, un arhitect milionar și vechi prieten cu Fish. Buell i-a invitat să rămînă pentru a petrece împreună aniversarea celor 92 de ani ai săi, dar Fish promisese deja unui alt prieten vechi că-l va vizita la Topeka, Kansas, cînd va împlini o sută de ani.

Acesta era Alf Landon, un republican marcant și fost candidat prezidențial, pe care Fish nu-l văzuse de peste patruzeci și cinci de ani. Lydia și-l amintește pe Landon repetînd „Oh, Dumnezeule! Oh, Dumnezeule! Nu te-am văzut de-o viață!" La o sută de ani, Landon era mic și firav. „După un sfert de oră era obosit și a trebuit dus înapoi în pat, dar soțul meu, robust cum

era, și-a petrecut încă o oră cu gazetarii și prietenii de la televiziune aflați afară", spune Lydia.

Landon a murit puțin timp după aceea. Ham și Lydia au revenit la timp la New York, pentru a participa la o reuniune anuală de colectare de fonduri pentru campania fiului său. „Și am făcut-o și pe asta. Am sosit din Pennsylvania și abia am parcat mașina", își amintește Lydia. Niciodată nu s-a ținut mai drept bătrînul Fish ca atunci cînd a încheiat cu cuvintele: „Am plecat de aici un newyorkez și m-am întors un american!"

În aprilie 1988, un reporter l-a întrebat pe Fish dacă intenționează să se căsătorească cu domnișoara Ambrogio. Fish a mărturisit că este posibil. În iunie, el și-a anunțat logodna la un miting al Legiunii Americane, ținut la Middletown, New York. S-au căsătorit în septembrie, la Denver, sărbătorind totodată cea de-a nouăzeci și noua aniversare. Ceremonia s-a bucurat de o largă publicitate și a fost prezentată la televiziune, la emisiunea de duminică dimineața a lui Charles Kuralt a canalului CBS. Fish, mai zdravăn ca oricînd, și-a ținut obișnuitul discurs împotriva armelor nucleare.

După festivitate, perechea și-a început călătoria de nuntă prin statul Wyoming spre Salt Lake City, unde Ham a insistat să vadă Marele Lac Sărat, iar Lydia, spre marele lui amuzament, a început să achiziționeze suveniruri. „Răbdarea lui era de scurtă durată" își amintește Lydia, „cînd mă opream să fac fotografii sau să culeg pietricele de pe marginea drumului. Deseori mă tachina spunînd: „Cred că ești maniacă". Iar eu rîdeam răspunzîndu-i: „Dar știi foarte bine, Ham, cît de mult te iubesc, așa că trebuie să fii drăguț și să mă răsfeți acceptîndu-mi micile capricii, ceea ce-l făcea să-și recapete zîmbetul."

După ce au traversat Nevada, spre San Francisco și Los Angeles, luînd-o spre est, pe lîngă Death Valley, Las Vegas și Grand Canyon, s-au întors acasă, la capătul unei călătorii de patruzeci și patru de zile și peste opt mii de mile. Pudelul preferat al lui Ham, Cheree, i-a însoțit pe parcursul întregii călătorii, ca întotdeauna de altfel. „Era cel mai adorabil cățeluș pe care l-am văzut vreodată", spunea Lydia. „Niciodată nu am mai întîlnit atîta devotament."

Fish privea întotdeauna spre viitor. La o sută de ani plănuia să-și construiască o casă în ținutul natal, deoarece dorința lui a fost mereu să revină în Garrison, unde se născuse.

În primăvara anului 1989, Ham și Lydia s-au mutat într-o casă cu un singur etaj, în Cold Spring, New York, la nord de Garrison. Locuința avea o sufragerie spațioasă, cu o fereastră mare spre grădină, unde au instalat căsuțe pentru păsări pe stîlpi, în copaci și tufișuri. Fish lucra la o masă, lîngă fereastră. Cînd nu frunzărea hîrtii și nu dicta scrisori Lydiei sau lui Jo Anne, urmărea joaca păsărilor.

În ultimii ani ai vieții, a avut tot ceea ce un om de vîrsta lui și-ar fi putut dori : o nevastă iubitoare, bunăstare materială, timpul necesar și puterea de a se bucura de viață și de a-și continua propria-i cruciadă — aceea de a spune poporului american adevărul, așa cum îl vedea el, despre comunism, Franklin Roosevelt și armele nucleare. A continuat să țină discursuri și să trimită scrisori ziarelor în întreaga țară, uneori aceeași scrisoare la mai mult de trei sute de ziare o dată. „Își dorea cît mai multă publicitate. Îi plăcea să-și vadă fotografia în ziare. Mergea cu bucurie la dineuri oficiale. Era mîndru cînd i se publicau scrisorile adresate redacțiilor" spune Jo Anne. „Din fericire, pe măsură ce înainta în vîrstă, publicitatea făcută în jurul lui creștea."

O mare satisfacție i-a provocat-o începutul sfîrșitului dominației comuniste. Deși suspicios cu privire la intențiile lui Mihail Gorbaciov, el a salutat mișcarea de reformă din Uniunea Sovietică și prăbușirea blocului comunist. Lacrimi de bucurie i-a umplut ochii urmărind la televizor căderea Zidului Berlinului. Era suficient de în vîrstă pentru a fi fost martor la construirea lui. Trăise epoca în care rușii începuseră să amenințe continentul, iar acum îi fusese dat să vadă spulberarea acestei amenințări.

Fish s-a îmbolnăvit la 3 ianuarie 1991, o lună după aniversarea a 102 ani de viață, ceremonie la care participaseră 150 de invitați, rude și prieteni. Pentru un om care a fost mereu sănătos, era un semn că sfîrșitul se apropie. Era așteptat la Fort Dix, unde se afla fostul său regiment, 369, dar era prea bolnav pentru a mai pleca la drum. Și-a petrecut ultimele zile de viață acasă, vegheat de soția sa, primind vizitele rudelor și prietenilor. Cu cîteva zile înainte de moarte, spunea că ar dori să trăiască 110

ani. Fiica lui, Zevah, l-a surprins spunînd anecdote binecunoscute cu doctorul lui Eisenhower, care dorea să examineze inima lui Fish cînd acesta va muri. Cu mare satisfacție, tatăl ei i-a spus: „I-am supraviețuit lui — și tuturor celorlalți doctori".

Cu două zile înaintea morții, a fost foarte activ, plimbîndu-se de colo-colo, urmărind știrile despre Desert Storm și primindu-i pe membrii familiei veniți să-l vadă pentru ultima oară. Vineri, 18 ianuarie, a sosit însoțit de cîțiva nepoți și strănepoți, Ham Fish Jr. pentru a fi alături de tatăl său Fish, treaz pe tot parcursul serii, a vorbit fără oprire pînă în pragul morții, cînd a căzut epuizat. Lydia, care a fost mereu alături de el, i-a ținut mîna.

Ca un adevărat soldat, a fost conștient pînă în ultimul moment. Moartea a survenit la ora 21:55.

Săptămîna următoare, în Capela Cadeților de la West Point s-a organizat o ceremonie în amintirea sa, la care au participat mai mult de șapte sute de persoane. Printre cei aproape o sută de veterani ai Regimentului 369 se aflau sergenții William Layton, care a servit în compania K sub ordinele lui Fish, și Clinton J. Peterson din districtul Putnam.

Enoriașii au cîntat *God Bless America*. Congresmanul Ham Fish Jr., Michael Stone, ministrul de Război și Martin McKneally, fost comandant al Legiunii Americane, au luat cuvîntul.

Stone a dat citire brevetului acordat lui Fish în timpul primului război mondial, alături de decorația Silver Star. A fost o surpriză pentru Fish Jr. care nu l-a auzit niciodată pe tatăl său vorbind despre eroismul de care a dat dovadă.

Hamilton Fish a fost înmormîntat cu onoruri militare în Cimitirul Sf. Filip al bisericii episcopale din Garrison, acolo unde se află mulți dintre înaintașii săi celebri. A lăsat în urma sa o soție, Lydia, cea de-a patra, doi copii, Ham Jr. și Elisabeth, opt nepoți, cinci strănepoți și cinci copii vitregi. Lydiei i-a revenit datoria de a păstra vie imaginea sa. Tuturor americanilor le-a lăsat mesajul său pentru libertate și democrație.

ANEXA 1

Schița de ultimatum întocmită de Harry Dexter White, la 6 iunie 1941

Notă către secretarul Trezoreriei:

Vă prezint alăturat un memorandum, asupra căruia vă rog să reflectați.

Este un proiect preliminar și incomplet pe care pot să-l reduc, să-l atenuez, să-l înăspresc și să îl restructurez în caz că veți considera că ideea generală vă poate fi utilă.

H.D.W.

I

Direcția franco-britanică a diplomației noastre, apărută în interiorul Departamentului de Stat, a eșuat în mod lamentabil. Datorită jumătăților de măsură, a calculelor greșite, a timidității, a mașinațiilor sau a incompetenței Ministerelor de Externe ale Statelor Unite, Franței și Marii Britanii, sîntem în acest moment izolați și ne îndreptăm cu repeziciune către un război, pe care îl putem cîștiga numai cu prețul unui efort imens și care va avea consecințe extrem de periculoase. Admițînd necesitatea de a fi optimiști asupra rezultatului unui război în care vom lupta singuri vreme îndelungată împotriva unei Germanii victorioase (căreia i se va alătura Japonia, Italia și Aliații lor, în timp ce

economia Europei va fi subordonată intereselor acestora), ar fi fatal să lăsăm acest optimism să umbrească dificultatea încercării care ne așteaptă și să ne împiedice să luăm măsurile drastice necesare pentru întărirea poziției noastre cît mai este timp.

Este din ce în ce mai evident că o activitate diplomatică intensă reprezintă un instrument defensiv la fel de important ca și pregătirile militare. Forțele militare pot cîștiga bătălii, activitatea diplomatică poate face inutile aceste lupte; victoriile militare pot cîștiga materii prime și echipament și pot slăbi inamicul, victoriile diplomatice au același rezultat. Fără succese diplomatice majore, Germania nu ar fi obținut poziția sa actuală. Dacă nu ar fi suferit înfrîngeri diplomatice umilitoare, Franța și Marea Britanie nu s-ar afla astăzi în poziții dificile.

Dar pentru a fi eficace, diplomația, ca și armata, trebuie să utilizeze echipament modern și să se bazeze pe o strategie nouă. În diplomație, ca și în strategia militară, un efort total presupune utilizarea deplină a fiecărui avantaj economic și politic. Pentru Statele Unite pe tărîmul diplomației se deschid multe posibilități de aplicare a unei strategii încununate de succes. O țară bogată poate face lucruri pe care nu și le poate permite una săracă; o țară democrată, fără ambiții expansioniste, are avantaje față de o țară totalitară, orientată spre agresiune; un guvern care nu și-a încălcat niciodată angajamentele internaționale se bucură de o încredere pe care unul care nu a procedat la fel nu o poate revendica. Aceste avantaje trebuie exploatate în diplomația modernă pentru a avea șanse de succes, așa cum forțele noastre armate, care se pregătesc pentru apărare, trebuie să utilizeze în mod inteligent poziția geografică, resursele de materii prime, potențialul economic, echipamentul tehnic și tradiția democratică.

Conform cerințelor și posibilităților diplomației moderne, eforturile depuse de Statele Unite în timpul crizei actuale par mai degrabă patetice. Rămîn la nivelul secolului XIX tîrguielile mărunte amenințate de pericolul unor subtile jumătăți de măsură, șicanările reciproce, angajarea în tratative dubioase și declarațiile sforăitoare privind bunele intenții, alternate cu vagi amenințări — toate învăluite într-o atmosferă de mister — avînd ca unic rezultat anularea oricăror rezultate. Manevrele noastre diplomatice s-au dovedit tot atît de zadarnice atît în

întărirea poziției noastre pe plan mondial și a menținerii țării în afara unui război, ca și înzestrarea militară și strategia armatei poloneze în încercarea de a înfrunta Germania.

Practic înconjurată de o lume cuprinsă de un foc ale cărui flăcări se apropie din ce în ce mai periculos, mașinăria noastră diplomatică se mulțumește cu menținerea unei iluzii de activitate importantă, cu aparența unei funcționări sigure și efective, în spatele cărora se ascund ezitarea, dezorientarea, lipsa de acțiune, conversațiile sterile și obiectivele lipsite de importanță.

Ici și colo se înregistrează cîte un progres, dar la un nivel nesemnificativ în raport cu situația. Acolo unde diplomația modernă cere îndrăzneală și inteligență ne angajăm în negocieri prelungite; unde ar trebui să vorbim în termeni de miliarde, gîndim la nivelul milioanelor; unde ar trebui să măsurăm succesul prin generozitatea guvernului, îl măsurăm prin dimensiunea unei afaceri profitabile; unde ar trebui să abordăm ansamblul problemelor economice, politice și sociale, ne mulțumim cu obiective comerciale mărunte și mici avantaje naționale; în loc să privim realitatea în față, menținem prejudecăți costisitoare; cînd ar trebui să vorbim deschis și limpede, recurgem la formule oficiale, aranjamente secrete și subtilități.

Trebuie să tăiem din rădăcină acest mod desuet și periculos de diplomație. Să înlocuim, înainte de a fi prea tîrziu, tradiția cu imaginația; duritatea cu generozitatea; ceartа cu înțelegerea; prudența cu vigoarea și prejudecata cu înțelepciunea.

Sîntem bogați — trebuie să ne utilizăm resursele în folosul păcii și al victoriei. Sîntem puternici — trebuie să ne arătăm puterea înainte de a fi puși la zid. Nu avem pretenții teritoriale — acum este momentul ca integritatea noastră să garanteze justețea poziției pe care o adoptăm. Sîntem apărați de două oceane — să ne bazăm pe această protecție cît timp distanța rămîne o barieră invincibilă. Sîntem o democrație — să folosim avantajul convențiilor deschise pe care le vom încheia, deoarece ele vor fi în interesul tuturor popoarelor.

Pe măsură ce timpul trece, șansele de a folosi diplomația pentru apărare scad. Aliațele se destramă; planurile devin irevocabile; ocaziile ratate sînt pierdute. O națiune condamnată la

inacțiune își pierde și capacitatea de a alege, de a accepta oferte sau de a pune condiții.

Dacă a existat vreo posibilitate ca diplomația să cîștige victorii strălucite în favoarea Statelor Unite, atunci acum e momentul!

Programul propus mai jos poate fi apreciat drept naiv. Va fi ironizat de diplomații de profesie, dar glumele lor nu vor putea să ne înrăutățească situația disperată, așa cum nici metodele lor tradiționale nu vor avea rezultate mai bune decît eforturile colegilor lor francezi și englezi.

Sînt convins că sugestiile pot fi fructificate cu rezultate spectaculoase.

De asemenea, sînt sigur că programul acesta sau oricare altul asemănător, va fi respins și, mai mult, nici măcar nu va fi analizat dacă oficialitățile de rang înalt ale Departamentului de Stat nu vor fi stimulate măcar la început, dar realizarea este atît de mare încît cred că merită să facem un efort pentru a declanșa o nouă ofensivă diplomatică.

Proiectul conține două părți: prima parte tratează relațiile noastre cu Japonia; partea a doua are în vedere relațiile noastre cu Rusia.

Fiecare propunere este prezentată în liniile generale, atît cît este necesar pentru a evidenția esențialul. Evident, dacă se va da curs sugestiilor, fiecare din subpuncte trebuie detaliat minuțios, cu menționarea condițiilor specifice, a portițelor de sustragere sau de blocare și cu specificarea clauzelor de protecție adecvate.

II
Statele Unite și Japonia

A

Avînd în vedere că: Un război între Statele Unite și Japonia va costa mii de vieți omenești și miliarde de dolari; va pustii țara învinsă și va naște dorința de răzbunare; va provoca rupturi sociale și va fi incapabil să instaureze o

pace trainică pentru generațiile copiilor noștri și nici nu va rezolva diferendele dintre cele două țări, și

Avînd în vedere că: Statele Unite doresc evitarea războiului și sînt pregătite să facă concesii rezonabile pentru a aplana conflictele de interese aflate în calea stabilirii unor relații prietenești între cele două țări și

Avînd în vedere că: Statele Unite recunosc nevoia Japoniei — datorită situației speciale a economiei sale — de creștere a volumului comerțului exterior și de capital pentru a se reface în urma distrugerilor provocate de patru ani de război, și:

Avînd în vedere că: Statele Unite recunosc nedreptatea făcută poporului japonez prin legile noastre de imigrare, și

Avînd în vedere că: Statele Unite consideră că, pe termen lung, interesele celor două popoare pot fi servite mult mai bine prin stabilirea unor condiții echitabile și pașnice în urma cărora atît Japonia, cît și vecinii ei să prospere, și

Avînd în vedere că: Statele Unite, datorită circumstanțelor actuale, sînt suficient de puternice pentru a distruge Japonia în cazul în care, contrar dorinței lor, ar fi obligate să lupte împotriva acesteia, și

Avînd în vedere că: Statele Unite au un potențial puternic de capital, materii prime, echipament și mijloace tehnice pentru a construi, în caz de necesitate, o forță aeriană și navală de zece ori mai mare decît cea japoneză, și

Avînd în vedere că: Statele Unite doresc foarte mult să evite o vărsare inutilă de sînge și distrugerea ce ar urma unui război, încît va oferi fonduri pentru a ajuta treccrea economiei japone-

ze la producția de pace, pe baze trainice, și

Avînd în vedere că: Statele Unite doresc să ajute China să-și mențină independența și să obțină pacea necesară dezvoltării politice și economice, atît de brusc oprită în 1937, și

Avînd în vedere că: Statele Unite consideră că nu există nici un obstacol de neînlăturat pentru stabilirea unor relații permanente și prietenești cu Japonia și cred că poporul japonez va primi cu satisfacție prilejul oferit pentru a reinstaura pacea, pentru a reface industria japoneză și comerțul, și pentru a promova relații prietenești cu vecinii săi bazate pe interesul reciproc.

Și, în sfîrșit, — de o importanță deosebită —

Avînd în vedere că: Statele Unite doresc concentrarea în cel mai scurt timp a forței sale navale în Atlantic pentru a fi pregătită să facă față în cazul unui eventual inamic cu care nu există posibilitatea unei înțelegeri amiabile, Statele Unite propun Japoniei încheierea imediată a unei înțelegeri, bazate pe următoarele obligații:

B

În ceea ce îl privește Guvernul Statelor Unite se angajează:

1. Să retragă majoritatea navelor militare americane din Pacific.
2. Să semneze cu Japonia un pact de neagresiune, valabil pe o durată de douăzeci de ani.
3. Să recunoască Manciuria ca parte a Imperiului Japonez.
4. Să plaseze Indochina sub controlul unei comisii alcătuite din britanici, francezi, japonezi și americani, care pînă la sfîrșitul războiului european, să asigure acestor patru state tratamentul națiunii celei mai favorizate, și care să guverneze țara în special în interesul poporului indochinez.

5. Să renunțe la toate drepturile extrateritoriale în China și să obțină din partea Marii Britanii același lucru, precum și cedarea Hong Kong-ului către China.
6. Să prezinte Congresului un proiect de lege pentru înlocuirea Actului Imigrației din 1917, care interzice imigrarea japonezilor în Statele Unite, și care să recunoască poporului japonez și chinez drepturi egale cu ale celorlalte popoare.
7. Să negocieze un acord comercial cu Japonia, care să prevadă:

(a) clauza națiunii celei mai favorizate și

(b) concesii asupra importurilor care vor fi discutate la timpul potrivit, inclusiv angajamentul de a scuti de taxe, timp de douăzeci de ani, mătasea.

8. Să ofere un credit pe o perioadă de treizeci de ani, în valoare de trei miliarde de dolari, cu o dobîndă de 2%, în rate care să nu depășească 200 de milioane pe an, decît cu aprobarea Președintelui Statelor Unite. Jumătate din fonduri vor fi folosite pentru a cumpăra produse din Statele Unite, iar restul pentru mărfuri din statele Americii Latine.
9. Să finanțeze împreună cu Japonia în părți egale un fond de stabilizare a raportului dolar — yen, în valoare de 500 milioane dolari.

C

În ceea ce îl privește, Guvernul japonez se angajează:

1. Să-și retragă toate forțele — militare, navale, aeriene și polițienești — din China (respectînd granițele din 1931), Indochina și Tailanda.
2. Să nu susțină — militar, politic sau economic — nici un alt guvern în China, în afara celui național.
3. Să schimbe cu o monedă de o valoare negociată de trezoreriile Chinei, Japoniei, Marii Britanii și Statelor Unite toate obligațiunile, yen-ii și bancnotele aflate în circulație în China.
4. Să renunțe la orice drept al său teritorial în China.

5. Să ofere Chinei un împrumut de un miliard de yeni cu o dobîndă de 2% pentru reconstrucție (cu o rată de 100 milioane pe an).
6. Să închirieze guvernului Statelor Unite pe timp de trei ani, navele militare și avioanele pe care acesta le va alege, și care să reprezinte mai mult de 50% din efectivul actual al forțelor armate japoneze. Chiria va reprezenta 50% din cheltuielile pe care acestea le-ar fi necesitat pentru un an de război.
7. Să vîndă Statelor Unite pînă la jumătate din producția de material de război — inclusiv naval și aerian și nave comerciale — pe care acestea le va selecta, cu un preț de minim 20% din costul lor.
8. Să acorde Statelor Unite și Chinei clauza națiunii celei mai favorizate.
9. Să negocieze un pact de neagresiune pe o perioadă de zece ani cu Statele Unite, China, Imperiul Britanic, Indiile Olandeze (și Filipine).

D

Avînd în vedere că Statele Unite nu-și pot permite prelungirea actualei situații incerte în raporturile cu Japonia datorită evenimentelor internaționale, deoarece acum este necesară o acțiune decisivă, Statele Unite cer un răspuns la oferta de mai sus, pentru o soluționare pașnică și echitabilă a dificultăților existente între cele două țări, într-un termen de 30 de zile. Dacă guvernul japonez nu-și va exprima acordul înaintea expirării termenului fixat, aceasta nu poate să însemne decît că preferă alte căi mai puțin pașnice pentru a rezolva aceste probleme și că așteaptă un moment propice pentru a-și continua planurile de cucerire.

În cazul în care Japonia va respinge oferta de soluționare pașnică, Statele Unite se vor vedea obligate să elaboreze o politică adecvată.

Prima măsură dintr-un astfel de plan va fi un embargou complet asupra importurilor din Japonia.

III

Statele Unite și Rusia

A

Avînd în vedere că : Statele Unite doresc să-și îmbunătățească relațiile cu Rusia în beneficiul mutual al ambelor țări, și

Avînd în vedere că : Nu există zone geografice în care interesele economice ale Statelor Unite și Rusiei să se afle în conflict, și

Avînd în vedere că : Statele Unite urmăresc să sporească volumul tranzacțiilor comerciale cu Rusia și consideră că Rusia are același scop, și

Avînd în vedere că : Rusia produce materii prime de care Statele Unite au nevoie, iar Statele Unite produc bunuri de care Rusia are nevoie, și

Avînd în vedere că : Interesele ambelor popoare sînt satisfăcute prin instaurarea cît mai rapidă a unei păci mondiale cît mai durabile, și

Avînd în vedere că : Interesele ambelor țări se îndreaptă în special către menținerea păcii în zonele limitrofe Oceanului Pacific, și

Avînd în vedere că : Ambele țări pot întreține forțe militare puternice, care să se susțină efectiv și reciproc în scopul menținerii păcii sau respingerii unei agresiuni — Statele Unite în special forțe aeriene și navale, iar Rusia terestre și aeriene, și

Avînd în vedere că : Ambele țări posedă suficiente resurse economice și sînt interesate în dezvoltarea unui program de colaborare în acest domeniu, și

Avînd în vedere că: Ambele țări doresc să-și orienteze efortul de producție în direcția creșterii nivelului de trai și mai puțin pentru producerea de armament,

Statele Unite propun următorul acord Guvernului U.R.S.S.:

B

În ceea ce-l privește, Guvernul Statelor Unite se angajează:

1. Să permită Rusiei achiziționarea de materii prime și alte bunuri în valoare de 300 de milioane de dolari anual — cu anumite excepții specificate în anexă.
2. Să permită Rusiei să trimită în Statele Unite pînă la 5 000 de tehnicieni, ca cercetători sau experți în fabriciile noastre.
3. Să permită Rusiei să trimită 50 de atașați militari și navali, care să participe la manevrele militare.
4. Să ofere Rusiei un credit pe 10 ani în valoare de 500 milioane de dolari, cu o rată anuală care să nu depășească 100 de milioane de dolari decît cu aprobarea Președintelui Statelor Unite. Creditul va permite Rusiei să cumpere diverse materiale din Statele Unite numai pentru propria utilizare.
5. Încheierea unui pact de asistență economică mutuală pe o durată de 5 ani, cu următoarele obligații pentru Statele Unite:
   (a) În cazul unui război între Rusia și o altă putere, Statele Unite se angajează să vîndă și să transporte în porturile rusești echipament militar sau alte bunuri în valoare de 2 miliarde de dolari anual. Vînzările vor fi efectuate cu un suprapreț de 10%, iar plățile se vor face un sfert în numerar, iar restul sub forma unui credit pe 20 de ani, cu o dobîndă de 2%.
   (b) Să declare un embargou asupra oricăror importuri provenind dintr-o țară cu care Rusia se află în război și să impună un embargou asupra tuturor exporturilor care au ca destinație o astfel de țară.

(c) Să interzică imediat orice formă de comerț cu Germania sau cu statele cucerite de aceasta.

6. Să extindă și asupra Rusiei tratamentul națiunii celei mai favorizate.

C

În ceea ce-l privește, Guvernul rus se angajează:

1. Să decreteze imediat un embargou asupra traficului de mărfuri cu Germania sau cu țările cucerite de aceasta.
2. Să interzică trecerea pe teritoriul sovietic sau prin apele teritoriale ale Uniunii Sovietice a oricăror bunuri, trupe sau echipamente militare aflate sub controlul Germaniei sau al Aliaților ei.
3. Să vîndă Statelor Unite mărfuri în valoare de 200 de milioane de dolari — cu condițiile prevăzute în Anexe.
4. Să interzică efectiv orice formă de export direct sau indirect către Statele Unite a materialelor de propagandă — fie ele scrise, radiofonice sau cu suport economic.
5. Să transfere datoriile Guvernului rus către Statele Unite în termeni similari celor din 1933.
6. Să încheie un pact de neagresiune cu Guvernul Naționalist al Chinei.
7. Să permită Statelor Unite să trimită 5 000 de tehnicieni, sau experți care să cerceteze liber sau să studieze în institutele sau fabricile rusești.
8. Să permită Statelor Unite să trimită 50 de observatori militari sau navali care să participe la manevrele militare ale forțelor armate rusești.

IV

Avantajele oferite de propunerile prezentate mai sus celor trei țări sînt atît de mari în raport cu dezavantajele, încît este greu de crezut că guvernul rus sau japonez le va refuza.

Avantajele care revin fiecărui stat sînt prezentate mai jos:

A. Pentru Statele Unite

1. Forța noastră navală va crește rapid, atît prin posibilitatea trimiterii flotei Pacificului în alte zone, cît și prin adăugarea vaselor japoneze închiriate.
2. Vom putea pune la dispoziția Angliei tot mai mult echipament, fără să rămînem vulnerabili în fața unui atac dinspre Est.
3. Vom opri războiul în China, iar aceasta își va redobîndi independența.
4. Vom facilita creșterea substanțială a schimburilor de mărfuri care nu aparțin industriei de război.
5. Vom întări poziția Marii Britanii în raport cu Germania.
6. Vom evita un război cu Japonia, cu toate posibilele consecințe dezastruoase.

. . . . . .

ANEXA 2

Schița de ultimatum întocmită de Harry Dexter White, la 6 noiembrie 1941

DESTINATAR Secretar Morgenthau
EXPEDITOR H. D. White
CONȚINUT Sugestii de abordare în vederea eliminării tensiunii dintre Statele Unite și Japonia

I

Este din ce în ce mai evident că o activitate diplomatică intensă reprezintă un instrument defensiv la fel de important ca și pregătirile militare. Forțele militare pot cîștiga bătălii, activitatea diplomatică poate să facă inutile aceste lupte; victoriile militare pot cîștiga materii prime și echipament și pot slăbi inamicul, victoriile diplomatice au același rezultat. Fără succese diplomatice majore Germania nu ar fi obținut poziția sa actuală. Dacă nu ar fi suferit înfrîngeri diplomatice umilitoare Franța și Marea Britanie nu s-ar afla astăzi în poziții dificile.

Dar, pentru a fi eficace, diplomația, ca și armata, trebuie să utilizeze echipament modern și să se bazeze pe o strategie nouă. În diplomație, ca și în strategia militară, un efort total presupune utilizarea deplină a fiecărui avantaj economic și politic. La fel cum forțele noastre militare, pregătindu-se pentru o apărare totală sau pentru un război real, trebuie să folosească în mod in-

teligent poziția noastră geografică, bogatele noastre resurse, imensa noastră forță de muncă, echipamentul tehnic și tradițiile democratice, tot așa și diplomația trebuie să utilizeze la maximum aceste avantaje dacă vrea să aibă șanse de reușită.

Conform cerințelor și posibilităților diplomației moderne, eforturile depuse de Statele Unite în timpul crizei actuale par mai degrabă patetice.

Practic înconjurată de o lume cuprinsă de un foc ale cărui flăcări se apropie din ce în ce mai periculos, mașinăria noastră diplomatică se mulțumește cu menținerea unei iluzii de activitate importantă, cu aparența unei funcționări sigure și efective, în spatele cărora se ascund ezitarea, dezorientarea, lipsa de acțiune, conversațiile sterile și obiective lipsite de importanță.

Ici și colo se înregistrează cîte un progres, dar la un nivel nesemnificativ în raport cu situația. Acolo unde diplomația modernă cere îndrăzneală și inteligență ne angajăm în negocieri prelungite; unde ar trebui să vorbim în termeni de miliarde, gîndim la nivelul milioanelor; unde ar trebui să măsurăm succesul prin generozitatea guvernului, îl măsurăm prin dimensiunile unei afaceri profitabile; unde ar trebui să abordăm ansamblul problemelor economice, politice și sociale, ne mulțumim cu obiective comerciale mărunte și mici avantaje naționale; în loc să privim realitatea în față, menținem prejudecăți costisitoare; cînd ar trebui să vorbim deschis și limpede, recurgem la formule oficiale, aranjamente și subtilități.

Trebuie să tăiem din rădăcină acest mod desuet și periculos de diplomație. Să înlocuim, înainte de a fi prea tîrziu, tradiția cu imaginația; duritatea cu generozitatea; cearta cu înțelegerea; prudența cu vigoarea și prejudecata cu înțelepciunea.

Sîntem bogați — trebuie să ne utilizăm resursele în folosul păcii și al victoriei. Sîntem puternici — trebuie să ne arătăm puterea înainte de a fi puși la zid. Nu avem pretenții teritoriale — acum este momentul ca integritatea noastră să garanteze justețea poziției pe care o adoptăm. Sîntem apărați de două oceane — să ne bazăm pe această protecție cît timp distanța rămîne o barieră invincibilă. Sîntem o democrație — să folosim avantajul convențiilor deschise pe care le vom încheia, deoarece ele vor fi în interesul tuturor popoarelor.

Dacă a existat vreo posibilitate ca diplomația să cîștige victorii strălucite în favoarea Statelor Unite, atunci acum e momentul! Pe măsură ce timpul trece, șansele de a folosi diplomația pentru apărare scad. Alianțele se destramă; planurile devin irevocabile; ocaziile ratate sînt definitiv pierdute. O națiune condamnată la inacțiune își pierde și capacitatea de a alege, de a accepta oferte sau de a pune condiții.

Programul propus mai jos poate fi apreciat drept naiv. Va fi ironizat de diplomații de profesie, dar glumele lor nu vor putea să ne înrăutățească situația disperată, așa cum nici metodele lor tradiționale nu vor avea rezultate mai bune decît eforturile colegilor lor francezi și englezi.

Sînt convins că sugestiile pot fi fructificate cu rezultate spectaculoase.

Fiecare propunere este prezentată în linii generale, atît cît este necesar pentru a evidenția esențialul. Evident, dacă se va da curs sugestiilor, fiecare din subpuncte trebuie minuțios detaliat, cu menționarea condițiilor specifice, a portițelor de sustragere sau de blocare și cu specificarea clauzelor de protecție adecvate.

În momentul de față, cel mai important lucru nu este prezentarea unui program minuțios analizat, ci mai degrabă acceptarea de către Președinte și de către secretarul Hull a avantajelor unui nou punct de vedere asupra problemei, așa încît, în discuțiile preliminare cu emisarii japonezi, tratativele să poată începe de la un alt nivel decît în cazul în care s-ar continua cu metodele tradiționale.

Dacă Președintele ar propune ceva în sensul acordului anexat, iar japonezii ar accepta, întreaga lume ar fi electrizată de succesul transformării inamicului puternic, amenințător și beligerant, într-un vecin pașnic și prosper. Prestigiul și calitățile de lider ale Președintelui ar crește brusc, atît în țară cît și peste hotare, printr-o victorie diplomatică strălucită și oportună — o victorie ce nu are un învins, o victorie ce ar aduce imediat pace, fericire și prosperitate pentru milioane de europeni și ar asigura, în cele din urmă, înfrîngerea Germaniei!

Apreciez deplin dificultatea și neplăcerile ce ar putea rezulta în efortul dumneavoastră de a supune atenției Președintelui și

secretarului Hull aceste propuneri — dar nu este așa că scopul merită riscul de a fi refuzat ?

Statele Unite și Japonia

A

1. Un război între Statele Unite și Japonia va costa mii de vieți omenești și miliarde de dolari ; va devasta țara învinsă și va naște dorința de răzbunare ; va provoca rupturi sociale și va fi incapabil să instaureze o pace trainică pentru generațiile copiilor noștri și nici nu va rezolva diferendele dintre cele două țări, și

2. Statele Unite doresc evitarea războiului și sînt pregătite să facă concesii rezonabile pentru a aplana conflictele de interese aflate în calea stabilirii unor relații prietenești între cele două țări și

3. Statele Unite recunosc nevoia Japoniei —, datorită situației speciale a economiei sale —, de creștere a volumului comerțului exterior și de capital pentru a se reface în urma distrugerilor provocate de patru ani de război, și

4. Statele Unite recunosc nedreptatea făcută poporului japonez prin legile noastre de imigrare, și

5. Statele Unite consideră că, pe termen lung, interesele celor două popoare pot fi servite mult mai bine prin stabilirea unor condiții echitabile și pașnice în urma cărora atît Japonia, cît și vecinii ei să prospere, și

6. Statele Unite, datorită circumstanțelor actuale, sînt suficient de puternice pentru a distruge Japonia în cazul în care, contrar dorinței lor, ar fi obligată să lupte împotriva acesteia, și

7. Statele Unite au din belșug fonduri, materii prime, echipament și mijloace tehnice pentru a construi, în caz de

necesitate, o forță aeriană și navală de zece ori mai mare decît cea japoneză, și

8. Statele Unite doresc foarte mult să evite o vărsare inutilă de sînge și distrugerea ce ar urma unui război, încît va oferi fonduri pentru a ajuta trecerea economiei japoneze la producția de pace, pe baze trainice, și

9. Statele Unite doresc să ajute China să-și mențină independența și să obțină pacea necesară dezvoltării politice și economice, atît de brusc oprită în 1937, și

10. Statele Unite consideră că nu există nici un obstacol de neînlăturat pentru stabilirea unor relații permanente și prietenești cu Japonia și cred că poporul japonez va primi cu satisfacție prilejul oferit pentru a reinstaura pacea, pentru a reface industria japoneză și comerțul, și pentru a promova relații prietenești cu vecinii săi, bazate pe interesul reciproc.

Și, în sfîrșit, de o importanță deosebită

11. Statele Unite doresc concentrarea în cel mai scurt timp a forței sale navale în Atlantic pentru a fi pregătită să facă față în cazul unui eventual inamic, cu care nu există posibilitatea unei înțelegeri amicale.

B

Avînd în vedere cele de mai sus, Statele Unite propun încheierea unui acord imediat cu Japonia, în care Statele Unite și Japonia să cadă de acord asupra unor chestiuni, după cum urmează:

În ceea ce îl privește, Guvernul Statelor Unite se angajează:

1. Să retragă majoritatea navelor militare americane din Pacific.
2. Să semneze cu Japonia, un pact de neagresiune valabil pentru o durată de 20 de ani.
3. Să recunoască Manciuria ca parte a Imperiului Japonez.

4. Să plaseze Indochina sub controlul unei comisii alcătuite din britanici, francezi, japonezi și americani, care pînă la sfîrșitul războiului european, să asigure acestor patru state tratamentul națiunii celei mai favorizate, și care să guverneze țara în special în interesul poporului indochinez.
5. Să renunțe la toate drepturile extrateritoriale în China și să obțină din partea Marii Britanii același lucru, precum și cedarea Hong Kong-ului către China.
6. Să prezinte Congresului un proiect de lege pentru înlocuirea Actului Imigrației din 1917 care interzice imigrarea japonezilor în Statele Unite și care să recunoască popoarelor japonez și chinez drepturi egale cu ale celorlalte popoare.
7. Să negocieze un acord comercial cu Japonia, care să prevadă
   (a) clauza națiunii celei mai favorizate și
   (b) concesii asupra importurilor care vor fi discutate la timpul potrivit, inclusiv angajamentul de a scuti de taxe, timp de 20 de ani, mătasea.
8. Să ofere un credit pe o perioadă de 20 de ani, în valoare de 2 miliarde de dolari, cu o dobîndă de 2%, în rate care să nu depășească 200 de milioane pe an decît cu aprobarea Președintelui Statelor Unite.
9. Să finanțeze împreună cu Japonia în părți egale un fond de stabilizare a raportului dolar-yen, în valoare de 500 milioane de dolari.
10. Să înlăture de urgență restricțiile privind bunurile japoneze în Statele Unite.
11. Să își utilizeze la maximum influența în vederea eliminării surselor unor potențiale fricțiuni între Japonia și vecinii săi.

C

În ceea ce îl privește, Guvernul japonez se angajează:

1. Să-și retragă toate forțele — militare, navale, aeriene și polițienești — din China (respectînd granițele din 1931), Indochina și Tailanda.

2. Să nu susțină — militar, politic sau economic — nici un alt guvern în China în afara celui național.
3. Să schimbe cu o monedă de o valoare negociată de trezoreriile Statele Unite, Chinei, Japoniei și Marii Britanii toate obligațiunile și bancnotele aflate în circulație în China.
4. Să renunțe la orice drept al său teritorial în China.
5. Să ofere Chinei un împrumut de un miliard de yeni cu o dobîndă de 2% pentru reconstrucție (cu o rată de 100 milioane pe an).
6. Să retragă toate trupele japoneze din Manciuria, cu excepția cîtorva divizii necesare ca forțe polițienești, cu condiția ca U.R.S.S.-ul să-și retragă toate trupele din Extremul Orient, cu excepția unor efective similare.
7. Să vîndă Statelor Unite pînă la jumătate din producția de material de război — inclusiv naval și aerian și nave comerciale — pe care acestea le va selecta, cu un preț de minim 20% din costul lor.
8. Să acorde Statelor Unite și Chinei clauza națiunii celei mai favorizate.
9. Să negocieze un pact de neagresiune pe o perioadă de zece ani cu Statele Unite, China, Imperiul Britanic, Indiile Olandeze (și Filipine).

D

Avînd în vedere că Statele Unite nu-și pot permite prelungirea actualei situații incerte în raporturile cu Japonia datorită evenimentelor internaționale, deoarece acum este necesară o acțiune decisivă, Statele Unite cer un răspuns pentru oferta de mai sus, pentru o soluționare pașnică și echitabilă a dificultăților existente între cele două țări, într-un termen de 30 de zile. Dacă guvernul japonez nu-și va exprima acordul înaintea expirării termenului fixat, aceasta nu poate să însemne decît că preferă alte căi mai puțin pașnice pentru a rezolva aceste probleme și că așteaptă un moment propice pentru a-și continua planurile de cucerire.

În cazul în care Japonia va respinge oferta de soluționare pașnică, indicată în termenii de mai sus, Statele Unite vor avea

o imagine mai clară asupra evenimentelor la care se pot aștepta și deci, vor ști mai bine cum să-și orienteze propria politică.

III

Avantajele oferite de propunerile prezentate mai sus celor două țări sînt atît de mari în raport cu dezavantajele, încît este greu de crezut că guvernul japonez le va refuza.

Avantajele ce revin fiecărui stat sînt prezentate mai jos:

A. Statelor Unite

1. Forța noastră navală va crește rapid prin posibilitatea trimiterii flotei Pacificului în alte zone.
2. Vom putea pune la dispoziția Angliei tot mai mult echipament, fără să devenim vulnerabili în fața unui atac dinspre Est.
3. Vom opri războiul în China, iar aceasta își va redobîndi independența.
4. Vom facilita creșterea substanțială a schimburilor comerciale în perioada postbelică.
5. Vom întări considerabil poziția Aliaților în raport cu Germania.
6. Vom evita un război cu Japonia.
7. Banii cheltuiți ar reprezenta doar o mică parte din economiile rezultate din evitarea unui război cu Japonia sau a pregătirilor unei înfruntări armate în apele celor două oceane.
8. O Japonie și o Chină prosperă pot contribui în mare măsură la refacerea relațiilor economice normale, ușurînd astfel tranziția noastră la o economie de pace.
9. Ne-am asigura provizii mari de tablă, antimoniu, ulei de lemn și cauciuc din Extremul Orient.
10. Am împiedica desfășurarea actualelor campanii militare ale Germaniei, oferind în același timp un mare sprijin moral britanicilor și rușilor.

11. În sfîrșit, experții militari și navali care se tem la ora actuală de un pericol naval „din două fronturi", vor fi mult mai entuziaști în privința ajutorului acordat Angliei și Rusiei. Ar fi mai puține motivele de opoziție față de politica externă a administrației.

B. Japoniei

1. În loc să înfrunte perspectiva unui război periculos și a unei înfrîngeri sigure, ea poate obține o pace imediată.
2. Poate realiza imediat trecerea de la o economie de război la una de pace, obținînd o creștere a nivelului de trai în locul unei scăderi importante a acestuia.
3. Se poate retrage din China fără să-și stîrbească din demnitate.
4. Își poate întări moneda națională și reduce datoriile publice.
5. Comerțul extern va crește enorm.
6. Își poate consacra toate energiile și capitalul reconstruirii Japoniei și Manciuriei, dezvoltării noilor posibilități comerciale într-un moment în care celelalte țări sînt angajate în război sau în pregătiri de război.
7. Își va rezolva dintr-o dată cele mai spinoase probleme în domeniul relațiilor internaționale.
8. Va evita tulburările sociale, inevitabile în Japonia în cazul unui efort de război pe o perioadă lungă.

IV

Ar fi necesar, desigur, să se obțină aprobarea Congresului înainte de lansarea unor oferte definitive, dar, prin schimburi de vederi preliminare confidențiale cu conducătorii ambelor părți și cu comitetele de resort, terenul ar putea fi pregătit rapid astfel încît tratativele să poată avansa.

Un document complet ar putea fi oferit guvernului japonez după una sau două săptămîni. Lumea întreagă, inclusiv *poporul japonez,* ar afla motivele și conținutul propunerilor noastre. Dacă

Guvernul japonez ar refuza să le accepte, în ceea ce ne privește, ar exista cel puțin următoarele avantaje:

(1) clarificarea propriei noastre politici și unirea forțelor noastre în sprijinul Președintelui,

(2) nașterea unor grave disensiuni în Japonia.

Dacă Guvernul japonez ar avansa o acceptare de principiu, Președintele ar putea convoca imediat la Washington o conferință cu participarea reprezentanților chinezilor, britanicilor, rușilor și poate ai celor din Indiile Olandeze și ai Filipinelor. Avînd în vedere că toate concesiile importante vor fi făcute de Statele Unite și de Japonia, participarea altor guverne la conferință nu trebuie să complice tratativele.

Singurul pericol prezentat de concesiile propuse este că, dacă acestea sînt acceptate, ar oferi Japoniei un răgaz în care să-și sporească considerabil potențialul militar și economic. Peste un an sau doi ea ar putea constitui un pericol mai mare decît în prezent.

Următorii factori pledează împotriva acestei posibilități:

1. Datorită lipsei multor materii prime, ea nu-și va putea dezvolta forțele navale și aeriene în decursul anului următor, într-o măsură comparabilă cu cea în care o putem face noi — în special dacă avem în vedere clauza din acord care ne oferă posibilitatea să achiziționăm 80% din producția ei curentă de armament.
2. Următorii doi ani sînt esențiali pentru noi. Dacă putem obține eliberarea forțelor ruse, britanice și americane cantonate la ora actuală în Extremul Orient de către amenințarea permanentă a Japoniei, vom întări Marea Britanie și Rusia mai mult decît am putea să o facem prin oferirea întregii producții de avioane, tancuri și vapoare pe un an.
3. Poporul japonez s-ar simți atît de ușurat de încheierea „incidentului" chinez, de încetarea amenințării cu război a marilor puteri, ar fi atît de fericit de stoparea strangulării economice și de apariția adevăratei prosperități, încît este puțin probabil că vreo clică militară ar putea provoca tulburări în anii următori.

4. În sfîrșit, în cazul în care Germania ar fi înfrîntă, Japonia nu ar mai putea spera să cîștige ceva important prin luptă armată. Japonia nu va îndrăzni curînd să atace China — atîta timp cît nu există război civil în China. În mod cert, Japonia nu ar dori să amenințe Statele Unite, Marea Britanie sau U.R.S.S.-ul dacă Germania ar fi învinsă. Nu ar dori nici să-și întrerupă ratele anuale de credit date Japoniei și nici să-și pericliteze iarăși piețele și sursele de materii prime.

În ansamblu, posibilitățile ca Japonia să-și întărească poziția și să reapară pe scena mondială în rolul de agresor beligerant sînt foarte reduse pentru următorii ani, cu condiția ca Germania să fie înfrîntă.

Schița de ultimatum întocmită de Morgenthau, prezentată lui Hull și lui Franklin Delano Roosevelt, la 18 noiembrie 1941

SUGESTII DE ABORDARE ÎN VEDEREA ELIMINĂRII TENSIUNII DINTRE STATELE UNITE ȘI JAPONIA ȘI SUSȚINEREA COALIȚIEI ANTIGERMANE

I Preliminarii
II Afirmații evidente privind Statele Unite și Japonia
III Propunere de tratat
IV Avantajele Japoniei și Statelor Unite rezultate din acest tratat

SUGESTII DE ABORDARE ÎN VEDEREA ELIMINĂRII TENSIUNII DINTRE STATELE UNITE ȘI JAPONIA ȘI SUSȚINEREA COALIȚIEI ANTIGERMANE

I

Preliminarii

Este din ce în ce mai evident că o activitate diplomatică intensă reprezintă un instrument defensiv la fel de important ca și pregătirile militare. Forțele militare pot cîștiga bătălii, activitatea diplomatică poate să facă inutile aceste lupte; victoriile militare pot cîștiga materii prime și echipament și pot slăbi inamicul, victoriile diplomatice au același rezultat. Fără succese diplomatice majore Germania nu ar fi obținut poziția sa actuală. Dacă nu ar fi suferit înfrîngeri diplomatice umilitoare, Franța și Marea Britanie nu s-ar afla astăzi în poziții dificile.

În diplomație, ca și în strategia militară, un efort total presupune utilizarea deplină a fiecărui avantaj economic și politic. La fel cum forțele noastre militare pregătindu-se pentru o apărare totală sau pentru un război real, trebuie să folosească în mod inteligent poziția noastră geografică, bogatele noastre resurse, imensa noastră forță de muncă, echipamentul tehnic și tradițiile democratice, tot așa diplomația trebuie să utilizeze la maximum aceste avantaje dacă vrea să aibă șanse de reușită.

Sîntem bogați — trebuie să ne utilizăm resursele în folosul păcii și al victoriei. Sîntem puternici — trebuie să ne arătăm puterea înainte de a fi puși la zid. Nu avem pretenții teritoriale — acum este momentul ca integritatea noastră să garanteze justețea poziției pe care o adoptăm. Sîntem apărați de două oceane — să ne bazăm pe această protecție cît timp distanța rămîne o barieră invincibilă. Sîntem o democrație — să folosim avantajul convențiilor deschise pe care le vom încheia, deoarece ele vor fi în interesul tuturor popoarelor.

Dacă a existat vreo posibilitate ca diplomația să cîștige victorii strălucite în favoarea Statelor Unite, atunci acum e momentul! Pe măsură ce timpul trece, șansele de a folosi diplomația pentru apărare scad. Alianțele se destramă; planurile devin irevocabile; ocaziile ratate sînt definitiv pierdute. O națiune condamnată la inacțiune pierde puterea de a alege, de a accepta oferte sau de a pune condiții.

Dacă Președintele ar propune ceva în sensul înțelegerii anexate, iar japonezii ar accepta, întreaga lume ar fi electrizată de succesul transformării inamicului amenințător și războinic într-un vecin pașnic și prosper. Prestigiul și calitatea de lider ale Președintelui, ar crește brusc, atît în țară cît și peste hotare printr-o victorie diplomatică strălucită și oportună — o victorie care nu are un învins, o victorie care ar aduce imediat pace, fericire și prosperitate la milioane de europeni și ar asigura în cele din urmă înfrîngerea Germaniei!

Propunerea este realizabilă și ar putea avea succes dacă Japonia ar putea fi convinsă să accepte aranjamentul și marile avantaje pe care acesta i le oferă, precum și faptul că alternativa probabilă este războiul, aceste argumente putînd-o determina să răspundă favorabil.

În cele ce urmează se prezintă propunerea în rezumat, numai cu detaliile necesare pentru a se face cunoscute punctele esențiale. În acest moment este nevoie cel mai mult nu de un program atent finisat, ci mai curînd de o decizie de a folosi un procedeu diplomatic total în discuțiile curente cu japonezii.

II

Afirmații evidente privind Statele Unite și Japonia

1. Un război între Statele Unite ale Americii și Japonia va costa mii de vieți omenești și miliarde de dolari; va devasta țara învinsă și va naște dorința de răzbunare; va provoca rupturi sociale și va fi incapabil să instaureze o

pace trainică pentru generațiile copiilor noștri și nici nu va rezolva diferendele dintre cele două țări.

2. Statele Unite preferă un aranjament corect și pașnic unui război, ca mijloc pentru rezolvarea dificultăților internaționale, și sînt dornice să meargă dincolo de jumătatea drumului pentru a soluționa în mod pașnic problemele care se ridică în calea unui curs mai prietenesc al relațiilor dintre cele două țări.

3. Statele Unite recunosc nevoia Japoniei — datorită situației speciale a economiei sale —, de creștere a volumului comerțului exterior și de capital pentru a se reface de pe urma distrugerilor provocate de patru ani de război.

4. Statele Unite recunosc nedreptatea făcută poporului japonez de legile noastre de imigrare.

5. Statele Unite consideră că pe termen lung interesele celor două popoare pot fi servite mult mai bine prin stabilirea unor condiții echitabile și pașnice în urma cărora atît Japonia, cît și vecinii ei să prospere.

6. Statele Unite au un potențial puternic de capital, materii prime, echipament și mijloace tehnice pentru a construi, în caz de necesitate, o forță aeriană și navală de zece ori mai mare decît cea japoneză, și Statele Unite, datorită circumstanțelor actuale, sînt suficient de puternice pentru a distruge Japonia în cazul în care, contrar dorinței lor, ar fi obligate să lupte împotriva acesteia.

7. Dacă Japonia obligă Statele Unite să lupte, Japonia va mobiliza împotriva sa nu numai Statele Unite, ci și Imperiul Britanic, Indiile Olandeze, China, și probabil, Rusia. În plus, popoarele Indochinei, Tailandei, Manciurici și Coreei vor fi mult mai dificil de controlat de către Japonia. Într-un astfel de război, victoria Japoniei va fi imposibilă.

8. Înfrîngerea Japoniei va aduce faliment, revoluție și haos în această țară. Aceasta ar costa Japonia imperiul și flota sa, și ar aduce-o în stare de putere de mîna a patra cu puține șanse de a-și mai recîștiga în deceniile următoare poziția sa mondială actuală.

9. Statele Unite doresc foarte mult să evite o vărsare inutilă de sînge și distrugerea ce ar urma unui război, încît va oferi fonduri pentru a ajuta trecerea economiei japoneze la producția de pace, pe baze trainice.

10. Statele Unite consideră că nu există nici un obstacol de neînlăturat pentru stabilirea unor relații permanente și prietenești cu Japonia și cred că poporul japonez va primi cu satisfacție prilejul oferit pentru a reinstaura pacea, pentru a reface industria japoneză și comerțul, și pentru a promova relații prietenești cu vecinii săi bazate pe interesul reciproc.

11. Statele Unite doresc să ajute China să-și mențină independența și să obțină pacea necesară dezvoltării politice și economice, atît de brusc oprită în 1937.

Și în sfîrșit — de o importanță deosebită —

12. Statele Unite doresc concentrarea în cel mai scurt timp a forței sale navale în Atlantic pentru a fi pregătită să facă față în cazul unui eventual inamic cu care nu există posibilitatea unei înțelegeri amiabile.

III

Propunere de tratat

Avînd în vedere faptele menționate anterior, Statele Unite propun încheierea unui acord imediat cu Japonia, în care Statele Unite și Japonia să cadă de acord asupra unor chestiuni, după cum urmează:

A. În ceea ce îl privește, Guvernul Statelor Unite se angajează:
1. Să retragă majoritatea navelor militare americane din Pacific.
2. Să semneze cu Japonia un pact de neagresiune, valabil pe o durată de 20 de ani.
3. Să recunoască Manciuria ca o parte a Imperiului Japonez.
4. Să plaseze Indochina sub controlul unei comisii alcătuite din britanici, francezi, japonezi și americani, care pînă la sfîrșitul războiului european, să asigure acestor state tratamentul națiunii celei mai favorizate și care să guverneze țara în special în interesul poporului indochinez.
5. Să renunțe la toate drepturile extrateritoriale în China și să obțină din partea Marii Britanii același lucru, precum și cedarea Hong Kong-ului către China.
6. Să prezinte Congresului un proiect de lege pentru înlocuirea Actului Imigrației din 1917, care interzice imigrarea japonezilor în Statele Unite, și care să recunoască popoarelor japonez și chinez drepturi egale cu ale celorlalte popoare.
7. Să negocieze un acord comercial cu Japonia, care să prevadă
   (a) clauza națiunii celei mai favorizate și
   (b) concesii asupra importurilor care vor fi discutate la timpul potrivit, inclusiv angajamentul de a scuti de taxe, timp de 20 de ani mătasea.
8. Să ofere un credit pe o perioadă de 20 de ani, în valoare de 2 miliarde de dolari, cu o dobîndă de 2%, în rate care să nu depășească 200 de milioane pe an decît cu aprobarea Președintelui Statelor Unite.
9. Să finanțeze alături de Japonia în părți egale un fond de stabilizare a raportului dolar-yen, în valoare de 500 milioane de dolari.
10. Să înlăture de urgență restricțiile privind bunurile japoneze în Statele Unite.
11. Să își utilizeze la maximum influența în vederea eliminării surselor unor potențiale fricțiuni între Japonia și vecinii săi, și să asigure accesul Japoniei la materiile prime mondiale în aceleași condiții pe care le au în prezent Statele Unite și Marea Britanie.

B. În ceea ce îl privește, Guvernul japonez se angajează:

1. Să-și retragă toate forțele — militare, navale, aeriene și polițienești — din China (respectînd granițele din 1931), Indochina și Tailanda.
2. Să nu susțină — militar, politic sau economic — nici un alt guvern în China în afara celui național.
3. Să schimbe cu o monedă de o valoare negociată de trezoreriile Statelor Unite, Chinei, Japoniei și Marii Britanii toate obligațiunile, yen-ii și bancnotele aflate în circulație în China.
4. Să renunțe la orice drept al său teritorial în China.
5. Să ofere Chinei un împrumut de un miliard de yeni cu dobîndă de 2% pentru reconstrucție (cu o rată de 100 milioane pe an).
6. Să retragă toate trupele japoneze din Manciuria, cu excepția cîtorva divizii necesare ca forțe polițienești, cu condiția ca U.R.S.S.-ul să-și retragă toate trupele din Extremul Orient, cu excepția unor efective similare.
7. Să vîndă Statelor Unite pînă la jumătate din producția de material de război — inclusiv naval și aerian și nave comerciale — pe care acestea le va selecta, cu un preț de minim 20% din costul lor.
8. Să expulzeze toții specialiștii, oficialii militari și propagandiștii germani.
9. Să acorde Statelor Unite și Chinei clauza națiunii celei mai favorizate.
10. Să negocieze un pact de neagresiune pe o perioadă de zece ani cu Statele Unite, China, Imperiul Britanic, Indiile Olandeze (și Filipine).

C. Avînd în vedere că Statele Unite nu-și pot permite prelungirea actualei situații incerte în raporturile cu Japonia datorită evenimentelor internaționale, deoarece acum este necesară o acțiune decisivă, Statele Unite cer un răspuns pentru oferta de mai sus, pentru o soluționare pașnică și echitabilă a dificultăților existente între cele două țări, într-un termen de 30 de zile. Dacă guvernul japonez nu-și va exprima acordul înaintea expirării termenului fixat, aceasta nu poate să însemne decît că preferă alte

căi mai puțin pașnice pentru a rezolva aceste probleme și că așteaptă un moment propice pentru a-și continua planurile de cucerire.

IV

Avantajele Japoniei și Statelor Unite rezultate din acest tratat

Avantajele rezultate pentru fiecare guvern sînt după cum urmează :

A. Pentru Statele Unite

1. În eventualitatea că Japonia alege respingerea ofertei de soluționare pașnică în termenii indicați aici, Statele Unite ar trebui să aibă o idee mai clară privitoare la cele ce vor urma și de aceea să cunoască mai bine cum să-și formuleze propria-i politică.
2. Forța noastră navală va crește rapid prin posibilitatea trimiterii flotei Pacificului în alte zone.
3. Vom pune la dispoziția Angliei tot mai mult echipament, fără să devenim vulnerabili în fața unui atac dinspre Est.
4. Vom opri războiul în China, iar aceasta își va redobîndi independența.
5. Vom facilita creșterea substanțială a schimburilor comerciale în perioada postbelică.
6. Vom întări considerabil poziția Aliaților în raport cu Germania.
7. Vom evita un război cu Japonia.
8. Banii cheltuiți ar reprezenta doar o mică parte din economiile rezultate din evitarea unui război cu Japonia, sau a pregătirilor unei înfruntări armate în apele celor două oceane.

9. O Japonie și o Chină prosperă pot contribui în mare măsură la refacerea relațiilor economice normale, ușurînd astfel tranziția noastră la o economie de pace.
10. Ne-am asigura provizii mari de tablă, antimoniu, ulei de lemn și cauciuc din Extremul Orient.
11. Am împiedica desfășurarea actualelor campanii militare ale Germaniei, oferind în același timp un mare sprijin moral britanicilor și rușilor.
12. În sfîrșit, experții militari și navali care se tem la ora actuală de un pericol naval „din două fronturi", vor fi mult mai entuziaști în privința ajutorului acordat Angliei și Rusiei. Vor fi mai puține motivele de opoziție față de politica externă a administrației.

B. Pentru Japonia

1. În loc să înfrunte perspectiva unui război periculos și a unei înfrîngeri sigure, ea poate obține o pace imediată.
2. Poate realiza imediat trecerea de la o economie de război la una de pace, obținînd o creștere a nivelului de trai în locul unei scăderi importante a acestuia.
3. Se poate retrage din China fără să-și știrbească din demnitate.
4. Își poate întări moneda națională și reduce datoriile publice.
5. Comerțul extern va crește enorm.
6. Își poate consacra toate energiile și capitalul reconstruirii Japoniei și Manciuriei, dezvoltării noilor posibilități comerciale într-un moment în care celelalte țări sînt angajate în război sau în pregătiri de război.
7. Își va rezolva dintr-o dată cele mai spinoase probleme în domeniul relațiilor internaționale.
8. Va evita tulburările sociale, inevitabile în Japonia în cazul unui efort de război pe o perioadă lungă.

CUPRINS

PREFAȚĂ 7

CAPITOLUL I
Născut într-o familie de politicieni 11

CAPITOLUL II
Copilăria mea 16

CAPITOLUL III
Camera Reprezentanților din statul New York 24

CAPITOLUL IV
Combativul Regiment 369 31

CAPITOLUL V
Un congresman pentru drepturile civice 40

CAPITOLUL VI
Crearea Legiunii Americane 46

CAPITOLUL VII
Comitetul Fish 50

CAPITOLUL VIII
Mormîntul Soldatului Necunoscut 60

CAPITOLUL IX
New Deal și vechea Curte Supremă 66

CAPITOLUL X
Preludiu la un alt război mondial 72

CAPITOLUL XI
Cele patru libertăți fundamentale și Carta Atlanticului ... 79

CAPITOLUL XII
Prin înșelătorie, spre intervenția în războiul mondial 84

CAPITOLUL XIII
Lend-Lease în beneficiul Uniunii Sovietice 92

CAPITOLUL XIV
Ultimele eforturi pentru menținerea păcii. Întîlnirea cu Ribbentrop 98

CAPITOLUL XV
Eșecul Conferinței de la Oslo 103

CAPITOLUL XVI
Arma fumegîndă : ultimatumul de război al lui Roosevelt 110

CAPITOLUL XVII
Planul Morgenthau 120

CAPITOLUL XVIII
Crucificarea Poloniei 125

CAPITOLUL XIX
Trădare la Ialta 134

CAPITOLUL XX
Europa scoasă la mezat 142

CAPITOLUL XXI
Susținînd cauza evreilor 146

CAPITOLUL XXII
Vendeta 161

CAPITOLUL XXIII
Eșecul campaniilor electorale din anii 1940 și 1944 170

CAPITOLUL XXIV
Rămas bun Congresului 178

CAPITOLUL XXV
Lunga și încîlcita istorie a amestecului nostru în Vietnam 185

CAPITOLUL XXVI
Era nucleară 194

CAPITOLUL XXVII
Comerț cu dușmanul 201

CAPITOLUL XXVIII
Puterea decizională a Congresului în privința războaielor 206

EPILOG
Ultimul „dur" 211

ANEXA 1
Schița de ultimatum întocmită de Harry Dexter White, la 6 iunie 1941 236

ANEXA 2
Schița de ultimatum întocmită de Harry Dexter White, la 6 noiembrie 1941 248

ANEXA 3
Schița de ultimatum întocmită de Morgenthau, prezentată lui Hull și lui Franklin Delano Roosevelt, la 18 noiembrie 1941 259

SUGESTII DE ABORDARE ÎN VEDEREA ELIMINĂRII TENSIUNII DINTRE STATELE UNITE ȘI JAPONIA ȘI SUSȚINEREA COALIȚIEI ANTIGERMANE

I *Preliminarii* 260

II *Afirmații evidente privind Statele Unite și Japonia* 261

III *Propunere de tratat* 263

IV *Avantajele Japoniei și Statelor Unite rezultate din acest tratat* 266

Tiparul executat sub comanda 30 633
Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria CORESI
Piaţa Presei Libere, 1, Bucureşti
ROMÂNIA

HAMILTON FISH

PEARL HARBOUR
YALTA
EUROPA

Carte-document cu dezvăluiri, în premieră, privind cele mai importante evenimente internaționale ce au marcat secolul nostru. În centrul atenției, culisele vieții politice din jurul următoarelor teme:

ADEVĂRUL DESPRE PEARL HARBOUR, potrivit căruia cel mai devastator atac împotriva SUA a fost provocat, în mod deliberat, de președintele SUA, influențat de un spion sovietic, infiltrat în propriul său guvern;

TRĂDAREA DE LA YALTA, vizând dedesubturile tratatului ce a permis triumful lui Stalin, ajutat de politica aberantă și trădătoare a lui Roosevelt ;

VÂNZAREA EUROPEI, sau setea covârșitoare de putere a lui Roosevelt, care era să provoace căderea în mâinile sovieticilor a Europei Occidentale.

Cartea conține anexe prezentând, pentru prima oară, documente recente din arhivele secrete ale FBI-ului, ce sprijină acuzațiile aduse împotriva lui Franklin D. Roosevelt și a unei părți a consilierilor săi.

EDITURA VENUS

ISBN 973-9024-17-3

Lei 900